

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 311, Παρασκευή 28 Φεβρουαρίου 1986

Δρχ. 70

ΡΕΠΟΡΤΑΖ:

Ο κ. Σαρτζετάκης, κέντρο εξουσίας Ο κ. Παπακαρυάς, εγγυητής θεσμών

Θα αποδεικνύουμε καθημερινά την καθολική εμπιστοσύνη μας στο πρόσωπο που εκφράζει σήμερα και στηρίζει το δημοκρατικό περιεχόμενο του θεσμού, όχι μόνο για την προσωπική αγωνιστική ιστορία, την καταξιωμένη δημοκρατική δράση και την εθνική προσφορά του Χρήστου Σαρτζετάκη, αλλά παράλληλα γι' αυτό που αντιπροσωπεύει και συμβολίζει η ίδια η επιλογή της 9ης του Μάρτη. Επιλογή που η εθνική, η στρατηγική και θεσμική της κρισιμότητα και σημασία για την ενίσχυση της λαϊκής κυριαρχίας και την διεύρυνση των οριζόντων για την ανεξαρτησία και την κοινωνική αλλαγή, καταγράφεται ως μια από τις κορυφαίες σύγχρονες ιστορικές πράξεις. «Εξόρμηση» 21 Φεβρουαρίου

- ΚΚΕ: ΑΛΛΑΓΗ ΗΓΕΣΙΑΣ
- ΚΚΕ ΕΣ: ΑΛΛΑΓΗ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
- ΝΔ: ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΛΛΑΓΗ
- ΠΑΣΟΚ: Η ΑΛΛΑΓΗ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ
- ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
- ΤΟΥΡΚΙΑ — ΕΟΚ
- ΕΜΠΟΡΟΙ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ
- ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΦΑΚΕΛΩΜΑ

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

**Το πιο ωραίο βιβλίο της χρονιάς
κάθε μέρα και πιο επίκαιρο!**

Ένα χρόνο μετά την έκδοσή του, το βιβλίο «**κάτι το ωραίο**» συζητιέται και, φυσικά, διαβάζεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Όχι τυχαία, το «**κάτι το ωραίο**» είναι το βιβλίο που αποκάλυψε το ελληνικό «**κιτς**» κι έγινε γραπτό σημείο αναφοράς ενός φαινομένου που είναι πάντα ζωντανό και πάντα επίκαιρο! Είναι η πρώτη πολύπλευρη σπουδή της ελληνικής κακογουστιάς. Είναι μια περιήγηση στον κόσμο του φτηνού γούστου που διαμορφώνεται μέσα από την ελληνική καθημερινή μορφή —τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «**κιτς**» όπως ακριβώς είναι «**γραφικό**» και «**επικίνδυνο**».

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου θα δείτε να παρελαύνουν η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη... Το «**κιτς**» υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα. Ειδικά άρθρα και πάνω από 1000 φωτογραφικά θέματα αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το **κιτς** δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα ενδιαφέρον, απολαυστικό και επίκαιρο!

«Κάτι το ωραίο»

Και η παρέλαση του «**κιτς**» συνεχίζεται. Ξεφυλλίζοντας το «**Κάτι το ωραίο**» θ' ανακαλύψετε το **κιτς** σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, τάφους, πλαστικά λουλουδία, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, σε καρτ-ποστάλ, σε ντίσκο, σε «**φαγάδικο**» σε μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά **κιτς** υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... το **κιτς** υπάρχει παντού και παραμονεύει...

«Κάτι το ωραίο»

Για το «**κιτς**» σε όλες του τις μορφές γράφουν οι: Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μαρ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηλαηδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποσαντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας. Προλογίζει: η υπουργός Πολιτισμού **Μελίνα Μερκούρη**.

Τι είναι «**ΚΙΤΣ**»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση. Προέρχεται από την ιδιωματική φράση «**Kitschen**» που σημαίνει «**πασαλείβω**». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 11521
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Όλο το φωτογραφικό υλικό του βιβλίου βασίζεται σε αυθεντικό ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από το αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «**Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ**»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ

Ωραίο βιβλίο!

Περίοδος Β'
• Τεύχος 311
Παρασκευή 28 Φεβρουαρίου 1986
δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΜΑΧΑΙΡΑΣ	
Το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου	9
Α. ΦΩΚΑΣ	
Τουρκία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα	10
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Η «αντιδεξιά» επιλογή και το νέο κέντρο εξουσίας	12
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
Παπακαρυάς, η χούντα και οι βουλευτικές εκλογές του 1986	14
Α. Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	
Παπακαρυάς και Κρυστάλλης	17
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Ε, δεν θα γίνει και της... Χαλκίδας	18
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
Κρίση πολιτικής και αλλαγή εξουσίας ΥΠΕΡΤΑΣΙΚΟΣ	20
Εσωκομματικά προβλήματα και εκλογικά συστήματα	23
ΜΠ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ	
Το νέο κόμμα αναπόδραστη ανάγκη	24
ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ	
Το κόμμα είμαι εγώ	26
Ερωτηματολόγιο	29
Κ. ΜΑΡΔΑΣ	
Με το 'να πόδι στο ΠΑΣΟΚ	33
Ν. ΖΑΛΛΩΡΑΣ	
Το νομοσχέδιο για τους βοσκοτόπους	34
Β. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Ο θρίαμβος της ιδιοκτησίας	35
Β. ΖΗΣΗΣ	
Εμπόριο όπλων	36
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Κοινωνικές επιστήμες	39
ΑΣΤΕΓΟΙ	
Εύα	46
Γ. ΣΑΡΑΝΤΟΓΛΟΥ	
Η υπερρεαλιστική πρόκληση	48
Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	
Το μη εντυπωσιακό εύρημα στο Μουσείο	50
Συνέντευξη με τον Κ. Γαβρόγλου	52
Γ. ΧΑΡΗΣ	
Η κλειδαρότρυπα του μεταφραστή	54
ΕΡΤ-2: Τα όνειρα τελειώνουν στον προϋπολογισμό	58
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Τα πολλαπλά νήματα των δημοτικών	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	16
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Κ. ΝΑΥΤΗΣ	
Απλά μαθήματα για την ανάπτυξη	28
ΔΙΛΟΓΟΣ	40
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	56

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΡΓΑΚΗΣ

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΦΥΪΑΣ

Η ΠΡΟΣΦΙΛΗΣ — σύμφωνα με εκτιμήσεις και πληροφορίες — θεωρία του Α. Παπανδρέου είναι εκείνη της «ρευστότητας». Αφετηρία της φαίνεται να είναι η παραδοχή ότι η ελληνική κοινωνία είναι άτυπη, μεταβαλλόμενη και εντέλει «ρευστή». Πόρισμα της, ότι το ΠΑΣΟΚ ως πολιτικός οργανισμός και η κυβέρνηση ως κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας δεν πρέπει να παγιδευτούν σε αποκρυσταλλωμένα σχήματα ή στρατηγικές αγκυλώσεις, διότι με αυτό τον τρόπο θα χάσουν την ικανότητα της συνεχούς προσαρμογής και τελικώς θα απορριφθούν.

ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ των θεσμών, αυτή η θεωρία εξηγεί την πολιτική του Α. Παπανδρέου με την οποία έγινε τελικά ο μοναδικός ρυθμιστής του πολιτικού παιχνιδιού στο Κράτος και το κυβερνών κόμμα.

ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ της πολιτικής αυτή η θεωρία αποτελεί το καλύτερο ερμηνευτικό οδηγό για τους χειρισμούς οι οποίοι συχνά φέρουν τη σφραγίδα του τακτικού ελιγμού, του αιφνιδιασμού και της χειραγώγησης του λαού μέσα από την καταχρηστική και συχνά παραπλανητική λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

ΧΩΡΙΣ να μας εμπνέει μια έντονα μοραλιστική διάθεση, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η άσκηση της πολιτικής εμπεριέχει εξ ορισμού και αυτά τα στοιχεία. Με δύο, ωστόσο ουσιώδεις προϋποθέσεις: ότι προσδιορίζεται από έναν κοινωνικά αποδεκτό στρατηγικό στόχο τον οποίο και υπηρετεί από τη μια, και ότι κατά την ανάπτυξη της δεν συντρίβει τα θεμελιώδη θεσμικά και πολιτικά ερείσματα που συγκροτούν και αναπαράγουν την εθνικά και κοινωνικά αναγκαία συναίνεση, από την άλλη. Διαφορετικά ο αιφνιδιαστικός τακτικός ελιγμός μετατρέπεται σε ταχυδακτυλουργία και η αυταπάτη διαλύεται μαζί με τη φαντασμαγορία της χωρίς να παράγει επιθυμητά αποτελέσματα.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ, εδώ και ακριβώς ένα χρόνο, όλοι οι τακτικοί ελιγμοί του Α. Παπανδρέου, οι οποίοι όταν ξεδιπλώνονταν, αιφνιδίαζαν και εμφανίζονταν όχι μόνο επιτυχείς αλλά και αποτελεσματικοί, δεν απαιτούσαν παρά μερικούς μήνες για να αποδειχθούν όχι μόνον ατελέσφοροι, αλλά συχνά και παραγωγοί μιας νέας πολύπλοκης και επικίνδυνης συγκυρίας. Με δυο λόγια ο Α. Παπανδρέου φαίνεται να κερδίζει αλλεπάλληλες μάχες με διαφορετικούς κάθε φορά αντιπάλους, χωρίς να προδιαγράφεται η τελική νίκη στον πόλεμο. Με αποτέλεσμα να κερδίζει έδαφος και να βρίσκει όλο και περισσότερους οπαδούς η πεποίθηση ότι αυτός είναι ο προσωπικός, ο ιδιαιτέρως τρόπος του Α. Παπανδρέου να χάνει τον πόλεμο.

ΑΡΚΕΙ να υπενθυμίσει κανείς τα μείζονα γεγονότα για να στηρίξει αυτή την υπόθεση:

- Η «ιστορική ρήξη» της 9ης Μαρτίου απεδείχθη ότι δεν είχε άλλο νόημα πέρα από την απομάκρυνση του Κ. Καραμανλή και την επιτυχία στις εκλογές. Δευτερογενή προϊόντα της ήσαν ο ευκαιριακός χειρισμός της αναθεώρησης του Συντάγματος, η υπονόμευση του κύρους του Κοινοβουλίου και η εγκαθίδρυση στην Προεδρία της Δημοκρατίας ενός προσώπου που η τυπολατρία, η έλλειψη πολιτικής εμπειρίας και ο πείσμων και απρόβλεπτος χαρακτήρας του μπορεί να οδηγήσουν σε καταστροφικές, για τον Α. Παπανδρέου, πολιτικές συνέπειες.

- Η ΕΥΚΟΛΗ δημαγωγία «για ακόμα καλύτερες μέρες» απλώς προηγήθηκε της αυταρχικής και μονόπλευρης μετεκλογικής λιτότητας χωρίς να είναι προφανής η διαδικασία της ανάκαμψης ή η βελτίωση των βασικών οικονομικών μεγεθών.

- Η ΘΕΣΜΙΚΗ θωράκιση του πρωθυπουργού με το νόμο για την αναδιοργάνωση του Υπουργικού Συμβουλίου, η εκκαθάριση αρκετών υπουργών που είχαν αποκτήσει κομματικό ή πολιτικό έρεισμα και η αντικατάστασή του ΕΓ του ΠΑΣΟΚ, δεν έκαναν μόνον πιο ισχυρό τον Α. Παπανδρέου: παράλληλα τον απογύμνωναν από τις γραμμές αμύνης των συνεργατών του και επιδρούν διαλυτικά στον κομματικό μηχανισμό.

- ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ πολιτική, οι χειρισμοί στο Κυπριακό, την ΕΟΚ και τις σχέσεις με τις ΗΠΑ έχουν ήδη μπει σε μια τελική ευθεία και είναι δυνατόν να προβλέψει κανείς ότι οι επερχόμενες ρυθμίσεις θα αφαιρούν από τον πρωθυπουργό τα στοιχεία που συγκροτούσαν (με τα πρότυπα που ο ίδιος καλλιεργούσε) την εικόνα ενός ανεξάρτητου ηγέτη.

ΒΕΒΑΙΑ οι δημοσκοπήσεις του περασμένου τριμήνου έδειχναν πως ο Α. Παπανδρέου δεν έχει ακολουθήσει το κόμμα του στον κατήφορο και παραμένει δημοφιλής. Όμως η τέχνη του είναι πλέον διαφανής: ο Α. Παπανδρέου δεν είναι ο στρατηγός της αλλαγής· είναι ο επιδέξιος χειριστής της πολιτικής τεχνικής που καταφέρει να γοητεύει το κοινό με τους χειρισμούς του και να καλλιεργεί ο ίδιος τη «ρευστότητα» που μας περιτριγυρίζει.

αντί

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Τα πολλαπλά νήματα των δημοτικών

ΤΕΛΙΚΑ, φαίνεται πως πολλά από τα καυτά θέματα της πολιτικής μας ζωής —επίσκεψη Σουλτζ, άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου, υπόθεση Παπακαρυά, οικονομικά μέτρα, κ.ά.— έμελε να συνδεθούν με τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου. Αλλά και η ίδια η πορεία προς τις δημοτικές εκλογές ανακυκλώσε ή επανέφερε στο προσκήνιο θέματα όπως είναι οι διεργασίες και αντιφάσεις που καταγράφονται, τη στιγμή αυτή, στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, οι σχέσεις του ΠΑΣΟΚ με την Αριστερά, η ικανότητα της Αριστεράς να παρέμβει στις εξελίξεις και, φυσικά, οι δυνατότητες της Νέας Δημοκρατίας «να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των περιστάσεων», κατά την διατύπωση του αρχηγού της Κ. Μητσοτάκη.

ΦΥΣΙΚΑ, τα δύο θέματα που δέσποσαν στο δεκαπενθήμερο αυτό, ήταν ο Παπακαρυάς και η ομόφωνη απόφαση της Βουλής για τη συγκρότηση εξεταστικής επιτροπής, γύρω από το θέμα της προδοσίας της Κύπρου. Και ως προς το πρώτο, κοινή πλέον είναι η παραδοχή ότι η κυβέρνηση υποχρεώθηκε, τελικά, ν' ανακρούσει πρύμναν. «*Η περίπτωση παραίτησεως Σαρτζετάκη —τιτλοφόρησε σχετικά η «Καθημερινή»— προκάλεσε κυβερνητική αναδίπλωση*». Και με την εκτίμηση αυτή, φαίνεται να συμφωνούν, τώρα, συμπολιτευόμενοι και αντιπολιτευόμενοι. Ο Σαρτζετάκης —έγραψε η νεοχουντική «Ελευθερη Ώρα»— είναι «*τζόρας*»... Και αυτό θα το καταλάβει το ΠΑΣΟΚ, «*μόλις θελήσει να προχωρήσει λίγο*»!

ΠΟΣΟ ΘΕΛΗΣΕ, όμως, να «*προχωρήσει*» το ΠΑΣΟΚ; Ορισμένοι αναλυτές πιστεύουν ότι το ΠΑΣΟΚ, με την ενθάρρυνση που έδωσε στον φιλικό του (αλλά και στον αντιπολιτευόμενο) Τύπο— «*οι έρευνες, τα ρεπορτάζ, οι κρίσεις, τα σχόλια, είναι δικό σας θέμα*»...— ήθελε απλώς να έχει το πάνω χέρι στην επιλογή των συνεργατών του κ. Σαρτζετάκη: *Το ποιος θα είναι γενικός γραμματέας της προεδρίας της Δημοκρατίας, το ποιος θα είναι διευθυντής του διπλωματικού σου γραφείου ή του Γραφείου Τύπου, θα το αποφασίζουμε εμείς* (η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ) *κύριε πρόεδρε της Δημοκρατίας*... Άλλοι, όμως, αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι στόχοι του ΠΑΣΟΚ είναι μακροπρόθεσμοι. Και όχι άσχετοι με την πρόθεση του πρωθυπουργού («*το πρόβλημα*», είπε ένας υπουργός, «*είναι το τάιμινγκ*»...) να μεταπηδήσει στην προεδρία της Δημοκρατίας.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι η κυβέρνηση, στην αρχή τουλάχιστον, το έπαιξε σε χαμηλούς τόνους: Αυτός ο ερίτιμος κύριος Παπακαρυάς —είπε— έχει τα θετικά και τα αρνητικά του. Το

άθροισμα, όμως, των «*συν*» και «*πλην*» είναι μάλλον θετικό! Από τη στιγμή, όμως, που οι εφημερίδες άρχισαν να βγάζουν στη φόρα συνταρακτικές λεπτομέρειες από τις πολυσχιδείς «*δραστηριότητες*» του κ. Παπακαρυά (και μέλος των Επιτροπών Ασφαλείας της χούντας, και εισαγγελέας σε δίκες αγωνιστών στην περίοδο της δικτατορίας, και διώκτης του «*Ρήγα Φεραίου*», και θεωρητικός απολογητής του ν. 509, και αντικομμουνιστής...), η κυβέρνηση σκέφθηκε πως έπρεπε να διαχωρίσει πλήρως τη θέση της από τον κύριο αυτόν: *Η εκτόπιση δημοκρατικών πολιτών —είπε ο υπουργός Δικαιοσύνης Γ.Α. Μαγκάκης— είναι πράξη απεχθής. Και απεχθής όσοι δικαστικοί πήραν μέρος στις επιτροπές ασφαλείας*. Το «*μήνυμα*» (προς Σαρτζετάκη) ήταν σαφές: Ο Παπακαρυάς πρέπει να φύγει από τη θέση του γενικού γραμματέα. Γιατί —αν μη τι άλλο— «*μας χαλάει τη δουλειά*»!

ΠΟΙΑ «ΔΟΥΛΕΙΑ», όμως χαλούσε η παρουσία του Παπακαρυά στην προεδρία της Δημοκρατίας; Τη στύφη γεύση της έδωσε η «*Αυγή*» της περασμένης Παρασκευής. Τα ψευδώνυμα του ΠΑΣΟΚ —έγραψε— δεν έχουν πια πέραση... Και αν μεθαύριο, στις παραμονές των δημοτικών εκλογών, βγει στο μείνάνι η «*Εξόρμηση*» για να μας πει και πάλι: «*Ε, σεις, καλόβολοι ή τυφλοί αριστεροί, ψηφίστε ΠΑΣΟΚ για να μη γυρίσει η Δεξιά και σας στείλει ξανά στα ξερονήσια*», εμείς όλοι «*παραδοσιακοί*» ή «*ανανεωτικοί*», ενταγμένοι ή ανέντακτοι αριστεροί— ξέρουμε πως θ' απαντήσουμε: Ότι η «*άγονος γραμμή*» των εκτοπίσεων, περνά μέσα από τη σκοτεινή εκείνη νύχτα της 9ης Μαρτίου, με τα λευκά και πράσινα ψηφοδέλτια... Ότι ο Παπακαρυάς υπήρξε σκέυος εκλογής του Σαρτζετάκη... Ότι ο Σαρτζετάκης υπήρξε σκέυος εκλογής του ΠΑΣΟΚ. Συνεπώς, τέρμα η δημαγωγία! Και τέρμα η παγίδευση αριστερών ψηφοφόρων, μια και όσοι αριστεροί είχαν ψηφίσει ΠΑΣΟΚ συνειδητοποιούν, τώρα, ότι με την ψήφο έφεραν στο προεδρικό Μέγαρο έναν από τους κατασκευαστές «*άγονων γραμμών*»!

ΤΟ «ΜΗΝΥΜΑ» του ΠΑΣΟΚ, όμως αρνήθηκε να το παραλάβει ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας: Μπορεί να με αποκαλείτε «*τζόρα*» —είπε— αλλά εγώ είμαι αυτόνομο κέντρο εξουσίας. Και επειδή εγώ είμαι ο «*περισσότερον βασανισθείς Έλληνας*» και ο μεγαλύτερος αντιδικτατορικός και αντιστασιακός, ο κ. Λεωνίδας Παπακαρυάς θα παραμείνει στη θέση του! Και η κυβέρνηση; Η κυβέρνηση ενέδωσε. (Για την υπόθεση Πα-

ΑΝΑΣΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ	ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ G.S. KIRK	Σ Ε Ι Ρ Α ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατωνικούς. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
CHARLES KAHN Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας	ΠΡΟΚΛΟΥ Στοιχειώσις θεολογική Εισαγωγή: E.R. Dodds	ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ Περί Μυστικής Θεολογίας Εισαγωγή: Vladimir Lossky	G.S. KIRK Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τοιμική 78

πακαρδιά, γράφουμε και σε άλλες σελίδες του τευχούς αυτού).

Ένας πολύ χρήσιμος φάκελος...

ΑΛΛΑ και η απόφαση για το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου, έμελε να συνδεθεί και αυτή με τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου. Γιατί ο πρωθυπουργός επέλεξε αυτήν, ακριβώς, τη στιγμή —στον πέμπτο χρόνο εξουσίας του ΠΑΣΟΚ— για να πραγματοποιήσει μια προεκλογική (πριν από το 1981) επαγγελία του; Και ποια σχέση έχει —ή μπορεί να έχει— το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου με τα «ήρεμα νερά» των ελληνοαμερικανικών σχέσεων ή με την πρωτοβουλία Κουεγιάρ ή με την πρόσφατη σοβιετική πρωτοβουλία στο Κυπριακό; Και τι θα συμβεί— σε ό,τι αφορά την παραπέρα ανέλιξη των ελληνοαμερικανικών σχέσεων— αν το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου αποδείξει λ.χ. ότι την τουρκική εισβολή της 20ης Ιουλίου 1974 ή τη δεύτερη εισβολή της 14ης Αυγούστου, ενεθάρρυναν, ενέκριναν και «ευλόγησαν» οι καλοί μας σύμμαχοι οι Αμερικανοί; (Ήδη, ο πρόεδρος του κυπριακού «Συναγερμού» Γλ. Κληρίδης επιμένει ότι για τη δεύτερη εισβολή είχε ενημερώσει τον Κίσινγκερ, ενώ κρατούσε ακόμα η διάσκεψη της Γενεύης, πλην δεν κινήθηκε κανένας μηχανισμός αποτροπής του Αττίλα II...).

ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά, δυστυχώς δεν δόθηκε καμιά απάντηση, από πλευράς ΠΑΣΟΚ, κι ας κράτησε η σχετική συζήτηση στη Βουλή επτά ολόκληρες ώρες. Αλλά με αναπάντητα τα ερωτήματα αυτά (που δεν είναι, βέβαια, τα μόνα), είναι φυσικό να ενθαρρύνονται όχι μόνον οι εικασίες, αλλά και οι υποψίες. Είπαν μερικοί: το πόρισμα της εξεταστικής επιτροπής, που θα διατυπωθεί σ' ένα εξάμηνο, συμπίπτει, ακριβώς με την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας, για τις δημοτικές. Είπαν κάποιοι άλλοι: ο φάκελος της Κύπρου θα παραμένει ανοιχτός και πέραν του Σεπτεμβρίου - Οκτωβρίου, για να ανασυρθεί, κάθε τόσο, κάποιο στοιχείο αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης. Είπαν ακόμα: ο φάκελος της Κύπρου μπορεί να χρησιμοποιηθεί ακόμα και για τις διαπραγματεύσεις με τον Σουλτς. Ο φάκελος, αν χρειασθεί, μπορεί να τροφοδοτήσει και τον «αντιαμερικανισμό»! Όπως και αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι ότι ο πρωθυπουργός παράγγειλε, από τώρα, στον Τζωρτζ Σουλτς ότι το 1986 είναι, για την Ελλάδα, και προπαντός για την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, χρόνος (δημοτικών) εκλογών. Συνεπώς, θα πρέπει να κατανοηθεί ότι νέες υποχωρήσεις του τύπου «ο αγώνας τώρα δικαιώνεται», δεν είναι ευχερείς. Ιδιαίτερα, όταν υπάρχει μια «κακόπιστη» Αριστερά που μιλάει συνεχώς για τη «δεξιά» στροφή του ΠΑΣΟΚ και μια Δεξιά που επιμένει ότι η εξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ δεν διαφέρει τώρα από την πολιτική της Νέας Δημοκρατίας. Το ανέφερε και ο πρώην πρωθυπουργός Γ. Ράλλης, στο συνέδριο της Θεσσαλονίκης: το ΠΑΣΟΚ —είπε— ήλθε στα νερά μας. Ακολουθεί τη δική μας πολιτική, κτλ.

Κάποιες «πεζές» προεκλογικές ανάγκες

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ εκλογές, όμως, έχουν και τα δικά τους προβλήματα. Ιδιαίτερα για ένα κυβερνητικό κόμμα που ενώ αρνείται, με πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, να δώσει μια δεκάρα στους εργαζόμενους (για να μην «υπονομευθεί» η εσοδηματική πολιτική της κυβέρνησης...), από την άλλη πρέπει να σκορπίσει λεφτά, αν θέλει να κερδίσει ψήφους. Ήδη, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κ. Σημίτης αναρριγεί όταν σκέφτεται τι χρήματα θα του ζητηθούν, για κάποιες «πεζές» προεκλογικές ανάγκες. Αλλά τότε, πώς θ' αποδώσουν —αν ποτέ αποδώσουν... —τα «μέτρα»;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ, όμως, μόνον ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας

που ανησυχεί, για τους δικούς του λόγους. Η ανησυχία («τα πρόσωπα τι σοβαρά που γίναν»...) συνέχεια και όλους τους υπουργούς που έχουν κρίση και ξέρουν ότι η μάχη αυτή δεν κερδίζεται, με τη λιτότητα σε πλήρη δόξα και με τους εργαζόμενους «εις την γωνίαν». Τι θα κάνουμε —διερωτώνται— αν στον πρώτο γύρο των δημοτικών, έχουμε αποτελέσματα του τύπου: ΠΑΣΟΚ: 26% ή, έστω, ΠΑΣΟΚ: 28%; Και πώς κερδίζεις τις εκλογές στα μεγάλα αστικά κέντρα, όταν υποψήφιος σου στην Αθήνα θα είναι, για μια ακόμα φορά, ας πούμε, ο Δημ. Μπέης; Και βέβαια, ο πρωθυπουργός είπε (κατά την τελετή «αγιασμού» των υδάτων) ότι ο σημερινός δήμαρχος Ι. Παπασπύρου, θα είναι «δήμαρχος για πολλά ακόμα χρόνια». Αλλά φτάνει μια κουβέντα του Α. Παπανδρέου για να εκλεγεί ξανά δήμαρχος ο Ι. Παπασπύρου;

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, ύστερα, τα άλλα προβλήματα: Πώς αντιδράς, σαν ΠΑΣΟΚ, στο ΚΚΕ που σπεύδει από τώρα να διακηρύξει ότι απορρίπτει τη γραμμή της «αντιδεξιάς ενότητας», που, στο παρελθόν «είχε παγιδέψει ψηφοφόρους της Αριστεράς στο ΠΑΣΟΚ»; Και πώς συμπεριφέρεσαι απέναντι στο ΚΚΕ Εσωτερικού, που καθορίζει σαν βασική του επιλογή την αυτόνομη προβολή του και την ενίσχυση της πολιτικής του «μέσα από την εκλογική επιτυχία συνδυασμών, που θα συσπειρώνουν άτομα και ομάδες στη βάση κοινών συγκεκριμένων προτάσεων για κάθε δήμο»; Και αποτελεί, άραγε, λύση αν το κυβερνητικό κόμμα διακηρύξει ότι δεν «πολιτικοποιεί» τις δημοτικές εκλογές; Πόσοι θα πιστέψουν στη «μη πολιτικοποίηση»; Και πόσοι θα δουν, στην απόφαση αυτή, την αδυναμία του ΠΑΣΟΚ να τα βγάλει πέρα μόνο του;

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, οι εβδομάδες που έρχονται, θα είναι εβδομάδες κρίσιμες για το κυβερνητικό κόμμα, καθώς θα προσπαθήσει να βρει εύληπτη γλώσσα με τον κ. Τζωρτζ Σουλτς και κάποια «κοινή αντίληψη για την αυτοδιοίκηση» με μερίδα της Αριστεράς, έστω σε επίπεδο τοπικών δυνάμεων. Για το τελευταίο αυτό, το ΠΑΣΟΚ μπορεί να αναζητήσει και πάλι τις καλές υπηρεσίες κάποιων δικών του στελεχών, της αριστερής λεγόμενης πτέρυγας.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Τα βίντεο λύνουν το κυπριακό

Ο Χ. Φλωράκης συνόψισε καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο την κατάσταση με το απόφθεγμα του ότι η *εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή* της Βουλής πρόκειται να κλείσει κι όχι ν' ανοίξει το φάκελο της Κύπρου. Δώδεκα χρόνια μετά την κυπριακή τραγωδία οι βουλευτές καλούνται να εργασθούν ως ιστορικοί ή πολιτειολόγοι και όχι ως πολιτικοί: θ' αναδιφήσουν αρχεία, θα διαβάσουν κιτρινισμένες από το χρόνο εκθέσεις, θα μελετήσουν έγγραφα που άντεξαν στην τρωκτική κριτική των ποιντικών όλων αυτόν τον καιρό. Κάποιοι θα κληθούν να καταθέσουν και δεν θα λείψουν βέβαια οι αψιμαχίες μεταξύ συμπολιτευομένων κι αντιπολιτευομένων: οι πρώτοι θ' αποδίδουν ευθύνες για το *δεύτερο Αττίλα*, οι άλλοι θ' απαντούν «*κι σεις με τον Ντεκτάς και το κράτος του τι κάνατε*». Οι βουλευτές του ΚΚΕ απ' τη μεριά τους θα φωνάζουν να «*φωτιστεί περισσότερο ο ρόλος των Αμερικάνων*».

Θα συμπεράνει ίσως η επιτροπή πως υπάρχουν για κάποιους ποινικές ευθύνες. Και θα κληθούν, 12 χρόνια μετά, ν' απολογηθούν και ίσως να καταδικαστούν γι' αυτές. Όμως κι αυτά κι άλλα αν γίνουν, ούτε οι πρόσφυγες θα επιστρέψουν σπιτάρια τους, ούτε το κράτος του Ντεκτάς θα πάψει να υπάρχει, ούτε οι αγνοούμενοι θα εμφανιστούν, ούτε η τουρκική απειλή, στην Κύπρο και το Αιγαίο, θα πάψει να υφίσταται.

Δεν είναι βέβαια κακό να κάνουν βουλευτές δουλειά ερευνητών: κάποια συμπεράσματα χρήσιμα θα βγουν για το μέλλον. Η ιστορική γνώση είναι αναγκαία στους λαούς και η γνώση, της σχετικής έστω, αλήθειας για τα γεγονότα απαραίτητη στον καθένα μας. Μήπως εκεί αρχίζει και τελειώνει το «άνοιγμα του φακέλου»; Στην αρχειοθέτηση του δηλαδή και, επομένως, τη γραφειοκρατική εξάλειψή του ως θέματος; Στο συμβολικό ενδιαφέρον του;

Οπωσδήποτε και στα επικείμενα πολιτικά παιχνίδια (π.χ. δημοτικές εκλογές) και στις διαπραγματεύσεις με τους Αμερι-

κανούς ίσως μετρήσουν κάποια «στοιχεία» του φακέλου. Δεν είναι αυτοί οι τακτικοί ελιγμοί όμως που φωτίζουν την πραγματικότητα. Απλούστατα, πέρασαν 20-30 χρόνια από τότε που γίνονταν μαζικά συλλαλητήρια στην Αθήνα ή τη Λευκωσία με αίτημα την Ένωση. Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση, στις στιγμές του δεύτερου Αττίλα, ούτε την πλατεία Δημαρχείου δεν γέμισαν όσοι άκουσαν στο κάλεσμα για συγκέντρωση. Έχει ξαναγίνει έκτοτε διαδήλωση, πορεία, σύγκρουση με θέμα το κυπριακό; Ο κ. Κυπριανού πηγαиноέρχεται, συνομιλεί, δηλώνει κι οι σχετικές ειδήσεις περνάνε στα ψιλά των εφημερίδων, στις χωρίς ζωντανή εικόνα ειδήσεις της τηλεόρασης. Είναι πασίγνωστο πως η κυκλοφορία των εφημερίδων πέφτει όταν τα γεγονότα τους επιβάλλουν να προβάλλουν πρώτη ειδηση το κυπριακό.

Το κυπριακό έχει ταφεί στις συνειδήσεις των απανταχού (Κυπρίων και Ελλαδιτών, ομοχθόνων και ετεροχθόνων) εδώ και πολλά χρόνια. Οι κατά καιρούς «πρωτοβουλίες Κουεγιάρ» το φέρνουν στην επιφάνεια ως πρόβλημα διπλωματικών, τεχνοκρατικών, στρατιωτικών —αλλ' όχι ως εθνικό πρόβλημα, ως λαϊκό πρόβλημα. Κι υπακούοντας στη λαϊκή βαριεστημάρα η κυβέρνηση τ' ανοίγει για να το κλείσει: όπως πέρασε ο πυρετός για το Σύνταγμα έτσι θα εξανεμιστεί και το ενδιαφέρον για τις εξετάσεις (που θα δίνει ή θα κάνει;) της επιτροπής. Και θα συνεχίσουμε έτσι να καταναλώνουμε χωρίς ενοχές τις βιντεοταινίες μας, χωρίς άγχη για το τι θα γίνουν οι Κύπριοι, σίγουροι πως βρέθηκαν αυτοί που έφταιγαν. Κι όσο για την τουρκική απειλή, αυτή θα εξαφανιστεί με την πρόοδο του καπιταλισμού στην Τουρκία, μας πληροφορεί έγκυρο αριστερό περιοδικό. Ας αρχίσουν κι αυτοί να καταναλώνουν βίντεο και, θέλουν δεν θέλουν, θα ηρεμήσουν.

ΠΟΙΟΣ ΘΥΜΑΤΑΙ ΤΟΥΣ ΠΛΗΒΕΙΟΥΣ

Κάπου ανάμεσα στη διατεταγμένη ευαισθησία του Τύπου γία τις Παπα-καρυάτιδες επιδόσεις και στην τελετουργική κάθαρση που εγκαίνιασθηκε με το φάκελο της Κύπρου, πέρασε απαρατήρητη άλλη μια λαμπρή κυβερνητική ενέργεια: αυτή τη φορά στα πλαίσια της οικονομικής πολιτικής.

Από τη μια μεριά η κυβέρνηση αποφάσισε να αυξήσει τις αποδοχές των δικαστικών, στρατιωτικών και αστυνομικών μέχρι και 35% και από την άλλη ανακοίνωσε πως θα τιμωρήσει όσες επι-

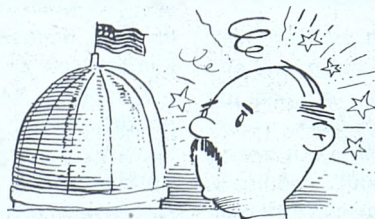
CAPITOL HILL

Αντιγράφω από τον «Εθνικό Κήρυκα» (τη γνωστή εφημερίδα των ομογενών της Αμερικής) της 7ης Φεβρουαρίου 1986: «Ο κ. Γ. Παπανδρέου συναντήθηκε επίσης και με βουλευτές ελληνικής καταγωγής. Τις επαφές του έλληνα υφυπουργού καθώς και όλο του το πρόγραμμα στην Ουάσινγκτον έχει επιμεληθεί ο κ. Άντι Μανάντος, ο οποίος είναι εκπρόσωπος του κ. Γ. Λιβανού και του κ. Α. Άθνης στην αμερικανική πρωτεύουσα.»

Για τον κ. Γεώργιο Λιβανό, άνθρωπο της χούντας στις Ηνωμένες Πολιτείες και νυν πρόεδρο κάποιας Ελληνοαμερικανικής Ένωσης, έχουμε ξαναγράψει —και όχι μόνο εμείς— με άλλη ευκαιρία. Περισσότερες συστάσεις δεν χρειάζονται. Το ότι, ωστόσο, ο φέρελπις πρωτότοκος υιός ανέθεσε στον εκπρόσωπο του Λιβανού την οργάνωση της επιχρήσής του δημοσίων σχέσεων στην Ουάσινγκτον μας δημιούργησε ομολογουμένως πολλά ερωτηματικά. Χαθήκανε, τέλος πάντων, τα «άχρωμα» γραφεία δημοσίων σχέσεων στην Αμερική; Ή μήπως πρέπει να σκεφτούμε ότι όλα τα «περάσματα» προς την πολιτική και επιχειρηματική ελίτ της προ-

στάτιδας υπερδύναμης κρατούνται γερά από τους πιο ξεφωνημένους ομοεθνείς μας και επομένως είναι οι υπηρεσίες τους «αναπόφευκτες» (τις παρέχουν με το αζημίωτο, υποθέτω, υπό την ευρεία έννοια);

Τέλος πάντων, ο υφυπουργός πολιτισμού μας φαίνεται παιδί με έφεση στις τέχνες του κυβερνάν. Από το Ενιαίο Πολυκλαδικό («τι θα κάνατε αν είσατε υπουργοί;») στο Λόφο του Καπιτώλιου δια της χουντόθυρας Λιβανού, και εκείθεν στο Δημοτικό Συμβούλιο του Μείζονος Λονδίνου με διάφορους κάργα αριστερούς. Πλούσιο δρομολόγιο και... πολλά υποσχόμενο.

Ιδού τώρα και το πρόγραμμα των συναντήσεων:

6 Φεβρουαρίου 1986 (Πέμπτη)

7.45 π.μ. Πρόγευμα Εθνικής Προσευχής.
9.30 π.μ. Βουλευτή Μπεν Γκίλμαν.

10.00 π.μ. Βουλευτή Λη Χάμιλτον.
10.30 π.μ. Γερουσιαστή Μπομπ Κάστεν.
11.00 π.μ. Γερουσιαστή Πωλ Σαρμπάνη.
12.00 μ. Γεύμα που παραθέτει ο βουλευτής Μπομπ Μράζεκ με άλλα μέλη της Υποεπιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων.
1.50 μ.μ. Γερουσιαστή Άρλεν Σπέκτερ.
2.15 μ.μ. Γερουσιαστή Ρέξι Τζόνστον.
3.00 μ.μ. Γερουσιαστή Λάρυ Πρέσλερ.
3.45 μ.μ. Ελληνοαμερικανικά μέλη του Κογκρέσου.
4.30 μ.μ. Βουλευτή Ντάντε Φάσελ.
5.15 μ.μ. Βουλευτή Ντάνιελ Ομπέι.
8. μ.μ. Γεύμα στην Ελληνική Πρεσβεία.

7 Φεβρουαρίου 1986 (Παρασκευή)

11.30 π.μ. Γερουσιαστή Μαρκ Άντρεους.
1.00 μ.μ. Γεύμα με επιφανείς ελληνοαμερικανούς επιχειρηματίες που παραθέτει η ΑΧΕΠΑ.
3.30 μ.μ. Σταύρο Φραγκόπουλο και φοιτητές με «κλोज-ап».
7.30 μ.μ. Συνάντηση / Δεξίωση με μεγάλο αριθμό ελληνοαμερικανών.

10 Φεβρουαρίου 1986 (Δευτέρα)

3.00 μ.μ. Οργανωτική συνάντηση νέων ελληνοαμερικανών επιχειρηματιών.
6.30 μ.μ. Δεξίωση και γεύμα της ΑΧΕΠΑ σε μέλη του Κογκρέσου.

χειρήσεις δέχθηκαν να χορηγήσουν αυξήσεις που υπερβαίνουν το 4% στις αποδοχές του προσωπικού τους.

Πέρα από την προφανή αντισυνταγματικότητα της απόφασης που απαγορεύει στους μισθωτούς να διαπραγματεύονται με την εργοδοσία τους όρους διάθεσης και αμοιβής της εργατικής τους δύναμης, η κυβέρνηση αποκαλύπτει και τη θεωρία της ότι οι υπαίτιοι της παρούσας οικονομικής κρίσης είναι οι εργαζόμενοι, οι οποίοι και θα πρέπει να πληρώσουν με τη δραματική συρρίκνωση του πραγματικού τους εισοδήματος. Συμβαίνει μάλιστα τα μεγάλα θύματα αυτής της πολιτικής να είναι οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα, που όχι μόνο δουλεύουν σε συνθήκες πολύ χειρότερης εκμετάλλευσης από τους συναδέλφους τους στο Δημόσιο, αλλά βρίσκονται και υπό τη συνεχή απειλή να μεταπηδήσουν στο στρατόπεδο των ανέργων. Αν λοιπόν κάτω από τέτοιες συνθήκες καταφέρουν να αποσπάσουν κάποιες αυξήσεις από τους ιδιώτες εργοδότες τους, σημαίνει πως η παραγωγικότητά τους ήταν αυξημένη τουλάχιστον ισόποσα, και το μόνο ίσως βραχυρόνιο επίτευγμά τους ήταν μια στοιχειώδης περικοπή του ποσοστού της επιβλημένης χειροτέρευσης.

Όμως η κυβέρνηση έχοντας κακοχωνέψει τις συνταγές του μονεταρισμού, προτιμά να πιέζει στα αδύναμα σημεία έτσι ώστε να μπορεί να επιδεικνύεται γαλαντόμος σε εκείνα ακριβώς τα τμήματα του κρατικού μηχανισμού που της είναι απαραίτητα για την εφαρμογή της λιτότητας στους πληβείους. Λες και οι ήδη υπηλές αποδοχές των πραιτωριανών δεν έχουν ξεσηκώσει την αγανάκτηση των εργαζόμενων. Λες και η πρωτοφανής παροχή προνομίων και επιδομάτων στο προσωπικό των κατασταλτικών μηχανισμών δεν έχει προκαλέσει τη σπηλίτευση ακόμα και από συντηρητικούς κύκλους. Λες και η καθημερινή άλογη διασπάθιση του δημόσιου χρήματος σε σκανδαλώδεις συμβάσεις, αργομισθίες και δεξιώσεις δεν έχει καίρια υπονομεύσει και τις ελάχιστες σωστές διαστάσεις των οικονομικών μέτρων.

Όταν μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα πολιτικής ανεπάρκειας και αδεξιότητας στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης η κυβέρνηση χρυσώνει δικαστικούς - αστυνομικούς - και - στρατιωτικούς, αποκαλύπτει, με περισσή καθαρότητα, την επιλογή της τόσο για ποια πλευρά θα είναι στο στόχαστρο των «περιοριστικών μέτρων» όσο και για τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσει εναντίον όσων διαμαρτυρηθούν. Όσοι αγνοούν ότι ακριβώς την ίδια τακτική αφειδών παροχών προς δικαστικούς - αστυνομικούς είχε ακολουθήσει η Θάοιερ προκειμένου να πατάει την πρόσφατη απεργία των ανθρακωρύχων, η πρόσφατη επέλαση των ΜΑΤ στη Ζάκυνθο ίσως αποτελεί μια πρόγευση των επερχόμενων μεθοδεύσεων.

ΓΣΕΕ: Καθαίρεση με την απόφαση «καθ' οδόν»

Ως τώρα, ξέραμε ότι η νομιμότητα μιας δικαστικής απόφασης και η έναρξη της ισχύος της, αρχίζει από τη στιγμή της δημοσίευσης και της επίδοσής της στα ενεχόμενα μέρη.

Αυτός όμως ο κανόνας του Κράτους Δικαίου ανατρέπεται ό-

Ο Σοάρες πρόεδρος, ο Καρβάλιο στη φυλακή

Φαίνεται ότι τελικά και οι Πορτογάλοι (πλην όλων ημών) είναι ΠΑΣΟΚ. Κι αν ο Α.Γ. Παπανδρέου διατηρεί πάντα ένα μέρος μιας κρυφής σοσιαλιστικής εθνοκεντρικής ελληνικής γοητείας (άρα έχουμε άλλοθι) ο Μάριο Σοάρες αποφάσισε να πάει στην Προεδρία της Πορτογαλικής Δημοκρατίας όταν ακριβώς αντελήφθη ότι δεν διατηρεί πλέον καμιά γοητεία, ούτε κρυφή ούτε φανερή. Η καλή του τύχη τον βοήθησε να πάρει τη δεύτερη θέση στις προτιμήσεις των ψηφοφόρων (46,3% ο Αμαράλ, 25,4% ο Σοάρες) και να βάλει έτσι τους συμπατριώτες του στο πολύ μεγάλο δίλημμα «εγώ ή η δεξιά» (βλέπε ΠΑΣΟΚ ή δεξιά, ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά, κτλ.). Αποτέλεσμα: οι κομμουνιστές ψηφοφόροι, οι οπαδοί του πρώην Προέδρου Ραμάλιο Εάνες, και οι φίλοι της Επανάστασης των Γαριφάλων δεν μπόρεσαν να ψηφίσουν τον Ντιέγκο Φρέιτας ντο Αμαράλ. Ο τελευταίος στο δεύτερο γύρο συγκέντρωσε το 48,7% για να εκλεγεί ο Μάριο Σοάρες με 51,3%.

Τις «ιδέες του Απρίλη '74» επικαλέστηκε ο Μ. Σοάρες απευθυνόμενος στους πο-

λίτες της χώρας του, που μοιάζουν να έχουν ξεχάσει ότι ο κύριος δημιουργός του «Απρίλη '74» κλείστηκε στη φυλακή από την κυβέρνηση του σοσιαλιστή κ. Σοάρες. Απ' τις προεδρικές εκλογές της 9ης και 16ης Φεβρουαρίου έλειψαν και τα γαριφάλα και ο Οτέλο Σαράιβα ντε Καρβάλιο. Οι κομμουνιστές, οι αριστεριστές κι οι ριζοσπάστες προσβλήθηκαν μαζικά από το «σύνδρομο του κέντρου». Το γνωστό άλλωστε σε μας σύνδρομο που επιτρέπει σε αντιδεξιά (!) και προσδευτικά (...) κόμματα με την ανοχή της αριστεράς να επικρατούν των συντηρητικών. Στην περίπτωση πάντως των Πορτογάλων τα πράγματα είναι ίσως λίγο διαφορετικά. Ο λαός της Πορτογαλίας που απαλλάχτηκε από δικτατορία 40 χρόνων την ίδια χρονιά με την Ελλάδα, πιθανόν αποφάσισε «να κάνει το χατίρι στον Σοάρες» στέλνοντάς τον στην Προεδρία, αφού προηγουμένως τον είχε τιμωρήσει αρκετά. Η πιο πρόσφατη τιμωρία του Μ. Σοάρες ήταν πριν λίγους μήνες στις βουλευτικές εκλογές, όταν έδε το κόμμα του να πέφτει από το 36% στο 20%.

Ίσως αυτό 51,3% του πορτογαλικού λαού να εκτίμησε (με δεδομένη πάντα την απόστασή του από το συντηρητικό υποψήφιο) ότι με την εκλογή του Μ. Σοάρες στην Προεδρία λύνεται ένα βασικό πρόβλημα: δεν θα τον ξαναβρούν μπροστά τους (για τα επόμενα χρόνια τουλάχιστον) ως αρχηγό κόμματος, άρα και δεν θα ξαναπέσουν στην αναγκαστική παγίδα «ή εμείς ή η δεξιά». Γεγονός είναι ότι η Πορτογαλία ξεπέρασε τις επαναστατικές της αναλαμπές, αποδέχεται γενικά τη φυλάκιση του Καρβάλιο, εκλέγει για πρόεδρο τον Μάριο Σοάρες, ψηφίζει στις βουλευτικές εκλογές συντηρητικά κόμματα κι ετοιμάζεται για εντατικοποίηση της παραγωγής της προκειμένου ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Ίσως ο Μάριο Σοάρες, στα πλαίσια της δήλωσής του «θα είμαι ο πρόεδρος όλων των Πορτογάλων» και σε κάποια έξαρση μεγαλοψυχίας, εκδόσει διάταγμα αποφυλάκισης του συνταγματάρχη Καρβάλιο —έτσι «ο αγώνας θα δικαιωθεί»...

ταν: η υπόθεση έχει πολιτική σημασία και συνέπεια, ο ένας από τους διάδικους κρίνεται ανεπιθύμητος και, τρίτον, ακριβώς επειδή υπάρχουν τα δύο προηγούμενα στοιχεία, η απόφαση είναι γνωστή πολύ πριν την έκδοσή της.

Αυτά συνέβηκαν με την απόφαση καθαιρέσεως της Ελεγκτικής Επιτροπής της ΓΣΕΕ που είχε εκλεγεί από το 22ο Συνέδριο της Συνομοσπονδίας. Η Ελεγκτική αυτή επιτροπή ήταν το μόνο όργανο που είχε μείνει στη θέση του για να θυμίζει ότι... κάποτε έγιναν εκλογές στη ΓΣΕΕ και Συνέδριο (το 22ο), αφού η Διοίκηση του «ανώτατου αντιπροσωπευτικού οργάνου των εργαζομένων», και είχε αφήσει χρόνους και στη θέση της βασίλευε πια η διοίκηση που είχε διορίσει το Δικαστήριο, μετά τα γνωστά τραγελαφικά επεισόδια —που ήταν συνέχεια των «θεσμικών» συνεπειών της θωρακισμένης εισοδηματικής πολιτικής του Οκτωβρίου.

Ζήτησε λοιπόν η εκλεγμένη Ελεγκτική Επιτροπή της ΓΣΕΕ μια σειρά στοιχεία από τη διορισμένη, προκειμένου να κάνει έλεγχο για κάποια ποσά χρημάτων (100.000.000) που είναι κατατεθειμένα σε προσωπικούς λογαριασμούς στελεχών της Συνομοσπονδίας (λέγεται μάλιστα ότι γι' αυτούς τους προσωπικούς λογαριασμούς δεν υπάρχει απόφαση της «παλαιάς» εκλεγμένης Διοίκησης της ΓΣΕΕ). Όμως η διορισμένη Διοίκηση δεν έχει ιδιες πηγές νομιμότητας, νομιμοποίησης, λογικής και «στόχων» με την εκλεγμένη Ελεγκτική Επιτροπή. Στην ουσία επρόκειτο για δύο αλληλοαποκλειόμενα όργανα. Βέβαια, η διορισμένη διοίκηση δεν μπορούσε να βγει και να πει: «δεν σας δίνουμε αυτά που ζητάτε, γιατί έτσι μας αρέσει και δεν σας γουστάρουμε», αν και αυτή είναι η λογική της, τυπικά και ουσιαστικά.

Τι έκανε λοιπόν; Στην αρχή «τραινάριζε» την υπόθεση. «Καλά, θα δούμε, θα σας τα δώσουμε, αργότερα», και άλλα τοιαύτα. Μετά «πετάει» μια αγωγή στο Πρωτοδικείο να καθαιρεθεί η εκλεγμένη Διοίκηση (την αίτηση την υπέβαλε το «από εθνικού και πατριωτικού συμφέροντος ορμώμενο» Εργατικό Κέντρο Πάτρας: «όπως πάντα...» την αγωγή την εκδικάζει ο κ. Θέμελης (ο ίδιος, πάλι, όπως πάντα...). Την τελευταία φορά που ζήτησε τα στοιχεία η Ελεγκτική Επιτροπή, η απάντηση της διορισμένης διοίκησης ήταν ότι «έχετε καθαιρεθεί πια εσείς». «Μα πώς;», απάντησε η Ελεγκτική Επιτροπή, «πού είναι η απόφαση;».

«Στο δρόμο, έρχεται...», απάντησαν με μια φωνή οι Ραυτόπουλος - Αρκουδέας.

Την ξέρουν οι άνθρωποι την απόφαση, που «ήρθε», βέβαια, (λεπτομέρεια αυτό...) μετά τρεις ημέρες.

Γνωρίζετε ελληνικά;

«... η δικαιοσύνη στη νοηματική της αποδοχή από την ανθρωπινή συνείδηση συνιστά στην ουσία της ένα λεξιλόγιο κοινό, που είναι αναγκαίο για κάθε σύγκρουση... σε όλα τα πεδία των διανοητικών σχέσεων, που αναγγέλλει τη λύση των συγκρούσεων».

«Η προκαταρκτική πεποίθηση σχηματίζεται στο συγκεκριμένο περιβάλλον, όπου συνωθούνται κύματα ζωντανά ιδεών, αισθημάτων, εντυπώσεων, παρορμήσεων, παθών, ένας κόσμος ολόκληρος που καλύπτει κάθε πεδίο γνώμης...».

«Το άθροισμα όλων αυτών κατεργάζεται την αντιληπτική ικανότητα της κοινωνικής συνειδήσεως στην πρόσβαση της προς τη θεώρηση του δέοντος σε μια κοινωνική σύγκρουση...».

«Η αληθινή ανεξαρτησία του δικαστή δεν διασφαλίζεται με δημόσιους φανφαρονισμούς... Τέτοια ενεργήματα αποτελούν ανεπιτρεπτή θήρευση συμπαθειών ή αντιπαθειών, προϋποθέτουν... εσωτερική ανελευθερία και ουσιαστικώς εκτρέπουν τη δικαστική εξουσία στην περιωπή ενός μύθου ικανού να συντηρήσει, σε κάθε εριστή περίπτωση ένα άλλοθι αληθινά οδυνηρό για τα συμφέροντα της κοινωνικής ολότητας».

Αυτά είναι μερικά από τα αποσπάσματα από την ομιλία του κ. Σαρτζετάκη στην τελετή για τα 150 χρόνια από την ίδρυση του Αρείου Πάγου· πέρα από τους «φανφαρονισμούς» κάποιων λειτουργών της Δικαιοσύνης, ο κ. Πρόεδρος ομίλησε επίσης για «θλιβερή εικόνα των εφημερίδων» που «βιάζουν διανοητικά τους αναγνώστες τους».

Ομολογούμε ότι βρήκαμε στα αποσπάσματα αυτά δείγματα μιας γλώσσας διαφορετικής από την «κοινή», περισσότερο

σαφούς, περιεκτικής, συγκεκριμένης, πλούσιας, μ' ένα λόγο.

Γι' αυτό και κατανοούμε απόλυτα τον κ. Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος σε ερώτηση δημοσιογράφου σχετικά με το σχολιασμό του κατά του Τύπου που έκανε στην ομιλία του αυτή στον Άρειο Πάγο, απάντησε:

«Δεν θα απαντήσω! Όποιος ξέρει ελληνικά και διαβάζει ξέρει και καταλαβαίνει».

1984: Το Σπυδαστικό ζει...

Γάνω από δεκαπενθήμερο έχει περάσει από τη δημοσίευση στην εφημερίδα «Ο Σπάστης» ενός εγγράφου της Υποδιευθυνσης Γενικής Ασφαλείας Αθηνών - Υπηρεσία Πληροφοριών και κανενός αρμοδίου —και λαλίστατων σε άλλες περιπτώσεις— δεν ιδρώσε το αυτί. Επί ΠΑΣΟΚ μας διαβεβαίωσαν ότι κανείς πολίτης δεν παρακολουθείται για τις ιδέες του. Όμως στο έγγραφο αυτό φαίνεται ότι η Ασφάλεια παρακολουθεί και τηρεί όλα τα στοιχεία για τις οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, τις Επιτροπές για το στρατό ακόμα και στοιχεία για οργανώσεις που διαλύθηκαν μέχρι και ποιοι ήταν στελέχη σ' αυτές.

Το έγγραφο σχολιάστηκε και στον ημερήσιο Τύπο, αλλά καμία απολύτως αντίδραση από την κυβέρνηση δεν υπήρξε. Είναι παρόλα αυτά έργο των υπηρεσιών ασφαλείας της «αλλαγής», συνταγμένο το 1984 και στο οποίο υπάρχει μια πλήρης καταγραφή, και κατάταξη των οργανώσεων και κινήσεων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Η παρακολούθηση απ' ό,τι φαίνεται πάει καλά, το Σπυδαστικό της Ασφάλειας ζει και οδηγεί και την «Αλλαγή». Μπορεί να άλλαξαν τα ονόματα, αλλά όλα αυτά είναι μέσα στα πλαίσια των νέων μεθόδων, και των «καλών υπηρεσιών» που προσφέρουν Ασφάλεια, ΚΥΠ και διάφοροι άλλοι μηχανισμοί στον «αγώνα για την αλλαγή»...

Η ΠΡΩΤΗ ΕΓΧΕΙΡΗΣΗ ΠΕΤΥΧΕ

Μια παράταση ζωής, ίσως αρκετά μεγάλη, πήρε η άρχουσα τάξη στις πολυπαθές Φιλιππίνες καθώς κατάφερε να πετάξει από πάνω της το καρκίνωμα του Μάρκος χωρίς να σκίσει τις σάρκες της. Το ίδιο ισχύει και για την αμερικανική παρουσία των βάσεων και των επενδύσεων.

Ασφαλώς, η νέα κατάσταση είναι ρευστή, και επομένως πλούσια σε ευκαιρίες και σε παγίδες για τις δυνάμεις της κοινωνικής επανάστασης στις Φιλιππίνες. Το καθεστώς και οι Αμερικανοί προστάτες του χρειάζονται έναν καινούριο ισχυρό και άφθαρτο Μάρκος στη θέση του παλιού, για να στείλει τον κόσμο στο σπίτι του, να στήσει ένα ασφαλές δικομματικό παιχνίδι, να ανανεώσει τα ανώτατα κλιμάκια του στρατού, και κυρίως να οργανώσει αποτελεσματικά την αντιμετώπιση ενάντια στις δυνάμεις του Νέου Λαϊκού Στρατού. Τέτοιο πρόσωπο οπωσδήποτε δεν είναι η κοσμαγάπητη Κορασόν που μόλις την περασμένη Τρίτη έλαβε το «στέμμα» από τα χέρια των φονιάδων του συζύγου της, των δύο επικεφαλής στο όργιο βίας και νοθείας κατά τις προεδρικές εκλογές: του υπουργού άμυνας Ενρίλε και του υπαρχηγού ενόπλων δυνάμεων Ράμος. Ίσως ο κατάλληλος γι' αυτό το ρόλο να είναι ο αντιπρόεδρος Λαουρέλ, ο επαγγελματίας πολιτικάντης, παλιός συνεργάτης του Μάρκος (όλα σχεδόν τα επί σκηνής πρόσωπα είναι παλιοί στενοί συνεργάτες του Μάρκος), που της τον «φόρτωσαν» της Κορασόν σώνει και καλά οι Αμερικανοί με τη μεσολάβηση της εκκλησιαστικής ηγεσίας. Ίσως κάποιος караβανάς.

Ο ρόλος για τον οποίο προορίζεται η Κορασόν φαίνεται να είναι άλλος, όσο τουλάχιστον θα μείνει στην Προεδρία: να στείλει τον κόσμο στο σπίτι του σιγά σιγά, αφού προηγουμένως τον εμποδίσει να ριζοσπαστικοποιήσει τα αιτήματά του για καθαροί. Και εδώ προβάλλει η μεγάλη πρόκληση για το Εθνικό Δημοκρατικό Μέτωπο.

Τέλος, μέσα από το σκηνικό της αποκαθάρωσης του Μάρκος, δεν μπορεί κανείς να μην επισημάνει τη μυωπική, την ξεστοίπιτη, την οργουελική στάση της ηγεσίας του Κρεμλίνου απέναντι σ' έναν από τους ειδικότερους δικτάτορες του κόσμου. Η στάση αυτή λέει πολλά για τον «προοδευτισμό» που θέλει να πουλήσει ο Γκορμπατσόφ σε όσους είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν φτηνά.

Αποσιωπήσεις και παραλειπόμενα

Το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου στη Βουλή και η ομόφωνη σύσταση «εξεταστικής των πραγμάτων επιτροπής» αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός και μια θετική πρωτοβουλία αυτής της Βουλής. Είναι γεγονός ότι τα αποτελέσματα από μια τέτοια έρευνα θα ήταν πολύ διαφορετικά αν ο φάκελλος της Κύπρου άνοιγε έγκαιρα και όχι δώδεκα χρόνια ύστερα από τα τραγικά γεγονότα του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής. Τα πολιτικά συμπεράσματα που θα είχαν προκύψει από το άνοιγμα του φακέλου τότε θα είχαν συμβάλει αποφασιστικά στη χάραξη της περαιτέρω πορείας στο κυπριακό και η κάθαρση που θα πρόδεκπε θα εξάγνιζε την πολιτική ζωή του τόπου.

Ανεξάρτητα από τους λόγους για τους οποίους πάρθηκε, η απόφαση αυτή, έστω και καθυστερημένη, έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει και σήμερα ακόμα ευεργετικά. Τα αποτελέσματά της θα είναι ακόμα πιο θετικά εφόσον δεν περιοριστεί μόνο σε μια ιστορική έρευνα και τεκμηρίωση των γεγονότων της εποχής εκείνης αλλά εφόσον οδηγήσει στη συναγωγή ορισμένων πολιτικών συμπερασμάτων που θα οριοθετήσουν το κυπριακό πρόβλημα και που θα εξυπηρετήσουν τη χάραξη της εξωτερικής μας πολιτικής. Η συζήτηση αυτή θα πρέπει τέλος να οδηγήσει στην αποκάλυψη και παραδειγματική τιμωρία των ενόχων. Όπως άλλωστε δήλωσε ο πρωθυπουργός σε ερώτηση του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης εφόσον προκύψουν ποινικές ευθύνες, θα παραπεμφθούν οι υπεύθυνοι στη δικαιοσύνη.

Η πρόσφατη συζήτηση στη Βουλή καταδεικνύει από την πλευρά των δύο μεγάλων κομμάτων τουλάχιστον μια συγκρατημένη διάθεση στην αντιμετώπιση του ανοιγματος του φακέλου που φάνηκε περισσότερο όχι από αυτά που ελέγχθησαν όσο από αυτά που παραλείφθηκαν. Η προσέγγιση των θεμάτων δεν ήταν συστηματική, πολλοί σε από τους ομιλητές περιορίστηκαν στο να αναφερθούν σε προσωπικές τους εμπειρίες. Δεν έγινε σχεδόν καμία αναφορά στις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου που ουσιαστικά δέσμευσαν την ανεξαρτησία της Κύπρου. Δεν έγινε καμία αναφορά για τις ευθύνες του ξένου παράγοντα κατά τη δεκαετία 1964-1974 και για τις ξένες επεμβάσεις στα εσωτερικά της Κύπρου. Ελάχιστα ακούστηκαν για τις ευθύνες και τη στάση των υπερδυνάμεων, ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης, κατά τη διάρκεια της εισβολής. Για το ρόλο της Μεγάλης Βρετανίας που είναι και εγγυητρια δύναμη της Κύπρου, βοήθησε, σύμφωνα με πληροφορίες, τους Τούρκους να κατοχυρώσουν τις θέσεις τους. Η για τον Κίσιγκερ που λίγες μέρες μετά την πρώτη εισβολή δήλωνε ότι οι Τούρκοι δεν έχουν ακόμη καταλάβει αρκετό έδαφος. Τέλος αποφεύχθηκε οποιαδήποτε αναφορά στις ευθύνες που προκύπτουν για το διάστημα που μεσολάβησε από την πρώτη μέχρι τη δεύτερη εισβολή.

Αντίθετα ακούστηκαν πράγματα που μας προβληματίζουν σοβαρά. Όπως η απόπειρα του κ. Αβέρωφ να δικαιολογήσει τη χούντα, και όχι ίσως μόνο αυτή, με τον ισχυρισμό ότι δεν μπορούσαν να σταλούν στην Κύπρο «τα καινούργια μας υποβρύχια που θα εκαλούντο ίσως να υπερασπιστούν τας νήσους». Με τον αφελή αυτό τρόπο μάθαμε πως εγκαταλήφθηκε η αντίληψη του ενιαίου αμυντικού χώρου Ελλάδας - Κύπρου και πως ο αμυντικός εξοπλισμός γίνεται αυτοσκοπός. Ακούσαμε επίσης τη Δεξιά να καταφέρεται εναντίον του Προέδρου Μακαρίου ότι αυτός τορπίλισε την ένωση και να δικαιολογεί τις χουντικές ενέργειες.

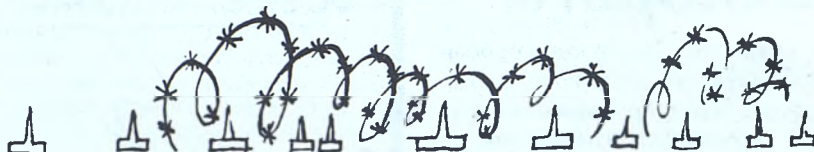

Είναι λυπηρό ότι μετά από όλα όσα συνέβησαν δεν έχει γίνει ακόμα συνειδηση στη Δεξιά ότι ο Μακάριος αγωνιζόταν για την εθνική επιβίωση του κυπριακού ελληνισμού· ούτε ότι κάτω από το πρόσχημα της ένωσης εξυφάνθηκε η συνωμοσία της διχοτόμησης της Κύπρου. Ακούσαμε επίσης τον κ. Μητσοτάκη να παραποιεί την ιστορία εκθειάζοντας το σχέδιο Άτσεσον και το περίφημο μνημόνιο Τούμπα - Τσαγλαγιαγκιλ. Όσον αφορά το σχέδιο Άτσεσον, αυτό πρόβλεπε τέτοιες ρυθμίσεις που η αποδοχή του θα ισοδυναμούσε με κατάσταση χειρότερη από τη σημερινή. Όπως είναι γνωστό το σχέδιο προέβλεπε κυρίαρχη βάση για τους Τούρκους στην Καρπασία και αυτοδιοίκηση σε άλλες δύο περιοχές του νησιού. Όσο για το Μνημόνιο Τούμπα - Τσαγλαγιαγκιλ, αρκεί μια απλή ανάγνωσή του για να καταλάβει κανείς ότι ενώ η ελληνική πλευρά μιλούσε για ένωση με αντάλλαγμα κυρίαρχη βάση της Τουρκίας στην Κύπρο, η Τουρκία έχοντας εξασφαλίσει την ελληνική υποχώρηση για κυρίαρχη βάση επέμενε για συγκυριαρχία. Τον κ. Μητσοτάκη άλλωστε διέψευσε προχθές από την εφημερίδα «Μιλλιέτ» ο ίδιος ο Τσαγλαγιαγκιλ που δήλωσε ότι ποτέ η Τουρκία δεν δέχθηκε την ένωση σε βάση οποιασδήποτε συζήτησης για το κυπριακό.

Στόχος της εξεταστικής επιτροπής της Βουλής θα πρέπει να είναι η διαλεύκανση όλων των πτυχών του θέματος. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να συνεργαστεί όχι μόνο με τα υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας αλλά θα πρέπει να ζητήσει στοιχεία από την Κύπρο καλώντας να καταθέσουν και άτομα που έχουν άμεση εμπειρία των τραγικών εκείνων εξελίξεων. Η αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας θα απομονώσει τους παράγοντες εκείνους που λειτουργούν αποσταθεροποιητικά για τα εθνικά μας θέματα.

Λεόντιος Μαχαιράς

Η πορεία προς Βρυξέλλες περνά μέσω της εθνικής μας οδού

του Α. Φωκά

Με τη νέα διμέτωση εξόρμηση της Άγκυρας την περασμένη βδομάδα κλιμακώνεται ο έντονος διπλωματικός αγώνας της Τουρκίας για την επιστροφή της στους κόλπους της Ευρώπης μετά από έξι χρόνια απομόνωσης. Τόσο η πολυσυζητημένη επίσκεψη του πρώτου «πολιτικού» Τούρκου πρωθυπουργού μετά το πραξικόπημα του 1980, κ. Τουργκούτ Οζάλ, στο Λονδίνο όσο και η γνωστή επιστολή Χαλέφολου προς τους Δώδεκα είχαν σαν στόχο τη βελτίωση της εικόνας της Τουρκίας στην Ευρώπη και την άμεση αναθερμάνση των επίσημα τουλάχιστον «παγωμένων» σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας.

Παράλληλα με το εντυπωσιακό της άνοιγμα προς τον ισλαμικό κόσμο, η Τουρκία, ειδικά από τα μέσα του 1984, άρχισε να καλλιεργεί συστηματικά τις διμερείς της επαφές με κυβερνήσεις των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προσφέροντας πρόσφορο κλίμα για επενδύσεις στα δυτικά κεφάλαια και μια αγορά πενήντα εκατομμυρίων υποψηφίων καταναλωτών. Σημαντικά οικονομικά συμφέροντα στην Τουρκία έχουν οι περισσότερες βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της ΕΟΚ και ιδιαίτερα η Αγγλία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Ιταλία. Οι πρόσφατες επιτυχείς διμερείς υπουργικές επαφές Τουρκίας - Ισπανίας έφεραν την Άγκυρα κοντά στο νέο ισχυρό μέλος της Κοινότητας.

Το πρώτο χειροπιαστό για την Τουρκία θετικό αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής υπήρξε η ευνοϊκή στάση που τήρησε το Συμβούλιο Ευρώπης τον περασμένο Δεκέμβριο στο θέμα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. Έτσι, το επίμαχο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία διευθετήθηκε με τη συμβιβαστική φόρμουλα του «φιλικού διακανονισμού» μεταξύ των πέντε ευρωπαϊκών χωρών που είχαν κινήσει τη διαδικασία απομάκρυνσης και της Τουρκίας. Με τον τρόπο αυτό η Τουρκία κατάφερε να παραμείνει μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας αν και βρίσκεται υπό παρακολούθηση στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα διπλωματικά εγχειρήματα της Άγκυρας

Ενθαρρυνόμενη από τις εξελίξεις αυτές η Άγκυρα έχει αποδυθεί σε μια πολύπλευρη εκστρατεία με στόχο την ανάληψη καιριών θέσεων σε διάφορους ευρωπαϊκούς οργανισμούς. Παράλληλα με τις μεθοδεύσεις για την ενεργοποίηση των σχέσεων της με την ΕΟΚ, τον Απρίλιο ο κ. Οζάλ θα επιδιώξει να προεδρεύσει του ΟΟΣΑ και την ίδια εποχή θα κινηθεί διπλωματικά η Άγκυρα για να εξασφαλίσει την αντιπροεδρία του Συμβουλίου Ευρώπης. Μέσα από τους τρεις αυτούς διεθνείς οργανισμούς (ΕΟΚ, Συμβούλιο Ευρώπης, ΟΟΣΑ), οι Τούρκοι προσπαθούν να καταξιωθούν ως Ευρωπαίοι παρά το «βεβαρυμένο μητρώο» της χώρας τους στο θέμα των δημοκρατικών διαδικασιών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η εδραίωση της φερεγγυότητας της Τουρκίας στην Ευρώπη θα τη βοηθούσε στον οικονομικό τομέα να προσελκύσει το διεθνές κεφάλαιο, ενώ στον πολιτικό θα της έδινε περισσότερα περιθώρια ελιγμών στον διπλωματικό της ανταγωνισμό με την Ελλάδα.

Επιπλέον η Άγκυρα πιεζόταν να αρχίσει το γρηγορότερο το διάλογο με την ΕΟΚ και να αναθερμάνει τις σχέσεις της εφόσον έτσι θα είχε τη δυνατότητα τον Απρίλιο να προεδρεύσει του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας. Το Συμβούλιο αυτό προβλέπεται από τη Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 και η οποία προβλέπει σε μια τελωνειακή ένωση με απώτερο στόχο την ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα. Πάντως, τόσο η Συμφωνία της Άγκυρας όσο και το Πρόσθετο Τουρκοκοινοτικό Πρωτόκολλο του 1970 δεν προβλέπουν χρονικά την ακριβή ημερομηνία της πλήρης προσχώρησης της Τουρκίας στην ΕΟΚ.

Οι Τουρκοκοινοτικές σχέσεις ήταν πάντα προβληματικές. Από το 1976 οι Τούρκοι «πάγωσαν» μονομερώς την υποχρέωσή τους για τη σταδιακή μείωση των δασμών που επιβάλλουν στα αγροτι-

κά προϊόντα που προέρχονται από χώρες της ΕΟΚ. Στο πολιτικό πεδίο, η ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα επέφερε κάποια επιδείνωση στις σχέσεις μεταξύ των Βρυξελλών και της Άγκυρας. Στις αρχές του 1980 η κυβέρνηση Ντεμιρέλ δήλωσε την επιθυμία της να υποβάλει αίτηση για την πλήρη ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ πριν γίνει η Ελλάδα πλήρες μέλος της Κοινότητας και αποκτήσει δικαίωμα βέτο. Η Κοινότητα, από την πλευρά της, έχοντας υπόψη τις σοβαρές οικονομικές αδυναμίες της Τουρκίας, αποθάρρυνε έντονα κάθε κίνηση της Άγκυρας προς αυτή την κατεύθυνση. Τότε η Τουρκία αξίωσε από την Κοινότητα να περιληφθεί στη συμφωνία εισόδου της Ελλάδας στην ΕΟΚ και μια «πολιτική δέσμευση» που θα προέβλεπε ότι η Αθήνα δεν θα πρόβαλε βέτο σε πιθανό αίτημα της Άγκυρας για ένταξη της στην ΕΟΚ. Εξαιτίας του παράλογου αυτού αιτήματος η Ελλάδα δεν ήταν σε θέση να υπογράψει τη Συμφωνία Σύνδεσης Τουρκίας - ΕΟΚ. Ας σημειωθεί επίσης ότι η Τουρκία ήταν εκείνη που με την αδιάλλακτη στάση της κατά τη διάρκεια των Ευρωπαϊκών διαπραγματεύσεων (1976-80) εισήγαγε τις ελληνοτουρκικές διαφορές στην Κοινότητα.

Ταυτόχρονα η Άγκυρα κατηγορεί την Κοινότητα ότι αγνοεί το ψευδοκράτος του Ντενκτάς. Πράγματι η ΕΟΚ καταδικάζει τις τουρκοκυπριακές αυθαιρεσίες στη βόρεια Κύπρο και αναγνωρίζει μόνο την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας με την οποία έχει υπογράψει συμφωνία τελωνειακής σύνδεσης από το 1972. Όπως τόνισε πρόσφατα ο κοινοτικός εκπρόσωπος, υπεύθυνος της ΕΟΚ για τις σχέσεις με τις μεσογειακές χώρες κ. Κλώντ Σεϋσόν, η Κοινότητα θεωρεί ως συνομιλητή της μόνο τον κ. Σπύρο Κυπριανού και ότι δεν υφίστανται στην Κύπρο τουρκικές αρχές.

Οι εταίροι της ΕΟΚ θα ήθελαν...

Οι σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ χειροτέρευσαν αισθητά μετά την επικράτηση της στρατιωτικής χούντας στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1980. Σε ένδειξη αποδοκιμασίας κατά των πολυάριθμων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών δημοκρατικών και συνδικαλιστικών ελευθεριών στην Τουρκία, η Κοινότητα «πάγωσε» τις σχέσεις της με την Άγκυρα και στις 5 Νοεμβρίου 1981 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι οι «παρούσες συνθήκες δεν το επέτρεπαν να επαναλάβει τις συζητήσεις για το τέταρτο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο ΕΟΚ - Τουρκίας ύψους 600 εκατ. ECU». Έκτοτε οι σχέσεις αυτές παραμένουν αναλωίστες, εφόσον δεν έχουν εκλείψει οι λόγοι που είχαν επιβάλλει το αρχικό «πάγωμα». Αυτό φαίνεται τόσο από την έκθεση BALFE όσο και από αυτή που υπέβαλε πρόσφατα ο βουλευτής κ. Stoffelen εισηγητής της Νομικής Επιτροπής της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου Ευρώπης. Περιγράφουν με μελανά χρώματα την κατάσταση που επικρατεί στην Τουρκία όπως εξάλλου κάνει και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με πρόσφατη απόφαση (Οκτ. 1985) με την οποία απέρριψε εισήγηση για την επανασύσταση Μικτής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής ΕΟΚ - Τουρκίας.

Παρά ταύτα οι βιομηχανικές χώρες της ΕΟΚ θέλουν και αυτές να επωφεληθούν από το άνοιγμα της παραδοσιακά προστατευόμενης τουρκικής οικονομίας στις ιδιωτικές δυτικές επενδύσεις και είναι αποφασισμένες να μην χάσουν το μερίδιό τους από την τουρκική πίττα. Με αποτέλεσμα να υποκύψουν στις πιέσεις της Άγκυρας για την αποκατάσταση των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο το γεγονός ότι η Ολλανδία που έχει αυτό το εξάμηνο την Προεδρία της ΕΟΚ επιδεικνύει ιδιαίτερο ζήλο και σπουδή για την επαναλειτουργία της τουρκικής σύνδεσης, στους υποστηρικτές της οποίας συμπεριλαμβάνονται επίσης η Δυτ. Γερμανία και η Αγγλία. Αλλά ακόμη και η Δανία της οποίας το Κοινοβούλιο διαφωνεί με την εξομάλυνση των σχέσεων με την Τουρκία, μέχρι την αποκατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν αντέταξε στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών των Δώδεκα (17 Φεβρουαρίου) τις αντιρρήσεις που αναμένονταν.

Χαλέφογλου: επιστολή - μπουμέραγκ

Σκληρή και αποφασισμένη στάση κατά τη διάρκεια της συζήτησης της επιστολής Χαλέφογλου για την άμεση σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας κράτησε μόνο η Ελλάδα. Αφού αναφέρθηκε στη χονδρή διπλωματική γκάφα του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών το οποίο έστειλε τη γνωστή επιστολή μόνο στους «ένδεκα» στα τέλη του Δεκεμβρίου — αγνοώντας πλήρως την Ελλάδα, ο έλληνας αντιπρόσωπος, αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών κ. Θ. Πάγκαλος υπογράμμισε ότι η εκ των υστέρων αποστολή της (στις 31 Ιανουαρίου) δεν αναιρεί τους λόγους για τους οποίους η Ελλάδα αντιτίθεται στην εσπευσμένη αναθερμανση των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην Τουρκία, ανέφερε ο κ. Πάγκαλος, δεν είναι επαρκής για τη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης. Εξακολουθεί να υπάρχει καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιορισμός των δημοκρατικών ελευθεριών. Εξάλλου, τόνισε ο εκπρόσωπος της ελληνικής κυβέρνησης, τα εκκρεμή θέματα ΕΟΚ - Τουρκίας απαιτούν προηγούμενη επεξεργασία σε τεχνικό επίπεδο από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η οποία ωστόσο δεν είναι ακόμη έτοιμη. Το μόνο αποτέλεσμα που θα είχε μια πρόωπη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ελληνικής πλευράς, θα ήταν η παρουσίαση από την Άγκυρα μιας ειδυλλιακής εικόνας των σχέσεων ΕΟΚ - Τουρκίας. Κατά συνέπεια, πρόσθεσε ο κ. Πάγκαλος, δεν υπάρχει καμία σκοπιμότητα πρόωρης αποκατάστασης των τουρκοκοινοτικών σχέσεων εκτός αν ορισμένοι εταίροι επιθυμούν είτε να προβούν σε μια συγκεκριμένη πολιτική χειρονομία είτε να προσφέρουν πολιτική κάλυψη στην Τουρκία.

Ο Έλληνας αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών δεν απέκριψε ότι η ομαλοποίηση των σχέσεων με την ΕΟΚ, που τόσο επίμονα επιδιώκει η Τουρκία, δεν μπορεί παρά να επηρεάζεται και από τη γενική συμπεριφορά της στο Κυπριακό και στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Τέλος, ο κ. Πάγκαλος ανέφερε ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να δεχθεί την έναρξη μελέτης τεχνικών θεμάτων που εκκρεμούν στις σχέσεις μεταξύ των Βρυξελλών και της Άγκυρας. Οι υπόλοιποι εταίροι της ΕΟΚ συμφώνησαν τελικά με τη μεθόδευση αυτή αποφασίζοντας να μην περάσει το θέμα των τουρκοκοινοτικών σχέσεων στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών. Παράλληλα συμφωνήθηκε να αρχίσει η Επιτροπή τη μελέτη των προβλημάτων που εκκρεμούν ανάμεσα στην ΕΟΚ και την Τουρκία με στόχο τη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης το Φθινόπωρο, χωρίς όμως να προσδιορισθεί αν θα γίνει σε υπουργικό ή προεσβετικό επίπεδο.

Αναμφισβήτητη η συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών στο Λουξεμβούργο πρέπει να θεωρηθεί μια επιτυχία της ελληνικής διπλωματίας εφόσον μέχρι την τελευταία στιγμή η ολλανδική προεδρία πίστευε ότι θα πείσει τους εταίρους να δώσουν το πράσινο φως στην άμεση αποκατάσταση των τουρκοκοινοτικών σχέσεων. Πάνω απ' όλα η ελληνική πλευρά ζήτησε και έλαβε την «πολιτική αλληλεγγύη» των εταίρων σε ένα θέμα που έθιγε ζωτικά εθνικά της συμφέροντα. Όπως παρατήρησε ο γνωστός Τούρκος δημοσιογράφος Μ. Αλί Μπιράντ σε σχόλιό του στη «Μιλλιέτ» (18.2.1986) «η Αθήνα με μια όχι τόσο αδιάλλακτη στάση και χωρίς υπερβολικά αιτήματα κατάφερε να πείσει μερικούς και να μηρδέψει άλλους στο Λουξεμβούργο, με αποτέλεσμα να σταθεί εμπίδοιο στις σχέσεις Τουρκίας - ΕΟΚ».

Κοινοτική αλληλεγγύη και ανθρωπιά δικαιώματα

Η γενική αντίδραση της τουρκικής κοινής γνώμης μαρτυρά ότι οι Τούρκοι άρχισαν και συνειδητοποιούν ότι η Αθήνα έχει αποφασιστικό ρόλο στις σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η Άγκυρα επιτέλους έχει καταλάβει ότι ο δρόμος των Βρυξελλών περνά αναπόφευκτα από την Αθήνα. Στο Λουξεμβούργο οι «έντεκα» αναγνώρισαν άμεσα ότι τα προβλήματα που δημιουργεί η Τουρκία στο κράτος - μέλος Ελλάδα δεν μπορεί να τους αφήνουν ανεπηρέαστους. Όπως, δηλαδή, και στην περίπτωση της Αγγλίας με την υπόθεση των Φώκλαντς, οι εταίροι οφείλουν να δείχνουν κοινοτική αλληλεγγύη προς οποιοδήποτε κράτος - μέλος που βρίσκεται υπό απειλή.

Όσο λοιπόν πιο έντονα θα παίζει η Τουρκία το «χαρτί της Ευρώπης» τόσο θα αυξάνονται τα διαπραγματευτικά ατού της Αθήνας έναντι της Άγκυρας. Ο μέγας θιασώτης των ρεϊγκανόμικς και του θατασερισμού, πρωθυπουργός Οζάλ θα συνεχίσει — εφόσον βέβαια παραμείνει στην εξουσία — να προβάλλει την «ευρωπαϊκότητα» της χώρας του πάντα με την προοπτική τη συντομότερη συμμετοχή του στην Ευρωλέσχη. Σε αυτό άλλωστε στόχευε και το ταξίδι του κ. Οζάλ στο Λονδίνο. Η σύσφιξη των τουρκοευρωπαϊκών σχέσεων εξυπηρετεί και τα μεγαλόπνοα σχέδια της παραδοσιακής τουρκικής στρατιωτικής - γραφειοκρατικής ηγεσίας που θέλει να μετατρέψει την Τουρκία σε μεγάλη δύναμη της Ανατολικής Μεσογείου, αφού μια τέτοια οικονομική προσέγγιση θα

προσέδιδε ξεχωριστό κύρος στις σχέσεις της Άγκυρας με τις ΗΠΑ, την ΕΣΣΔ και με τον ισλαμικό κόσμο.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η Ελλάδα πρέπει με προσεκτικούς και ευστοχούς χειρισμούς να αξιοποιήσει στο έπακρον την τουρκική επιθυμία για εξομάλυνση των σχέσεων της με την Κοινότητα. Με την Τουρκία στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων η Αθήνα θα έχει την ευχέρεια να φέρει στο Συμβούλιο Υπουργών καθαρά διμερή θέματα που προκύπτουν από την επιθετικότητα της Τουρκίας στο Αιγαίο και στην Κύπρο. Σύμφωνα με διπλωματικούς παρατηρητές στην Αθήνα, η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να θέσει επί τάπητος το θέμα των δεσμευμένων περιουσιών των περίπου 12.000 Ελλήνων υπηκόων της Κωνσταντινούπολης που απελάθηκαν το 1965 μέσα στα πλαίσια της τουρκικής εκστρατείας κατά των Ελλήνων της Τουρκίας. Οι ίδιοι διπλωματικοί κύκλοι τονίζουν ότι δίδεται στην Αθήνα η ευκαιρία να υιοθετήσει μια σθεναρή στάση απέναντι στην ΕΟΚ και να μπλοκάρει μια μελλοντική απόπειρα ένταξης της Τουρκίας στην ΕΟΚ στην περίπτωση που δεν ικανοποιηθεί το δίκαιο αίτημα της Ελλάδος στα εθνικά μας, θέματα της Κύπρου και του Αιγαίου και των περιουσιών των απελαθέντων Ελλήνων υπηκόων της Κωνσταντινούπολης. Το ίδιο θέμα θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την υπογραφή, από την ελληνική πλευρά, της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας.

Τέλος, η Ελλάδα, όπου οι αναμνήσεις της δικτατορίας είναι ακόμα νωπές, δεν μπορεί να μείνει ασυγκίνητη μπροστά στη συνεχιζόμενη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. Η νέα έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για την κατάσταση στην Τουρκία δίνει λεπτομερειακά στοιχεία σχετικά με το απαίσιο μητρώο βασανιστηρίων με τις μαζικές κρατήσεις πολιτικών κρατουμένων και τις κατηγορίες που εκκρεμούν ακόμα εναντίον των ηγετών του εργατικού κινήματος Ντισκ και του τουρκικού κινήματος ειρήνης. Η απαγόρευση βιβλίων όπως η Βίβλος, τα έργα του Πλάτωνα, του Χένρι Μίλλερ, του Καρλ Μαρξ και του Μάξιμ Γκόρκι αποδεικνύουν ότι η σημερινή Τουρκία απέχει πάρα πολύ από τις αρχές που χαρακτηρίζουν το πολίτευμα των κρατών μελών της Κοινότητας.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες η επιδιωκόμενη ομαλοποίηση των τουρκοκοινοτικών σχέσεων θα υπονόμει την αξιοπιστία της ΕΟΚ που θέλει να εμφανίζεται σαν υπέρμαχος των δημοκρατικών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά έναντι του ανατολικού συνασπισμού. Επιπλέον θα δημιουργούσε σοβαρές αντιδράσεις στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Μια πρώτη γεύση αυτής της αντίδρασης πήρε και ο υπέρμαχος του «ευρωπαϊκού ανοιγματος» Οζάλ κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στο Λονδίνο. Οι συντονισμένες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας από εξέχουσες φυσιογνωμίες του Εργατικού Κόμματος, της Διεθνούς Αμνηστίας, του μεγάλου πλήθους των φιλελελεύθερων κύκλων της Αγγλίας, των Ελληνοκυπρίων, των Αρμενίων και των Κούρδων φοιτητών σκίασαν το ταξίδι του Τούρκου πρωθυπουργού στο Λονδίνο. Όπως πολύ εύστοχα έθεσε η «Γκάρντιαν» στις 20 Φεβρουαρίου ο κ. Οζάλ στο Λονδίνο ανακάλυψε ότι «η συμμετοχή στην Ευρωλέσχη δεν είναι αυτόματη».

Ουζερί
Ταβέρνα

“Πούσκιν,,

Μεζέδες εκλεκτοί • Φαγητά σπιτίσια
Κρασί βαρελίσιο • Μουσική για όλους
Περιβάλλον οικείο

Εθνάρχη Μακαρίου 6
Καισαριανή ☎ 722.19.96

Κυριακές κλειστά

Η «αντιδεξιά» επιλογή και το νέο κέντρο εξουσίας

του Δ. Μιχαήλ

«Κανένα δεν παρακάλεσα να αναλάβω τα καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας... Θα ασκήσω πλήρη τα συνταγματικά μου δικαιώματα όποτε αυτό χρειασθεί και όποτε δικαιούμαι...».

Το νέο δεδομένο των τελευταίων εξελίξεων δεν είναι ασφαλώς το «παραπλανητικό σήριαλ της προεδρολογίας» κατά την τυποποιημένη αντίληψη της κομμουνιστικής αριστεράς, αλλά η μετατροπή, η διεύρυνση της γνώριμης «διπολικής αναμέτρησης» και εικόνας (Μητσοτάκης - Ανδρέας) σε τριμερή και τριγωνική.

Η ανάδειξη δηλαδή του Προέδρου της Δημοκρατίας σε αυτόνομο πόλο εξουσίας και η δυνατότητά του όχι απλώς να διαμορφώνει ένα πολιτικό κλίμα αλλά και νέες παραμέτρους και προοπτικές.

«Κανένα δεν παρακάλεσα να αναλάβω τα καθήκοντα του Προέδρου της Δημοκρατίας» ήταν μια άγια άποψη του κ. Χρ. Σαρτζετάκη ενώ μια πρόσφατη φέρεται να είναι «*Πρόεδρος των Χρυσανθέμων, δεν πρόκειται να γίνει ποτέ. Θα ασκήσω πλήρη τα συνταγματικά μου δικαιώματα όποτε αυτό χρειασθεί και όποτε δικαιούμαι να το κρίνω*».

Ο τριπολισμός (που δεν αποτελεί πλέον «προεδρολογία» ή «επιχείρηση αντιπερισπασμού από τα καυτά προβλήματα του Λαού») είναι ένα νέο δεδομένο κρίσιμης σημασίας για τη μελλοντική πολιτική μας πορεία. Γιατί, κατ' αρχήν αποκαλύπτει πόσο εύθραυστη μπορεί να γίνει η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, η τόσο έντονα προσωποποιημένη ακόμα.

Η άρνηση λοιπόν του κ. Χρ. Σαρτζετάκη όχι απλώς να απομακρύνει τον κ. Α. Παπακαρύ, αλλά «να είμαι Πρόεδρος τύπου Τσάτσου επί Καραμανλή» είναι η βαθύτερη ερμηνεία της στάσης του απέναντι στις συνεχείς κυβερνητικές πιέσεις (με τις εύλωττες δηλώσεις των κ. Μαγκάκη και Παπαϊωάννου και τα αποκαλυπτικά δημοσιεύματα φιλοκυβερνητικών εφημερίδων) να του υπαγορεύσουν ως αναγκαία τη μόνη απόφαση, που έπρεπε να λάβει:

● Την άμεση απομάκρυνση του κ. Α. Παπακαρύ από τη θέση του γενικού γραμματέα της Προεδρίας.

Η «γραμμή αγκύλωσης», που ακολούθησε σχετικά ο κ. Σαρτζετάκης οφείλεται —σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες του «Αντί»— στην πεισματική άρνησή του να δεχθεί «πολιτικές πιέσεις» και να του υπαγορευτούν αποφάσεις για θέματα δικής του πολιτικής επιλογής και συνείδησης. Για το λόγο αυτό ο κ. Σαρτζετάκης παρέβλεψε τελείως την πολιτική διάσταση και τον αντίκτυπο του «θέματος Παπακαρύ» και ζήτησε την Κυριακή το πρωί απ' την κυβέρνηση (όπως και έγινε με τις σχετικές δηλώσεις το απόγευμα) να γίνει νέα επιβεβαίωση της εμ-

πιστοσύνης της κυβέρνησης στο πρόσωπό του και το κύρος του αξιώματός του. Η άλλη λύση για τον κ. Α. Παπανδρέου ήταν η ανοικτή σύγκρουση. Με την κυβερνητική δήλωση εκείνη (και μάλιστα την ίδια ημέρα, που προαναγγελλόταν η απομάκρυνση του κ. Παπακαρύ έως το βράδυ!) ο κ. Σαρτζετάκης ανάγκαζε την κυβέρνηση αν όχι σε «αναδίπλωση» πάντως σε συμβιβασμό και σε μια έμμεση αλλά σαφή υιοθέτηση των χειρισμών του Προέδρου στο «θέμα Παπακαρύ».

Το κλίμα αυτό αντικατοπτριζόταν καλύτερα στη δεξίωση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών τη Δευτέρα το βράδυ όταν πολλά μέλη της Κυβέρνησης με επικεφαλής τους κ. Κουτσόγιωργα, Αλεξανδρή και Παπαδημητρίου, χαιρέτησαν θερμά τον κ. Παπακαρύ, που συνόδευε —μετά τα Ιωάννινα— επίσημα τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Κι αυτό παρά τα αισθήματα δυσφορίας, που διακατείχαν την κυβέρνηση ολόκληρη την προηγούμενη εβδομάδα.

Ο αρμόδιος υπουργός Δικαιοσύνης κ. Γ. Μαγκάκης δεν παρέστη στην δεξίωση όχι τόσο από ευαισθησία και συνέπεια προς τις —όντως— θαρραλέες δηλώσεις για τους «δικαστικούς των στρατοδικείων», αλλά επειδή ο κ. Παπακαρύς του είχε διαβεβαιώσει τηλεφωνικά την «πικρία και αγανάκτηση» του κ. Σαρτζετάκη για τις δηλώσεις αυτές και τη σχέση τους με το πρόσωπο του «πρώτου και μόνου» συνεργάτη της επιλογής του στην Προεδρία.

Κακές μαγνητοσκοπήσεις + ασεβή σχόλια = προκλητικές αποφάσεις

Ποια είναι τα δεδομένα και οι συλλογιστικές, που οδήγησαν τον κ. Σαρτζετάκη να επιδείξει αυτή την (απροσδόκητη για την κυβέρνηση, που ανέμενε από τα Ιωάννινα τον κ. Γιάννη Χαραλαμπίδου σχεδόν με την «επί πίνακι» κεφαλή Παπακαρύ) πεισματική εμμονή του;

Από καιρό τώρα σε κύκλους της Προεδρίας της Δημοκρατίας επικρατούσε η αντίληψη ότι η κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ βεβαίως δεν σχεδιάζουν να οδηγήσουν σε παραίτηση τον κ. Σαρτζετάκη, αλλά ότι επιθυμούν να έχει ένα τελείως «περιθωριακό πολιτικό ρόλο» και να εμφανίζεται δημόσια ως αισθητά υποβαθμισμένος ο ρόλος αυτός.

Σημασία δεν έχει εάν ήταν ορθά τα συμπεράσματα της Προεδρίας της Δημοκρατίας, από μια σειρά δεδομένα «κακές» μαγνητοσκοπήσεις από τα συνεργεία της ΕΡΤ, αιχμηρά σχόλια και ειδήσεις σε φιλοκυβερνητικές εφημερίδες, πληροφορίες για

«ασεβή σχόλια» σε κύκλους στελεχών του ΠΑΣΟΚ, διαρροές συζητήσεων και συνεργασιών με υπουργούς κτλ., αλλά ότι η Προεδρία είχε καταλήξει στην αντίληψη αυτή για το «ρόλο πα-
ριά».

Η αναβολή της πρώτης επίσημης επίσκεψης του κ. Σαρτζετάκη στη Γαλλία και ο όλος χειρισμός της υπόθεσης της συζύ-
γου του (για την οποία ο κ. Σαρτζετάκης είχε παραπονεθεί, μα-
ταιώς, ακόμα και στον κ. Μητσοτάκη για τα δημοσιεύματα ε-
φημερίδας της αντιπολίτευσης) στερήσαν την πεποίθηση ότι
σκοπός ορισμένων κύκλων του ΠΑΣΟΚ ήταν η αισθητή απο-
δυνάμωση της δημόσιας εικόνας και του δημόσιου κύρους του
Προέδρου.

Τα παράπονα αυτά διαβιβάστηκαν πριν 20 ημέρες, στον
πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου, ο οποίος έκανε τη γνωστή
κατηγορηματική δήλωση ότι «το ΠΑΣΟΚ τιμά τον Πρόεδρο
της Δημοκρατίας» όπως δεν χρειάστηκε να κάνει ποτέ επί προ-
εδρίας Κ. Καραμανλή. Όμως, η αρχική καχυποψία αντί να
διαλυθεί ενισχύθηκε με τη στάση των φιλοκυβερνητικών εφη-
μερίδων για την υπόθεση Παπακαρυά και —κυρίως— με τις
αιχμηρές δηλώσεις των κ. Μαγκάκη και Παπαϊωάννου. Ο κ.
Σαρτζετάκης αντιμετώπισε την πίεση αυτή:

1) με τη στενή νομική διάσταση της υπόθεσης Παπακαρυά
«ποιος διορίζει ποιον» αγνοώντας κατά τρόπο πρωτοφανή τις
αντιδράσεις της δημοκρατικής κοινής γνώμης και αναγορεύ-
οντας τον εαυτό του σε κριτή όχι ενός θέματος θεσμικού αλλά
προσωπικών του σχέσεων με τον κ. Παπακαρυά·

2) με την «προκλητική» απόφαση —που αγνοούσε και η κυβέρ-
νηση έως την Πέμπτη το μεσημέρι— να τον συνοδεύσει επισή-
μως στα Ιωάννινα ο κ. Παπακαρυάς και τις νέες αντιλήψεις
του για τους αντιδικτατορικούς των δύο, πλέον, κατηγοριών,
«εκ περιστάσεως» και «ακραίφονείς», κατά τις έως τώρα κατα-
τάξεις της δεξιάς.

Το δίλημμα: Ακρίτες ή φορτηγά;

Παράλληλα, η «αυτονόμηση» αυτή του κ. Σαρτζετάκη συν-
δυάστηκε με όλο το προσωπικό του ιδεολογικό οπλοστάσιο,
γεγονός που αποκαλύπτει πόσο λίγο ο πρόεδρος «των ψήφων
της Αλλαγής» εκφράζει τις θέσεις της «αλλαγής», πόσο «αντι-
δεξιά» ήταν η επιλογή της 9ης Μαρτίου.

Στην αντιφώνησή του, κατά τη διάρκεια της αναμικτής λαϊ-
κής υποδοχής στα Ιωάννινα, ο κ. Σαρτζετάκης έθεσε εμμέσως
θέμα απελευθερώσεως των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου και
μεταπείσθηκε την —κυριολεκτικά— τελευταία στιγμή να μην
επισκεφθεί την «εθνική ακριτική έπαλξη» της Κόνιτσας, απ' ό-
που ήθελε να αντικρύσει τα εδάφη της Βορείου Ηπείρου και να
ενθαρρύνει με λόγους του τους «ακρίτες» της Κόνιτσας. Τόσο
η αντιφώνηση όσο και οι διαθέσεις για την επίσκεψη στην Κό-
νιτσα (που πάντως επιθυμεί να επισκεφτεί ο κ. Σαρτζετάκης
σύντομα) δεν αποδεικνύουν ασφαλώς συνειδητή πρόθεση του
Προέδρου της Δημοκρατίας να συγκρουσθεί με την επίσημη
κυβερνητική πολιτική έναντι της Αλβανίας (που έχει φιλόδοξη
επιδίωξη την αντικατάσταση της διελεύσεως των φορτηγών α-
πό τη Γιουγκοσλαβία με το οδικό δίκτυο της Αλβανίας για τα
ταξίδια από και προς Ευρώπη). Αποδεικνύουν όμως την πρό-
θεση του κ. Σαρτζετάκη να αρθρώσει τον δικό του «πατριωτι-
κό πολιτικό λόγο», να συνεχίσει να διαφοροποιείται από την
κυβερνητική πολιτική, σε χειρισμούς έστω, των εθνικών θεμά-
των όταν ο ίδιος το κρίνει ότι η «συνειδήσή» του το επιβάλλει.

Υπάρχει η καλή διάθεση για την αναγκαία συμβίωση;

Συμπερασματικά, οι τελευταίες εξελίξεις υποδηλώνουν μια
κάποια κρίση στο κορυφαίο επίπεδο της εξουσίας, που έχει τα
ειδικά χαρακτηριστικά ότι συμβαίνει ανάμεσα σε κυβέρνηση
και πρόεδρο Δημοκρατίας από τον «ίδιο πολιτικό χώρο» και
με τη διεκδίκηση πλέον από τον κ. Σαρτζετάκη ενός αυτοδύ-

ναμου πολιτικού ρόλου, παρά το γεγονός ότι δεν υπήρξε ποτέ
επικεφαλής ή εκφραστής κάποιας πολιτικής παράταξης.

Φιλοδοξία, που σημαίνει κατάσταση «διարχίας» με ρευστά
και αμφιλεγόμενα όρια. Ασφαλώς το θέμα Παπακαρυά μπορεί
να παραμερίσθηκε (προσωρινά ή όχι), όμως δεν αποτελεί πλέ-
ον «απλό σημείο τριβής», αλλά την αφετηρία νέων σχέσεων
και νέων συσχετισμών ανάμεσα στην προεδρία της Δημοκρα-
τίας και την κυβέρνηση. Αυτό το αντικείμενο και όχι τον κ.
Παπακαρυά θα έχει η προσεχής συνάντηση του πρωθυπουργού
και του Προέδρου της Δημοκρατίας, πριν ακόμα κλείσει χρό-
νος από την 5η θητεία του κ. Σαρτζετάκη.

Γεγονός είναι ότι από την εξέλιξη της «υπόθεσης Παπακα-
ρυά» βγήκαν όλοι τραυματισμένοι, αφενός γιατί ο κ. Σαρτζε-
τάκης απέδειξε μια έντονα εγωκεντρική και «δύσκαμπτη»
συμπεριφορά, που αγνοεί τις πολιτικές επιπτώσεις του προβλή-
ματος και αφ' ετέρου η κυβέρνηση γιατί αποκαλύφθηκε η αδυ-
ναμία της να παρέμβει αποφασιστικά και να εξασφαλίσει την
επιθυμητή λύση (την άνευ όρων παραίτηση).

Στα πλαίσια αυτών των σχέσεων ανάμεσα στα δύο ενοίκους
της οδού Ηρώδου Αττικού, που πέρασαν από τις ψιλοδιορθώ-
σεις στα κείμενα των Προεδρικών Διαταγμάτων στην υπο-
γράμμιση της απόφασης ότι «είμαι και εγώ ένα συνταγματικό
κέντρο εξουσίας», δεν αποκλείονται (το αντίθετο μάλιστα)
νέες τριβές στο μέλλον από νέες προεδρικές πρωτοβουλίες, ό-
πως λ.χ. το ταξίδι στη Γαλλία τον ερχόμενο Μάρτιο, τα σχέδια
για επίσημη επίσκεψη στη Βουλγαρία.

Η εξέλιξη βέβαια των προβλημάτων, των τριβών αυτών θα ε-
ξαρτηθεί εάν δεν βρεθεί ένα «modus vivendi» από το γεγονός
«ποιος από τους δύο θα μοιράζει την τράπουλα», αν δηλαδή το
τελικό ή τυπικό δικαίωμα μιας αμφιλεγόμενης απόφασης, ά-
ποψης ή επιλογής το έχει η Κυβέρνηση ή η Προεδρία της Δημο-
κρατίας. Στην περίπτωση της αντιδεξιάς επιλογής της 9ης
Μαρτίου η τελική απόφαση ήταν πρωτοβουλία και δικαίωμα
της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ και ο κ. Κ. Καραμανλής δεν
είχε παρά να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει. Το ακριβώς αντί-
στροφο για την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ έχει συμβεί με την
περίπτωση της παραίτησης - αποπομπής του κ. Παπακαρυά.

Προς το παρόν, κυβέρνηση και προεδρία έδειξαν δημόσια
με δηλώσεις ή με τη σιωπή τους ότι έχουν απομονώσει από τις
σχέσεις τους «το αγκάθι Παπακαρυά», αλλά το όλο θέμα δεν
πρόκειται σύντομα να τερματισθεί, καθώς ο κ. Σαρτζετάκης
φέρεται να έχει αναγάγει το θέμα αυτό σε «λυδία λίθο» της νέ-
ας φάσης στις σχέσεις του με την κυβέρνηση. Σχέσεις οι οποίες
μέχρι σήμερα φαίνεται να μην είχαν αποσαφηνισθεί, να διατη-
ρούνταν στο επίπεδο της «αμοιβαίας καλής διάθεσης και αναγα-
καίας συμβίωσης» και οι οποίες να οδηγήθηκαν σε κρίση ίσως
και από τη γνώριμη τακτική του ΠΑΣΟΚ να ελαχιστοποιούν-
ται όλοι, πλην ενός...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΩΝ
ΕΚΕΣΣΙΣ

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ: Η εργασία στην ποίηση

Τριάντα τέσσερα ποιήματα και τραγούδια απ' όλο τον κόσμο για τη δουλειά, σε ελληνική μετάφραση από τον ίδιο ανθολόγο Άλκη Ράφτη, τα οποία εκδι-
δονται μαζί με τα ξενόγλωσσα κείμενα.

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ: Ο κόσμος του ελληνικού χορού

Μια συστηματική μελέτη για τους ελληνικούς δημοτικούς χορούς. Πληροφο-
ρίες για όλα τα ελληνικά πανηγύρια και τα χορευτικά συγκροτήματα και σχο-
λές που διατηρούν και ανανεώνουν την παράδοση.

Ο Παπακαρυάς, η χούντα και οι βουλευτικές εκλογές του 1986

του Χρ. Κυριαζή

Η «υπόθεση Παπακαρυά» θυμίζει πλέον εκείνες τις οπερετικές στιγμές της ασταθούς Α' Ελληνικής Δημοκρατίας του μεσοπολέμου, όταν αρκούσε μια έστω και τελετουργική παρατυπία από ήσσονος βεληνεκούς κρατικούς λειτουργούς για να αρχίσει ο κλυδωνισμός σύμπαντος του πολιτειακού οικοδομήματος και των αναιμικών στοιχείων του.

Ακόμα, λοιπόν, δεν έκλεισε χρόνος από την προεδρική εκλογή της 9ης Μαρτίου 1985, από εκείνη την «ιστορική ρήξη», και ο «πρώτος δημοκρατικός Πρόεδρος της χώρας», ο εκλεκτός του ΠΑΣΟΚ και, ολίγον, των «λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων», αυτός που «εκφράζει την πλειοψηφία του ελληνικού λαού», εμφανίζεται πάνοπλος στο προσκήνιο εναντίον των πολιτικών του εκλεκτόρων, της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και του ίδιου του κ. Παπανδρέου. Είναι έτοιμος να δώσει μάχη και να διατηρήσει πλάι του τον «πρώτο και μόνο αξιωματούχο» του, τον Γ. Γραμματέα του οίκου του κ. Παπακαρυά, ο οποίος, ούτε λίγο ούτε πολύ, κατηγορείται από κομμουνιστοφάγος έως χουντικός, ενώ ο ύπατος ρυθμιστής του Πολιτεύματος και της ισορροπίας της δημοκρατικής μας πολιτείας διεκδικεί για τον εαυτό του την ιδιότητα όχι μόνον του «πρώτου πολίτη» αλλά και του «πρώτου αντιστασιακού», πλέον, και έχει ως αξίωμά του ότι η κρίση για το χουντισμό του κ. Παπακαρυά δεν αφορά κανέναν από τους πολίτες τούτης της χώρας, και μάλιστα κανέναν από όλους τους δημοκρατικούς πολίτες που εκφράζει ως «Πρόεδρος των δημοκρατικών»· εκλαμβάνοντας τους πολίτες ως υφισταμένους του και ως υπήκοους της Αυτού Εξοχότητός του, θεωρώντας το λειτουργήμα του Τύπου ως «ενοχλητικό» και την κριτική του Τύπου ως «επικίνδυνη», «αποσταθεροποιητική» και άλλα τοιαύτα, αποφάσισε ότι είναι αποκλειστική του προνομία (ακριβώς, όπως στο Μεσαίωνα) το να κριθεί, αν ο εξ απορρήτων συνεργάτης του κ. Παπακαρυά θίγει ή όχι τον περί δημοκρατίας κανόνα και αίσθημα. Και έκρινε εν τέλει ότι όλα αυτά που κατηγορείται ότι διέπραξε σε βάρος της δημοκρατικής νομιμότητας ο κ. Παπακαρυάς, από τον εμφύλιο μέχρι τη δική του Ρήγα Φεραίου τον Αύγουστο του 1970, είναι «περιστατικά του μακρού επαγγελματικού βίου του», τα οποία δεν μπορούν να τον καταδικάσουν, αφού υπάρχουν και άλλα, «δημοκρατικά περιστατικά», που και «περισσότερα» είναι, και «περισσότερο μετράνε».

Το «κύρος του Προέδρου» και οι εκλογές του «Ανδρέα»

Φαίνεται λοιπόν, ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με αυτό το ποσοτικό ισοζύγιο «καλών - κακών πράξεων» του κ. Παπα-

καρυά και με αυτή τη μεσαιωνική αντίληψη που θεωρεί το Προεδρικό Μέγαρο «προστατευόμενο πάρκο» και τη δική του δικαιόδοσια θεοτέυκτη προνομία υπεράνω πολιτικών κανόνων, θεσμών και συγκρούσεων, αποφάσισε γι' άλλη μια φορά: «θα δώσω σε όλους να καταλάβουν ότι δεν θα περάσει το δικό τους αλλά το δικό μου»· διότι έτσι βεβαίως κρίνει ο κ. Σαρτζετάκης τους κανόνες και τα περιεχόμενα του παιχνιδιού που ονομάζεται: προστασία του κύρους του προεδρικού θεσμού. Και είναι ζήτημα αν αυτή η αντίληψη περί προστασίας του κύρους του θεσμού μπορεί να ονομασθεί έστω και αλαζονική, μια και η αλαζονεία προϋποθέτει, βεβαίως, κάποια πεπαιδευμένη και έμπειρη κατοχή ισχύος... Κάπως αλλιώς ονομάζεται η αντίληψη αυτή που συνοψίζεται στο «πρώτος εγώ και μετά οι άλλοι...».

Αυτή είναι, όμως, η μία άκρη του σκοινιού, πίσω από τα αντικομμουνιστικά και χουντικά «περιστατικά του βίου Λεωνίδος Παπακαρυά». Την άλλη άκρη την κρατάει η κυβέρνηση. Λέγεται μάλιστα ότι τα «περιστατικά του βίου» αυτού διοχετεύθηκαν, κατά ένα μέρος τους, από πρώην υπουργό του ΠΑΣΟΚ (ο οποίος ξανασυζητιέται τώρα σε ενδεχόμενη αναδόμησή) σε φίλο του, στέλεχος αντιπολιτευόμενης εφημερίδας.

Όπως και να 'χει, όμως, η υπόθεση σχετικά με το αν η κυβέρνηση προκάλεσε ή όχι το θέμα Παπακαρυά (για να ισορροπήσει, π.χ. ο κ. Παπανδρέου τη δυσμενή σχολιογραφία και εντύπωση που συνόδευσε τη δήλωσή του μετά την τελευταία συνάντησή του με τον Πρόεδρο), γεγονός είναι πως «χωρίς να το καταλάβουμε» βρισκόμαστε ενώπιον ενδεχόμενων... βουλευτικών και προεδρικών εκλογών. Μάλιστα! Πριν περάσει χρόνος από τις δύο αντίστοιχες του '85, θα βρεθούμε και πάλι ενώπιον αναμετρήσεων «γιγάντων», «ηγεμόνων», «ταξιαρχών», και δε συμμαζεύεται. Σύμφωνα με τα σενάρια του κ. Μπουσμπουρέλη («ΒΗΜΑ Κυριακής» 23-2-1986) —ο οποίος συνήθως φαίνεται πληροφορημένος για τους ενδότερους ευσεβείς πόθους και διαδρομικούς σχεδιασμούς του Καστριού— οι προσεχείς εκλογές θα είναι ουσιαστικά προεδρικές, θα γίνουν πολύ σύντομα και «θα είναι αδιανόητο να αποποιηθεί την βέβαια και σχεδόν απευθείας εκλογή του ο κ. Α. Παπανδρέου»· μάλιστα, στις εκλογές αυτές θα έχουμε και πάλι την περιφημη «αντιδεξιά συσπείρωση», η δεξιά και πάλι θα ηττηθεί, η αριστερά θα είναι πάλι στη γωνία και άλλα γνωστά. Αυτά θα ισχύσουν, βέβαια, αν η αντιπολίτευση αρνηθεί τον «συναινετικό» (νάτο πάλι) υποψήφιο που θα υποδείξει η κυβέρνηση (υπάρχει και μια λεπτομέρεια: μιλώντας για αντιπολίτευση ο κ. Μπουσμπουρέλης εννοεί μόνο τη ΝΔ). Τότε θα πάμε υποχρεωτικά σε εκλογές.

Αυτά είναι τα δύο πλέον συστηματοποιημένα «σενάρια» για τις προοπτικές κατάληξης της σύγκρουσης Προέδρου - Πρωθυπουργού. Τα σενάρια ισχύουν εφ' όσον ο κ. Παπακαρυάς δεν παραιτηθεί, προκειμένου να αμβλυνθεί η ούτως ή άλλως υπάρχουσα κρίση μεταξύ του Πρωθυπουργού και του «εκλεκτού» του, κρίση που είναι σίγουρο, πλέον, ότι θα υπάρχει πέραν των όποιων Παπακαρυάδων.

Ο κ. Παπανδρέου και τα δύο Μέγαρα

Από αυτά τα σενάρια, λοιπόν, αναδύεται η άλλη άκρη της «υπόθεσης Παπακαρυά», η άλλη πλευρά του σκοτεινού όγκου που μεσολαβεί μεταξύ των δύο Μεγάρων. Και αυτό που κυρίως αναδύεται είναι μια άτεχνη και χονδροειδής απόπειρα του Μεγάρου Μαξίμου να ανοίξει ο δρόμος για τη μεταπήδηση του ενοίκου του στο Μέγαρό της Ηρώδου του Αττικού. Το γιατί ο κ. Παπανδρέου προσβλέπει σε αυτή τη μεταπήδηση έχει σχέση με τους ίδιους λόγους που, ως «γυμνός μάγος» φερόμενος, προώθησε τον κ. Σαρτζετάκη στη θέση του κ. Καραμανλή. Έχει σχέση, δηλαδή, με το πώς ο κ. Παπανδρέου αντιλαμβάνε-

ται την άσκηση της πολιτικής εξουσίας και την ίδια την πολιτική εξουσία. Το γιατί ο κ. Σαρτζετάκης ίσως μεταπηδήσει στην ιδιωτική κατοικία του, έχει πάλι σχέση με τους λόγους που τον έκαναν να δεχτεί την Προεδρία, έχει σχέση δηλαδή με την αντίληψή του περί του αξιώματος το οποίο κατέχει: μια αντίληψη με πολλά κοινά σημεία προς την περί πολιτικής και εξουσίας αντίληψη του κ. Παπανδρέου, τόσο προσωποπαγής, ανελαστική και νεοπλουτική που μπορεί εύκολα να οδηγήσει το σημερινό Πρόεδρο από την Ηρώδου Αττικού στο Χολαργό (ιδιαίτερα μάλιστα όταν συγκρούεται προς τον «Αντρέα», που εκ των πραγμάτων κατέχει περισσότερους πόρους πολιτικής ισχύος).

Το αν θα γίνουν αυτές οι μεταπηδήσεις, βέβαια, δεν είναι κάτι που μπορεί να προβλεφθεί. Δυσκολίες υπάρχουν και για τον κ. Παπανδρέου (που έχει πλέον λίγα περιθώρια «εκπλήξεων») και για τον κ. Σαρτζετάκη (που ίσως βρει κάποιον εύσημο και περήφανο τρόπο να μην αναγκαστεί να πάει σπίτι του). Και φαίνεται πως τα «σενάρια» περί «προεδρικών» εκλογών μέσα στο '86 θα μείνουν ως σημειώσεις δια την συγγραφήν σεναρίων, μια και ο κ. Παπανδρέου, την ίδια ακριβώς ημέρα που εμφανίστηκε στο άρθρο του κ. Μπουσμουρέλη, ως «σιγούρος» Πρόεδρος και αναμφισβήτητος «ηγεμών» στη μάχη του με τον «αχάριστο» εκλεκτό του κ. Σαρτζετάκη, ανέκρουσε πρύμναν: δια του εκπροσώπου του, διαβεβαίωσε ότι ο κ. Σαρτζετάκης «και άξιος του Έθνους και της πατρίδος είναι και την πενταετία θα εξαντλήσει», και ότι εκλογές θα γίνουν (με το καλό...) όταν εξαντληθεί η τετραετία. Όσο για τον κ. Παπακαρύ, η «υπόθεσίς του» απομονώθηκε κουτοπόνηρα από τις συγκρούσεις Προέδρου - Πρωθυπουργού και τους σχεδιασμούς του τελευταίου, ενώ τυπικά τουλάχιστον, ήταν αφορμή για την αναθέρμανση της προεδρολογίας: για να μην πούμε ότι η «υπόθεσις» ήταν προ ζήτησις και πλέον γνωστή, μόνον που τώρα επιτέθηκε σαν αιχμή του δόρατος στα δύο αντιμαχόμενα πολιτικά στρατόπεδα. Σαν τελευταίες φράσεις της κυβέρνησης για το πρόσωπο του Γ. Γραμματέα της Προεδρίας, θα μείνουν τα γνωστά κωμικοτραγικά —για το ποιόν της διανοίας της— πράγματα, όπως, π.χ. για τη «γνωστή δημοκρατική πορεία του κ. Παπακαρύ», ή για τις «χιλιάδες υποθέσεις που μετείχε ο κ. Παπακαρύς» (βλέπετε η εκδίκαση διαφοράς για την καταπάτηση οικοπέδου από τις κότες του γείτονα είναι ίδια με τα χουντικά Στρατοδικεία, ή τα Στρατοδικεία του Εμφυλίου...): και θα λέει αυτά τα κωμικοτραγικά λόγια η κυβέρνηση για να διαφυλάξει και αυτή το πτωχοαλαζονικό της «κύρος». Ένα «κύρος» διάτρητο και αντιφατικό, εξάλλου, με τον κ. Μαγκάκη να δηλώνει «αλλεργικός» προς την περίπτωση Παπακαρύ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος να δηλώνει ότι άλλο η «αλλεργία Μαγκάκη» και άλλο η θέση της κυβέρνησης για τον Παπακαρύ, ο κ. Μαγκάκης να μην πηγαίνει στην εκδήλωση προς τιμήν του Προέδρου της Δημοκρατίας στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, όπου ο Μένιος κι ο Γιαννόπουλος χαριεντίζονταν με τον προ ολίγων μόλις ωρών χαρακτηρισμένο ως χουντίσαντα Παπακαρύ, κι όλοι αυτοί οι γραικυλισμοί, για να έχει η κυβέρνηση την πιττα αφάγωτη και το σκύλο χορτάτο. Και ο κ. Παπακαρύς θα κάνει αντίλαλο στα λόγια του κυβερνητικού εκπροσώπου: «γιατί να παραιτηθώ; Επειδή το θέλουν αυτοί;» εννοώντας τους φορείς της πολιτικής και της κοινής γνώμης, δηλαδή σχεδόν όλους εκτός από τον εαυτό του, τους συγγενείς του, τον προϊστάμενό του Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και τον κ. Κουτσόγιωργα, τον κ. Γιαννόπουλο, άντε και τον κ. Βερυβάκη....

Πράγματι: «ιστορική ρήξη» η 9η Μαρτίου.

Επισφράγισε το τέλος της μεταπολίτευσης και της αποχουντοποίησης. Στα πάντα. Και εγκαινίασε τη βασιλεία πάσης φύσεως πτωχοπροδόρων, στερητικών συνδρόμων και βυζαντινισμών. Ήδη όμως, η 9η Μαρτίου είχε πίσω της μια «τετραετία αλλαγής».

Let's

together tonight

ΤΟ Περιοδικό για νέους ΕΚΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 2 ΜΑΡΤΗΣ 86 ΔΡΧ 150

ΓΡΑΦΟΥΝ
ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΟΥΝ:

ΓΕΜΗ ΖΟΥΝΗ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ
ΒΑΛΤΙΝΟΣ

ΣΤΑΘΗΣ

ΜΠΑΜΠΗΣ
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

10 ΧΡΟΝΙΑ ΠΑΝΚ

ΚΑΙ Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

ΚΟΜΙΚ - ΜΟΥΣΙΚΗ - ΘΕΑΤΡΟ - CINE - ΒΙΒΛΙΟ - ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
ΜΟΔΑ - ΣΠΟΡ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ - ΚΟΜΠΙΟΥΤΕΡ - ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΑ

ΑΦΟΥ
ΞΕΡΑΤΕ ΤΟ
ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΜΟΥ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ...
ΓΙΑΤΙ ΜΕ ΠΗΡΑΤΕ
ΓΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ
ΣΑΣ;

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΜΑΘΕΙΣ ΛΕΩΝΙΔΑ,
ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΙΣΟΥΝ Η
ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΕΠΙΛΟΓΗ.
....ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΒΟΛΙΔΟ.
ΕΚΟΠΗΣΑ ΤΟΝ
ΚΟΛΛΙΑ...

του Γιάννη Ιωάννου

25286

ΙΩΑΝΝΟΥ

όμοιος χειρισμός, διαφορετικές συνέπειες

Οι δύο υποθέσεις που μονοπώλησαν τους πρωτοσέλιδους τίτλους των εφημερίδων αυτό το δεκαπενθήμερο —η αποφυλάκιση του χαφιέ Δανιήλ Κρυστάλλη και η δραστηριότητα του κ. Λεωνίδα Παπακαρυά κατά τις περιόδους του εμφυλίου και της δικτατορίας— εμφανίζουν ως προς τον χειρισμό τους από την κυβέρνηση ένα σύνολο κοινών σημείων. Και από αυτή τη σκοπιά, προσφέρουν το αναγκαίο αποδεικτικό υλικό για να θεμελιωθούν χρήσιμα συμπεράσματα κάποιοι παραλληλισμοί δεν διέφυγαν ούτε από τον Χ. Μπουσμπουρέλη ούτε από τον ευρηματικό Φ. Γερμανό. Εμείς, όμως, θα απარიθμήσουμε τα κοινά σημεία.

1 Και οι δύο ήταν γνωστές πολύ πριν την εντυπωσιακή προβολή τους. Οι μηχανισμοί που μετέτρεψαν έναν άσημο πληροφοριοδότη σε πολλαπλό πράκτορα, γνώριζαν πάντα το ρόλο του. Όπως και η δραστηριότητα του κ. Λ. Παπακαρυά ήταν γνωστή και είχε αναφερθεί από τη Ν. Δημοκρατία, τουλάχιστον προ τριετίας.

2 Και οι δύο υποθέσεις χρησιμοποιήθηκαν για να εξυπηρετηθούν οι τακτικοί ελιγμοί ενός κέντρου εξουσίας εναντίον ενός άλλου. Στην περίπτωση του Δ. Κρυστάλλη η διαμάχη αφορούσε την κατανόηση εξουσίας μεταξύ Ασφάλειας και ΚΥΠ. Στην περίπτωση του κ. Λ. Παπακαρυά τη διεκδικητική μεταξύ προέδρου της Δημοκρατίας και πρωθυπουργού.

3 Και στις δύο περιπτώσεις το Καστρί είναι ο αποφασιστικός κρίκος. Στην πρώτη, η ομάδα που οργανώνει την αδιαφανή και πολιτικά μη νομιμοποιημένη όψη της εξουσίας του πρωθυπουργού, δέχεται την επίθεση και κατορθώνει να επικρατήσει αμυνόμενη. Στη δεύτερη, ο ίδιος ο πρωθυπουργός φαίνεται να οργανώνει την επίθεση με στόχο να αναγκάσει τις φιλοδοξίες της προεδρίας, να την περιορίσει σε έναν δευτερεύοντα διακοσμητικό ρόλο, και ενδεχομένως να προετοιμάσει μια μελλοντική μετακόμιση στην Ηρώδου Αττικού.

4 Ο προνομιακός χώρος για την ανάπτυξη των τελικών τακτικών ελιγμών είναι ο Τύπος —και στις δύο περιπτώσεις— και η μέθοδος είναι η ελεγχόμενη παραπληροφόρηση και αποπληροφόρηση. Το γεγονός παράγεται μέσω του Τύπου, η κρατική τηλεόραση μετατρέπεται σε έναν από τους μηχανισμούς χειραγώγησης και της αποδίδονται συγκεκριμένοι ρόλοι —λογοκριτικός στην περίπτωση Παπακαρυά, πολλαπλασιαστικός στην πρώτη φάση της περίπτωσης Κρυστάλλη— και η κοινή γνώμη, δηλαδή ο λαός, θεωρείται ως ασπόνδυλο αντικείμενο της χειραγώγησης.

5 Ουδείς πολιτικός υπεύθυνος αναλαμβάνει την ευθύνη των χειρισμών και, μετά την αποκατάσταση μιας νέας ισορροπίας μέσω του συμβιβασμού, ουδείς ελέγχεται για τα πολιτικά λάθη που διέπραξε. Με αυτή την έννοια, ούτε οι Μ.

Κουτσόγιωργας και Θ. Τσούρας υπέβαλαν παραιτήσεις μετά το φιάσκο Δ. Κρυστάλλη, ούτε ο Λ. Παπακαρυά φαίνεται διατεθειμένος να παραιτηθεί. Η δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου της 23ης Φεβρουαρίου επιχειρεί εκ νέου την αποσυμπίεση μέσω της λήθης και επισημαίνει ότι «η κυβέρνηση θεωρεί χρέος της να αποδοκιμάσει τη συνέχιση του θορύβου γύρω από τέτοια θέματα που αντικειμενικά συμβάλλουν στην υπονόμευση των δημοκρατικών θεσμών της χώρας μας». Όπως είναι φανερό, η απουσία υπευθύνων και η πεποίθηση της κυβέρνησης ότι ο λαός ξεχνάει γρήγορα, της επιτρέπουν κατά βούληση να χρησιμοποιεί και να επιτιμά τον Τύπο για δημοσιεύματα που η ίδια διοχέτευσε.

6 Φαίνεται από τις δύο περιπτώσεις ότι λείπει όχι μόνο η πολιτική ευαισθησία αλλά και η στοιχειώδης γενναιότητα του έντιμου παίκτη, ο οποίος όταν χάσει πληρώνει. Φαίνεται, λοιπόν, ότι εξίσου οι πολιτικά υπεύθυνοι υπουργοί της υπόθεσης Κρυστάλλη και ο συνταγματικά ανεύθυνος γ.γ. της προεδρίας, διαθέτουν μια ισχυρή δόση πολιτικού κυνισμού, ώστε η σχέση τους με την εξουσία να προσδιορίζεται μόνον ως προς την πηγή της: τον πρωθυπουργό για τους υπουργούς και τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για τον Λ. Παπακαρυά. Ο λαός και το πολιτικό σύστημα ως πηγή νομιμοποίησης αφήνουν παραγάδια αδιάφορους τους κομπάρσους, που γνωρίζουν καλά ότι το ρόλο δεν τον οφείλουν στην αποδοχή της πλατείας αλλά στη δεσποτική ευνοία του σκηνοθέτη. Ως εκ τούτου δεν συντρέχει λόγος παραιτήσεως. Η παραιτήση αποδίδει εν τέλει στο λαό την ιδιότητα που του αναγνωρίζουν όλα τα δημοκρατικά καθεστώτα. Η παραμονή, παρά την κατακραυγή, μας επαναφέρει στην περίοδο της μοναρχίας.

7 Και στις δύο περιπτώσεις ο Τύπος δυσανασχετεί για τη μεταχείριση που του επιφυλάσσει η κυβέρνηση και επιδεικνύει μια τάση να ανακτήσει κάποιες αποστάσεις. Κι εδώ γίνονται πάλι διαφανείς οι σχέσεις που διατηρεί με ένα μέρος του Τύπου ένα κέντρο στο εσωτερικό της κυβέρνησης. Διοχετεύει επιλεκτικά στην «Αυριανή» και σε μεγάλη εφημερίδα την είδηση ότι «αποκλειστικός πολιτικός στόχος του κ. Αν. Παπανδρέου είναι η **μαχόμενη πολιτική**» και ότι «όσα δεν αποδίδουν αυτή τη θέση, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα».

Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια ακόμα μεθοδευμένη απόπειρα να μειωθεί το κύρος και η αξιοπιστία του Τύπου και να επιβληθεί ως έγκυρος εκφραστής της κυβέρνησης η «Αυριανή». Όπως γράφει η «Αυριανή», (Δευτέρα, 24 Φεβρουαρίου): «...καταγέλαστες έχουνε γίνει όχι μόνο οι δεξιές εφημερίδες, αλλά και οι δήθεν δημοκρατικές». Και στη συνέχεια η καλή εφημερίδα βγάζει ως καραμανλικό όλο τον Τύπο που επιχειρεί να διατηρήσει αποστάσεις: την «Ελευθεροτυπία», την «Αυγή», το «Βήμα» και επώνυμους συντάκτες

τους. Για τους αναγνώστες του ΑΝΤΙ, παραπέμπουμε στο τεύχος 301, σελ. 26-28, όπου περιγράφεται ο όμοιος ρόλος της «Αυριανής» στην υπόθεση Κρυστάλλη.

8 Με ένα αίσθημα ικανοποίησης σημειώνουμε ότι πολλαπλασιάζονται οι «ουτοπικοί» και οι «αιθεροβάμονες». Αν το ΑΝΤΙ (τεύχος 302, 25/10/85) ήταν το μοναδικό έντυπο που ζητούσε τότε την παραιτήση των Μ. Κουτσόγιωργα και Θ. Τσούρα, σήμερα, όλος ο Τύπος για την περίπτωση του Λ. Παπακαρυά, και αρκετοί αρθρογράφοι για το διδύμο του Υπ. Εσωτερικών, επαναφέρουν το αίτημα της παραιτήσεως.

* *

Οφείλουμε ωστόσο να επισημάνουμε και μία ουσιαστική διαφορά. Αν στην περίπτωση Κρυστάλλη ο πρωθυπουργός διατηρούσε ακόμα τα περιθώρια ελιγμών που του επέτρεπαν να εμφανίζεται ως επιδιαιτητής και να καταγγέλει τους «απαράδεκτους ανταγωνισμούς Αστυνομίας και ΚΥΠ», στην περίπτωση Παπακαρυά το σκηνικό είναι διαφορετικό.

- Αυτοί οι χειρισμοί δεν χρεώνονται πλέον σε κάποιους αδέξιους επιτελείς, αλλά στον ίδιο τον πρωθυπουργό.

- Η πρωτοβουλία δεν βρίσκεται πλέον στα χέρια του, αλλά στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Και η παραιτήση, παρότι αυτοκτονικό όπλο μιας χρήσεως, για μεγάλο διάστημα ακόμα θα παραμένει ως απειλή, αποτελεσματική.

- Ο πρωθυπουργός μέσω του κυβερνητικού εκπροσώπου αναγκάστηκε να διπλώσει τις σημαίες και να διατάξει υποχώρηση κατά μήκος όλου του μετώπου.

- Η «μαχόμενη πολιτική» είναι βέβαια επιλογή του πρωθυπουργού, όμως η έννοια που τείνει να αποκτήσει, ισοδυναμεί με ομολογία ότι η ρυθμιστική λειτουργία παραμένει στον Πρόεδρο και ο πρωθυπουργός θα αγωνίζεται για να την περιορίσει.

Βέβαια, η προσπάθεια κατευνασμού και ρευστοποίησης μέσω της λήθης που ανέλαβε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, ενίσχυσε η «Αυριανή» με τη θεωρία ότι όλος ο θόρυβος «ήταν σατανικό σχέδιο του Καραμανλή» και επικύρωσαν οι υπουργοί —πλην Γ. Α. Μαγκάκη και Γ. Χαλαμπόπουλου— με χειραψίες στον Λ. Παπακαρυά, δεν φαίνεται να έχει την ίδια επιτυχία με όση είχε η αντίστοιχη προσπάθεια στην περίπτωση Κρυστάλλη. Δεν αρκεί όμως η σαρκαστική κριτική.

Ο Λ. Παπακαρυάς πρέπει να παραιτηθεί αμέσως. Κάθε συμβιβασμός —ύστερα από εγγειρημένα υψηλού κινδύνου— γύρω από το πρόσωπό του κηλιδώνει το σύνολο του πολιτικού συστήματος και δημιουργεί την εντύπωση ότι έχει καταργηθεί κάθε μορφή πολιτικής νομιμοποίησης.

Η κυβέρνηση ας αντιληφθεί ότι η ανακωχή στις σχέσεις Προέδρου και Πρωθυπουργού δεν μπορεί παρά να είναι προσωρινή. Και εν πάση περιπτώσει δεν μπορεί να θεμελιωθεί με την παραμονή του Λ. Παπακαρυά.

Λ.Γ. Χριστοδούλου

Ε, δεν θα γίνει και της... Χαλκίδας

του Ρεπόρτερ

«Δεν θα γίνει φυσικά της... Χαλκίδας, αλλά οπωσδήποτε η Σύνοδος αυτή της ΚΕ έχει μία ξεχωριστή σημασία για το παρόν και το μέλλον του κόμματος». Με αυτήν τη φράση - διαπίστωση ανώτατου στελέχους του ΠΑΣΟΚ, φαίνεται να συμφωνούν όλοι όσοι ετοιμάζονται ήδη για το τριήμερο που θα πραγματοποιηθεί στα τέλη της άλλης εβδομάδας. Το Ε. Γραφείο του κινήματος έχει στείλει επιστολή στα μέλη της ΚΕ ζητώντας να καταθέσουν τις εισηγήσεις τους, ενώ και το ίδιο, μετά από δύο τρεις συνεδριάσεις ετοιμάζει τη δική του, καθώς και το εισηγητικό σημείωμα για την ομιλία του κ. Α. Παπανδρέου, με θέμα την ιστορική πορεία, τη σημερινή φυσιογνωμία και το μέλλον του κυβερνώντος κόμματος.

Το οργανωτικό «σοκ» μετά την ανακοίνωση των οικονομικών μέτρων του Οκτωβρίου, φαίνεται να περνάει, χωρίς πολύ μεγάλες αβαρίες: φυσικά υπάρχουν ακόμη προβλήματα, όπως οι πρόσφατες διαγραφές 12 περίπου στελεχών και μελών της Νεολαίας που ίσως τελικά φτάσουν στις 40, αλλά στον συνδικαλιστικό χώρο η κατάσταση φαίνεται να ομαλοποιείται. Η ομάδα των διαγραμ-

μένων συνδικαλιστών τείνει να υιοθετήσει μία περισσότερο μετριοπαθή στάση, για την οποία πρέπει να έχουν παίξει ρόλο τόσο κάποιες «διαπραγματεύσεις» με το Εκτελεστικό Γραφείο, όσο και αν κατέληξαν σε προσωρινό (;) αδιέξοδο, όσο και τα προβλήματα πολιτικής έκφρασης της νεοϊδρυθείσας συνδικαλιστικής κίνησης: η επίπτωση των οικονομικών μέτρων στο βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, κάτι που υπολογίζονταν ότι στις αρχές Μαρτίου θα προκαλούσε έντονες κινητοποιήσεις, αποδεικνύεται τελικώς πολύ μικρότερη από την αναμενόμενη, και συνεπώς οι δυνατότητες θεματικών πολιτικών διαφοροποιήσεων στελεχών και βουλευτών περιορίζονται.

Αν όμως το ΠΑΣΟΚ αποδεικνύει για μία ακόμη φορά την αξιοσημείωτη ικανότητά του να αναρρώνει από σοβαρά οργανωτικά πλήγματα, δεν συμβαίνει το ίδιο και για τα προβλήματα κομματικής φυσιογνωμίας και κυβερνητικής στρατηγικής, που οξύνθηκαν ιδιαίτερα με την παραίτηση Λαλιώτη: ο ίδιος ο προγραμματισμός για τη Σύνοδο έγινε άλλωστε μετά τα γεγονότα του περασμένου Νοεμβρίου και την κρίση στην ΕΡΤ-1, και

γύρω από τον τέως υφυπουργό Τύπου έχει αναπτυχθεί τις τελευταίες μέρες μία ολόκληρη κομματική μυθολογία. Άλλοι πιστεύουν ότι θα επανέλθει καταλαμβάνοντας τη θέση του κομματικού γραμματέα, που θα θεσπισθεί από την ερχόμενη σύνοδο (πράγμα μεταξύ των άλλων και αντικαταστατικό), άλλοι διαδίδουν ότι αναλαμβάνει κάποιο υπουργείο, και ορισμένοι ελπίζουν ότι «θα έρθει στη σύνοδο να τα πει».

Πέρα όμως από τη μυθολογία, υπάρχουν και τα πραγματικά προβλήματα, τα οποία άλλωστε και την προκαλούν: ο προβληματισμός της βάσης, η απογοήτευση, η ακινησία, πρέπει να ξεπεραστούν, εν όψει μάλιστα των Δημοτικών εκλογών.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ: ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Η πρώτη φάση της προετοιμασίας για τις τελευταίες, που περιελάμβανε την υποβολή των προτάσεων εκ μέρους των τοπικών οργανώσεων έχει σχεδόν κλείσει, όχι χωρίς προβλήματα: τα συγκρουόμενα πολλές φορές τοπικά συμφέροντα, η διαμάχη κομματικών - πολιτευτών και οι προσωπικές αντιθέσεις, έχουν δημιουργήσει πολλές φορές εκρηκτικές καταστάσεις, και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ θα έχει αρκετό πονοκέφαλο για να αποφασίσει τον εκλεκτό της, σε αρκετές περιπτώσεις.

Ο πονοκέφαλος δεν είναι μικρότερος και για τις μεγάλες πόλεις, που θα κρίνουν και πολιτικά τη δημοτική αναμέτρηση. Ο,τιδήποτε γράφεται γύρω από αυτό το θέμα, δεν είναι καθόλου αποφάσεις, αλλά απλώς προβληματισμοί. Το πιο σίγουρο «στάνταρ», φαίνεται να είναι ο κ. Παπασπύρου στον Πειραιά, αφού οι ενδεχόμενοι κύριοι αντίπαλοί του, ο κ. Μπίρης για τη ΝΔ, ο κ. Σαλπές για το ΚΚΕ, θεωρείται ότι είναι αρκετά εύκολο να εξουδετερωθούν. Στην Αθήνα, αντίθετα, τα πράγματα είναι πολύ ρευστά, όσο υπάρχει η «απειλή Μπέη», ότι θα κατέβει ανεξάρτητα αν δεν υποδειχθεί από το ΠΑΣΟΚ, και συνεπώς και ο κίνδυνος ο επίσημος υποψήφιος του τελευταίου να έρθει τρίτος. Στη Θεσσαλονίκη, η επιλογή προσκρούει σε πολλαπλά εμπόδια, και τη θέση του κ. Μαναβή, διεκδικούν οι κ. Φατούρος, Παπαθεμελής και πολλά αυτσαίνετες. Στην Λάρισα και στη Ρόδο προτάθηκαν υπουργοί, βουλευτές και Νομάρχες, όπως οι κ. Φλώρος και Σφυρίου ή Κούρκουλος αντιστοίχως, πράγμα που βρίσκει αντίθετο τον κ. Κουτσόγιωργα, ο οποίος θέλει υποψήφιους χωρίς άλλα αξιώματα. Στο Ηράκλειο επικρατεί το χάος μετά τη σύγκρουση Καρέλλη - κόμματος, ενώ ο κ. Παπανδρέου διαμύ-

νυσε σε όλους τους ενδιαφερόμενους, ό-
τι η Πάτρα για την οποία κυκλοφορούν
και τα ονόματα των κ. Κατσιφάρα και
Γκολφινόπουλου είναι αποκλειστικά
«δική του επιλογή».

Τελικό συμπέρασμα: φαίνεται ότι η η-
γεσία του ΠΑΣΟΚ περιμένει τους άλ-
λους να φανερώσουν τα χαρτιά τους,
πριν η ίδια αποφασίσει οριστικά. Ένα α-
κόμη σημείο έντονου προβληματισμού,
είναι και ο χρόνος των εκλογών της Αυ-
τοδιοίκησης δεύτερου βαθμού, που προ-
βλέπεται με το νέο νομοσχέδιο του Υ-
πουργείου Εσωτερικών. Η θέσπιση της
απλής αναλογικής κάνει πολλούς να φο-
βούνται ότι ξεχωριστές εκλογές για Νο-
μαρχιακά Συμβούλια και μάλιστα σύν-
τομα, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μία
εκλογική ήττα, ανάλογη με αυτή που
γνώρισαν οι Γάλλοι σοσιαλιστές στις ε-
κλογές για τα καντόνια το 1983, εκδοχή
που θα οδηγούσε την εδώ αντιπολίτευση
να ζητήσει πρόωρες γενικές εκλογές.

Από τα διάφορα αυτά προβλήματα, ε-
κείνο που θα πρέπει να αποφασισθεί μέ-
χρι τα μέσα Μαρτίου, είναι οι υποψηφιό-
τητες για τις Δημοτικές σε όλη την Ελ-
λάδα. Οι εκλογές για τις Νομαρχιακές
Επιτροπές του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει, στα
πλαίσια της οργανωτικής αναδιάρθρω-
σης, να γίνουν μέσα στον Απρίλιο, και
μέχρι τότε οι υποψηφιότητες —που
διχάζουν— θα πρέπει να έχουν και απο-
φασισθεί, και ολίγον ξεχασθεί.

ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΙΔΑ...

Για να ξαναγυρίσουμε όμως στη Χαλ-
κίδα, η Σύνοδος δεν προβλέπεται να α-
σχοληθεί με τις δημοτικές, πλην ίσως α-
πό τον καθορισμό μίας άλλης ειδικής

Συνόδου, με θέμα την πολιτική του ΠΑ-
ΣΟΚ στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αντί-
θετα επίσης με διάφορες φήμες, στη μο-
λυσμένη πόλη της Ευβοίας δεν πρόκει-
ται να υπάρξει «ανασχηματισμός» του
Εκτελεστικού Γραφείου. Σύμφωνα με ο-
ρισμένες πληροφορίες, την αποχώρησή
τους από το όργανο έχουν ζητήσει, για
προσωπικούς λόγους, οι κ. Γιώτας και
Μαμαλάκης, αλλά η όποια ριζική ή μη
αλλαγή φαίνεται να πραγματοποιείται
μόνο μετά τις δημοτικές του Οκτω-
βρίου, και ανάλογα φυσικά με τα αποτε-
λέσματα.

Έτσι οι σαράντα και πλέον εισηγή-
σεις που προβλέπεται να παρουσια-
στούν, θα αφορούν σχεδόν αποκλειστι-
κά την ίδια τη φυσιογνωμία και τη στρα-
τηγική του κυβερνώντος κόμματος. Αυ-
τό που προβλέπεται να υπογραμμισθεί,
τόσο από την κεντρική εισήγηση, όσο
και από υπόλοιπες, είναι η εμμονή στη
διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου και
στις βασικές Συνόδους που έχουν σημα-
δέψει την ιστορία του κινήματος και τα
ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είχε το
τελευταίο, σε κάθε μια από τις ξεχωρι-
στές περιόδους, πριν και μετά το 1981.

Από κει όμως και πέρα, το βασικό
πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ είναι ότι ανα-
λαμβάνοντας την εξουσία, ανακαλύπτει
ξαφνικά ότι η «σοσιαλιστική διακυβέρ-
νηση» της συγκεκριμένης χώρας δεν εί-
ναι απλός περίπατος και ότι η άσκηση
της εξουσίας κάθε άλλο παρά αθώα υ-
πόθεση. Πόσο μάλιστα, όταν έχοντας
πλειοδοτήσει σε υποσχέσεις εν πολλοίς
συντεχνιακού τύπου και έχοντας υποτι-
μήσει την προετοιμασία και κυρίως τον
παράγοντα της δημοκρατίας, και εσω-
τερικά και προς την κοινωνία, αδυνατεί
να επιλύσει τις καινούργιες αντιθέσεις

και τα νέα προβλήματα.

Μετά από αρκετά χρόνια αιθεροβα-
μωνικής διακυβέρνησης, αναγκάζεται
να προσγειωθεί, κάπως ανώμαλα, στη
σκληρή πραγματικότητα, και πάλι χω-
ρίς προετοιμασία, χωρίς διάλογο, και
συνεπώς χωρίς ανοιχτή και θαρραλέα
παραδοχή της κατάστασης: το αποτε-
λεσμα δεν είναι παρά ένα μεγάλο κενό
στρατηγικής, που δεν καλύπτεται από
την επιστροφή στην ξεπερασμένη, μετά
από τα 12 χρόνια και τις μεγάλες αλλα-
γές που μεσολάβησαν, διακήρυξη του
Σεπτεμβρίου του 1974, κενό στρατηγικής
που καθιστά την κυβερνητική πολιτική
εντελώς αναποτελεσματική, ακόμη και
σε ό,τι αφορά την τρέχουσα διαχείριση
ενός συστήματος εν κρίσει.

Θα δοθεί αυτή η νέα πνοή, που χρειά-
ζεται το ΠΑΣΟΚ, όπως άλλωστε και ό-
λα τα ελληνικά κόμματα; Στελέχη του
ΠΑΣΟΚ διαπιστώνουν ότι «ο προβλημα-
τισμός, και η τάση αυτογνωσίας που θα
υπάρχει στη Σύνοδο, όπως και στην
18η», καθώς «και το γεγονός μόνο της
πραγματοποίησης αυτής της Συνόδου, με
αυτό το περιεχόμενο», αποτελούν ενδεί-
ξεις ότι η κρίση συνειδητοποιείται. Το ε-
ρώτημα όμως ίσως είναι, όχι να μην γυ-
ρίσουν τα μέλη της ΚΕ με «άδεια χέ-
ρια», αλλά με πόσο «γεμάτα χέρια», θα
επιστρέψουν στην πρωτεύουσα...

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ: Στο άρθρο του
προηγούμενου ΑΝΤΙ «η Εξόρμηση ε-
ξορμά, ο Κουρής επιμένει» ο δαίμων
του τυπογραφείου, μετέτρεψε το «ο τέ-
ως εκδότης του Έθνους κ. Κυριαζής»
στο πρωτοφανές «ο νέος εκδότης του
Έθνους κ. Καρζής», δίνοντας την ευ-
καιρία σε άλλους να γράψουν για τον
κ. Κυριαζή, «πρώτοι».

Κυκλοφορεί το 18ο τεύχος

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΓΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η αναθεώρηση του συνταγματος
- Οι διαγραμμαμένοι συνδικαλιστές και η νέα παραταξη
- ΚΚΕεσ: υποβαθμηση εναντιον στασιμότητας
- Η νέα ευρωπαϊκή πραγματικότητα
- Διακομματικές, συναίνεση και αριστερα
- Οι εξελίξεις στις Φιλιππίνες
- Οι εκλογονοθείες του ΠΑΣΟΚ
- Οι προτασεις Γκορμπασώφ
- Συντομη συνταγματική επισκοπή
- Κυπρος: Οι μετεκλογικές Ισορροπίες

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

- ΘΑ ΦΤΥΣΩ ΣΤΟΥΣ ΤΑΦΟΥΣ ΣΑΣ
- ΟΛΟΙ ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΕΧΟΥΝ ΤΟ ΙΔΙΟ ΔΕΡΜΑ
- Ο ΣΚΟΥΛΗΚΟΣΚΑΝΔΑΛΙΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΓΚΤΟΝ
- ΓΟΥΝΙΝΗ ΩΡΙΤΣΑ

και τώρα
• ΤΟ ΒΑΣΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗ

Βασ. Ηρακλείου 26 Θεσσαλονίκη, Τηλ. 236555

Κρίση πολιτικής και αλλαγή ηγεσίας

«Στο 12ο Συνέδριο του ΚΚΕ, η αλλαγή ηγεσίας θεωρείται σχεδόν σίγουρη πια. Όμως, αυτή η ανακαίνιση του ηγετικού προσωπικού δεν λύνει αυτόματα την κρίση ταυτότητας και δεν τροποποιεί την παραδοσιακή πολιτική κουλτούρα του κόμματος. Προς το παρόν, "όλα παίζονται", και πολλά θα κριθούν από το 27ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ.»

του Χρ. Κυριαζή

Η αναπαραγωγή του ηγετικού πυρήνα στα περισσότερα κομμουνιστικά κόμματα αποτελεί συνήθως μια κορυφαία στιγμή της «επίλυσης λογαριασμών» όχι προς το εκλογικό ακροατήριό του, αλλά προς τον ίδιο τον εαυτό του, δεδομένης της αρχής ότι το κόμμα είναι πρωτοπορία της τάξης και η καθοδηγητική ομάδα του πρωτοπορία του κόμματος. Αυτό σημαίνει μια κάθετη, ιεραρχική και στεγανή σχέση του ηγετικού πυρήνα προς τις κατώτερες βαθμίδες του κομματικού σχηματισμού, η οποία, σε στιγμές αλλαγής ηγεσίας, μπορεί να προκαλέσει λειτουργικές περιπλοκές, υπολειτουργία ή ακόμα και αδράνεια όλου του κομματικού ιστού —εκτός της ρουτίνας του καθημερινού ακτιβισμού των οργανώσεων βάσης— καθώς η ύπατη βαθμίδα της —αυθεντίας— του, το ΠΓ, βρίσκεται στο μεταβατικό στάδιο της αναπαραγωγής της.

Απ' την άλλη, η συγκέντρωση όλης της παραγωγής της πολιτικής στο στενό ηγετικό πυρήνα της κομματικής γραφειοκρατίας συνεπάγεται και την παραγωγή ενός πολιτικού κενού, όταν αυτός ο πυρήνας αναδιατάσει τις ισορροπίες του και βρίσκεται στη φάση της αλλαγής του προσωπικού του. Το κενό αυτό δεν εκφράζεται, ασφαλώς, με την απουσία παραγωγής λόγου (πολιτικών προτάσεων, σχεδιασμών τακτικού ή στρατηγικού χαρακτήρα, επεξεργασιών) που μπορεί να υπάρχει στη βάση των πλαισίων -προ- της - αλλαγής - ηγεσίας— εκφράζεται με την απουσία κοινωνικής και πολιτικής πρακτικής, με την αδυναμία κοινωνικής προβολής και εφαρμογής των διακηρυγμένων θέσεων— και αυτή η αδυναμία γίνεται εντονότερη όταν ο κοινωνικός σχηματισμός της χώρας, που μέσα του δρα το κομμουνιστικό κόμμα, βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης ή αναδιάταξης των κοινωνικών και πολιτικών του σχέσεων κυριαρχίας.

«Μπλοκάρισμα» και κενό στρατηγικής

«Έχουν μπλοκάρει όλα στο κόμμα, από το πρόβλημα της διαδοχής», έλεγε αυτές τις ημέρες ένα από τα κεντρικά στελέχη του ΚΚΕ, εννοώντας τις υπόγειες και παρασκηνιακές, προς το παρόν, διεργασίες, που έχουν ήδη δρομολογηθεί στο ΚΚΕ, για να διαμορφωθούν οι ηγετικές ενδοκομματικές συμμαχίες που θα αποτελέσουν τη βασική πρώτη ύλη στην ανάδειξη του καινούργιου Γραμματέα. Διότι, εδώ και αρκετούς μήνες, ο Γ. Γραμματέας του ΚΚΕ Χαρίλαος Φλωράκης, είχε εκφράσει την επιθυμία του να αποσυρθεί, αρκούμενος στον τίτλο του επίτιμου προέδρου του Κόμματος. Και αυτό το «μπλοκάρισμα» εν όψει της διαδοχής, μακριά από το να αμφισβητεί το φαινόμενο

της συγκεντροποίησης της πολιτικής διαδικασίας στον ηγετικό πυρήνα του αρχέτυπου του μαζικού - γραφειοκρατικού μηχανισμού που είναι το κομμουνιστικό κόμμα, διαπλέκεται με την κοινωνική και πολιτική κρίση της χώρας, που θα μπορούσε να αποτελέσει μείζονα «πολιτική ευκαιρία» για το ΚΚΕ αν...

Αν, πέρα από το «μπλοκάρισμα» που διαπιστώνει εδώ και κάποιους μήνες λόγω της κινητικότητας περί την Γραμματεία του Κόμματος, δεν υπήρχε ένα κενό στρατηγικής, που στην τελευταία Ολομέλεια του ΚΚΕ (Οκτώβριος '85) τέθηκε έμμεσα σαν πρόβλημα, διατυπωμένο ως: «απόσταση της κομματικής πολιτικής από τις μάζες», «ανεπάρκεια και καθυστέρηση στην επεξεργασία θέσεων», «ανάγκη ενός νέου πολιτικού λόγου», «κενά στην τοποθέτηση του κόμματος έναντι του ΠΑΣΟΚ», «χάσμα πολιτικής και συνδικαλιστικής επιρροής», κ.ά. Πέντε μήνες μετά την αυτοκριτική ολομέλεια του Οκτωβρίου —που είχε τονισθεί ότι αποτελεί «συμβολή στην πορεία του κόμματος προς το 12ο συνέδριο»— στον Περισσό λέγεται, ότι τα συμπεράσματά της, και ιδιαίτερα η επεξεργασία ενός άλλου πολιτικού λόγου, έχουν μείνει μόνο συμπεράσματά και τα κενά στρατηγικής εξακολουθούν να υπάρχουν, όπως και πριν— και τονίζεται ότι μια ενδεχόμενη αλλαγή Γραμματέα δεν θα λύσει αυτόματα —κάθε άλλο μάλιστα— τα προβλήματα αυτά, αλλά και παράλληλα, ότι αυτή η ενδεχόμενη αλλαγή ίσως αποτελεί κάποιον από τους όρους για την ανακαίνιση του πολιτικού οικοδομήματος του ΚΚΕ.

Ενδεχόμενη ή σίγουρη η αλλαγή Γραμματέα; Οι τελευταίες εκτιμήσεις κύκλων του ΚΚΕ είναι ότι «ακόμα όλα παίζονται, γιατί ο Χαρίλαος δεν ξανάθεσε ζήτημα αντικατάστασής του». Ο Γραμματέας που κοντεύει να συμπληρώσει 14 χρόνια στον ηγετικό του ρόλο και συνέδεσε το όνομά του με τη διακοπή της πολιτικής υπεροχής του Κόμματος και την επανένταξη του στην πολιτική διαδικασία, στη «νόμιμη χώρα», είχε εμφανισθεί πριν μερικούς μήνες «κουρασμένος και μεγάλος», προβάλλοντας παράλληλα την ανάγκη να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους οι «νέοι του κόμματος». Με την παράδοση που υπάρχει στα ΚΚ, η στελεχιακή ανέλιξη να ακολουθεί με σχολαστικότητα και άκαμπτο σεβασμό την κάθετη ιεραρχία του κομματικού μηχανισμού, αυτό σημαίνει ότι ο νέος Γραμματέας θα πρέπει υποχρεωτικά να συγκαταλέγεται ήδη στα μέλη του Πολιτικού Γραφείου, και ότι αποκλείεται η περίπτωση ενός «άλματος» από την Κ. Επιτροπή απ' ευθείας στη Γραμματεία. Και οι «νέοι» του ΠΓ είναι... ένας: ο Δ. Γόντικας, παλιός Γραμματέας της

Νεολαίας, άλλοτε βουλευτής του ΚΚΕ και εκπρόσωπος τόσο της «αντιδικτατορικής γενιάς», όσο και του εργατισμού που διακρίνει κυρίαρχα την ιδεολογία του ΚΚΕ και που προτιμά τους «εργάτες» (όπως ο κ. Γόντικας, πάλαι ποτέ, βέβαια...) από τους «διανοούμενους».

Οι δύο επικρατέστεροι και οι ενδοκομματικές συμμαχίες

Αν όμως ο κ. Γόντικας, λόγω του νεαρού της ηλικίας του, ή και για άλλους λόγους..., ευνοείται ίσως από μέρος της ηγεσίας του ΚΚΕ που έθεσε θέμα «χάσματος γενεών» στη σημερινή συγκρότηση του ηγετικού επιτελείου του κόμματος, από την άλλη τα «δείγματα πολιτικής» που έχει δώσει μέχρι τώρα δεν είναι ούτε επαρκή ούτε του βεληνεκούς εκείνου που απαιτείται για έναν νέο Γενικό Γραμματέα, ιδιαίτερα σε συνθήκες νομιμότητας, κρίσιμης φάσης στις στρατηγικές όλων των παικτών της πολιτικής σκακιάς και αύξουσας συνθετότητας στους όρους διαχείρισης των πολιτικών και των αντιπροσωπεύσεων. Και ο κ. Γόντικας δεν είναι επαρκής όταν, επιπρόσθετα, έχει απέναντί του, ως άλλον υποψήφιο γραμματέα, το επί δεκαετίες στέλεχος του Π.Γ., ιδεολογικό «πατέρα» της ΚΝΕ και «διανοούμενο» του κόμματος κ. Φαράκο, ο οποίος, ναι μεν δεν διαθέτει τις ιδιότητες ενός κοινωνικού ηγέτη, περιορισμένος σε πρακτικές και λειτουργίες ανθρώπου του «γραφείου», αλλά συγκεντρώνει τις προτιμήσεις μερίδας στελεχών του ΚΚΕ, που τα κριτήριά τους περί ηγεσίας αρχίζουν και σταματάνε, αναφέρονται και εξαντλούνται μόνο στη «συνέπεια» έναντι της στενής κομματικής οικογένειας, και λίγη σχέση έχουν με την ανάγκη ενός πολιτικού και κοινωνικού «προφίλ» που πρέπει να διαθέτει ο Γ. Γραμματέας του κόμματος. Στα στελέχη που υποστηρίζουν τον υπ' αριθμ.2 άνδρα του ΚΚΕ υπάρχουν βέβαια οι ζηλωτές αυτού που είναι ιστορικό γνώρισμα του κ. Φαράκου, δηλαδή μιας λενινιστικής ορθοδοξίας ανάμεικτης με σταλινισμό, της παλιάς καλής σχολής του Μιχαήλ Σουσλώφ και των επιγόνων του. Παράλληλα, όμως, είναι ενδιαφέρουσα —ως προς τους περιέργους τρόπους και τα πεδία των ενδοκομματικών στρατηγικών και συμμαχιών— η πληροφορία, ότι η υποψηφιότητα του κ. Φαράκου έχει «πολυσυλλεκτικά» χαρακτηριστικά, καθώς ο «ανανεωτικός» κ. Ανδρουλάκης φέρεται διατεθειμένος να υποστηρίξει τον «σταλινικό αντίπαλό» του και να μην αποκλείσει τη συνεργασία μαζί του στα πλαίσια του νέου Πολιτικού Γραφείου που θα προκύψει από το 12ο Συνέδριο. Και μιλάμε για συνεργασία στο ΠΓ, δεδομένου ότι, από τον περασμένο Οκτώβριο ήδη, έγινε γνωστό ότι ο κ. Ανδρουλάκης θα εγκαταλείψει τη θέση του ως απλό μέλος της ΚΕ και υπεύθυνος Τύπου, αφήνοντας στη θέση του τον κ. Λαφαζάνη, και θα προβιβασθεί σε μέλος του ΠΓ με άγνωστες, όμως, προς το παρόν, αρμοδιότητες.

Η «πολυσυλλεκτικότητα» αυτή του κ. Φαράκου έχει βεβαίως σχέση με τα «ανοίγματα» που άρχισε να πραγματοποιεί από πέρυσι το καλοκαίρι, σε στελέχη που οι σχέσεις τις οποίες είχε μαζί τους δεν ήταν από τις καλύτερες δυνατές. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου το γεγονός ότι η ιδεολογία και η πολιτική που διαπερνά το κείμενο της Ολομέλειας του Οκτωβρίου βρίσκεται στο μεταίχμιο της ανανέωσης και της σκλήρυνσης, εκφράζοντας μεταξύ άλλων, μια νέα ισορροπία μεταξύ «αριστερών» και «ανανεωτικών» στελεχών, μετά το σοκ των εκλογών του Ιουνίου και μια τετραετία (σχεδόν) υποχωρητικής και «δεξιάς» στάσης έναντι του ΠΑΣΟΚ.

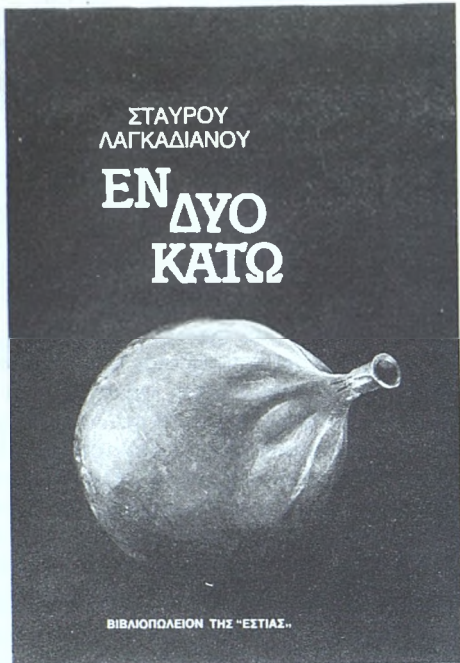
Η «κεντρικότητα» του κ. Φλωράκη

Όμως, ακόμα και στην περίπτωση που ο κ. Φλωράκης αποχωρήσει από το ύπατο αξίωμα του κόμματός του, οι συμμαχίες που θα διαμορφωθούν γύρω από τον επικρατέστερο Γραμματέα μεταξύ των στελεχών του μηχανισμού, των διανοουμένων και των συνδικαλιστών (αρκετοί απ' τους τελευταίους δυσφο-

ρούσαν με τη «δεξιά» στρατηγική του κόμματος) θα διαμεσολαβηθούν από τον σημερινό Γενικό Γραμματέα: «Οποιαδήποτε διαδοχή θα περάσει από τα χέρια του», λεγόταν πρόσφατα στον Περίσσο. Η άποψη αυτή που επιβεβαιώνει την κεντρικότητα την οποία διαθέτει ο κ. Φλωράκης στις ανώτατες βαθμίδες μετά από τόσα χρόνια ηγετικής θητείας, θα πρέπει να θεωρηθεί ρεαλιστική για τρεις λόγους: πρώτον διότι ο «καπετάν Γιώτης» τήρησε πάντα μια ενωτική - κεντριστική συμπεριφορά σε στιγμές όξυνσης της ενδοκομματικής αντιπαλότητας, ακριβώς επειδή είχε κατορθώσει να εκφράζει τη συνισταμένη των τάσεων και των στρωμάτων της κομματικής κοινωνίας, του παρελθόντος και του (όποιου) παρόντος της. Δεύτερον, διότι ο κ. Φλωράκης διαθέτει μια πέραν του κόμματος πολιτική και κοινωνική ισχύ, την οποία απέκτησε με έναν τύπο άμεσης λαϊκής επικοινωνίας, συμβάλλοντας και αυτός —με τους κανόνες πάντα της κομμουνιστικής πολιτικής— στη διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου δημοψηφισματισμού - λαϊκιστικού πλαισίου άσκησης πολιτικής στη μεταπολιτευτική Ελλάδα. Πέραν, όμως, αυτής της «λαϊκότητας», ο κ. Φλωράκης απέκτησε εξίσου μιαν επιφάνεια πολιτικού ηγέτη, ασκώντας στο αθέμιτο τις συμβολικές και υλικές λειτουργίες που ένας τέτοιος ηγέτης καλείται να εκπληρώσει στις κορυφές και στους κεντρικούς θεσμούς

της πολιτικής. Ο τρίτος λόγος που ο κ. Φλωράκης θα διαμεσολαβήσει την αλλαγή φρουράς στο ΚΚΕ, είναι ότι βρίσκεται σε πολύ θετικές σχέσεις με τα ΚΚ της Ανατολικής Ευρώπης, στοιχείο που δεν διαθέτει ο άπειρος και μικρός στην κομματική ηλικία κ. Γόντικας, ούτε ο «μεγάλος», μεν, αλλά ενίοτε προβληματικός κ. Φαράκος, που έχει στο παθητικό του, πρώτα απ' όλα, την κάθε άλλο παρά θετική στάση που τήρησε στην αντιζαχαριαδική 6η Ολομέλεια του 1956: αυτή η στάση, και άλλα μεταγενέστερα «δείγματα», αποτελούν πρόσκομμα και βάζουν προϋποθέσεις στην ενδεχόμενη αναληψη εκ μέρους του της γραμματείας του Κόμματος. Και οι προϋποθέσεις αυτές δεν έχουν σχέση μόνο με την ικανότητά του να ανταποκριθεί στην ανάγκη του «νέου πολιτικού λόγου», της εξόδου του ΚΚΕ από το γκέτο του, αλλά και με την αναθεώρηση της στάσης του «Έλληνα Σουσλώφ» σε μια σειρά θέματα εσωτερικής πολιτικής. Σε αυτά που μέχρι τώρα εμφανίζονταν ως «αριστερή» αντιπολίτευση του ΚΚΕ, θεματοφύλακας των «αρχών», υπερασπιστής της «ταξικής αντιπαλότητας» προς όλα τα κόμματα, πλην... του δικού του (αν και σ' αυτό επίσης διέκρινε «ανυσχητική άνοδο των ρεφορμιστών»), πολέμιος του «αναθεωρητισμού» κτλ. «Ο Φαράκος δεν μπορεί, αν γίνει Γραμματέας, να παραμείνει αυτός που ήτανε», λένε κύκλοι στενά προσκείμενοι προς τον «νέο θεωρητικό του ΚΚΕ» κ. Ανδρουλάκη. Όμως, η θέση του Γραμματέα δεν σημαίνει κατ' ανάγκη και μετατόπιση του «σκληρού» σε απόψεις συνθετικές των τάσεων,

«...Πήδηξα απ' το ΡΕΟ και καθώς ήμουν ασυνήθιστος στο ύψος έσκασα στο δάπεδο, τα πόδια μου λύγισαν και σωριάστηκα κάτω. Το ίδιο κι ο Μύρωνας με τα μικρά μαύρα καταϊδρωμένα απ' το φόβο του μάτια, το ίδιο κι ο γιατρός, σωριάστηκε κι αυτός, 30 χρονών, 2 μέτρα ψηλά το ΡΕΟ, πού ν' αντέξει! Σκληρό το έδαφος σου πατρίδα! Κι η νοτάδα έπαψε να φέρνει μπόχες σαπισμένων φυκιών, στεκάμενων νερών και πεθαμένων ψαριών από τον υγρό τάφο της λίμνης

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές
8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΕΞΩΦΥΛΛΑ
της πρώτης έκδοσης

διότι, δόξα τω Θεώ, υπάρχουν και Γραμματείες ΚΚ που τη σύνθεση την κάνουν «προς τ' αριστερά», με τις γνωστές ολέθριες συνέπειες. Και κάτι τέτοιο δεν μπορεί να αποκλεισθεί και στο ΚΚΕ...

27ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ: ο διάμεσος των εξελίξεων

Οι εκτιμήσεις στον Περισσό είναι, ότι μέχρι τις αρχές Απριλίου θα πρέπει να έχει ξεκαθαρίσει το πότε θα γίνει το Συνέδριο (ιδίotti ενδέχεται να αναβληθεί για τον Απρίλιο του 1987 αντί για τον φετινό Δεκέμβριο), το ποια και πώς θα γίνει η προσυνεδριακή διαδικασία, που ακόμα δεν έχει αποφασιστεί. Χαρακτηριστικό πάντως μιας διαφαινόμενης λύσης του προβλήματος του Γραμματέα «με αλλαγή μέσα στη συνέχεια», είναι το ότι στην προεργασία των θέσεων για το Συνέδριο, που έχει ήδη αρκετά προχωρήσει, τηρείται με πολλή προσοχή ο κανόνας των ισορροπιών μεταξύ των τάσεων, σε ό,τι αφορά τις εκτιμήσεις της «δυσκολής περιόδου» 1982-1986.

Όμως, και πριν τις αρχές Απριλίου, οι συμμαχίες και τα ζητούμενα στην αλλαγή του Γ. Γραμματέα και στον «περιορισμένο αριθμό των νέων μελών του ΠΓ», όπως λένε καλά πληροφορημένες και «ρεαλιστικές πηγές», θα έχουν αρκετά αποφασισθεί: ήδη στις αρχές Μαρτίου, με τη λήξη του 27ου Συνεδρίου του ΚΚΣΕ, όπου Γκορμπάτσώφ, «έχει αποφασίσει να αφήσει πολλούς από τους παλιούς φίλους», θα έχει διαγραφεί η επιθυμητή αναδιάταξη, το περιεχόμενο και ο προσανατολισμός της, μια αναδιάταξη που δεν αφορά μόνο το ΚΚΕ, αλλά και το καταποντισμένο πια Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα (όπου «φαβορι» είναι και ο σταλινικός Λερούα), το Κόμμα της Ανατολικής Γερμανίας (θεωρείται βέβαιη σχεδόν η αντικατάσταση του Χόνεκερ), και το Βουλγάρικο Κόμμα (ο Ζίβκοφ «στολιζεται» ήδη με διάφορους χαρακτηρισμούς).

Βεβαίως, στην αντιπροσωπεία του ΚΚΕ που παρακολουθεί αυτές τις ημέρες το «δεύτερο 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ», δεν συμπεριλήφθηκε ο κ. Φάρακος —«που πολύ θα το ήθελε, βέβαια», όπως έλεγαν πριν ένα μήνα κύκλοι του κεντρικού μηχανισμού του κόμματος— αλλά μόνον ο κ. Γόντικας. Αυτό δεν σημαίνει βεβαίως ότι «είναι κομμένος», αφού οι ίδιοι κύκλοι παρατηρούσαν με σκεπτικισμό: «μην ξεχνάμε όμως πως ήταν στην αντιπροσωπεία του 26ου Συνεδρίου του ΚΚΣΕ» —ένας σκεπτικισμός που αποτυπώνει τη ρευστότητα και το «μπλοκάρισμα» που παρατηρείται στο ΚΚΕ από τον Ιανουάριο και μετά.

Ίσως είναι η πιο δύσκολη περίπτωση αλλαγής ηγεσίας —και όχι μόνο στο ΚΚΕ— από όλες τις μέχρι τώρα: αυτές άλλαζαν είτε «φυσιολογικά» είτε πραξικοπηματικά, αλλά το πλαίσιο των πολιτικών τους αναφορών, η πολιτική του «οικουμενικού κομμουνισμού» παρέμενε σχεδόν η ίδια. Τώρα είναι αυτό ακριβώς το πλαίσιο που έχει μπει σε διαδικασία κρίσης και επιμέρους «ανατροπών». Και ο κάθε άλλο παρά άδολος, πλέον, οικουμενικός κομμουνισμός, με ή χωρίς πατέρα - οδηγό, ήταν πάντα αυτός που αποτελούσε τον ομφάλιο λώρο για τους ατυχείς και αντιφατικούς απογόνους του Ρουσώ, μετά το 1917.

Το πρόβλημα στο ΚΚΕ δεν είναι μόνον, η κυρίως, το πρόσωπο του ηγέτη: είναι ο κόσμος της πολιτικής του κουλτούρας: εξαιρετικά αγκυλωμένος σ' αυτό τον ομφάλιο λώρο, ακολουθώντας τον στην ακινησία και, τώρα, αμήχανος μπροστά στην κρίση του. Κι απέναντί του, αυτός ο κόσμος του ΚΚΕ έχει ορθωμένη την κρίση της δικιάς του μάννας - γης, και πάλι ανικανός και αμήχανος.

Η αιώνια ανισορροπία του γενικού και του ειδικού, όπως θα λέγαν οι «μαρξιστές - λενινιστές».

Μόνον που αυτή η ανισορροπία δεν αντέχει πια στο χρόνο. Καταρρέει και στη θέση της αφήνει δυσαναπληρωτα κενά.

ΚΚΕ Εσωτερικού Εσωκομματικά προβλήματα και εκλογικά συστήματα

του Υπερτασικού

Οι διαδικασίες που θα καθορίσουν το μέλλον του ΚΚΕ και του χώρου της ανανεωτικής αριστεράς μπαίνουν στην τελική ευθεία. Αυτές τις ημέρες αρχίζουν στην περιοχή της Αθήνας οι προσυνεδριακές διαδικασίες σε επίπεδο Οργανώσεων Βάσης. Από τα μέσα Μαρτίου θ' αρχίσουν και στην επαρχία. Θ' ακολουθήσουν οι συνεδριάσεις των «αχτίδων» και των πόλεων ή περιοχών. Στις 20 Απριλίου υπολογίζεται ότι θα γίνει η τελική συνδιάσκεψη της Κομματικής Οργάνωσης Αθήνας και στις 10-18 Μαΐου το Συνέδριο.

Τα επιχειρήματα έχουν ουσιαστικά εξαντληθεί και από τις 4 εσωκομματικές προτάσεις: έφθασε η ώρα να καταμετρηθεί η δύναμή τους, η ώρα των ψηφοφοριών. Κι εδώ ανακύπτει το πρόβλημα: η αντιπαλότητα που έχει αναπτυχθεί μέχρι τώρα δημιουργεί φόβους πως όποια πρόταση πλειοψηφεί σε κάποια οργάνωση θα εκλέγει για τα επόμενα σώματα μόνο τους «δικούς της», με αποτέλεσμα στο συνέδριο να εξασφαλίσει συντριπτική, ίσως, πλειοψηφία άποψη που μόνο σχετικά πλειοψηφεί στο κόμμα. Φαινόμενο πασίγνωστο από τις εθνικές εκλογικές διαδικασίες. Οι μέχρι τώρα ενδείξεις αφήνουν να φανεί πως η άποψη της «μετεξέλιξης» (που υποστηρίζεται από το **Λ. Κύρκο**) έχει τη σχετική πλειοψηφία (στις οργανώσεις των Αθηνών τουλάχιστον) και μέσω του πλειοψηφικού εκλογικού εσωκομματικού συστήματος μπορεί στο συνέδριο να εμφανιστεί ηγεμονεύουσα.

Μπροστά στον κίνδυνο αυτό ήταν λογικό ο **Γ. Μπανιάς** να προτείνει τροποποίηση του συστήματος: στα διάφορα σώματα του συνεδρίου να έχει κανείς δικαίωμα να ψηφίσει μόνο το 60% των αντιπροσώπων που θα εκλεγούν: αν δηλαδή μια οργάνωση βάσης εκλέγει 10 εκπροσώπους, να μπαίνουν το πολύ 6 σταυροί στο ενιαίο κομματικό ψηφοδέλτιο. Μ' αυτόν τον τρόπο θα μένει ένα 40% ελεύθερο —που προφανώς θα κερδηθεί από τη δεύτερη δυνατότερη άποψη. Όπως συμβαίνει και στην εθνική πολιτική ζωή το «δεύτερο κόμμα» είναι κατά του πλειοψηφικού και υπέρ της ενισχυμένης αναλογικής: η «δικομματική» λογική αναπαράγεται στα πλαίσια του κόμματος.

Υπάρχει όμως και άλλη πρόταση που εκκρεμεί: αυτή για το «νέο κόμμα» (με βασικό εκρόσωπο τον **Κ. Φιλίνη**) που όντας πιο αδύνατη από τις άλλες δύο θα εξαφανιστεί με οποιαδήποτε από τα δύο παραπάνω εκλογικά συστήματα. Είναι λογικό από τη μεριά της να διεκδικεί την εφαρμογή της απλής αναλογικής. Και σ' αυτό συμφωνεί βέβαια και η τέταρτη, ακόμη πιο αδύνατη, άποψη που υποστηρίζει την *αναβολή της μετεξέλιξης για ευθεώτερο χρόνο*.

Κι έτσι τα ζητήματα εσωκομματικής δημοκρατίας και σύνθεσης των απόψεων έφθασαν τελικά στο οριακό τους σημείο, σ' εκείνο που θα δείχθει αν οι καταγγελίες για το «νόθο εκλογικό σύστημα» ή τον «δικομματισμό», και οι απαιτήσεις για «περισσότερη δημοκρατία», αγαπημένα μοτίβα της πολιτικής της ηγεσίας του ΚΚΕ 'Εσωτερικού, είναι θέσεις αρχής ή απλώς τακτικοί χειρισμοί: όπως, καλή ώρα, του ΠΑΣΟΚ που ήταν υπέρ της απλής αναλογικής μέχρις ότου έγινε πρώτο κόμμα. Πώς θα εμφανιστούν ο **Λ. Κύρκος** ή ο **Γ. Μπανιάς** να διεκδικήσουν την «απλή αναλογική» για τον ελληνικό λαό όταν διστάζουν να την παραχωρήσουν στα κομματικά μέλη;

Είναι φανερό πως οι διαδικασίες που υιοθέτησε το ΚΚΕ Εσωτερικού έφθασαν στη λογική τους απόληξη: η εσωκομματική δημοκρατία, που άνοιξε οπωσδήποτε από τις εκλογές και μετά, θα κριθεί σ' αυτές τις τελικές ρυθμίσεις για το συνέδριο. Διότι το δικαίωμα του λόγου και της διαφοροποίησης από την πλειοψηφούσα άποψη της Κεντρικής Επιτροπής παραμένει προφανώς τυπικό μόνο δημοκρατικό δικαίωμα —στο βαθμό που δεν οδηγεί και στο δικαίωμα αντιπροσώπευσης στο κυρίαρχο κομματικό σώμα, το συνέδριο.

Το πρόβλημα λοιπόν των τάσεων μπήκε εκ των πραγμάτων στο ΚΚΕ Εσωτερικού —για την ακρίβεια υπήρχε αλλά τα ηγετικά όργανα του κόμματος έκαναν πως δεν το βλέπουν. Στην περίπτωση του συνεδρίου του «Ρήγα» λειτούργησαν οι τάσεις και η αναλογική εκπροσώπηση — περισσότερο όμως με το χαρακτήρα της «κοοπτάσιας», της συμφωνίας σε ηγετικό επίπεδο για το ποιοι θα εκλεγούν, παρά μέσα από τις διαδικασίες της βάσης. Μένει να δούμε αν οι «μεγάλοι» θα αποδεχθούν τουλάχιστον για τον εαυτό τους την πολιτική ωριμότητα να κρίνουν και να ψηφίσουν —που την αρνήθηκαν στους νέους.

Φυσικά, το πρόβλημα της διαδικασίας σχετίζεται απόλυτα με το πρόβλημα της ουσίας, της σύνθεσης που θα επιτευχθεί στο συνέδριο. Η μέχρι τώρα ένταση της εσωκομματικής πάλης έχει δημιουργήσει κυριολεκτικά διαλυτικές καταστάσεις και μέσα στο κόμμα αλλά και στον περίγυρό του. Το χάσμα, ή μάλλον τα χάσματα ανάμεσα στις διάφορες απόψεις μόνο στο συνέδριο μπορούν να γεφυρωθούν —και προφανώς την τελική «πολιτική σύνθεση» του συνεδρίου θα την καθορίσει σε σημαντικό βαθμό η αντιπροσώπευση των διαφόρων απόψεων, και επομένως το *εσωκομματικό εκλογικό σύστημα*. Οι πολιτικές συνθέσεις δεν μπορούν να παραγνωρίσουν τις πλειοψηφίες που δημιουργούνται αλλά δεν μπορούν να έχουν και το χαρακτήρα εξόντωσης των μειοψηφιών

στο όνομα της αρχής της πλειοψηφίας.

Υπάρχει άραγε έδαφος για σύνθεση; Οι μέχρι τώρα φανερές ή έμμεσες απειλές περί αποχωρήσεων παραιτήσεων, αδρανοποιήσεων δεν δίνουν αυτή την εντύπωση. Αξίζει όμως να θυμηθούμε πως ακόμη και η άποψη της αναβάθμισης δεν θεωρεί οριστικά λυμένο το πρόβλημα του χαρακτήρα του κόμματος (κομμουνιστικό ή όχι) ή της ίδρυσης καινούργιου: αφήνει ανοιχτή τη δυνατότητα να συζητηθεί στο μέλλον. Κι αν η πλειοψηφία των κομματικών μελών αποφανθεί (υπερψηφίζοντας τη μετεξέλιξη ή το νέο κόμμα) ότι το μέλλον αυτό έγινε παρόν; Οι ενδείξεις που υπάρχουν αυτό το αποτέλεσμα δείχνουν για το συνέδριο. Θα πεισθούν και οι «αναβαθμιστές» ή θα εμμένουν στην άποψή τους; Στο ερώτημα αυτό μόνο οι ίδιοι μπορούν να απαντήσουν —αλλά η στάση τους θα είναι κρίσιμη για τη νέα πορεία που θ' αρχίσει, έτσι η αλλιώς, μετά το συνέδριο.

Στις επόμενες σελίδες, το «**ANTI**» συνεχίζοντας το διάλογο για το ΚΚΕ Εσωτ. και τον «ανανεωτικό χώρο» δημοσιεύει άρθρο του μέλους του **Ε.Γ. Μπ. Θεοδωρίδη**.

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης

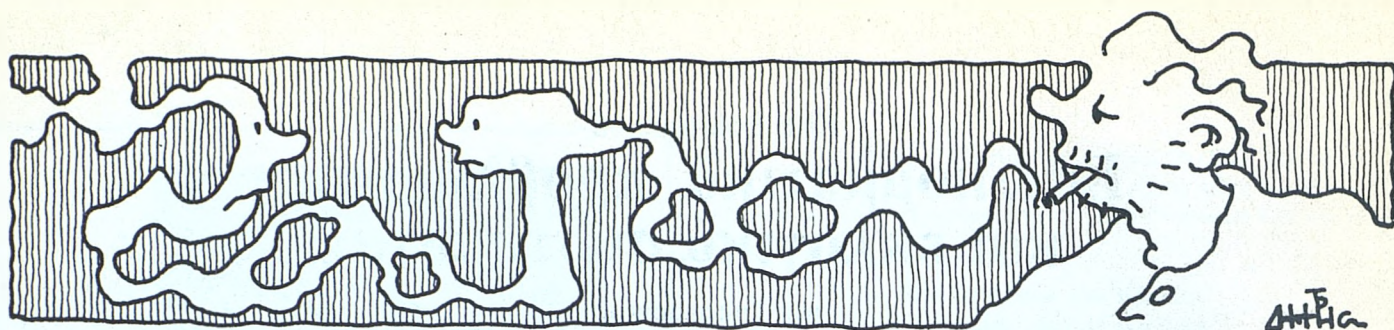
Η «ζωντανή έκφραση» που είναι ο Μακρυγιάννης και η συνάντηση που κατ' αρχήν πραγματοποιήσε ο Σεφέρης μαζί του, επανεγγράφονται από τον συγγραφέα μαζί με τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις του σχετικά με τη νεοελληνική λογοτεχνική σκέψη.

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενόητες διηγημάτων: Το ριζιμίο λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάιους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία»,
Τσιμισκή 78

Το νέο κόμμα αναπόδραστη ανάγκη

του Μπάμπη Θεοδωρίδη

Ο διάλογος, δημόσιος και εσωκομματικός, που αναπτύσσεται σήμερα γύρω από το πρόβλημα της προοπτικής της ανανεωτικής αριστεράς παρουσιάζει τελευταία μια επικίνδυνη μεταλλαγή. Η διαδικασία που ξεκίνησε σαν μια από κοινού διερεύνηση του προβλήματος και μορφοποιήθηκε σε τέσσερις εναλλακτικές προτάσεις μέσα στο ΚΚΕ Εσωτερικού και δύο αντίστοιχες προβληματικές στελεχών της ευρύτερης ανανεωτικής αριστεράς τείνει να εξελιχθεί σε μια αναμέτρηση ισχύος ανάμεσα στα δύο μπλοκ δυνάμεων που σηματοδοτούνται από τα δύο κορυφαία στελέχη της ηγεσίας.

Υπάρχουν κι άλλα φαινόμενα που μεταθέτουν την πολιτική βάση του προβλήματος σε μια προσωπική αναμέτρηση που δεν θα 'θελα να σχολιάσω σ' αυτό το άρθρο αλλά οι χειρισμοί στους οποίους αναφέρομαι παρακάτω κινδυνεύουν να οδηγήσουν σε αναπότρεπτες καταστάσεις.

Πρόκειται για κάποιες πρακτικές που εγκαινιάστηκαν τελευταία και φορτίζουν επικίνδυνα την έκβαση αυτού του διαλόγου. Οι τοποθετήσεις της μιας πλευράς —ότι η ενδεχόμενη προοπτική μιας μετεξέλιξης θα οδηγήσει σε επανεκτίμηση της θέσης τους στο κόμμα όσους διαφωνούν μ' αυτή την προοπτική όσο και οι τοποθετήσεις της άλλης πλευράς —ότι σε ενδεχόμενο μη εξασφάλισης της πλειοψηφίας του Συνεδρίου υπέρ της μετεξέλιξης κάποιιοι άλλοι θα διαχειριστούν τις τύχες του κόμματος— δημιουργούν μια ένταση που δεν αφήνει το διάλογο να εξελιχθεί ομαλά και ισότιμα.

Τα δύο κορυφαία στελέχη της ηγεσίας αφήνονται στην καλλιέργεια μιας πρακτικής αναμέτρησης που λειτουργεί εκβιαστικά πάνω στις συνειδήσεις των μελών του κόμματος. Κάτω από την ψυχολογική πίεση που ασκούν οι φόβοι μιας ενδεχόμενης διάσπασης οι επιλογές των μελών του κόμματος δεν θα γίνουν προφανώς στη βάση εδραίων και ανεπηρέαστων πεποιθήσεων.

Πρώτιστος λοιπόν όρος για τη διεξαγωγή ενός γόνιμου και ισότιμου διαλόγου είναι ν' αφαιρεθούν απ' τους κανόνες του παιχνιδιού τέτοιου είδους πρακτικές. Και αυτό δεν είναι βέβαια θέμα επίκλησης καλών προθέσεων. Μόνον η άγρυπνη συνειδηση των μελών του κόμματος και η ενεργοποίησή όλων των δυνάμεων που ενδιαφέρονται για έναν ουσιαστικό διάλογο μπορεί να αποκαταστήσει τα πράγματα σε μια ορθή βάση.

Η πορεία του ΚΚΕ Εσωτερικού

Η ανάγκη να προχωρήσουμε στη δημιουργία ενός νέου κόμματος της ευρύτερης αριστεράς που δεν θα ορίζεται σαν τμήμα του κομμουνιστικού κόμματος δεν προέκυψε από ένα πολιτικό σοκ που προκάλεσε σ' ορισμένα στελέχη της ηγεσίας του ΚΚΕ Εσωτερικού και σε στελέχη του ανανεωτικού χώρου το αποτέλεσμα των εκλογών του Ιούνη. Οι εκλογές έχουν παίξει το ρόλο τους αλλά η ανάγκη αυτή σηματοδοτεί την προοδευτική ωρίμανση προβληματισμών που ενυπήρχαν στο σώμα της ανανεωτικής αριστεράς τόσο μέσα στο κόμμα όσο και στους ανέντακτους συντρόφους και αγωνιστές της ανανεωτικής αριστεράς, που σαν πολιτικό μόρφωμα δημιουργήθηκε σαν αποτέλεσμα των αλληπάλληλων κρίσεων του ΚΚΕ Εσωτερικού αλλά και των γενικότερων κρίσεων του κομμουνιστικού και αριστε-

ρού κινήματος στη χώρα μας.

Οι προβληματισμοί αυτοί απωθούνταν κάτω από την πίεση της ιδεολογικής πεποίθησης ότι θα επιτευχθεί η ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος μέσα απ' το σχήμα του ΚΚΕ Εσωτερικού. Και όταν η πεποίθηση ότι μέσα απ' αυτούς τους δρόμους θα επιτευχθεί η ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος δείχνει τα όριά της, οι προβληματισμοί, αυτοί παράλληλα με τις εμπειρίες που προσκτώνται από τις γενικότερες εξελίξεις των κομμουνιστικών κομμάτων της Δύσης, παίρνουν μια νέα διάσταση και δημιουργούν μια νέα πραγματικότητα για την ανανεωτική αριστερά.

Δεν μπορούμε να προβάλουμε στο μέλλον την ευστάθεια μιας νέας στόχευσης των δυνάμεων της κομμουνιστικής ανανέωσης χωρίς μια ερμηνεία των σημερινών αδιεξόδων της κομμουνιστικής ανανέωσης, χωρίς μια θεώρηση των εξελίξεων στα κομμουνιστικά κόμματα της Δύσης.

Το ΚΚΕ Εσωτερικού σηματοδεύεται από μια μεγάλη αντίφαση σ' όλη τη διαδρομή του. Σημειώνει κατακτήσεις σαν φορέας νέων ιδεών στην ελληνική κοινωνία ενώ δεν κατακτά και το αντίστοιχο βάρος στη διάταξη των πολιτικών δυνάμεων της χώρας.

Η επίκληση των αντικειμενικών δυσκολιών και των πολιτικών μας λαθών για την ερμηνεία αυτής της θεμελιακής αντίφασης δεν φαίνεται να είναι σήμερα πια επαρκής. Χρειάζεται να διερευνήσουμε και προβλήματα που αφορούν και την ίδια τη μορφή του κόμματος που υλοποιήσαμε σαν τμήμα του κομμουνιστικού κινήματος. Τα λάθη μας έπαιξαν οπωσδήποτε αποφασιστικό ρόλο στην καθήλωσή μας στα σημερινά επίπεδα. Λάθη που οπωσδήποτε δεν είναι τυχαίες και συμπτωματικές επιλογές αλλά απορρέουν από μια ορισμένη πολιτική αντίληψη. Μια πολιτική αντίληψη που παρήγαγε λάθη δεξιάς απόκλισης γιατί δεν στάθμιζε τις ταξικές και κοινωνικές συντεταγμένες στον καθορισμό της πολιτικής μας.

Είναι γεγονός εξώφθαλμο ότι δεν δοκιμάστηκε και απέτυχε η στρατηγική αντίληψη του ΚΚΕ Εσωτερικού. Δοκιμάστηκε κι απέτυχε η πολιτική αντίληψη που παραπάνω διέγραψε. Όπως επίσης ότι δεν απέτυχε η αυτόνομη παρουσία του κόμματος αλλά μια πολιτική αντίληψη που παρήγαγε τις γνωστές πολιτικές επιλογές και μας κατέγραψε άλλοτε σαν συμπληρωματική δύναμη του ΚΚΕ και άλλοτε σαν συμπληρωματική δύναμη του ΠΑΣΟΚ.

Εκείνο που σήμερα μας χρειάζεται δεν είναι ένα νέο δρομολόγιο της κομμουνιστικής ανανέωσης που υπερβαίνοντας τα αρνητικά στοιχεία της διαδρομής μας θα μας έβαζε σε μια πορεία αναβάθμισης. Μια τέτοια προοπτική μόνο μικροβελτιώσεις μπορεί να επιφέρει, ενώ θα μας κρατάει δεσμιούς μιας πορείας οριοθετημένης μέσα στην κομμουνιστική αριστερά.

Εκείνο που πραγματικά μας χρειάζεται είναι ένα νέο πεδίο αναμέτρησης με την ελληνική κοινωνία και την πολιτική πραγματικότητα του σήμερα.

Οι εξελίξεις στα κομμουνιστικά κόμματα

Δεν είναι μόνο τα οργανικά αδιέξοδα της κομμουνιστικής ανανέωσης και οι συνθήκες που ωθούν προς την αναζήτηση ενός

ευρύτερου φορέα της ανανεωτικής αριστεράς. Είναι οπωσδήποτε ο αποφασιστικότερος παράγοντας αλλά και οι εξελίξεις στα κομμουνιστικά κόμματα γενικότερα καθώς και τα φαινόμενα υποχώρησης που αντιμετωπίζουν και τα ίδια τα ευρωκομμουνιστικά κόμματα επιβάλλουν την ίδια κατεύθυνση.

Τα παραδοσιακά κομμουνιστικά κόμματα υποτάσσοντας τη στρατηγική τους στο παιχνίδι του διπολισμού των υπερδυνάμεων απωθούν στο απόμακρο μέλλον τη διεκδίκηση της εξουσίας και αρκούνται σε αγώνες οπισθοφυλακών που δεν υπερβαίνουν τα πλαίσια του συστήματος. Συντηρούν ουσιαστικά αυτά τα πλαίσια και έρχονται σε σύγκρουση με τα νέα υποκείμενα της επαναστατικής διαδικασίας όταν αυτά αναλαμβάνουν την επαναστατική πρωτοβουλία.

Αλλά και τα ευρωκομμουνιστικά κόμματα που επεξεργάστηκαν μια νέα στρατηγική με το δρόμο των διαρθρωτικών αλλαγών δεν προχώρησαν και στην αντιστοίχιση αυτής της στρατηγικής με ένα νέο τύπο κόμματος που να αναιρεί ουσιαστικά το τρίτο-διεθνιστικό μοντέλο. Κι εδώ βρίσκεται μια από τις αιτίες της σημερινής τους κρίσης. Υπάρχουν βέβαια κι άλλες αιτίες αυτής της κάμψης αλλά ο χώρος του άρθρου δεν επιτρέπει ευρύτερες αναπτύξεις.

Το νέο κόμμα της ανανεωτικής Αριστεράς

Το νέο κόμμα της ανανεωτικής Αριστεράς πρέπει να συνθέτει τα θετικά στοιχεία που επεξεργάστηκε το ΚΚΕ Εσωτερικού στη διαδρομή του και να υπερβαίνει τα στοιχεία που σφράγισαν αρνητικά τη φυσιογνωμία του.

Πολιτικές αντιλήψεις που δυσκόλεψαν τη διαμόρφωση μιας αυτόνομης φυσιογνωμίας της ανανεωτικής Αριστεράς και παρήγαγαν ετεροκαθορισμούς απ' τους άλλους σχηματισμούς της Αριστεράς, στοιχεία άσκησης πολιτικής εθνικών ακροατηρίων και υποβάθμισης του κοινωνικού στοιχείου στη διαμόρφωση της πολιτικής μας, εκλογικιστική λογική ενός πολιτικού οργανισμού που δεν βρίσκεται σε αντιστοιχία με την ανανεωτική μας φυσιογνωμία, εσωτερικές λειτουργίες και πρακτικές που έθεταν σε δοκιμασία τις ανανεωτικές μας αντιλήψεις πρέπει να ξεπερνιούνται στην προοπτική ανάπτυξης του νέου πολιτικού οργανισμού. Η πολιτική φερεγγυότητα του νέου κόμματος δεν μπορεί να διασφαλιστεί χωρίς την υπέρβαση των παραπάνω αρνητικών στοιχείων.

Το νέο κόμμα της ανανεωτικής Αριστεράς πρέπει να είναι κόμμα με σαφείς ταξικές και κοινωνικές αναφορές. Δεν θα είναι κόμμα πολυσυλλεκτικό στο χαρακτήρα του και δεν θα συγκροτείται από πολλαπλές «συνιστώσες» όπως το παλιό κόμμα της ΕΔΑ (κομμουνιστές, σοσιαλιστές κ.ά.). Θα είναι κόμμα της ευρύτερης Αριστεράς, δεν θα φέρει στον τίτλο του τον προσδιορισμό του κομμουνιστικού και θα εκφράζει στις γραμμές του όλα τα ρεύματα του δημιουργικού μαρξισμού.

Προβληματικές που θέλουν να εκφράσουν στη φυσιογνωμία του νέου κόμματος την υπέρβαση του σχίσματος κομμουνιστών - σοσιαλιστών επιχειρούν πρωθύστερα ιστορικά άλματα ή άλλες που επιχειρηματολογούν ότι το νέο κόμμα θα εκφράσει όλες τις δυνάμεις που προσβλέπουν στο τρίτο δρόμο προς το σοσιαλισμό έχουν μια ψευδεπίγραφη αντίληψη του ενιαίου κόμματος.

Το νέο κόμμα θα είναι σαφέστατα αριστερό και επαναστατικό με όλη τη δυναμική και τον πλούτο που έχουν αυτές οι έννοιες στην εποχή μας και θα εκφράζει την αριστερή πολιτική αντίληψη σ' όλους τους τομείς.

Θα χρησιμοποιεί σαν μέθοδο ανάλυσης τον ανοικτό δημιουργικό μαρξισμό εμπλουτισμένο με ό,τι καινούριο φέρνει η επιστημονική σκέψη σ' όλα τα επίπεδα. Πρώτιστη αναφορά του κόμματος θα είναι το πρόγραμμά του. Βασικό στοιχείο του προγράμματος του κόμματος θα είναι ο δημοκρατικός δρόμος προς το σοσιαλισμό.

Το νέο κόμμα της ανανεωτικής αριστεράς θα αναπτύσσει σχέσεις αυτονομίας με τα κινήματα, νέες σχέσεις με τα νέα κινήματα κοινωνικής κριτικής. Ξεκινώντας από τη θέση ότι υπάρχει «διαλεκτική ένταση» ανάμεσα στα κόμματα και τα κινήματα θα αγωνιστεί για τον αμοιβαίο σεβασμό της αυτονομίας και του ξεχωριστού ρόλου ανάμεσα στα κόμματα και τα κινήματα.

Το νέο κόμμα θα εμπνέεται από μια νέα αντίληψη για την πολιτική χωρίς χειραγωγήσεις και καταναγκασμούς και θα επιχειρήσει νέες απαντήσεις στα νέα προβλήματα της εποχής μας, νέες αξιολογήσεις και νέες ιεραρχήσεις στη στρατηγική της επαναστατικής διαδικασίας.

Ο νέος πολιτικός οργανισμός, με όλη την πολιτική του φυσιογνωμία και πρακτική, θα αγωνιστεί για τη ριζική αλλαγή των όρων διαμόρφωσης των πολιτικών πραγμάτων στην Ελλάδα.

Ιδρυτικό συνέδριο

Οι διαδικασίες συγκρότησης του νέου κόμματος δεν είναι υπόθεση μόνο του ΚΚΕ Εσωτερικού. Γι' αυτή την προοπτική ενδιαφέρονται και άλλες δυνάμεις της ευρύτερης ανανεωτικής Αριστεράς. Κι ακόμη δυνάμεις που βρίσκονται σε μια διαδικασία αποδέσμευσης από το ΠΑΣΟΚ και αναζητούν μια δική τους πολιτική και οργανωτική ταυτότητα παρακολουθούν τις εξελίξεις στο χώρο της ανανεωτικής Αριστεράς. Θα πρέπει να αναζητηθούν οι μορφές με τις οποίες θα εξασφαλιστεί η συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων για το νέο φορέα όσων απ' αυτές τις δυνάμεις θα το ζητούσαν.

Μια αντίληψη που θα περιχαράκωνε το πρόβλημα στη λήψη μιας απόφασης του 4ου Συνεδρίου δεν θα διευκόλυνε τη σύγκλιση και την έκφραση στο νέο κόμμα αυτών των δυνάμεων.

Με μια διαφορετική απ' αυτήν αντίληψη θα υποστήριζα ότι η ενδεχόμενη απόφαση του 4ου Συνεδρίου για τη μετεξέλιξη του ΚΚΕ Εσωτερικού πρέπει να είναι μια απόφαση για υλοποίηση σ' ένα ορισμένο χρονικό διάστημα έτσι που ολόκληρο το κόμμα αλλά και οι άλλες δυνάμεις να ετοιμαστούν για το νέο κόμμα.

Η ιδεολογικό - πολιτική κατεύθυνση του νέου κόμματος θα έχει καθοριστεί από το Συνέδριο του ΚΚΕ Εσωτερικού αλλά οι αποφάσεις πάνω σ' αυτό το θέμα θα είναι αποφάσεις «πλαισίου».

Υποστηρίζω επίσης ότι για να εξασφαλιστεί η ευρύτερη συνεισφορά των μελών του κόμματος η απόφαση για το νέο κόμμα δεν μπορεί να παρθεί με οριακές πλειοψηφίες.

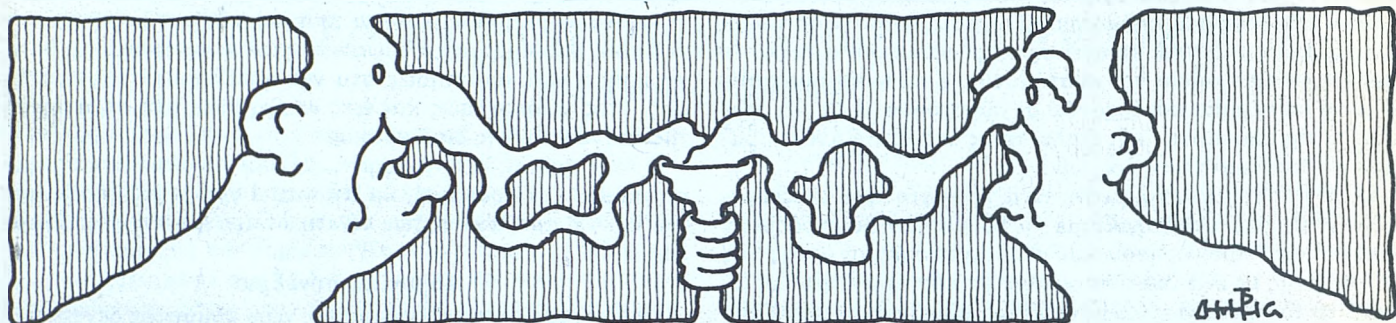
Ανάγκη ευρύτερης συναίνεσης

Έξι μήνες μετά την έναρξη του προβληματισμού μέσα στην ΚΕ δεν μπορεί το πρόβλημα να αντιμετωπίζεται σαν να ξεκίνησε τώρα η συζήτηση για την προοπτική του κόμματος. Η ίδια η μετεξέλιξη του κόμματος κερδίζει καθημερινά τις συνειδήσεις και μέσα στο κόμμα και ευρύτερα.

Ανεξάρτητα από τις διαφορετικές προσεγγίσεις και τις αντίστοιχες ανησυχίες για τούτη ή την άλλη έκβαση συνειδητοποιείται σήμερα αργά και βασιανιστικά ότι ένα μπλοκάρισμα του προβλήματος σε καταστάσεις ακινησίας και αδυναμίας λήψης μιας απόφασης που θα απελευθερώνει το πρόβλημα θα δημιουργήσει μειζόνες απαγορευτικές. Σ' αυτή την περίπτωση, και αφού οι τέσσερις προτάσεις θα έχουν δοκιμαστεί αυτόνομα στο συνέδριο, η αναζήτηση των επιβεβλημένων συνθέσεων δεν μπορεί να εξαντλείται στις προτάσεις της μετεξέλιξης και του νέου κόμματος αλλά να επιχειρείται επί του συνόλου των προτάσεων που έχουν διατυπωθεί.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών για την αποφυγή τέτοιων καταστάσεων, παρότι δεν διαφαίνονται στον ορίζοντα, πρέπει να αναληφθούν και στα πλαίσια του κόμματος και στην ευρύτερη ανανεωτική Αριστερά. □

«Το κόμμα είμαι Εγώ» ή «ΟΛΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ»

του Άκη Κοσώνα

Με την εκλογή των 11 μελών της 15μελούς Εκτελεστικής Επιτροπής της ΝΔ (αυτοδικαίως μετέχουν ο πρόεδρος του κόμματος, ο γραμματέας της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, ο Κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος και ο πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ) ολοκληρώθηκε το πλαίσιο του αρχηγού της ΝΔ για άμεσο έλεγχο όλων των οργάνων του κόμματος.

Τέσσερις στους πέντε (Σούρλας, Κλείτος, Κράτσης, Μαντζώρης) εκλεγέντες υπήρχαν στην άτυπη λίστα Μητσοτάκη που μεθοδεύτηκε σύμφωνα με διασταυρωμένες πληροφορίες μας από τον Διευθυντή του προσωπικού Πολιτικού Γραφείου του προέδρου της ΝΔ κ. Σκοτιδάκη, ενώ ο **Αρ. Καλαντζάκος** ψηφίστηκε ύστερα από υποστήριξη των παλαιών καραμανλικών και του **Μ. Έμπερτ**. Έτσι, δεν πέρασε στην ΕΕ ο **Γ. Τζιτζικώστας** και ο **Δ. Χατζηδημητρίου** που υποστηρίχθηκε από τον **Θ. Τσαλδάρη**. Εντύπωση προκάλεσε το γεγονός ότι δεν εξελέγη ο **Π. Χατζηνικολάου**, που διατηρεί ερείσματα τόσο στην ΚΟ όσο και στην ΚΕ του κόμματος. Κύκλοι προσκείμενοι στη σημερινή ηγεσία της ΝΔ είχαν από το Σάββατο προβλέψει ότι «ο Χατζηνικολάου δεν πρόκειται να βγει γιατί προκαλεί τους βουλευτές με τις ηγετικές του τάσεις», ενώ άλλες πηγές βεβαιώνουν ότι ο βουλευτής Έβρου έχει μπει στη μαύρη λίστα τόσο του αρχηγού της ΝΔ όσο και «άλλων που έχουν ηγετικές βλέψεις». Κατά τις ίδιες πάντα πηγές, σε σύσκεψη στελεχών του Κ. Μητσοτάκη, πολύ πριν το Συνέδριο, αρκετοί είχαν τονίσει ότι «δεν πρέπει να φοβόμαστε τόσο τον Βαρβιτσιώτη και τον Έμπερτ, όσο τον Χατζηνικολάου, επειδή ακριβώς δεν κινείται κατόπιν υποδείξεων της Πολιτείας, αλλά μόνος του κι έχει λαϊκό έρεισμα».

Όσον αφορά τα έξι μη κοινοβουλευτικά μέλη της ΕΕ, ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει να φοβάται τίποτε απολύτως: η κ. **Σύλβια Ιωαννίδου** είναι στη γραμμή του, ο κ. **Μιμής** (πρώην στέλεχος του ΚΟΔΗΣΟ) επίσης, και ο **Ν. Δεληπέτρος**, παλαιός του φίλος. Ο **Ευ. Κωστόπουλος** (στέλεχος του ΕΠΟΚ) αν και αβερωφικός «δεν θα δημιουργήσει προβλήματα», ο Ισαάκ Λαυρεντίδης (Γράμμος - Βίτσι, Βασιλεύς, κτλ.) «θα θυμίζει την ύπαρξη μιας καραμανλικής τάσης» και ο Κ. Μαρινάκης χαρακτηρίζεται από κάποιους σαν «υπηρεσιακός», ενώ από άλλους σαν «ο άνθρωπος του εκάστοτε αρχηγού».

Ήχοι κι απόηχοι...

Για να υπάρχουν απόηχοι ενός συνεδρίου, πρέπει προηγουμένως να υπήρξαν ήχοι. Και ήχοι στο Β' συνέδριο της ΝΔ δεν ακούστηκαν. Το ΑΝΤΙ καιρό πριν (κι όχι μόνο στο τελευταίο πριν το συνέδριο τεύχος) είχε τονίσει ότι όχι μόνο δεν κινδυνεύει από αμφισβητήσεις ο κ. Μητσοτάκης στο συνέδριο της Θεσσαλονίκης, αλλά είναι σε θέση ν' αναγκάσει «στο όνομα της λαϊκής βάσης του 41%» τα περισσότερα στελέχη (ιστορικά και μη) να τον στηρίξουν. Αυτό επιβεβαιώθηκε πανηγυρικά το τριήμερο 14-16 Φεβρουαρίου, τόσο που ο πρόεδρος της ΝΔ είπε σε κάποια συνέλευση Τύπου ότι «η μεγαλύτερή του αγωνία ήταν μήπως δεν του κάνουν κριτική οι σύνεδροι». Όσες παρεμβάσεις - εισηγήσεις πε-

ρειαχάν αντιηγετικές αιχμές και κριτική στην πολιτική του κ. Μητσοτάκη συγκρούονταν μεταξύ τους στο βαθμό που η λογική της κάθε μιας είχε βασιστεί στην απόρριψη της άλλης. Παράδειγμα οι εισηγήσεις **Ανδρέα Ανδριανόπουλου** και **Αναστάση Παπαληγούρα**, που και οι δύο είχαν να επισημάνουν ενδιαφέροντα ζητήματα, αλλά υποστήριζαν δύο τελείως αντίθετες θέσεις:

- «Οι ιδεολογικές αρχές βέβαια δεν μεταβάλλονται. Όταν όμως ο χαρακτήρας τους είναι γενικός και περιεκτικός χρειάζονται σίγουρα αποσαφήνιση». (Α. Ανδριανόπουλος).

- «Οι ιδεολογικές αρχές ενός πολιτικού σχηματισμού είναι εξ ορισμού δεδομένες, πάγιες και μη διαπραγματεύσιμες» (Α. Παπαληγούρας).

Ή σε άλλο σημείο:

- «Οι προβαλλόμενες αιρέσεις - ο μονεταρισμός, ο ρεγκανισμός, ο θάτσερισμός, ο νεοφιλελευθερισμός, ο κοινωνικός φιλελευθερισμός, ο φιλελευθερισμός —σκέτος— και μερικοί άλλοι ανασαωμένοι «... ισμοί» ανακηρύσσονται μάλιστα σε δήθεν «πλήρεις» και «ολοκληρωμένες ιδεολογίες». Αλλά οι θέσεις αυτές δεν μπορεί ούτε τυπικά, ούτε ουσιαστικά να υποκαταστήσουν την ιδεολογία της ΝΔ». (Α. Παπαληγούρας).

- «Είναι τελείως εξωπραγματικό να πιστεύει κανείς πως οι εκλογές του '85 χάθηκαν λόγω της φιλελεύθερης πλατφόρμας. Που πολλά από τα στελέχη μας δεν είχαν καταλάβει και δεν την πρόβλεπαν. Κι ενώ μιλάγαμε για φιλελευθερισμό, από τα μπαλκόνια ακουγόντουσαν λόγοι για αντεκδικήσεις και για το Γράμμο και το Βίτσι». (Α. Ανδριανόπουλος).

(Σ.Σ: Και όχι μόνο στα μπαλκόνια κ. Ανδριανόπουλε, και στο Συνέδριο ακούστηκε ο Γράμμος και το Βίτσι...)

Εντύπωση προκάλεσε η εισηγήση του **Σωτήρη Παπαπολίτη**, που δεν καταπιάστηκε τόσο με εσωκομματικά ζητήματα, αλλά έθιξε το συνολικό πλαίσιο λειτουργίας της πολιτικής και της πολιτείας: «Πρωταρχικό μας χρέος είναι ο αγώνας μας για την εξυγίανση της πολιτικής ζωής του τόπου και ο καθαρισμός, η παραγωγικότητα, η αποτελεσματικότητα του ελληνικού κράτους. Η ύψιστη ευθύνη μας είναι οι σωστές και έντιμες σχέσεις πολίτη και πολιτικού, πολίτη και πολιτείας. Ο ελληνικός λαός επείγεται για ένα **ΤΙΜΙΟ ΚΡΑΤΟΣ**. Ένα **ΚΡΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ**».

Αυτός που προσπάθησε «να βάλει τα πράγματα στη θέση τους» (για ευνόητους λόγους) σε επίπεδο ιδεολογίας, ήταν ο ανηψιός του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή, **Μιχάλης Λιάπης**: «Τελευταία, μετά την απώλεια της εξουσίας, μέσα στη γενική κρίση του κόμματος, παρασύρθηκε και η ιδεολογία στη δίνη των αμφισβητήσεων. Και φθάσαμε ακόμη και στο σημείο οι προσωπικές διαφορές να επικαλύπτονται με ανύπαρκτες ιδεολογικές, έτσι ώστε να παρερμηνεύονται κατ' αρέσκειαν οι ιδεολογικές μας αρχές».

Στις επιθέσεις κατά των επιλογών του σημερινού αρχηγού της ΝΔ πέρα από την προηγούμενη του κ. Λιάπη, εντάσσεται και η φράση του Αναστάση Παπαληγούρα: «Η αφοριστική αυτή απάρ-

νηση του ρυθμιστικού και παρεμβατικού ρόλου του κράτους —ηθελήμενα ή αθέλητα— δημιουργεί την εντύπωση ότι απειλείται η κοινωνική συνοχή και γαλήνη του τόπου, απειλείται το δημοκρατικό μας πολίτευμα».

Όσο για την ατμόσφαιρα που επικράτησε στο τριήμερο Συνέδριο της Θεσσαλονίκης, είναι χαρακτηριστική η ρήση του Ανδρέα Ανδριανόπουλου: «Είναι παράδοξο και αντιδεολογικό να συζητάμε για την ιδεολογία και το πρόγραμμα και οι περισσότεροι σύνεδροι να γυρίζουν στους διαδρόμους ψηφοθηρούντες και σταυροζητούντες».

Κατά τ' άλλα καλά. Καμιά έκπληξη. Ούτε ο Γεώργιος Ράλλης, ούτε ο Ευάγγελος Αβέρωφ (που δεν παρέστη αλλά έστειλε μήνυμα) δεν τάραξαν τα «ήρεμα νερά» του Κ. Μητσotάκη. Η έμμεση επίθεση του πρώην πρωθυπουργού Γ. Ράλλη κατά της ηγεσίας («Αντί να κατεβείτε εδώ στους δρόμους της Θεσσαλονίκης, της Καστοριάς, της Αθήνας...» είπε στους συνέδρους αναφερόμενος στην «απρέπεια του ΠΑΣΟΚ» της 9ης Μαρτίου) δεν είχε καμιά συνέπεια, ενώ δεν ήσαν λίγοι εκείνοι που κατηγορήσαν τον Γ. Ράλλη για «ιστορικό συμβιβασμό» με τον Κ. Μητσotάκη, «προκειμένου να εξυπηρετήσει άλλα μελλοντικά του σχέδια». Από τη μεριά του ο επίτιμος Πρόεδρος Ευ. Αβέρωφ φροντίζοντας για την υστεροφημία του έπλεξε το εγκώμιο της αποχώρησής του από το κόμμα, αφήνοντας κάποια αντιμνησotακική αιχμή: «... Εγκατέλειπα την πολύ τιμητική για μένα θέση. Το αποφάσισα μόνος μου γιατί είχα διαπιστώσει ότι είχαν δημιουργηθεί συνθήκες δυσλειτουργίας της ηγεσίας και ότι αυτό μπορούσε να βλάψει το κόμμα. Να το βλάψει στη δυναμική του δράση, που δε σηκώνει δυσλειτουργίες. Να το βλάψει στην εμφάνισή του που πρέπει να εκπράζει τους οπαδούς μας για αραγή ενότητα. Αποχώρησα λοιπόν, αγκεία βουλήσει, χωρίς παράπονα, χωρίς ζημιές, γιατί ήταν και ηθικά και πολιτικά ασυγχώρητο να υμνώ την ενότητα και να μην κάνω κάθε τι το δυνατό για να τη στηρίξω».

Και μετά το Συνέδριο;

«Ο Κ. Μητσotάκης εργάζεται πολύ σοβαρά για το μέλλον με ένα στενό επιτελείο συνεργατών που ο ίδιος έχει επιλέξει. Το επιτελείο αυτό δεν δεσμεύεται ούτε από καραμανλικές υποθήκες ούτε από μικροαιτήματα βουλευτών».

Έτσι σχολίασε πηγή που σπανίως σφάλει τη σημερινή φάση που διέρχεται το ηγετικό κλιμάκιο της ΝΔ για να διευκρινίσει: «Τον Κώστα Μητσotάκη τον ενδιαφέρει κυρίως να αποδυναμώσει τους εναπομείναντες ιστορικούς δελφίνους (Έβερετ, Βαρβιτσιώτη) ενδυναμώνοντας παράλληλα κάποιους νεοανερχόμενους, όπως ο Γ. Σούρλας, ο Α. Σαμαράς, ο Β. Κοντογιαννόπουλος, ο Β. Μαντζώρης, κι ο Γ. Σταθόπουλος». Σύμφωνα με την προηγούμενη πηγή, στους παραπάνω εντάσσεται κι ο Π. Χατζηνικολάου, «αν δεν γίνει πολύ ενοχλητικός», φαίνεται όμως, μετά τ' αποτελέσματα για την ΕΕ ότι ήδη έγινε, έτσι είναι κι επίσημα κομμένος, από το νέο τμή. Καλές πληροφορίες του ΑΝΤΙ φέρουν το περιβάλλον του αρχηγού της ΝΔ να εκτιμά, ότι «ο Ανδριανόπουλος κάλλιστα μπορεί να είναι το επόμενο θύμα, αφού η στάση του («κατηγορείται» για ελιτισμό, προπαγανδίζει τον φιλελευθερισμό παντού, αρθρογραφεί «παντού») τον έχει αποστερήσει από φίλιες τουλάχιστον μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα». Ο Κ. Μητσotάκης, σύμφωνα με τις ίδιες πάντα πληροφορίες θεωρεί ότι «έχει ξεμπερδέψει με τον Μάνο και τον Παλαιοκράσα, άρα προβλήματα μπορεί να του δημιουργήσει μόνο ο Ανδριανόπουλος». Δεν είναι γνωστός ο ρόλος του επιτελείου που αναφέραμε (τρία από τα μέλη του είναι οι Π. Μπακογιάννης, Γ. Βουκελάτος, Θ. Κασσίμης) στη διαμόρφωση των τελικών αποφάσεων του αρχηγού, είναι όμως σίγουρο, ότι και οι τρεις συγκεντρώνουν τα πυρά πολλών βουλευτών που πιστεύουν ότι το επιτελείο αποτελεί «το μυαλό του Μητσotάκη».

Είναι φανερό ότι η εκλογή της συγκεκριμένης Κεντρικής Επιτροπής από το συνέδριο και η εκλογή στη συνέχεια της ακόμη πιο συγκεκριμένης Εκτελεστικής Επιτροπής από την ΚΕ περιορίζει σημαντικά (ίσως και να αποκλείει) τις δυνατότητες των ιστορικών στελεχών της ΝΔ για αντιπαράθεση στον πρόεδρο του κόμματος. Κι αν αυτό γινόταν πριν το συνέδριο στον ένα ή στον άλλο βαθμό, οι αποφάσεις της Θεσσαλονίκης νομιμοποιούν ουσιαστικά τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας να πράττει ό,τι εκείνος νομίζει πιο σωστό για το «41% των Ελλήνων που μας ψήφισαν».

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

“Αθως Δημουλᾶς ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (1951-1985)

Α. Π. Παπαδίτσας
ΠΟΙΗΣΗ, 1

3η έκδοση

Μανόλης Αναγνωστάκης ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (1941-1971)

3η έκδοση

ΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ '68-'69

πύληση, 2η έκδοση

ΦΩΤΕΙΝΗ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ-ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΧΙΣΟΦΡΕΝΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ

Μια ψυχολογική-εγκληματολογική έρευνα

ΦΩΤΕΙΝΗ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ-ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΧΙΣΟΦΡΕΝΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 106 78 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3622496 - 3609150

Απλά μαθήματα για την ανάπτυξη

Είναι ελπίζω γνωστό ότι δεν έχουν μεταφραστεί βιβλία μου στη ρωσική. Πώς θα ήταν δυνατόν άλλωστε αφού δεν έχω γράψει κανένα ούτε στην ελληνική. Είναι επίσης γνωστό ότι δεν επιδιδομαι σε βαθυστόχαστες αναλύσεις στα κυριακάτικα φύλλα, ούτε είμαι υποψήφιος λέκτωρ. Παρ' όλα αυτά όμως αισθάνομαι υποχρεωμένος, όπως ακριβώς και κάθε σύγχρονός μου συνέλληνη, να μιλήσω δημόσια για την ανάπτυξη του τόπου.

Όχι βεβαίως για τραπεζικά επιτόκια, επενδύσεις κεφαλαία, εργατικό δυναμικό. Όλα αυτά θεωρώ ότι έχουν νόημα σε άλλου τύπου κοινωνίες και οικονομίες. Παρ' ημίν οι σχετικές συζητήσεις θυμίζουν αποπειρα σεμιναρίου υπαρξισμού σε φυλή ανθρωποφάγων. Θα προτείνω λοιπόν εδώ ένα κωδικοποιημένο αναπτυξιακό πρόγραμμα ιδίας εμπνεύσεως το οποίο στηρίζεται τόσο στα αγνά, ελληνικά, πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα, ενταγμένα και προσαρμοσμένα όμως στην ευρωπαϊκή τους προοπτική, όσο και στην πεποίθηση ότι για οποιουδήποτε τύπου οικονομική ανάπτυξη προαπαιτείται μια ελάχιστη πολιτιστική βάση.

α) *Μη πνύεται επί του δαπέδου.*

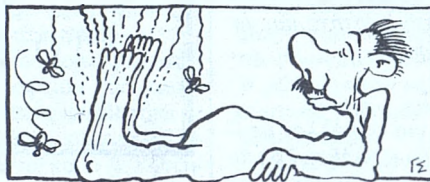
Έχω πάψει πλέον να θεωρώ υποτιμητική την ανάρτηση της σχετικής απαγορεύσης σε δημόσιους χώρους. Και αυτό διότι δεκάδες φορές απειλήθηκα από μικρού ή μεγάλου βεληνεκούς βλήματα εκκρίσεων των σιελογόνων αδένων συμπολιτών και μη. Πέραν όμως των προσωπικών περιστατικών, για ποια οικονομική ανάπτυξη μπορούμε να μιλήσουμε σε ένα λαό που από την ανατολή του ηλίου μέχρι βαθείας νυκτός πνύει ακαταπαύστως κατά παντός κινούμενου ή ακινητού στόχου προκαλώντας έτσι σύγχυση, αναταραχή, ρύπανση, μετάδοση ασθενειών και ολισθηρότητα οδοστρωμάτων και πεζοδρομίων. Φρονώ ότι θα έπρεπε να ληφθούν κάποια δραστηκά μέτρα διότι πιστεύω ότι το πνύειν εντείνει το κοινωνικό και οικονομικό αδιέξοδο της χώρας. Δεν συζητάμε βέβαια την περίπτωση της καταστολής. Την ίδρυση π.χ. κάποιου ειδικού σωματός στην Αστυνομία που θα πυροβολεί τους δραστήριους στον τομέα της ανθρωπι-

νης αυτής δραστηριότητας. Ζητάμε όμως έμμεσα την τοποθέτηση πτυελοδοχείων για να πτύουν όλοι τουλάχιστον γύρω τους και μεσοπρόθεσμα κίνητρα οικονομικού χαρακτήρα για τους μη πτύοντες, όπως δανειοδότηση και φορολογικές απαλλαγές.

β) *Πλένετε τουλάχιστον μασχάλες και πόδια*

Όσοι «εξυπηρετούνται» από τις αστικές συγκοινωνίες το καλοκαίρι, καθώς και όσοι έτυχε να μπουν έστω για μια στιγμή σε θαλάμους στρατοπέδων καταλαβαίνουν αυτομάτως για ποιο θέμα συζητάμε. Οι μαγευτικές οσμές που κατακλύζουν τη χώρα μειώνουν στο ελάχιστο την παραγωγικότητα. Προκαλούν λιποθυμίες, τάσεις προς έμετον, δυσφορία, αποβολές εγκύων και αυτοκτονίες εμβρύων (υπονόμηση συνεπώς της εθνικής πληθυσμικής πολιτικής).

Το πρόβλημα βεβαίως δεν είναι αυστηρά ελληνικό. Εντάσσεται στα ευρύτερα προβλήματα των κρατών μελών της ΕΟΚ. Όμως για μας, μια στροφή στα θέματα ατομικής καθαριότητας έχει

πρόσθετη οικονομική σημασία. Ενισχύει αποφασιστικά το ρόλο της εγχώριας σαπωνοβιομηχανίας, εις βάρος των λιπαστικών μονοπωλίων αποσμητικών, τα οποία εκτός του ότι προβάλλουν τρισκάρτατα αλλά λαχταριστά ξένα πρότυπα ζωής, διογκώνουν ως εισαγόμενα το εξωτερικό χρέος της χώρας. Η ατομική καθαριότητα λοιπόν είναι και αντιμονοπωλιακός στόχος.

γ) *Μην φθονείται τον πλησίον σας*

Όπως είναι πασίγνωστο το «στρεβλό μοντέλο ανάπτυξης» όπως λένε και οι κάθε είδους αναπτυξιολόγοι είχε τις επιπτώσεις του και στην οικιστική πολιτική. Όμως η ασφυκτικά πυκνή δόμηση στις πόλεις εκτός όλων των άλλων συνεπειών διευκολύνει και μεγιστοποιεί την εξαπλώση ενός παραλυτικού φθόνου. Η αλλαγή του παλαιού αυτοκινήτου, η αγορά εγχρωμής τηλεόρασης και video, τα ταξίδια, τα ρούχα και οι εξοδοί κάθε ενός από εμάς αφού υποβληθούν σε αυστηρό έλεγχο από τους γείτονες κοστολογούνται, αξιολογούνται και αποτελούν μια σταθερή βάση για κατάταξη στην εκατονταβάθμια οικογενειακή κλίμακα φθόνου. Τα ίδια φυσικά συμβαίνουν στους ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους εργασίας αφορώντας τους λεγό-

μενους συνάδελφους. Εκεί όμως τα πράγματα είναι πιο σκληρά γιατί η καθημερινή επαφή φέρνει συγκρούσεις που διαταράσσουν το ήπιο εργασιακό κλίμα με αποτέλεσμα την κάμψη της παραγωγικότητας με τα γνωστά επακόλουθα. Ο φθόνος λοιπόν σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη παύει να είναι απλώς το επικρατέρο ανθρώπινο συναισθήμα. Γίνεται οργανο άσκησης πολιτικής των σκοτεινών κύκλων της ανωμαλίας, των υπονομευτών της οικονομίας, της αυτοδύναμης ανάπτυξης, των δημοκρατικών θεσμών.

δ) *Μην επιζητάται όλοι αργομισθία στο Δημόσιο Τομέα*

Με βάση την τελευταία απογραφή είμαστε περίπου δέκα εκατομμύρια. Είναι δύσκολο να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας στις διάφορες κρατικές υπηρεσίες για όλους μας. Το επιχείρημα είναι τόσο ισχυρό ώστε είμαι βέβαιος ότι δεν χρειάζεται να επιμείνω. Για όσους όμως παρ' το ότι συμφωνούν, δεν είναι διατεθειμένοι να εγκαταλείψουν το από αρχαιοτάτων χρόνων δημοφιλέστερο σπορ των Ελλήνων, έχω να προτείνω εκτός της εξεφόδου καταλήψεως μόνιμων θέσεων δια «συνεντευξέως» ή «διαγωνισμού η, εναλλακτικές λύσεις όπως π.χ. η πλαγιοκόπηση μηχανισμών διανομής δραχμών και ευρωπαϊκών νομισματικών μονάδων όπως είναι η Γεν. Γραμματεία Νέας Γενιάς, ή Γεν. Γρ. Λαϊκής Επιμόρφωσης, ο ΕΟΜΜΕΧ, το ΕΛΚΕΙΠΑ κτλ. Για πιο διακεκριμένες περιπτώσεις από μων θα έλεγα ότι μια θέση που τους ταιριάζει είναι αυτή του ειδικού συμβούλου. Πρόκειται για θέση με αρκετά χρήματα, ασαφής αρμοδιότητες και ευκολίες μεταπήδησης από υπουργείο σε υπουργείο, ώστε να μην στερείται κανένας κυβερνητικός τομέας παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου.

Αρκετά όμως τα μέχρι εδώ.

Θα μπορούσα στο μικρό αυτό αναπτυξιακό πρόγραμμα που εξέθεσα να προσθέσω και άλλες παραγράφους. Επειδή όμως ο πρωθυπουργός έχει συχνά τονίσει ότι η ελληνική κοινωνία δεν αντέχει σε επαναστατικές αλλαγές θα σταματήσω σε αυτή την πρώτη και βασική δέσμη μέτρων. Ασφαλώς δεν έχω την αυταπάτη ότι είναι προτάσεις άμεσα υλοποιήσιμες. Τις προτείνω όμως για ζύμωση διότι πιστεύω ότι θα βοηθήσουν την εκστρατεία που έχουν αναλάβει από κοινού σχεδόν όλες οι πολιτικές και πνευματικές δυνάμεις του τόπου για την ανάπτυξη. Δεν φαντάζομαι άλλωστε να ισχυριστεί κανείς στα σοβαρά ότι η κυβέρνηση, η αντιπολίτευση ή κάποιοι καταμαρτωτοί οικονομολόγοι και καθηγητές δίνουν πειστικές διεξόδους.

Κώστας Ναυτής

ΑΝΤΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΝΤΙ
ΕΡΕΥΝΑ

Φίλοι αναγνώστες του ΑΝΤΙ, παρ' όλα όσα γύρω μας και μέσα μας συμβαίνουν, είμαστε αρκετά καλά —ελπίζουμε εσείς να είστε ακόμη καλύτερα. Για μια ακόμη φορά καταφεύγουμε σε σας ζητώντας τις απόψεις σας για το Αντί και τον Τύπο. Με το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί θέλουμε να ανιχνεύσουμε ποιοι είστε, να κατανοήσουμε τα ενδιαφέροντά σας, τη γνώμη σας για το περιοδικό και τη θεματολογία του —με στόχο βέβαια την αποτίμηση των προσπαθειών μας, την επισήμανση των αδυναμιών του περιοδικού και τη βελτίωσή του.

Από το Νοέμβριο του 1983 (τεύχος 246), που τελευταία φορά είχαμε απευθυνθεί ξανά με τον ίδιο τρόπο σε σας, πολλά έχουν αλλάξει. Ανάμεσά τους και σεις, και μεις. Το σήμα του Αντί εκπέμπεται κάθε δεκαπενθήμερο και είναι εύκολο να εντοπιστεί το στίγμα του, οι αλλαγές όσο και τα σταθερά σημεία του. Το ερωτηματολόγιο που σας ζητάμε να συμπληρώσετε θα μας επιτρέψει να δούμε πώς το κρίνετε, να εντοπίσουμε και το δικό σας στίγμα —θα επιτρέψει και σε σας να μάθετε πώς είναι και τι σκέφτονται οι άγνωστοί σας συναγνώστες, αφού, όπως πάντα, τα αποτελέσματα της έρευνας θα δημοσιευθούν.

Καταναλώστε λοιπόν το χρόνο σας δημιουργικά: πάρτε το μολύβι και (με το άλλο χέρι στην καρδιά) απαντήστε προσεκτικά στις ερωτήσεις μας.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΑΣ
ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΜΑΣ.
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΙΣ ΜΑΘΟΥΜΕ.
ΜΗΝ ΤΙΣ ΑΧΡΗΣΤΕΥΕΤΕ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ ΣΑΣ.

Κι αν ακόμη δεν σας πείσαμε, κάντε το για χάρη μας* κι αν επιτέλους δεν μας χωνεύετε, είναι η ευκαιρία να το μάθουμε. Ακόμη κι αν διαφωνείτε με τέτοιου τύπου έρευνες, και έχετε κάποιους καλύτερους τρόπους επικοινωνίας να προτείνετε, γράψτε μας τουλάχιστον αυτούς. Αν ούτε αυτό μπορείτε, τηλεφωνήστε να μας το πείτε. Κι αν τέλος πάντων βαριέστε τόσο πολύ ώστε τίποτα να μην μπορεί να σας λυγίσει, δώστε το να το συμπληρώσει κάποιος άλλος. Σας ευχαριστούμε και σας συγχαίρουμε εκ των προτέρων. Περιμένουμε τις απαντήσεις σας στη διεύθυνσή μας:

Περιοδικό ΑΝΤΙ Δημοχάρους 60 115 21 Αθήνα

Α. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙ

- Έχετε απαντήσει άλλη φορά σε παρόμοια έρευνα του Αντί; Στην προηγούμενη (το 1983) ☐ Σε παλιότερη ☐ Ποτέ ☐
- Ποια χρονιά αρχίσατε να διαβάσετε το ΑΝΤΙ;
- Από τότε που αρχίσατε να το διαβάσετε, νομίζετε πως έχει αλλάξει; Ναι ☐ Όχι ☐
- Αν ΝΑΙ, αν δηλαδή έχει αλλάξει, σε τι; Βελτιώθηκε ή χειροτέρεψε;

	Καλύτερο	Χειρότερο	Το ίδιο
Πολιτική γραμμή	☐	☐	☐
Θεματολογία	☐	☐	☐
Εμφάνιση	☐	☐	☐
Ύψος	☐	☐	☐
Γλώσσα	☐	☐	☐
Κάλυψη επικαιρότητας	☐	☐	☐
Άλλο (ποιο;):	☐	☐	☐

- Φέτος το 1986, το διαβάζετε αραιότερα ή συχνότερα σε σχέση με πέρσι;

Συχνότερα ☐ Το ίδιο ☐ Αραιότερα ☐

- Αν το διαβάζετε αραιότερα, ποιοι είναι οι λόγοι;

Έλλειψη χρόνου ☐
Δεν ενδιαφέρουν πια τα θέματα που παρουσιάζει ☐
Έπεσε η ποιότητά του ☐
Λόγω οικονομικής δυσπραγίας ☐
Άλλοι λόγοι (ποιοι;).....
.....
.....

- Αν το διαβάζετε συχνότερα, σε τι οφείλεται;

Περισσότερος διαθέσιμος χρόνος ☐
Πιο ενδιαφέρουσα η θεματολογία του ☐
Βελτιώθηκε η ποιότητά του ☐
Πολιτική συμφωνία ☐
Παραμένει ακόμα φτηνό ☐
Άλλοι λόγοι (ποιοι;).....
.....
.....

- Από τα τρία προηγούμενα τεύχη (308, 309 και 310) πόσα έχετε διαβάσει;

Και τα τρία ☐
Τα δύο ☐
Ένα ☐
Κανένα ☐

- Πώς αγοράζετε το ΑΝΤΙ;

Συνδρομητής ☐ Περίπτερο ☐ Βιβλιοπωλεία ☐

Β. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΤΙ

- Όταν το αγοράζετε, διαβάζετε τις ΜΟΝΙΜΕΣ στήλες του ΑΝΤΙ;

	Πάντα	Πολύ συχνά	Συχνά	Σπάνια	Ποτέ
Κύριο άρθρο	☐	☐	☐	☐	☐
Πολιτικό δεκαπενθήμερο	☐	☐	☐	☐	☐
Αντιθέσεις	☐	☐	☐	☐	☐
Αντιστροφές	☐	☐	☐	☐	☐
Αντιθέσεις στον κόσμο	☐	☐	☐	☐	☐
Επισημαίνουμε	☐	☐	☐	☐	☐
Βιβλίο	☐	☐	☐	☐	☐
Διάλογος	☐	☐	☐	☐	☐

- Νομίζετε πως το ΑΝΤΙ πρέπει ν' αποκτήσει και άλλες ΜΟΝΙΜΕΣ στήλες ή σελίδες για άλλα θέματα;

Ναι ☐ Όχι ☐

- Αν ΝΑΙ, αν δηλαδή θέλετε να καθιερώσει μόνιμες στήλες, σε ποια θέματα ακριβώς;

	Οπωσδήποτε	Μάλλον	Όχι
Οικονομία	☐	☐	☐
Γυναικείο κίνημα	☐	☐	☐
Οικολογία	☐	☐	☐
Κινηματογράφος	☐	☐	☐
Εικαστικά	☐	☐	☐
Μουσική	☐	☐	☐
Θέατρο	☐	☐	☐
Τηλεόραση	☐	☐	☐
Αθλητικά	☐	☐	☐
Γελοιογραφίες	☐	☐	☐
Πολιτικά παρασκηνία	☐	☐	☐
Χρονογράφημα	☐	☐	☐
Κόμικς	☐	☐	☐
Θέματα νεολαίας	☐	☐	☐
Θέματα Τύπου	☐	☐	☐
Ενημέρωση καταναλωτών	☐	☐	☐
Χιουμοριστικές σελίδες	☐	☐	☐
Άλλες (ποιες;).....	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐

13. Πώς κρίνετε από την ποσοτική άποψη την κάλυψη των παρακάτω θεμάτων από το ANTI; Πόσο ασχολείται μ' αυτά;

	Υπερβολικά	Πολύ	Όσο πρέπει	Λίγο	Ελάχιστα
Ελληνική πολιτική	☐	☐	☐	☐	☐
Οικονομία	☐	☐	☐	☐	☐
Πολιτικά-Καλλιτ/κά	☐	☐	☐	☐	☐
Λογοτεχνικές σελίδες	☐	☐	☐	☐	☐
Συνδικαλιστικά	☐	☐	☐	☐	☐
Εσωτερικά των κομμάτων	☐	☐	☐	☐	☐
Εκπαιδευτικά	☐	☐	☐	☐	☐
Ελληνική επαρχία	☐	☐	☐	☐	☐
Κοινωνικά θέματα	☐	☐	☐	☐	☐
Ιστορικές έρευνες	☐	☐	☐	☐	☐
Οικολογία	☐	☐	☐	☐	☐
Θέματα νεολαίας	☐	☐	☐	☐	☐
Γυναίκες θέματα	☐	☐	☐	☐	☐
Ελληνοαμερικανικά	☐	☐	☐	☐	☐
Ελληνοτουρκικά	☐	☐	☐	☐	☐
ΕΟΚ	☐	☐	☐	☐	☐
Κυπριακό	☐	☐	☐	☐	☐
Διεθνή θέματα	☐	☐	☐	☐	☐

14. Για τα διάφορα στοιχεία που συνθέτουν την εμφάνιση του ANTI (εξώφυλλο, χαρτί, σελιδοποίηση, κτλ.) ποια είναι η γνώμη σας;

	Άριστο	Πολύ καλό	Καλό	Μέτριο	Κακό
Εξώφυλλο	☐	☐	☐	☐	☐
Σελιδοποίηση	☐	☐	☐	☐	☐
Φωτογραφίες	☐	☐	☐	☐	☐
Σκίτσα	☐	☐	☐	☐	☐
Χαρτί	☐	☐	☐	☐	☐
Εκτύπωση	☐	☐	☐	☐	☐
Ορθογραφική επιμέλεια	☐	☐	☐	☐	☐

15. Απέναντι στην κυβέρνηση και τους διάφορους πολιτικούς χώρους πώς εκτιμάτε τη στάση του ANTI; Πώς θα τη χαρακτηρίζατε;

	Εμπάθι	Δυσμενή	Αντικειμενική	Ευνοϊκή	Αγαπητική
Κυβέρνηση	☐	☐	☐	☐	☐
ΠΑΣΟΚ	☐	☐	☐	☐	☐
ΝΔ	☐	☐	☐	☐	☐
ΚΚΕ	☐	☐	☐	☐	☐
ΔΗΑΝΑ	☐	☐	☐	☐	☐
ΚΚΕ Εσωτ.	☐	☐	☐	☐	☐
ΚΟΔΗΣΟ	☐	☐	☐	☐	☐
ΕΔΑ	☐	☐	☐	☐	☐
Χριστιανική Δημ.	☐	☐	☐	☐	☐
Εξωκοινοτική αριστερά	☐	☐	☐	☐	☐
Τρομοκρατία	☐	☐	☐	☐	☐

16. Ποιο θέμα (σημειώστε μόνο ένα) θέλετε να αναδεικνύει περισσότερο το ANTI αυτήν την περίοδο;

Πολιτική	☐
Οικονομία	☐
Κοινωνικά	☐
Πολιτιστικά	☐
Άλλο (ποιο;).....	☐

17. Τι είναι αυτό που κυρίως περιμένετε να βρείτε στο ANTI; Διαλέξτε ΔΥΟ ΤΟ ΠΟΛΥ απαντήσεις.

Έγκυρες αναλύσεις	☐
Αντικειμενική πληροφόρηση	☐
Κριτικό σχολιασμό	☐
Πληροφορίες που αποκρύπτονται	☐
Καυστική σάτιρα	☐
Νηφάλιες προσεγγίσεις	☐
Θεωρητικά κείμενα	☐
Επισκόπηση της επικαιρότητας	☐
Ιδεολογικές απόψεις	☐
Πρωτότυπες έρευνες	☐
Οξεία κριτική	☐
Άλλο (ποιο;).....	☐

18. Αν βαθμολογούσατε το ANTI σε σχέση με το δικό σας ιδεατό πρότυπο για ένα αριστερό περιοδικό, με κλίμακα 0-10, τι βαθμό θα του δίνετε;

19. Αν η βαθμολογία σας είναι χαμηλή, σε τι οφείλεται; Σε τι δηλαδή υστερεί το ANTI σε σχέση με τις δικές σας απαιτήσεις;

20. Αν η βαθμολογία σας είναι καλή, έχετε παρ' όλα αυτά να κάνετε προτάσεις για βελτίωσή του; Ποιες;

21. Από τα άρθρα, τα σχόλια, ή τα ρεπορτάζ αυτού του τεύχους ποια θεωρείτε καλύτερα και ποια χειρότερα;

Καλύτερα	Χειρότερα
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

22. Από άρθρα, σχόλια, έρευνες, ρεπορτάζ, προηγούμενων τευχών θυμάστε κάποια που σας είχαν φανεί πολύ καλά ή πολύ κακά;

Πολύ καλά	Πολύ κακά
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Γ. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ

23. Διαβάζετε εφημερίδες;

Καθημερινά ☐ Πολύ συχνά ☐ Συχνά ☐ Σπάνια ☐

24. Ποια ΑΘΗΝΑΪΚΗ καθημερινή εφημερίδα διαβάζετε συχνότερα;

25. Διαβάζετε συχνά και κάποια άλλη ΑΘΗΝΑΪΚΗ καθημερινή εφημερίδα; Ποια;

26. Διαβάζετε και κάποιες άλλες καθημερινές εφημερίδες που εκδίδονται ΕΚΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ; Ποιες και πόσο συχνά;

Συχνότερα την
Συχνά την

27. Τις Κυριακές ιδιαίτερα, παρακολουθείτε τακτικά κυριακάτικες εκδόσεις και άλλων εφημερίδων; Ποιες;

α)
β)

28. Ποιες εβδομαδιαίες εφημερίδες (πέραν των κυριακάτικων εκδόσεων των καθημερινών) και ποια άλλα περιοδικά (εβδομαδιαία, δεκαπενθήμερα, μηνιαία, κτλ.) παρακολουθείτε σε κάθε τους έκδοση;

α) β)
γ) δ)
ε) στ)

29. Υπάρχουν και κάποια άλλα έντυπα που ανήκουν στην προηγούμενη κατηγορία και τα διαβάζετε συχνά αλλά όχι πάντα; Ποια;

α) β)
γ) δ)

30. Παρακολουθείτε και εξειδικευμένα έντυπα (για αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες, στερεοφωνικά, κομπιούτερς, κτλ.), που ΔΕΝ ΤΑ ΑΝΑΦΕΡΑΤΕ προηγουμένως; Ποια από αυτά τακτικά και ποια συχνά;

ΤΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΧΝΑ

α).....
β).....
γ).....

31. Υπάρχει συνδικαλιστικό έντυπο στον επαγγελματικό σας χώρο; Αν ναι, το διαβάζετε; Πόσο συχνά;

Δεν υπάρχει ☐ Πάντα ☐ Συνήθως ☐ Σπάνια ☐ Ποτέ ☐

32. Ο πολιτικός χώρος που ίσως θεωρείτε κοντινότερο προς τις απόψεις σας διαθέτει περιοδικό έντυπο (άλλο από ημερήσια εφημερίδα); Το διαβάζετε; Πόσο συχνά;

Δεν υπάρχει τέτοιος πολιτικός χώρος ☐

Δεν διαθέτει περιοδικό έντυπο ☐

Το διαβάζω: Πάντα ☐ Συνήθως ☐ Σπάνια ☐ Ποτέ ☐

33. Διαβάζετε μήπως ξένα περιοδικά και εφημερίδες τακτικά ή συχνά; Αν ναι, ποια;

α).....

β).....

γ).....

34. Από τα παραπάνω ελληνικά περιοδικά ή εφημερίδες που αναφέρατε, ποια είναι εκείνα που σας ικανοποιούν περισσότερο στο είδος τους; Με κριτήριο το δικό σας «ιδεατό πρότυπο» για το κάθε είδος εντύπου βαθμολογείτε τα με κλίμακα 0-10.

Κατηγορία εντύπου	Όνομα εντύπου	Βαθμολογία
Καθημερινή εφημερίδα.....		
Εβδομαδιαία εφημερίδα.....		
Περιοδικό.....		

35. Παρακολουθείτε τηλεόραση;

Καθημερινά ☐ Πολύ συχνά ☐ Συχνά ☐ Σπάνια ☐

Δ. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΣΑΣ...

36. Φύλο:

Άντρας ☐ Γυναίκα ☐ Έτος γεννήσεως:.....

37. Οικογενειακή κατάσταση:

Συγκατοίκηση με γονείς ☐ Αριθμός μελών οικογένειας.....

Μόνος ☐

Ελεύθερη συμβίωση ☐ Αριθμός παιδιών.....

Παντρεμένος ☐ Αριθμός παιδιών.....

38. Τόπος κατοικίας:

(Όνομα πόλης ή χωριού, νομός).....

39. Για όσους ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΑΚΟΜΑ:

Μαθητής (ποια τάξη).....

Υποψήφιος (για ποια σχολή/τμήμα).....

Φοιτητής ή σπουδαστής (Σχολή/τμήμα).....

49. Γράψτε εδώ ό,τι άλλο θέλετε σε σχέση με το ΑΝΤΙ και εσάς

40. Γραμματικές γνώσεις (για όσους ΔΕΝ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ):

Δημοτικού ☐

Γυμνασίου ☐

Λυκείου ☐

Ανώτερης Σχολής ☐

Ανώτατης Σχολής ☐

41. Εργασιακή κατάσταση:

Άνεργος ☐ Στρατιώτης ☐

Αν εργάζεσθε, ποιο ακριβώς είναι το επάγγελμά σας;.....

Με ποια σχέση εργασίας;

Μισθωτός ☐ Αυτοαπασχολούμενος ☐ Εργοδότης ☐

Σε οικογενειακή επιχείρηση ☐

42. Ασχέτως του τι δηλώθηκε στην εφορία, ποιο είναι το συνολικό μηνιαίο καθαρό εισόδημα της οικογενείας σας ή το ατομικό σας (αν ζείτε μόνος και είστε οικονομικά αυτοδύναμος); Ε-χεμύθεια εξασφαλισμένη.....

43. Ποια ήταν και ποια είναι η σχέση σας με την πολιτική;

Πόσο σας ενδιέφερε ή σας ενδιαφέρει;

Εξαιρετικά ☐ Πολύ ☐ Μέτρια ☐ Λίγο ☐ Ελάχιστα ☐

Παλαιότερα ☐

Τώρα ☐

Αν άλλαξε η σχέση σας με την πολιτική που το αποδίδετε;

44. Ανεξάρτητα με την ένταση της σχέσεώς σας ποιον πολιτικό χώρο θεωρείται συγγενέστερο προς τις απόψεις σας;.....

45. Θεωρείτε τον εαυτό σας;

Ενεργό μέλος αυτού του χώρου ☐

Οπαδό ☐

Συμπαθούντα ☐

Κριτικό υποστηρικτή ☐

Εξ ανάγκης υποστηρικτή ☐

46. Μετέχετε μήπως ενεργά σε άλλου τύπου (συνδικαλιστικές, πολιτιστικές, οικολογικές, γυναικείες κτλ.) δραστηριότητες;

Αν ναι, περί τίνος ακριβώς πρόκειται;.....

47. Πόσο συχνά αγοράζετε το ΑΝΤΙ;

Πάντα ☐ Πολύ τακτικά ☐ Τακτικά ☐ Συχνά ☐ Σπάνια ☐

48. Τον ελεύθερο, εκτός εργασίας ή σπουδών, χρόνο πώς προτιμάτε να τον διαθέτετε; (τρεις το πολύ επιλογές)

Στην πολιτική ☐ Με τον άνθρωπό σας ☐

Σε άλλη συλλογική δραστηριότητα ☐ Χαζεύοντας ☐

Διαβάζοντας εφημερίδες ☐ Σε σπορ ☐

Διαβάζοντας περιοδικά ☐ Στο θέατρο ☐

Διαβάζοντας βιβλία ☐ Στον κινηματογράφο ☐

Βλέποντας τηλεόραση ☐ Σε μπαρ ☐

Βλέποντας βίντεο ☐ Σε ταβέρνα ☐

Με την οικογένειά σας ☐

Άλλο (τι);.....

Μετά από όλα αυτά που μας εκμυστηρευτήκατε, γράψτε ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ, το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνσή σας. Ίσως χρειαστεί να επικοινωνήσουμε μαζί σας.

Υστερόγραφο: ΑΝ Ο ΧΩΡΟΣ ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΦΤΑΝΕΙ, ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΣΕ ΧΩΡΙΣΤΟ ΧΑΡΤΙ.

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- **CHARLES KAHN:**
Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- **ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ:** Περί μυστικής θεολογίας
- **G.S. KIRK:**
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- **ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ:** Στοιχειώσεις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- **ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:**
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- **ΛΟΥΪ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ:**
Στοιχεία αυτοκριτικής
- **ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:**
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- **ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ — Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ — Α. ΤΟΖΕΛ:**
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- **ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:**
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- **M.Z. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:**
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μία σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:**
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ**
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:**
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- **ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:**
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ — ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ**
— ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ — ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καββαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ • ΜΕΛΕΤΕΣ

- **Γ. Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:**
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:**
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- **ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:**
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- **ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:**
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- **ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:**
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:**
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- **ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:**
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- **ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:**
Ο Κόσμος του Ελληνικού χορού

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:**
Μεροληπτική κατάθεση
- **ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:**
Φύλλα - φτερά
- **ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:**
Λεπτομέρειες
- **ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:**
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- **«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»**
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
το κίτς στη σύγχρονη Ελλάδα:
- **ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:**
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:**
Ο Τρίτος Δρόμος
- **ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ:**
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- **Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ — ΝΤ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:**
Τα λιθόστρωτα της Λέσβου

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- **ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:** Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.

Με το 'να πόδι στο ΠΑΣΟΚ και με τ' άλλο στο χαφιεδισμό

του Κ. Μαρδά

Λίστα με ονόματα συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ, που τελούν υπό διαγραφή και... «παρακολούθηση», κυκλοφόρησε πρόσφατα ο Τομέας Μαζικών Χώρων του Κινήματος.

Τα ονόματα των αιρετικών περιλαμβάνονται σε ένα έγγραφο 8 δακτυλογραφημένων σελίδων, το οποίο απευθύνεται στις Νομαρχιακές Επιτροπές, κοινοποιείται στο Εκτελεστικό Γραφείο και, εννοείται, στον Πρόεδρο του Κινήματος. Τίτλος του: «Εκλογική στρατηγική και τακτική στους μαζικούς χώρους».

Στην αρχή του κειμένου δίνονται «οδηγίες προς... ναυτιλομένους» νομιμόφρονες συνδικαλιστές και προσδιορίζονται τα διεκδικητικά αιτήματα. Μετά αφιερώνονται τέσσερις σελίδες για τους αντάρτες αμφισβητίες της νέας οικονομικής πολιτικής και για τις κινήσεις τους, αποδεικνύοντας ότι το... «Α2» της επιτροπής συνδικαλιστικού λειτουργεί αποδοτικά!...

Παραθέτουμε το κείμενο - ντοκουμέντο, με αυτούσια τη σύνταξη και ορθογραφία του.

«Ορισμένες κρίσιμες παρατηρήσεις και εκλογικές αναμετρήσεις

«Η κρίση σε συνδικαλιστικό επίπεδο σ' ό,τι αφορά τις συνδικαλιστικές μας δυνάμεις (χωρίς να μπαίνουμε στην ανάλυση των αιτιών σ' αυτό το σημείωμα) επικεντρώνεται σε ορισμένες μαζικές συνδικαλιστικές οργανώσεις ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ, ΟΜΕ/ΟΤΕ, ΕΛΤΑ και ΟΒΕΣ και σε περιφερειακό επίπεδο σε ορισμένα Εργατικά Κέντρα από συνδικαλιστές που προέρχονται κύρια από την ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ και την ΟΜΕ/ΟΤΕ. Σ' αυτούς λοιπόν τους χώρους χρειάζεται μια ιδιαίτερη προσοχή και ουσιαστική παρέμβαση από την οργάνωση με κατεύθυνση:

«α) Να μην χαρήσουμε κανένα στέλεχος, μέλος, φίλο μας σε άλλες παρατάξεις, αλλά και να αποτρέψουμε τον εγκλωβισμό του κάτω από προσωποπαγή σχήματα ή «κυοφορούμενες» συνδικαλιστικές παρατάξεις.

«β) Να μην αντιμετωπίσουμε πολιτικά τα συνδικαλιστικά μας στελέχη που ενδεχόμενα ακολούθησαν τους διεγραμμένους συντρόφους στη ΓΣΕΕ, ή είναι εγκλωβισμένοι κάτω από συναισθηματικές καταστάσεις και προσωπικές σχέσεις. (Δεν μπορούμε να υποτιμούμε αυτό το σοβαρό παράγοντα των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που καμιά φορά είναι περισσότερο ισχυρές από τις όποιες κοινές ιδεολογικό - πολιτικές σχέσεις και δεσμούς).

ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΖΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΠΡΟΣ: Ν.Ε.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ: Ε.Γ.

ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΜΑΖΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

1) Στόχος μας: Η πολιτική αυτοδυναμία του Κινήματος στους μαζικούς χώρους σαν βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση της πολιτικής μας και της στρατηγικής μας του δημοκρατικού "τρίτου δρόμου" για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό.

ΕΤΣΙ ΦΑΚΕΛΩΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΕΣ:

«Είναι στενά - φιλικά
συνδεδεμένος με τους
διαγραμμένους...».

«Είναι από τη φύση του
δύσκολος και αρκετά
φιλόδοξος...»

«Πραγματοποίησε πάνω από
10 απεργίες με αιτήματα:
ακρίβεια, εισοδηματική
πολιτική, εκδημοκρατισμό
κτλ...»

«Φυσικά τα παραπάνω δεν σημαίνουν ό-
τι μπορεί κανείς νάναι "με τόνα πόδι στο
ΠΑΣΟΚ και με τ' άλλο έξω".

«Επισημαίνουμε τους χώρους όπου υπάρ-
χουν αν και σε μικρή κλίμακα τέτοιες
ποιότητες προβλήματα, όπως και τα στε-
λέχη που παίζουν αποφασιστικό ρόλο και
ασκούν προσωπική πολιτική.

«α. ΑΡΓΟΣ. Ψύχας Θ. (πρόεδρος Εργατι-
κού Κέντρου) ΠΕΤ/ΟΤΕ είναι στενά - φιλι-
κά συνδεδεμένος με τους διαγραμμένους
και είναι βέβαιο πως θα τους ακολουθήσει
αν κομματικά δεν πειστεί. Είναι φιλόδο-
ξος (διεκδικεί χρήσιμα υποψηφίου Δημάρ-
χου) και το ΔΣ του ΕΚ είναι συγκροτημένο
με ανθρώπους της δικής του επιλογής
που τυπικά και αόριστα συνδέονται με το
κίνημα. Όσο η κατάσταση μένει αδιευκρί-
νιστη τόσο δομεί το σ.κ. στις δικές του
προοπτικές.

«β. ΓΙΑΝΝΕΝΑ. Μάτζος (πρόεδρος ΕΚ)
ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ είναι ξεκάθαρα τοποθετημέ-
νος και αυτός και ο Κολιοπάνος (αντιπρό-
εδρος ΕΚ ΟΤΕ) με τους διαγραμμένους.
Στην τετραετία που πέρασε σε συνεργα-
σία με τους συμβούλους ΕΣΑΚ πραγματο-
ποίησε πάνω από 10 απεργίες με αιτήμα-
τα: ακρίβεια, εισοδηματική πολιτική, εκδη-
μοκρατισμό κτλ.

«γ. ΖΑΚΥΝΘΟΣ. Οι προωθημένοι στο ΕΚ
Ζακύνθου Δημητρίδης της ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ
διαγράφηκαν πλην όμως δημιουργούν
προβλήματα. Πρέπει το ταχύτερο δυνατό
να γίνει συνέδριο.

«δ. ΚΟΖΑΝΗ. Τσιγγίτσας Ν. Πρόεδρος
ΕΚ ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ προβληματικός και στενά
- φιλικά συνδεδεμένος με Τσώλη - Πιπε-
ριά. Έχει πραγματοποιήσει κινητοποιή-
σεις παράλληλες και σε συνεργασία με το
ΕΚ Ιωαννίνων. Αυτός μολονότι έχει πάρει
μετάθεση στα Γιάννενα, απ' όπου και κα-
τάγεται αρνείται να παρατηθεί από τη
Διοίκηση του ΕΚ Κοζάνης.

«ε. ΧΙΟΣ. Το συνδικαλιστικό κίνημα της
παρατάξης εκινείτο κάτω από τις υποδεί-

ξεις και κατευθύνσεις του Μένη που είναι
δεμένος με Πιπεργιά - Τσώλη. Έχει κάνει
επιλογές προσώπων φιλικών του που η
αλλαγή τους θα γίνει μόνο μέσα από εκλο-
γικές διαδικασίες.

«στ. ΧΑΝΙΑ. Χαριτάκης. (Πρόεδρος ΕΚ
ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ). Προβληματίζεται και κινεί-
ται ανάμεσα στο κίνημα και Πιπεργιά -
Τσώλη. Όταν τις παραμονές του Γενικού
Συμβουλίου της ΓΣΕΕ επικοινωνήσαμε με
τον υπεύθυνο συνδικαλιστικού της ΝΕ σ.
Ζερβάκη για να του τονίσουμε την ανάγκη
της παρουσίας του στο ΓΣ ο σ. Ζερβάκης
δικαιολόγησε τους ενδοιασμούς Χαριτά-
κη και υποσχέθηκε να τον πείσει να έρθει
πλην όμως αυτό δεν έγινε.

«ζ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ. Η Ομάδα Αφαιωνιάτη -
Δημητριάδη συμμάχησε με ΚΚΕ και ελέγ-
χουν το ΕΚ που σε επίπεδο συνόδων ε-
λέγχει η ΠΑΣΚΕ. Είναι ανάγκη να γίνει συ-
νέδριο.

«η. ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ. Το ΕΚ βρίσκεται στα χέ-
ρια του ΚΚΕ και Εφραϊμίδη που βγήκε με
ΠΑΣΚΕ και αποσκόρπησε μαζί με Ευαγγε-
λινό. Σήμερα οι διαδικασίες της βάσης έ-
χουν αναπληρώσει τις απώλειες και υπάρ-
χουν ελπίδες αυτόνομης επικράτησης της
ΠΑΣΚΕ μέσα από ένα καινούργιο συνέ-
δριο που επιβάλλεται να γίνει άμεσα.

«θ. ΔΡΑΜΑ. Ισπαχανίδης (πρόεδρος ΕΚ).
Είναι από φύση του δύσκολος και αρκετά
φιλόδοξος. Την πειθαρχία στο κόμμα και
παράταξη την υιοθετεί μόνο όταν τον εξυ-
πηρετεί. Στο συνέδριο της Ομοσπονδίας
Τύπου - Χάρτου.

Ανήκει στην ΟΒΕΣ και συμπορεύεται με
τις οδηγίες της.

«ι. ΞΑΝΘΗ. Πρόεδρος του ΕΚ είναι ένας α-
νεξάρτητος Βασιλειάδης. Η δική μας πα-
ράταξη είναι μειοψηφία που όμως και από
τη θέση αυτή οι εκλεγμένοι λειτουργούν
αυτόνομα και μάλλον κάτω από τις κατευ-
θύνσεις ΟΒΕΣ λόγω του ότι ο σ. Κοκκινί-
δης ανήκει σ' αυτή».

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: Πρέπει να αναγνωρί-
σουμε ότι το δελτίο πληροφοριών του
Τομέα Μαζικών Χώρων (προσοχή όχι
«Μαζανθρώπων»...) στερείται της κλη-
ρονομικής ψύχωσης των ασφαλιστικών
εγγράφων της δεκαετίας του '50. Προ-
φανώς στα πλαίσια του εκσυγχρονι-
σμού... παραλήφθηκαν εκφράσεις του
στιλ «ο πατήρ αυτού έχει συγγενή εις
χώραν του Παραπετάσματος...».

Απορούμε όμως γιατί, στην ντεκτε-
βιστική εμβριθεία τους οι ιθύνοντες του
εν λόγω τομέα παρέλειψαν να εντοπί-
σουν, μέσα στις τόσες πληροφορίες τους
και την... ομάδα αίματος όσων παραμέ-
νουν πιστοί στα οράματα της 3ης του
Σεπτέμβρη.

Χαίρε ω χαίρε κομματική γραφειο-
κρατία!

ΔΑΣΗ: από το κακό στο χειρότερο

του Νίκου Ζαλαώρα

Λίγο πριν τις εκλογές του '85 η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κατέθεσε στη Βουλή το πρώτο σχέδιο νόμου «περί βοσκοτόπων και για την παραχώρηση δασικών εκτάσεων». Διακηρυσσόμενος στόχος του νομοσχεδίου η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, με την άρση, κυρίως, των περιορισμών που ισχύουν στις δασικές εκτάσεις. Σχεδόν το ίδιο νομοσχέδιο επανέφερε η κυβέρνηση στη Βουλή τον Ιανουάριο 1986.

Τι είναι όμως αυτές οι περιφημες δασικές εκτάσεις; Είναι γύρω στα 52 εκατομμύρια στρέμματα και σ' αυτά περιλαμβάνονται οι πιο υποβαθμισμένες εκτάσεις της χώρας, κυρίως ορεινοί και ημιορεινοί θαμνότοποι.

Αυτό που αξίζει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή, είναι ότι, αυτές οι εκτάσεις στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν προηγούμενως δάση αλλά με τις φωτιές και κυρίως με τη βοσκή έχουν ραγδαία υποβαθμιστεί.

Όμως, οι ίδιες αυτές δασικές εκτάσεις έχουν τεράστια σημασία, αποτελούν ίσως το κλειδί της οικολογικής ισορροπίας, γενικά σ' ολόκληρη την Ελλάδα. Γιατί η θαμνώδης τους βλάστηση συγκρατεί το νερό και το έδαφος κι έτσι αποφεύγονται οι πλημμύρες και η διάβρωση.

Όπου αυτή η βλάστηση καταστράφηκε

—και το επαναλαμβάνουμε ότι η βοσκή έχει τον πρωτεύοντα ρόλο σ' αυτή την υποβάθμιση— έχουμε τα γνωστά σε όλους πετρώδη, γυμνά «φαλακρά» βουνά, μια μορφή ερημοποίησης στις δικές μας συνθήκες.

Παρ' όλα αυτά, ας σημειωθεί, η βοσκή επιτρέπεται στο μεγαλύτερο μέρος αυτών των δασικών εκτάσεων, με εξαίρεση 7 περίπου εκατ. στρέμματα σ' όλη τη χώρα (σ' αυτά περιλαμβάνονται όχι μόνο δασικές εκτάσεις αλλά και δάση). Δηλαδή η βοσκή απαγορεύεται μόνο στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές, ύστερα από πυρκαγιές, όταν γίνεται τεχνητή αναδάσωση ή και σε δάση που διαπιστώθηκε η ανάγκη για προστασία της φυσικής αναγέννησης ή όταν υλοτομούνται κτλ.

Όλα τα παραπάνω προβλέπονται και από επιστημονικές διαχειριστικές μελέτες της Δασικής Υπηρεσίας και από τη δασική νομοθεσία που ισχύει. Το κυριότερο όμως κατά τη γνώμη μας είναι, ότι οι απαγορεύσεις αυτές, που όπως είπαμε δεν είναι γενικές αλλά αρκετά περιορισμένες, επιβάλλονται και από το δημόσιο συμφέρον, που είναι η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και η ποιοτική της αναβάθμιση. Αυτό άλλωστε προβλέπεται και από τα άρθρα 24 και 117 του ισχύοντος Συντάγματος.

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Τώρα ας γυρίσουμε στο επίμαχο νομοσχέδιο που έφερε πρόσφατα η κυβέρνηση στη Βουλή. Αυτό κάνει κυρίως δύο πράγματα:

Πρώτον ανοίγει μεγάλα παράθυρα για την αλλαγή χρήσης και παραπέρα υποβάθμιση των δασικών εκτάσεων (ακόμη και δασών), με τον ίδιο αντισυνταγματικό τρόπο που πρώτη η ΝΔ χρησιμοποίησε στο νόμο 998 του 1979.

Και δεύτερον, η παραχώρηση δημόσιων δασικών εκτάσεων σε διάφορους φορείς, ακόμη και σε ιδιώτες, για αγροτική δήθεν ή άλλη αξιοποίηση.

Ας δούμε όμως συγκεκριμένες διατάξεις του νομοσχεδίου: με τα άρθρα 3 και 2 μπορεί ο νόμος να βγάξει αυθαίρετα απόφαση που να λέει ότι εκείνη η δασική έκταση είναι αποκλειστικά για βοσκή. Ο «αποχαρακτηρισμός» της δασικής αυτής έκτασης και η βάφτισή της σε βοσκότοπο, έτσι γιατί κάπνισε του νομάρχη, χωρίς καθόλου επιστημονικά - οικολογικά κριτήρια, σημαίνει ότι, απ' εκείνη τη στιγμή η έκταση αυτή διέπεται μόνο από την αγροτική νομοθεσία που επιτρέπει

την αλλαγή της χρήσης της (οικοπεδοποίηση κτλ.) και ταυτόχρονα παύει κάθε Συνταγματική ή άλλη προστασία που παρέχει η δασική νομοθεσία σ' αυτή την έκταση.

Ακόμη με το άρθρο 6 ανακαλούμεται και προηγούμενες αποφάσεις με τις οποίες εκτάσεις είχαν κηρυχθεί αναδασώτεες.

Αλλά τα ίδια έκανε και η συναινούσα ΝΔ, με τον «αποχαρακτηρισμό» 15 εκατομμυρίων στρεμμάτων των λεγόμενων χορτολιβαδικών εκτάσεων, πάλι δήθεν για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, από τις οποίες εκτάσεις πολλές έχουν ήδη τσιμεντοποιηθεί, που περιλαμβάνεται στον περιβόητο νόμο 998/79 «περί προστασίας των δασών».

Αυτό το νόμο που ισχύει ακόμη και σήμερα παρ' όλες τις υποσχέσεις από τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ για την αντικατάστασή του...

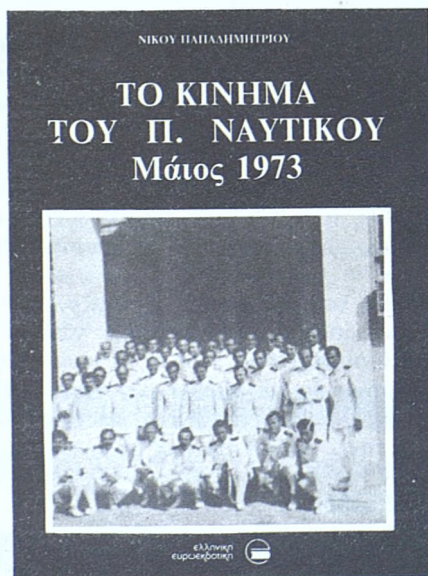
Όμως, η αλλαγή χρήσης των δασικών εκτάσεων συνδέεται από το νομοσχέδιο άμεσα και με το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς. Ότι υπάρχει ιδιοκτησιακό πρόβλημα (καταπτώσεις κτλ.), και στην περίπτωση των δασικών εκτάσεων είναι αναμφισβήτητο γεγονός. Μάλιστα όσο δεν έχουμε καν γενικό (εθνικό) κτηματολόγιο και η σύνταξη του δασικού κτηματολογίου προχωρεί με ρυθμό χελώνας, τόσο αυτό το πρόβλημα θα οξύνεται.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι το νομοσχέδιο με τα άρθρα 15 μέχρι 21 αντιμετωπίζει αποσπασματικά μεμονωμένες περιπτώσεις κοινωνικών προβλημάτων αλλά παράλληλα δίνει τη δυνατότητα συνέχισης του καθεστώτος ιδιωτικοποίησης των δασικών εκτάσεων, που επίσης θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία της χώρας.

Η «αγωνία» του νομοθέτη και της κυβέρνησης είναι πώς θα καταργήσει το άρθρο 24 του Συντάγματος και να θέσει επίτελους «εντός συναλλαγής» τις δασικές εν γένει εκτάσεις άρχετα απ' τις επιπτώσεις κι όχι ιδιαίτερα η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας που εν πάση περιπτώσει το πρόβλημά της δεν είναι καθόλου η... ανακάλυψη νέων εκτάσεων.

Η δική μας πραγματική αγωνία είναι ότι το νομοσχέδιο που έχει μια ιστορία 3-4 ετών —συμπεριλαμβανομένης της γνωστής «εγκυκλίου Γιώτα» που τελικά ενσωματώθηκε στο νομοσχέδιο— λειτουργεί ήδη σαν υποκινητή της εμπρησμών των δασών. Διότι, με μέσο τη φωτιά, διευκολύνεται ο χαρακτηρισμός εκτάσεων σαν βοσκότοποι (ή έτσι πάντως νομίζεται) για να «αξιοποιηθούν» κατόπιν με το αζημίωτο φυσικά σαν οικόπεδα και τουριστικές εγκαταστάσεις ιδιαίτερα στα νησιά, στην Ατική βεβαίως, κοντά στα αστικά κέντρα. Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι μόνο πέσοι κήκαν γύρω στο 1.000.000 στρέμματα δασών και δασικών εκτάσεων...

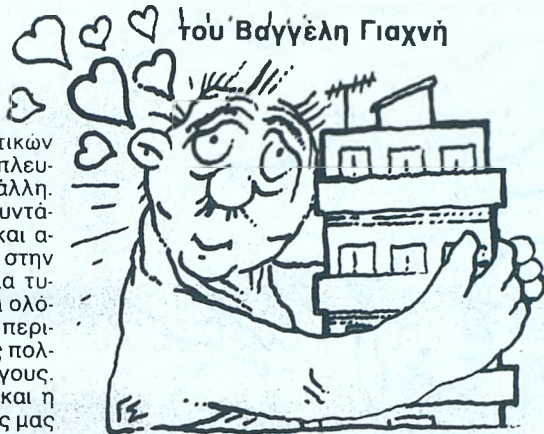
Τέλος, δεν έχει γίνει ακόμα κατανοητό στους υπεύθυνους για την αγροτική και δασική πολιτική, αλλά και για την οικονομία γενικότερα και —φευ— για το περιβάλλον, ότι η διατάραξη και υποβάθμιση της οικολογικής ισορροπίας πέρα από ορισμένα όρια που πλησιάζουμε, θα γίνει η αιτία σε 10, 20, 30 χρόνια μιας πρωτοφανούς μείωσης της πρωτογενούς παραγωγής, που θα παίρνει όλο και πιο κρίσιμο χαρακτήρα όσο προχωρεί η ερημοποίηση του ελληνικού χώρου. Ας μην ξεχνάμε ότι εμείς τώρα πληρώνουμε και μάλιστα πολύ ακριβά τις επιλογές της δεκαετίας του '50 και του '60...

ΕΝΟΙΚΙΑ - ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΥΣ

Ο θρίαμβος της ιδιοκτησίας

του Βαγγέλη Γιαχνή

Ζούμε στην εποχή των ακραίων λεκτικών αντιφάσεων. Περιορισμοί απ' τη μια πλευρά, πλήρης απελευθέρωση από την άλλη. Περιορισμοί στους μισθούς, στις συντάξεις, στις δημόσιες δαπάνες, αλλά και απελευθέρωση στις τιμές, στα νοίκια, στην κίνηση κεφαλαίων. Δεν πρόκειται για τυχαίες λέξεις. Πάνω σ' αυτές δομείται ολόκληρη η μονεταριστική φιλοσοφία. Η περιβόητη συνταγή της φτώχειας για τους πολλούς και της ευδαιμονίας για τους λίγους. Πριν από λίγους μήνες ανακάλυψε και η «σοσιαλιστική» κυβέρνηση της χώρας μας ότι —κατά βάθος— ο μονεταρισμός ανοίγει τον Τρίτο Δρόμο για το σοσιαλισμό. Η μηχανή των νομοσχεδίων βγάζει φωτιές. Νομοσχέδιο και για νοίκια. Νομοσχέδιο, κατ' ευφημισμόν, γιατί πρόκειται για νομοθετικό γρίφο, που μόνο οι επιφανείς νομομαθείς της χώρας μπορούν να τον λύσουν. Συνεπώς αναγκαστικά θα το παρακάμψουμε. Θα περιοριστούμε μόνο στις γενικές πλευρές του ζητήματος. Άλλωστε η κεντρική κυβερνητική επιδίωξη είναι η αναβάθμιση των πάντων. Και αναβαθμισμένη συζήτηση δεν μπορεί να είναι αυτή, που επικεντρώνεται στο, κατά πόσο, είναι «σοσιαλιστικό» το νοίκι των 45.000 δρχ. για ένα δυαράκι... Σημασία έχει η γενική θέρωση του προβλήματος. Γενικά λοιπόν...

Όπως είναι γνωστό στη χώρα μας δεν υπήρξε σχεδόν ποτέ κάποιος χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός. Αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη του Εθνικού Κτηματολογίου, αλλά και στην απουσία κάποιας στεγαστικής πολιτικής με κοινωνικό περιεχόμενο, ότι έγινε, έγινε με κίνητρο την κερδοσκοπία που εύρισκε εύφορο έδαφος λόγω της νομοθετικής ασάφειας και της δυνατότητας των καταπατήσεων. Κι όταν λέμε καταπατήσεις της δημόσιας ή δημοτικής γης, δεν εννοούμε την αυθαίρετη δόμηση στις παρυφές των πόλεων. Εννοούμε το όργιο των καταπατήσεων που συνετελέστηκε σε κεντρικά σημεία των πόλεων.

Ο γράφων έχει αποκαλύψει σε παλιότερη έρευνά του ότι π.χ. «η Θεσσαλονίκη κτιζεται ακόμα και σήμερα με βάση το τουρκικό κτηματολόγιο». Ωστόσο, απ' την απελευθέρωση μέχρι σήμερα έχουν μεσολαβήσει πάνω από 70 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι ο τοπογραφικός χάρτης της πόλης έχει αλλοιωθεί τελείως. Η συγκεκριμένη ασάφεια του καθεστώτος ιδιοκτησίας —των ορίων ανάμεσα στην ιδιωτική και τη δημόσια— επέτρεψε την καταπάτηση πεζοδρομίων, δρόμων, πλατειών ρεμάτων κτλ.

Η ιδιοκτησιακή ασάφεια, μαζί με την καθ' ύψους υπέρβαση (πολλοί όροφοι) προκαλέσαν τον οικοδομικό οργανισμό στις δεκαετίες του '50 και '60. Ήταν τότε που συναντούσε κανένας, περισσότερους εργολάβους και λιγότερους οικοδόμους. Αργότερα όταν επήλθε ο κορσενισμός (οχι στη στέγη αλλά στην άναρχη δόμηση) άρχισαν τα προβλήματα.

Πρέπει να σημειώσουμε ακόμα ότι στις ίδιες δεκαετίες συντελείται η μεγαλύτερη

μετακίνηση (μετα τη μικρασιατική καταστροφή) πληθυσμού από την επαρχία, στα αστικά κέντρα, κυρίως στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη, θέτοντας σε δοκιμασία τη χωροταξική τους αντοχή.

Η εγγχώρια προσφυγιά (αστυφιλία την είπαν...) που αναζητούσε λύσεις για την οικονομική και πολιτιστική της επιβίωση στα κέντρα, πωλούσε κάποια κτήματα στο χωριό, για ν' αγοράσει αμφιλεγόμενης ποιότητας διαμερίσματα, στην πόλη. Οι υπόλοιποι που δεν είχαν αυτή τη δυνατότητα νοίκιαζαν, όσο - όσο ανάλογες εισόγεις και υπόγειες «τρύπες» σ' όλη την έκταση των πόλεων. Η μεγάλη ζήτηση κατέστησε την οικοδομή επικερδέστατη επένδυση που έγινε πόλος έλξης και για τους μικροεπενδυτές. Μέσα στο κλίμα της γενικής οικονομικής ρευστότητας και ανασφάλειας που κυριαρχούσε σ' όλη την μεταπολεμική περίοδο, η αγορά ενός διαμερίσματος θεωρούνταν μία «σώφρων πράξις». Έτσι άρχισε ν' αναπτύσσεται μια νέα κατηγορία πολιτών που αποκαλούνταν «εισοδηματίες». Δεν έχουμε υπόψη μας, αν υπάρχει παρόμοιο επάγγελμα σε άλλη χώρα του κόσμου. Πάντως, είναι γεγονός ότι πάρα πολλοί άνθρωποι που συγκεντρώνουν όλες τις ικανότητες του «ενεργού πολίτη» βιώνουν αποκλειστικά από τα «εισοδήματα του ενοικίου», ενώ χιλιάδες άλλοι συμπληρώνουν τον οικογενειακό τους κορβανά. Είναι αλήθεια λοιπόν ότι δεν ανήκουν όλοι οι ιδιοκτήτες στην κατηγορία των «μεγάλων». αλλά είναι επίσης αλήθεια ότι δεν είναι δυνατό να φορτωθεί, η συνειδητή αντιλαϊκή πολιτική του κράτους, στο ζήτημα της στέγης, στην πλάτη των σημερινών ενοικιαστών. Η στέγη δεν είναι ένα απλό εμπόρευμα είδος, ώστε ν' αφαιρεθεί στο έλεος των μηχανισμών της αγοράς. Το δικαίωμα του κάθε πολίτη να έχει πρόσβαση σε μια φτηνή και βιώσιμη κατοικία είναι μια απ' τις βασικές προτεραιότητες. Έχει βαθύ κοινωνικό περιεχόμενο και είναι τουλάχιστον ισόβαθμο, μ' αυτό της παιδείας, της υγείας, της πρόνοιας κτλ. Άρα ανάλογη πρέπει να είναι και η αντιμετώπιση του προβλήματος.

Όπως, ήδη, αναφέραμε, ποτέ δεν ασκήθηκε μια κοινωνική πολιτική στο στεγαστικό πρόβλημα. Ο έλεγχος των ενοικίων που πραγματοποιήθηκε από την παρούσα κυβέρνηση, όταν ανέλαβε την εξουσία, ήταν μια αναγκαία πρωτοβουλία, όχι όμως και αρκετή. Στο διάστημα των 4 χρόνων δεν ασκήθηκε μια επεκτατική οικοδομική πολιτική με κοινωνικό προσανατολισμό

Δεν δημιουργήθηκαν οι όροι για μια λύση του προβλήματος της λαϊκής στέγης. Έτσι η ζήτηση παρέμεινε υψηλή, ενώ η προσφορά στάσιμη. Η επαναφορά του προβλήματος στο καθεστώς της προσφοράς και της ζήτησης —χωρίς της αρμόζουσες προϋποθέσεις θ' αποβεί σε βάρος των ενοικιαστών που είναι, κατά τεκμήριο, και οι πλέον χαμηλόμισθοι. Οι ισχυρισμοί των νεόκοπων οικονομολογούντων ότι «η ζήτηση θα ρυμουλκήσει την προσφορά» στερούνται σοβαρότητας. Το κίνητρο για την προσφορά στον οικοδομικό τομέα δεν είναι απλά η ζήτηση, αλλά οι δυνατότητες κερδοσκοπίας και συνεπώς η αναμενόμενη προσφορά θα παραμείνει ευσεβής πόθος των εσώκλειστων μανδρινών. Η εναρμόνιση του προβλήματος της κατοικίας με τη γενικότερη μονεταριστική πολιτική ήταν ίσως η ατυχέστερη επιλογή.

Η κατοικία δεν είναι γραβιέρα που μπορεί να λείψει από τα απαραίτητα οικογενειακά εφόδια. Ο πολλαπλασιασμός των ενοικίων, συνεπικουρούμενος από τη δραστική μείωση της εργασιακής αμοιβής και από την έκρηξη του πληθωρισμού, ωθεί σε απόγνωση τους εργαζόμενους, τους συνταξιούχους και γενικότερα το φτωχό λαό. Πρόκειται για το θρίαμβο της ιδιοκτησίας που εκδικήθηκε αναδρομικά για τον ολιγόχρονο έλεγχο που είχε υποστεί από την κυβέρνηση της —πάλαι ποτέ— Αλλαγής. Οι επιπτώσεις αυτή τη στιγμή μπορεί να μην είναι αισθητές, αλλά θα είναι οδυνηρότατες στην αυγή του καινούριου χρόνου, όταν το 70% περίπου του πληθυσμού των αστικών κέντρων, θ' αναζητά αγωνιωδώς να «βάλει το κεφάλι του κάτω από πέντε κεραμίδια» πληρώνοντας για νοίκι, όσα και για μια πολυτελή σουίτα. Ίσως τότε οι καταλήψεις —στερημένες, απ' το μεμονωμένο θεαματικό περιεχόμενο— να μην αποτελούν θέμα για πρωτοσέλιδα εφημερίδων, αλλά μαζική καθημερινή πραχτική.

Όπου το εμπόριο όπλων

είναι μια από τις Καλές Τέχνες

του Βασίλη Ζήση

Όπως φαίνεται η ελληνική πολεμική βιομηχανία δεν θα σταματήσει, τουλάχιστον στο ορατό μέλλον, να απασχολεί τον Τύπο και την κυβέρνηση με τα προβλήματά της. Προβλήματα που κατά κύριο λόγο οφείλονται στα κυκλώματα που συνεχίζουν να λειτουργούν και να εμποδίζουν την υλοποίηση των όποιων θετικών μέτρων έχει πάρει η σημερινή κυβέρνηση για την «εκκαθάριση» των προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων.

Στα μέτρα αυτά εντάσσεται και το νομοσχέδιο που ετοιμάζει μια επιτροπή —επικεφαλής της οποίας είναι ο διευθυντής της ΥΠΟΒΥ, υποστράτηγος ε.α. Τσαγκαράκης— με το οποίο τίθενται υπό κρατικό έλεγχο όλες οι δραστηριότητες των ελληνικών πολεμικών βιομηχανιών, όσον αφορά τις προμήθειες των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων και τις εξαγωγές τους. Το νομοσχέδιο αυτό αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου, αλλά φοβόμαστε ότι δεν θ' αποτελέσει παρά μόνο μια, ακόμα «σταγόνα στον ωκεανό». Γιατί αυτό που πρέπει να κάνει πρώτα απ' όλα η κυβέρνηση είναι να απαλλάξει την ελληνική πολεμική βιομηχανία από τους μεσάζοντες που συνεχίζουν να παίζουν αποφασιστικό ρόλο και να εμποδίζουν τις προσπάθειες για την εξυγίανση του χώρου.

Κανείς, βέβαια, δεν υποστηρίζει ότι αυτό μπορεί να γίνει εύκολα, λόγω κυρίως της «ιδιομορφίας» του χώρου. Αλλά δεν μπορεί παρά να επισημάνει την ευκολία με την οποία έγιναν δεκτοί στους κύκλους που συχνάζουν γύρω από τη σημερινή κυβέρνηση εμπόροι όπλων που είχαν «φτιαχθεί» επί κυβερνήσεων της Δεξιάς. Όπως ο κ. Ίων Βορρές, ο γνωστός συλλέκτης έργων τέχνης και δωρητής του μουσείου της Παλίνης στο ελληνικό κράτος.

Τακτικός επισκέπτης του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας επί «Νέας Δημοκρατίας», —«ο Ευάγγελος ήταν προσωπικός μου φίλος»— ο κ. Βορρές συνέχισε να πηγαίνει εκεί και επί ΠΑΣΟΚ με αντικείμενο την προώθηση των προϊόντων με τα οποία θέλει να προμηθεύσει τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις, μεταξύ των οποίων ήταν τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού και «αεροσκάφη - ραντάρ».

Η περίεργη εξαγορά της ΕΛΒΙΕΜΕΚ

Βέβαια, το γεγονός ότι ο κ. Βορρές είναι έμπορος όπλων, αν και συλλέκτης έργων τέχνης, δεν είναι και τόσο σπουδαία είδηση. Είναι είδηση όμως το γεγονός ότι είναι ο επίσημος εκπρόσωπος στην Ελλάδα της κρατικής πολεμικής βιομηχανίας της ρατσι-

στικής Νότιας Αφρικής και ότι με αυτήν την ιδιότητά του συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο μιας εταιρείας που κατασκευάζει πυρομαχικά για τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις.

Πρόκειται για την ΕΛΒΙΕΜΕΚ ΕΛΛ. ΒΙΟΜ. ΕΚΡ. & ΠΥΡ. ΑΕ. Η βιομηχανία ιδρύθηκε το 1940, έγινε Ανώνυμος Εταιρεία το 1960 και αντικείμενό της είναι η κατασκευή εκρηκτικών υλών και πυρομαχικών, με τα οποία προμηθεύει τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Ο ελληνικός στρατός αγοράζει από την ΕΛΒΙΕΜΕΚ —με βάση μια συμφωνία που υπογράφηκε το 1980— τις χειροβομβίδες που κατασκευάζει με άδεια της αυστριακής ARGUS. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε ξένο στρατιωτικό περιοδικό η ΕΛΒΙΕΜΕΚ κατασκευάζει 3.000 χειροβομβίδες την ημέρα, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων τις πουλάει στο στρατό.

Στα άμεσα σχέδιά της συμπεριλαμβάνονται η κατασκευή μιας νάρκης προσωπικού (με άδεια της ιταλικής MISAR), η παραγωγή της οποίας για ένα έτος θα διατεθεί αποκλειστικά στον ελληνικό στρατό, μιας νάρκης «αντιτάνκ» και μιας άλλης νάρκης που θα χρησιμοποιεί το πολεμικό ναυτικό της χώρας μας. Τα εκρηκτικά που κατασκευάζει τα εξάγει σε πολλές χώρες μεταξύ των οποίων είναι η Νότια Αφρική, η Λιβύη, το Πακιστάν, η Αιθιοπία και η Ινδία.

Παρά τα συμβόλαιά της με τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και τις εξαγωγές, πριν από δυο χρόνια, περίπου, η ΕΛΒΙΕΜΕΚ αντιμετώπισε σοβαρά οικονομικά προβλήματα, που σύμφωνα με τον τελευταίο εκ των αρχικών ιδιοκτητών της, τον κ. Άγη Φασσέα, οφείλονταν «στην κακή χρηματοδότηση από την Εθνική Τράπεζα». Η οικονομική κατάσταση της εταιρείας επιδεινώθηκε όταν οι εργαζόμενοι άρχισαν στάσεις εργασίας, που κράτησαν επτά μήνες. Έτσι, ο κ. Φασσέας άρχισε να διαπραγματεύεται με τον κ. Βορρέ την πώληση της εταιρείας του, «αναγκασμένος εκ των πραγμάτων», όπως λέει ο ίδιος σήμερα.

Η συμβολή του εκατομμυριούχου συλλέκτη στη μεταβίβαση των μετοχών της ΕΛΒΙΕΜΕΚ ήταν αποφασιστική. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι επισκέφθηκε το ΥΕΘΑ και κατόρθωσε να μην ζητήσει το υπουργείο την ποινική ρήτρα που καθόριζε σύμφωνα για τις χειροβομβίδες και να δώσει τη «σύμφωνο γνώμη» του για την εξαγορά της ΕΛΒΙΕΜΕΚ. Το ίδιο «θετική» ήταν και η στάση της Υπηρεσίας Πολεμικής Βιομηχανίας, η οποία, σύμφωνα πάντα με τον κ. Βορρέ, «δεν απαγόρευσε την εξαγορά της εταιρείας». Και τελικά «ήρθαν απ' έξω», μέσω «των τραπεζών Πιστεως και Γενική» 5-6 εκατομμύρια δολάρια για τη μεταβίβαση των μετοχών.

Πρώτο ερώτημα: ποιος έστειλε τα χρήματα αυτά; Σύμφωνα με τον κ. Βορρέ οι σημερινοί κάτοχοι των μετοχών είναι «Έλληνες ο-

μογενείς, κυρίως από τη Νότια Αφρική». Το ίδιο υποστηρίζει και ο «πληρεξούσιος δικηγόρος των μετόχων» κ. Κυριτσάκας ο οποίος διευκρινίζει ότι το 70% των μετοχών είναι στην ιδιοκτησία ομογενών «από τη Νότια Αφρική και αλλού» και το άλλο 30% ελέγχεται από τον Κύπριο μεγαλοεπιχειρηματία κ. Τάκη Ξενόπουλο. Αντίθετα, ο κ. Φασσέας δηλώνει ότι «δεν ξέρει τίποτα για Νότια Αφρική» και ότι αυτός πούλησε τις μετοχές του στη βρετανική εταιρεία ITO (International Technology Organisation).

Οι πληροφορίες όμως που κυκλοφορούν στους κύκλους της πολεμικής βιομηχανίας είναι διαφορετικές και υποστηρίζουν ότι αυτός που ελέγχει στην πραγματικότητα τις μετοχές της ΕΛΒΙΕΜΕΚ είναι η κρατική πολεμική βιομηχανία της Νότιας Αφρικής. Οι εκτιμήσεις αυτές ενισχύονται από το γεγονός ότι ο κ. Βορρές είναι —μέσω της εταιρείας «Ι. Βορρές και ΣΙΑ» —επίσημος εκπρόσωπος στην Ελλάδα της νοτιοαφρικανικής πολεμικής βιομηχανίας Armscor. Με την ιδιότητά του αυτή, αλλά και λόγω «των γνωριμιών του», είναι εδώ και οκτώ μήνες, περίπου, μέλος του διοικητικού συμβουλίου της ΕΛΒΙΕΜΕΚ και έχει σημασία να σημειώσουμε ότι παρά τις προσπάθειές μας δεν μπορέσαμε να βρούμε την τροποποίηση της σύνθεσης του ΔΣ με την οποία έγινε ο διορισμός τους. Συνεπώς, δημιουργούνται πολλά ερωτηματικά όταν ο επίσημος εκπρόσωπος της Armscor είναι μέλος του ΔΣ μιας εταιρείας που εφοδιάζει τον ελληνικό στρατό με πυρομαχικά. Άλλωστε η ανάμιξη του στην πολεμική βιομηχανία της Νότιας Αφρικής είναι μακρόχρονη και όπως λέγεται «*επί Μποδοσάκη μεσολαβούσε μεταξύ της ΠΥΡΚΑΛ και αυτής της αφρικανικής χώρας*».

Επειδή οι φήμες περί «διείσδυσης της Νότιας Αφρικής» στην πολεμική βιομηχανία της χώρας μας είναι έντονες ρωτήσαμε σχετικά τον διευθυντή της ΥΠΟΒΥ. Η απάντηση του κ. Τσαγκαράκη στα ερωτήματά μας, από τηλεφώνου ήταν ότι ο έλεγχος των μετοχών της ΕΛΒΙΕΜΕΚ «δεν είναι θέμα που αφορά την ΥΠΟΒΥ» και ότι «πρώτη φορά ακούει ότι έδωσε την έγκριση του για την εξαγορά της». Πρόσθεσε επίσης, ότι «το θέμα είναι οικονομικό» και συνεπώς δεν αφορά την υπηρεσία του. Από την απάντηση του κ. Τσαγκαράκη δημιουργούνται νέα ερωτηματικά, επειδή διαψεύδει τον ισχυρισμό του κ. Βορρέ ότι «*ενημέρωσε και πήρε την έγκριση*» του ΥΕΘΑ και της ΥΠΟΒΥ για την αγορά της εταιρείας. Εξάλλου, είναι αδύνατον ο κ. Τσαγκαράκης να μην γνωρίζει τις φήμες που κυκλοφορούν για την εταιρεία αυτή, οπότε τίθεται το ερώτημα αν διέταξε να διεξαχθεί μια έρευνα και αν γνωρίζει ποιοί είναι οι μέτοχοι.

Ένα ενδιαφέρον «τρίγωνο»

Ο κ. Κυριτσάκας, πάντως, υποστηρίζει ότι κανένας εκτός από αυτόν δεν γνωρίζει την ταυτότητα των μετόχων επειδή «*υπάρχει ένας νόμος του 1956, που προστατεύει τους ομογενείς από τη δημοσίευση των ονομάτων τους*». (Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο, ο νόμος αυτός ψηφίστηκε με αφορμή τις διώξεις που υπέστησαν οι Έλληνες της Αιγύπτου όταν οι αρχές αυτής της χώρας έμαθαν ότι είχαν βγάλει χρήματα στην Ελλάδα). Ίσως να είναι έτσι: αλλά τότε ο κ. Κυριτσάκας φαίνεται ότι αγνοεί το νόμο 2190/1920 που καθορίζει ότι: «*ειδικώς δια τας (...) Ανωνύμους Εταιρείας κατασκευής παντός είδους πολεμικού υλικού, ορίζεται ότι αι μετοχαί αυτών θα είναι ονομαστικά*». Προσπαθήσαμε, λοιπόν, να βρούμε τα ονόματα των «μετόχων - φάντασμα». Στη Νομαρχία, όπου οι ΑΕ πρέπει να καταθέτουν απαραίτητα τα ονόματα των μετόχων τους διαπιστώσαμε ότι «δεν ξέρουν τίποτα» για τη μεταβίβαση των μετοχών και ότι ως κάτοχοι τους φέρονται ακόμα ο κ. Άγης Φασσέας (4.000 μετοχές) και η μητέρα του Γεωργία (500).

Άσχετα, όμως, από το ποιος ελέγχει στην πραγματικότητα τις μετοχές —ποιος κρύβεται δηλαδή πίσω από τους μετόχους στην περίπτωση που αυτοί είναι όντως ιδιώτες —η κοινή λογική απαιτεί να μην αποκλείεται η εμπλοκή της Νότιας Αφρικής στην υπόθεση όταν ο επίσημος εκπρόσωπος της πολεμικής βιομηχανίας της στην Ελλάδα συμμετέχει στο ΔΣ της ΕΛΒΙΕΜΕΚ.

Αλλά η ανάμιξη του κ. Βορρέ στις υποθέσεις της εταιρείας δεν είναι το μόνο ερωτηματικό. Άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι είναι υποθέσεις της εταιρείας αναμειγνύεται τελευταία και ο Αλέξανδρος Αθανασιάδης, πρώην διευθυνών σύμβουλος της ΠΥΡΚΑΛ. Δεν μπορέσαμε να διαπιστώσουμε την ακρίβεια αυτών των

πληροφοριών αλλά ο κ. Βορρές παραδέχθηκε ότι ο κ. Αθανασιάδης «*είχε προταθεί για το ΔΣ της ΕΛΒΙΕΜΕΚ*» (από ποιον άραγε;) αλλά αντιτάχθηκε ο ίδιος επειδή «*ήταν διαχειριστικά μπλεγμένος με την ΠΥΡΚΑΛ*». Ανακαλύψαμε, επίσης, ότι ο σημερινός Γενικός Διευθυντής της ΕΛΒΙΕΜΕΚ, στρατηγός ε.α. Γ. Μπάτης ήταν κι αυτός στέλεχος της ΠΥΡΚΑΛ επί Μποδοσάκη. Θα ήταν, συνεπώς πολύ ενδιαφέρον να ερευνηθεί η πληροφορία για την ανάμιξη των ανθρώπων του Μποδοσάκη στην ΕΛΒΙΕΜΕΚ επειδή η βιομηχανία αυτή ήταν και είναι ανταγωνιστική της ΠΥΡΚΑΛ.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι τα «κυκλώματα» που λειτουργούν στο χώρο των προμηθειών των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων παραμένουν τα ίδια, απλά και μόνο έχουν ανασυνταχθεί. «*Δεν θα ήταν δύσκολο*», μας είπε άνθρωπος που γνωρίζει τα θέματα, για τα πρώην στελέχη της ΠΥΡΚΑΛ «*να αφήσουν τα προβλήματα και τα χρέη της στην κυβέρνηση και να ασχοληθούν με τις αγορές τους μέσω μιας άλλης εταιρείας*».

Άρα, το ερώτημα στο οποίο πρέπει να βρουν μια απάντηση οι αρμόδιες αρχές είναι «τρίπλο».

Η ΕΛΒΙΕΜΕΚ ελέγχεται από έλληνες ομογενείς της Νότιας Αφρικής, από την κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής ή από άλλους, όπως πρώην άνθρωποι του Μποδοσάκη; Ή μήπως από όλους μαζί; Ερωτήματα προκαλεί και ο ρόλος της «Εθνικής Τράπεζας» στην υπόθεση. Όταν ρωτήσαμε τον Άγη Φασσέα γιατί χρεώκοπησε η εταιρεία του, αφού είχε υπογράψει ένα τόσο σημαντικό συμβόλαιο με το δημόσιο και έκανε και εξαγωγές μας ανέφερε τρεις υποθέσεις του:

Πρώτον: «*η Εθνική θέλει να κτυπά μερικές εταιρείες*».

Δεύτερον: «*η ΥΠΟΒΥ δεν θέλει ιδιώτες*».

Και τρίτον: «*οι εργαζόμενοι θέλανε κοινωνικοποίηση*».

Αλλά, την εταιρεία την αγόρασαν πάλι ιδιώτες, σύμφωνα με όσα υποστηρίζουν και ο Βορρές και ο Κυριτσάκας και όσον αφορά το ρόλο της «Εθνικής» δεν είναι μόνο ένας αυτοί που μιλάνε για «*κακή χρηματοδότηση της ΕΛΒΙΕΜΕΚ*» που οδήγησε στη χρεωκοπία της. (Υπενθυμίζουμε ότι η τράπεζα αυτή διατηρεί υποκατάστημα στη Νότια Αφρική για το οποίο ο πρώην υφυπουργός, Κώστας Λαλιώτης δήλωσε: «*Ο βασικός κύκλος εργασιών του παραρτήματος της Εθνικής Τράπεζας στη Νότια Αφρική αφορά κυρίως τους Έλληνες ομογενείς. Δεν αντιμετωπίζουμε το ενδεχόμενο να κλείσουμε αυτό το παράρτημα, γιατί εξυπηρετεί τους Έλληνες ομογενείς που πάντα έχουν δεσμούς με τη χώρα μας*». (28.8.85).

Αλλά υπάρχουν και άλλα προβλήματα με την ΕΛΒΙΕΜΕΚ: Σύμφωνα με τον αρμόδιο υπάλληλο της Νομαρχίας είναι «προβληματική». Ο ίδιος ο Βορρές, άλλωστε, δήλωσε ότι την εποχή της εξαγοράς της τα χρέη της ανέρχονταν στα 900 εκατομμύρια και ότι για να αγορασθούν οι μετοχές μπήκαν στη χώρα μας «*5-6 εκατομμύρια δολάρια*». Γιατί λοιπόν, οι νέοι ιδιοκτήτες της εταιρείας να αγοράσουν μια χρεωκοπημένη επιχείρηση; Κατά τη γνώμη μας επειδή τους ενδιαφέρουν τα συμβόλαια που έχει με τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και η μακρόχρονη συνεργασία της μαζί τους. Σύμφωνα, άλλωστε, με τον κ. Κυριτσάκο «*μέσα σε δύο χρόνια η εταιρεία θα γίνει βιώσιμη*», πράγμα που σημαίνει ότι θα έλθουν και άλλα κεφάλαια, ή ότι έχουν αρχίσει να αποδίδουν κέρδη οι πωλήσεις της. Αλλά ακόμα και αν η εταιρεία δεν πάει καλά, τότε η αξία των κεφαλαίων που επενδύθηκαν αντιπροσωπεύεται «πλήρως» από την αξία του μεγάλου οικοπέδου που διαθέτει η ΕΛΒΙΕΜΕΚ στον Μαραθώνα, υποστηρίζει ο κ. Κυριτσάκος. Αν, όμως, τα πράγματα έχουν έτσι, τότε, γιατί η Εθνική Τράπεζα δεν βοήθησε τον κ. Φασσέα και επέτρεψε να πωληθεί η ΕΛΒΙΕΜΕΚ σε ξένους, που τους εκπροσωπούσε, μάλιστα, ο επίσημος εκπρόσωπος της πολεμικής βιομηχανίας της Ν. Αφρικής;

Δεν θα έπρεπε, επίσης, να αγνοηθούν οι φήμες ότι μέσω της ΕΛΒΙΕΜΕΚ γίνεται εμπόριο όπλων που είναι άσχετο με το αντικείμενο της παραγωγής της και ότι οι εξαγωγές πυρομαχικών που κάνει μπορεί να εκθέσουν την επίσημη εξωτερική πολιτική της σημερινής κυβέρνησης.

Αλλά ενδιαφέρουσα είναι και «η περίπτωση του Βορρέ». Και όχι μόνο για την αντίφαση που δημιουργεί η ενασχόληση του με την τέχνη και οι παράλληλες ασχολίες του με το εμπόριο όπλων. Οι φήμες λένε ότι μέσω της εταιρείας «Ι. Βορρές και Σια» (την οποία ελέγχει μαζί με τον κ. Στεφ. Τσακουνέλη) εκπροσωπεί «με πάγια αντιμίσθια» την πολεμική βιομηχανία της Νότιας Αφρικής.

Ο ίδιος αρνείται κάτι τέτοιο και υποστηρίζει ότι η αμοιβή του, στην περίπτωση που κλείσει «κάποια δουλειά με τις ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, γίνεται με βάση όσα ισχύουν περί ποσοστών στη διεθνή αγορά».

Πριν από τρία χρόνια, ο Ι. Βορρές είχε εμπλακεί, ως εκπρόσωπος πάντα της Armco και στη γνωστή υπόθεση του νοτιοαφρικανικού πυροβόλου που είχε επιδειχθεί στην έκθεση Defendory '82. Η επιδείξη του πυροβόλου στην πολεμική έκθεση είχε προκαλέσει τότε τις έντονες αντιδράσεις του Τύπου και των κομμάτων και η διεύθυνση της Defendory αναγκάστηκε να το απομακρύνει, ύστερα από επέμβαση της κυβέρνησης. Η υπόθεση αυτή «εξέθεσε» βέβαια τον κ. Βορρέ και ο ίδιος έσπευε να υποστηρίξει ότι «ήταν αντίθετος με την επίδειξη του όπλου» σε δημόσιο χώρο. Στην υπόθεση αυτή δεν φαίνεται να ενεπλάκησαν μόνο η Ελλάδα και η Νότια Αφρική. Όπως λέει ο ίδιος ο Βορρές το πυροβόλο ήρθε στη χώρα μας με στρατιωτικό αεροπλάνο, μέσω δύο σοσιαλιστικών χωρών, οι αρχές των οποίων του επέτρεψαν να προσγειωθεί, γνωρίζοντας, βέβαια, τι μεταφέρει και παρά τις διακηρύξεις του ΟΗΕ περί «εμπάργκο» στο εμπόριο όπλων με τη Νότια Αφρική. (Άλλωστε, πρόσφατα έγινε γνωστό ότι ένα φορτίο σοβιετικών «καλάσνικοφ» πήγε στη Νότια Αφρική, μέσω της Βουλγαρίας).

Για τον πολύ κόσμο και ιδίως για τους αναγνώστες των κομμικών στηλών των λαϊκών εντύπων, όπου φροντίζει να αναφέρεται συχνά, ο Ιων. Βορρές είναι ένας εκατομμυριούχος συλλέκτης έργων τέχνης που έφτιαξε το μουσείο σύγχρονης ελληνικής τέχνης στην Παλήνη και το δώρισε στο ελληνικό κράτος. Η ενέργειά του αυτή τον κάνει να φαντάζει στα μάτια πολλών θαμώνων των αθηναϊκών σαλονιών σαν «εθνικός ευεργέτης», ένας τίτλος που ο ίδιος δεν το αρνείται. Όχι μόνο γιατί του ανοίγει, ίσως, το δρόμο προς τις κρατικές προμήθειες.

Αλλά, πόσο «εθνικός ευεργέτης» μπορεί να θεωρείται ένας άνθρωπος, έστω και «της τέχνης» που συνεργάζεται στενά με μια ρατσιστική χώρα και διευθύνει μια βιομηχανία κατασκευής εκρηκτικών υλών; Ο ίδιος, πάντως, δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει κανένα πρόβλημα με αυτές τις δραστηριότητές του. «Η ηθική είναι μια ρευστή έννοια» λέει και υπενθυμίζει την περίπτωση... Νόμπελ.

Η περίπτωση 'Ιωνα Βορρέ

Ο 'Ιων Βορρές γεννήθηκε στην Αθήνα, «από τον Ανδρέαν και την Στεφανίαν», αλλά έζησε πολλά χρόνια στον Καναδά, όπου πήγε για να σπουδάσει, στο Πανεπιστήμιο του Τορόντο. Εκεί ασχολήθηκε και με τη δημοσιογραφία «σαν συγγραφέας και τεχνοκρίτης», όπως λέει ο ίδιος. Προϊόν της διαβίωσης του στον Καναδά είναι και ένα βιβλίο αφιερωμένο στη ζωή της «Τελευταίας των Τσάρων», της «Μεγάλης Δουκίσσης Όλγας». Είναι, επίσης, μέλος της Ένωσης Ξένων Ανταποκριτών, η οποία θα θέλαμε πολύ να μας εξηγήσει πως συμβιβάζεται η ιδιότητα του δημοσιογράφου με εκείνην του εμπόρου και του προμηθευτή των ενόπλων δυνάμεων.

«Προσωπικός φίλος» του Κωνσταντίνου Καραμανλή αλλά «και του Τρυντώ» όπως δηλώνει ικανοποιημένος ο ίδιος και οικοδεσπότης «βασιλιάδων, προέδρων και άλλων επιφανών μελών του διεθνούς τζετ-σετ, που κάθισαν στην καρέκλα που κάθεται τώρα εσύ», ο 'Ιων Βορρές φροντίζει να αξιοποιεί τις σχέσεις του αυτές για την προώθηση των συμφερόντων του. Όμως, οι σχέσεις του με τόσους «βασιλιάδες και πρωθυπουργούς» και το γεγονός ότι έγραψε ένα πολύ κολακευτικό βιβλίο για την «τελευταία των Ρομανώφ», δεν τον εμποδίζει καθόλου να διατηρεί σχέσεις και με τη σημερινή κυβέρνηση της Ελλάδας. Γεγονός που αμέσως τον κατατάσσει στο «φωτισμένο» εκείνο τμήμα της ελληνικής αστικής τάξης που δεν επιτρέπει στις πολιτικές πεποιθήσεις της να μπαίνουν εμπόδιο στα κέρδη της. Τις σχέσεις του με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ φροντίζει να τις καλλιεργεί συνεχώς, προσφέροντας, μεταξύ άλλων, και το μουσείο του για δεξιώσεις, όπως αυτή που έκανε πρόσφατα εκεί το «Ίδρυμα Ισότητας των Δύο Φύλων».

Στους κύκλους της ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας ο Ι. Βορρές είναι γνωστός και ως «εκπρόσωπος των συμφερόντων του Καναδά». Η ιδιότητά του αυτή τον έχει κάνει, φαίνεται, απαραίτητο σε κάθε επαφή της χώρας μας με την υπερατλαντική ομοσπονδία. Έτσι, επί Κωνσταντίνου Καραμανλή, ο 'Ιων Βορρές «κουράρισε» —σύμφωνα με την έκφραση ανθρώπου που είναι σε θέση να γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα του ΥΕΘΑ— την επίσκεψη του Προέδρου του Καναδά στην Ελλάδα, ο οποίος είχε συνοδευθεί από τον τότε υφυπουργό Άμυνας, της ίδιας χώρας και αρμόδιο για θέματα πολεμικής βιομηχανίας.

Επί ΠΑΣΟΚ, ο 'Ιων Βορρές συνόδευσε τον πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου στον Καναδά, «ύστερα από πρόσκληση του Υπουργείου Προεδρίας», μέλος της 25μελούς ομάδας βιομηχάνων και επιχειρηματιών που είχε επικεφαλής τον κ. Εφραίμογλου. Στον Καναδά πήγε ξανά με την ευκαιρία της επίσκεψής του τότε υφυπουργού Εθνικής Άμυνας, αρμόδιου για θέματα πολεμικής βιομηχανίας, κ. Πασαλιάνη. «Προϊόν» της επίσκεψης εκείνης ήταν η υπογραφή μιας διμερούς «συμφωνίας αμυντικής συνεργασίας» της χώρας μας με τον Καναδά.

Με τον κ. Ζακολίκο ο 'Ιων Βορρές ήταν και στην Ολλανδία και στην Ιταλία, χώρες με τις οποίες συνδεόμαστε, επίσης, με συμφωνίες «αμυντικής συνεργασίας». «Ο 'Ιων Βορρές ήταν μέσα σε όλα» λέει άνθρωπος που συμμετείχε σε αυτές τις αποστολές. Και ως γνωστόν, οι «συμφωνίες αμυντικής συνεργασίας» αφορούν τη συμμετοχή της χώρας μας σε διμερή και πολυεθνικά «πρότζεκτ» για τη συμπαραγωγή ειδών πολεμικής βιομηχανίας. Θα ήταν, λοιπόν, πολύ ενδιαφέρον να μαθαίναμε από την Υπηρεσία Πολεμικής Βιομηχανίας λεπτομέρειες για τις συμφωνίες αυτές, για να διαπιστώσουμε αν εμπλέκονται και οι επιχειρήσεις του κ. Βορρέ στην Ελλάδα.

Θα θέλαμε, επίσης, να μάθουμε λεπτομέρειες για τις διαπραγματεύσεις του Ι. Βορρέ με το ΥΕΘΑ, σχετικά με την προμήθεια στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις «αεροσκαφών - ραντάρ», τύπου E 2C «χωκάι». (Τα αεροσκάφη αυτά κατασκευάζονται στις ΗΠΑ από την GRUMMAN και αποστολή τους είναι επιχειρήσεις «εγκαίρου προειδοποίησης, επιτηρήσεως επιφάνειας και ελέγχου αεροσκαφών κρούσης»). Ο 'Ιων Βορρές άρχισε τις επαφές του με το ΥΕΘΑ για το «χωκάι» επί «Νέας Δημοκρατίας» και τις συνέχισε επί ΠΑΣΟΚ.

Ένας άνθρωπος με πλούσια ενδιαφέροντα και τόση δραστηριότητα είναι πάντα καλός δεχτός και φυσικά σήμερα όπου ο «ελληνικός σοσιαλισμός» περνά τη φάση της ωριμότητάς του. □

αυτό το μήνα

- Mel Gibson
- Bruce Springsteen
- Clarend Clemons
- Modern Talking
- Animal Nightlife
- Δήμητρα Γαλάνη
- Λάκης με τα ψηλά ρεβέρ
- Jim Morrison
- MIDE 86
- Phil Lynott
- Wynton Marsalis
- Villa 21
- Ανδρέας Νομικός
- Φώτης Μεταξόπουλος
- Πάνος Ευαγγελόπουλος
- Έγκυρο Ελληνικό Hit Parade
- Ελληνικό Ροκ
- Α' Πανελλήνια Συνάντηση
- Α' Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Video
- Τα εφέ στο video
- Κινηματογραφικές Λέσχες
- Κινηματογράφος ή Video - έρευνα

Ολες οι ταινίες, οι βιντεοταινίες, οι ταινίες στην TV και οι δίσκοι του μήνα.

Μια ακόμα ευκαιρία για την αναβάθμιση των κοινωνικών επιστημών

του Γιάννη Φλώρου

Όταν στις 29 Ιουλίου 1983 ο τότε πρόεδρος της Παντείου ΑΣΠΕ καθηγητής Ν.Σ. Πετραλιάς υπέβαλλε την παραίτησή του¹, από το αξίωμα του πρυτάνεως, στον υπουργό Παιδείας λίγοι ήταν αυτοί που πρόσεξαν τους λόγους της παραίτησης, και ακόμα πιο λίγοι όσοι ασχολήθηκαν με τα ουσιαστικά προβλήματα που έθετε για το χώρο των κοινωνικών επιστημών².

Η υπόθεση του διορισμού του κ. Χρ. Γιανναρά ως καθηγητή φιλοσοφίας ήταν τότε μία πλευρά της «κρίσης της Παντείου», λαμπρή ευκαιρία για να μην συζητηθούν προβλήματα και να ανασταλούν τελικά οι διαδικασίες εξέλιξης, που είχαν αρχίσει από πολύ παλιότερα³, και οι οποίες μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια ουσιαστική μεταρρύθμιση «για θεσμική, ερευνητική και διδακτική δημιουργία στο χώρο των κοινωνικών επιστημών». Αυτό ήταν βέβαια η αφορμή για την παραίτηση του κ. Πετραλιά. Ήταν όμως και η φυσική συνέπεια της κρίσης. Και τα αίτια της κρίσης δεν μπορούν παρά να αναζητηθούν στο ρόλο που είχε και έχει ο χώρος των κοινωνικών επιστημών στον τόπο μας. Οι κοινωνικές επιστήμες αντιμετωπίστηκαν ως επικίνδυνες γιατί ακριβώς η ένταξή τους σε ένα πανεπιστημιακό καθεστώς θα άφηνε ανοικτούς δρόμους για την κριτική σκέψη και θεώρηση της κοινωνίας, την κριτική θεωριών και ιδεολογιών. Έτσι, όλες οι κυβερνήσεις αντιμετώπισαν τις αντίστοιχες σχολές μέχρι εκεί που όριζαν οι ανάγκες του κράτους: τη στελέχωση της Δημόσιας Διοίκησης, του κρατικού μηχανισμού και των υπηρεσιών που, όπως στο παρελθόν έτσι και τώρα, αναπαράγουν τις αναγκαίες σχέσεις για τη διαίκνιση της εξουσίας.

Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε πάντως ότι μετά τη μεταπολίτευση το φοιτητικό κίνημα και οι προοδευτικοί καθηγητές και βοηθοί, επεδίωκαν τη μετατροπή της Παντείου σε σχολή Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών. Όμως η τότε κυβέρνηση της ΝΔ δεν προχώρησε σε καμία απολύτως αλλαγή. Με το ΠΑΣΟΚ η μόνη σοβαρή πρόοδος που έγινε ήταν ο χωρισμός σε τρία τμήματα και ο εκσυγχρονισμός του προγράμματος σπουδών και των μεθόδων διδασκαλίας από το διδακτικό προσωπικό. Όμως, η στάση και της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ απέναντι στις κοινωνικές επι-

στήμες δεν άλλαξε. Την αρχική διστακτικότητα από την πλευρά της πολιτείας τη διαδέχθηκε η απροθυμία να προχωρήσει στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα επέτρεπαν μια διαφορετική οργάνωση των κοινωνικών σπουδών, η οποία θα μπορούσε να εξελιχθεί και σε μια τομή με «τη βαθεία οπισθοδρομικότητα των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα»⁴.

Τώρα με την πρόταση της Συγκλήτου της Παντείου για τη «μετονομασία της σχολής σε πανεπιστήμιο και ίδρυση τμημάτων» μπορεί, να αντιμετωπιστεί με διαφορετική λογική απ' αυτή του παρελθόντος και συζητηθεί ουσιαστικά, να ανοίξουν κάποιοι δρόμοι για το χώρο των κοινωνικών επιστημών. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της εισήγησης της Συγκλήτου της Παντείου δεν υποστηρίζεται η αναβίωση του «Αττικού» Πανεπιστημίου. Πρόκειται για εναλλακτική πρόταση η οποία εντάσσεται στο σκεπτικό ότι μπορεί η Πάντειος να συγκροτήσει και να αναπτύξει την ενότητα των κοινωνικών επιστημών και συγχρόνως να μην χάσει το διοικητικό της ιστό ως πανεπιστημιακή κοινότητα.

Η πρόταση έχει δύο σκέλη:

- Τη μετονομασία της Παντείου σε Πανεπιστήμιο Κοινωνικών Επιστημών και παράλληλα τη διεύρυνση των γνωστικών της πεδίων με την ίδρυση τριών σχολών της οποίας θα ενταχθούν να υφιστάμενα ήδη τμήματα (Κοινωνιολογίας, Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σπουδών, Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιας Διοίκησης) και τα νέα: Ψυχολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Κοινωνικής Γεωγραφίας, Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Περιφερειακής Ανάπτυξης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

- Τη διαφορετική οργάνωση των ΑΕΙ στο λεκανοπέδιο Αττικής. Η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή έννοια του «Αττικού», η οποία θεωρείται ξεπερασμένη. Σκοπός σύμφωνα με την πρόταση της Παντείου, δεν είναι να γίνει ακόμα ένας διοικητικός δεινόσαυρος, κατά το πρότυπο του Πανεπιστημίου Αθηνών, που θα έχει ένα πόδι στον Πειραιά, ένα στο Βοτανικό, ένα στην Καλλιθέα και ένα στα Πατήσια, χωρίς καμία απολύτως εσωτερική συνοχή. Το αίτημα του «Αττικού» λειτούργησε σε μια εποχή που οι σχολές ή-

ταν μονομηματικές και ασφυκτιούσαν. Σήμερα είναι δύσκολο να γίνει αποδεκτό με την τότε αντίληψη. Κρίνεται π.χ. ότι η Πάντειος ως Σχολή Κοινωνικών Επιστημών θα έχει ανάγκη να επικοινωνεί πολύ περισσότερο με το πολιτικό τμήμα της Νομικής, παρά με τη Γεωπονική.

Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η ενσωμάτωση των κοινωνικών επιστημών σ' ένα ΑΕΙ όπως ήταν το πρότυπο του «Αττικού» στο παρελθόν, θα είχε αρνητικά αποτελέσματα. Οι κοινωνικές επιστήμες θα αντιμετωπισθούν περίπου όπως και μέχρι τώρα. Σε σχετικό ρεπορτάζ στο «Βήμα» (Κυριακή 23-2-86) έγιναν γνωστές οι αντιδράσεις πρυτάνεων των σχολών, που σύμφωνα με την παλαιά ιδέα του «Αττικού» θα έπρεπε να το αποτελούν. Η πρόταση της Παντείου όμως δεν αναβιώνει το «Αττικό». Επί της ουσίας λοιπόν, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο της πρότασης της Παντείου, υπάρχει το θέμα της αντιμετώπισης των κοινωνικών επιστημών. Όπως και τα προβλήματα της ΑΣΟΕΕ, Βιομηχανικής και Γεωπονικής που έθεσαν έμμεσα οι πρυτάνεις τους. Είναι γεγονός πάντως ότι όλες οι σχολές είναι αντίθετες με το «Αττικό» όπως είχε κατανοηθεί στο παρελθόν. Για την ονομασία ΑΤΤΙΚΟ από την Πάντειο υποστηρίζεται ότι έγινε μόνο επειδή μπορεί να διευκολύνει την κυβέρνηση γιατί υπήρχε στις προγραμματικές διακηρύξεις της η θέση υλοποίησής του, και όχι επειδή θεωρεί σωστή τη λύση του «Αττικού». Αντίθετα:

Υποστηρίζεται ότι σήμερα είναι ανωμαλία η ύπαρξη σχολών (Πάντειος, Βιομηχανική κτλ.), και θα πρέπει να αντιμετωπισθεί η προοπτική μετατροπής τους σε πανεπιστήμια. Όπως επίσης ανωμαλία θα είναι να γίνει το «Αττικό» όπως είχε προταθεί στο παρελθόν.

Πάντως, η πρόταση της Συγκλήτου της Παντείου είναι και μια πρόκληση για την πολιτική βούληση της κυβέρνησης, απέναντι σε μια ουσιαστική μεταρρύθμιση των ΑΕΙ. Από την αντιμετώπισή της θα φανεύει η στάση της απέναντι στις κοινωνικές επιστήμες, αν δηλαδή θα προωθήσει μια νέα πολιτική ή θα επανέλθει οριστικά στην παραδοσιακή αντίληψη. Αλλά ακόμη και η άποψή της απέναντι στη Δημόσια Διοίκηση, αν δηλαδή θέλει στελέχη τα οποία απλώς να διαχειρίζονται τον κρατικό μηχανισμό ή στελέχη που να μπορούν να έχουν ουσιαστικό ρόλο σε μια μεταρρύθμιση.

Στο επόμενο Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας που συνέρχεται στις 10 Μαρτίου στα Χανιά θα έχουμε μια πρώτη εικόνα για τα προηγούμενα.

1. «ΑΝΤΙ» τχ. 238, «Αυγή» 30-7-83.

2. Μία από τις εξαιρέσεις ένα αναλυτικό άρθρο του Γ. Καρρά στον «Δεκαπενθήμερο Πολίτη» τχ. 1, 5-11-83.

3. Οι επιτροπές που έγιναν την πρώτη περίοδο της μεταπολίτευσης για το πρόγραμμα σπουδών και το χωρισμό της Παντείου σε τμήματα με επικεφαλής τον αξέχαστο καθηγητή Καράγιωργα.

4. Χρ. Ροζάκης, «Αυγή», 7-8-83.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ «ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ» ΓΕΣ

● Τα προβλήματα των στρατιωτών στο Τ/ΓΕΣ θίγει η επιστολή που ακολουθεί. Υπενθυμίζουμε τα σχετικά γράμματα στα προηγούμενα τεύχη (309, 310) και την παρατήρησή μας ότι κάτι πήγε να αλλάξει, για ορισμένα πράγματα, σε κάποιο «χωριό» αυτής της «χώρας». Σ' αυτή τη «χώρα» όμως, όπως μας έγραφε και «ο χωρικός του ΑΜ» στο τχ. 310, υπάρχει μπόλικη «αυτοδιαχείριση και αυτονομία». Έτσι η «αλλαγή» προς το καλύτερο φαίνεται να ακολουθεί δικούς της παλαιούς και γνωστούς δρόμους.

Κύριε Διευθυντά,
Παρά το γεγονός ότι η ισότητα διαφημίζεται τόσο πολύ μέσα στο στρατό, εν τούτοις στο Πεντάγωνο, μέσα στην καρδιά της Αθήνας (όπου συγγενικό μου πρόσωπο υπηρετεί στο Τ/ΓΕΣ) φαίνεται μάλλον να σπανίζει. Βεβαίως το να έρθει κάποιος στην Αθήνα φαντάζει σαν μια ειδική μεταχείριση. Τι ωφελεί όμως να υπηρετεί κανείς μέσα στην Αθήνα, όταν ανήκοντας στο Τ/ΓΕΣ βγαίνει σαν εξοδούχος μια φορά την εβδομάδα; Σε καμία απολύτως μονάδα της Αττικής η υπηρεσία δεν εγγίζει το παράλογο όριο του 5 υπηρεσίες - 1 έξοδος. Είναι αυτό άραγε γνωστό στην ιεραρχία; Στο Τ/ΓΕΕΘΑ εξάλλου που στεγάζεται στον ίδιο χώρο, η υπηρεσία είναι 1 προς 1. Και κάθε Τρίτη (που υπάρχει νυκτερινή εκπαίδευση) οι στρατιώτες του Τ/ΓΕΣ με παράπονο βλέπουν τους συναδέλφους τους του Τ/ΓΕΕΘΑ να βγαίνουν εξοδούχοι ενώ από αυτούς την ημέρα εκείνη δεν έχει κανείς έξοδο. Γιατί λοιπόν τόση ανισότητα; Υπάρχουν στρατιώτες Α' και Β' κατηγο-

ρίας; Αφήνω δε το ότι όσοι στρατιώτες μετατέθηκαν «κατά λάθος», στο Τ/ΓΕΣ και είχαν κάποιο στρατηγό έφυγαν το γρηγορότερο με νέα μετάθεση. Και σαν να μην φτάνουν όλα αυτά, η διοίκηση του Τ/ΓΕΣ, αντί να προσπαθήσει να αυξήσει τη δύναμη του τάγματος (όπως έκανε η διοίκηση του Τ/ΓΕΕΘΑ), αντιμετωπίζει, τώρα το ενδεχόμενο περικοπής αδειών, λόγω «υπηρεσιακών αναγκών».

Τέτοιες όμως καταστάσεις κάθε άλλο παρά τονώνουν το φρόνημα των ενόπλων δυνάμεων. Νομίζω ότι η ιεραρχία (Αρχηγός + Υπαρχηγοί ΓΕΣ) κάποιο ενδιαφέρον πρέπει να δείξει.

Με εκτίμηση
Λημῆτριος Δεληκώστας
Κυψέλη

ΕΚΕΙ ΟΜΩΣ ΣΤΟΝ ΕΒΡΟ;

● Στον Έβρο τα προηγούμενα είναι «ψιλά» γράμματα. Εκεί δεν φτάνει η υπηρεσία. Χρειάζεται και η τιμωρία, προφανώς για να τονωθεί το «εθνικόν φρόνημα». Να η κατάσταση σε μια μονάδα στην οποία μόνο στο Γενάρη «πέσαν» 500 ημέρες φυλακή. Και μέχρι το τέλος του χρόνου έχουμε ακόμη...

Η κατάσταση στην 1η επιλαρχία Μέσων Αρμάτων έχει φτάσει στο απροχώρητο. Ενώ οι συνθήκες ζωής για τους φαντάρους είναι εξοντωτικές, ο Διοικητής ασκεί τρομοκρατική μέθοδο διοίκησης.

Η υπηρεσία μας πηγαίνει 4, 5 και 6 μέρες μέσα αλλά αυτό δεν πτοεί τον διοικητή να ρίχνει συνέχεια φυλακές που έχουν φτάσει στο ποσό των 500 μερών μέσα στο Γενάρη. Οι απαγορεύσεις πηγαίνουν σύννεφο. Τελευταία έχει απαγορεύσει τα ραδιόφωνα ενώ είναι η μόνη διασκέδασή μας για τις ελεύθερες ώρες και ενώ υπάρ-

χει διαταγή από το ΓΕΣ ότι επιτρέπονται.

Η τρομοκρατία, οι απειλές για στρατοδικεία είναι καθημερινό φαινόμενο στις αναφορές.

Η ψυχολογική πίεση είναι τόσο μεγάλη και δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις συναδέλφων που πηγαίνουν στο νοσοκομείο για ψυχολογικούς λόγους.

Ας μην μιλήσουμε βέβαια για την «ποιότητα» ζωής.

Τουαλέτες σε άθλια κατάσταση, θάλαμοι που στην παραμικρή βροχή παίρνουν νερό.

Ρωτάμε το υπουργείο.

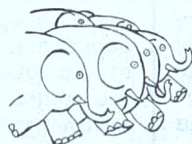
Πηγαίνουμε στο στρατό για να γίνουμε νευρασθενικοί;

Πηγαίνουμε στο στρατό για να μας θεωρούν πολίτες β' κατηγορίας και να μας διαλύουν την προσωπικότητα;

Ας ρίξουν μια ματιά επιτέλους και εδώ πάνω στον Έβρο.

Είναι καιρός νομίζουμε να καταργηθεί η πειθαρχική φυλακή που παρατείνει τη θητεία.

Δημοκράτες φαντάροι
από την Αλεξανδρούπολη

ΠΕΡΙ «ΠΡΟΕΔΡΟΛΟΓΙΑΣ»

● Το ΑΝΤΙ έπεσε στη «λούμπα» της Δεξιάς. Αυτό ισχυρίζεται ο αναγνώστης μας Θ. Δημάδης. Να ποια είναι η άποψή του:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Πιστεύοντας στην αρχή της αντιπαράθεσης και του διαλόγου, θέλω να εκφράσω εδώ μια άλλη αντίληψη για την ιστορική πράγματι «9η Μαρτίου» παίρνοντας αφορμή απ' το άρθρο του ΑΝΤΗΝΩΡΑ, τεύχος 309.

Κατ' αρχήν ένα περιοδικό σαν το «ΑΝΤΙ», δημοκρατικό και εκφράζοντας το χώρο της αριστεράς, δεν θα έπρεπε νομίζω να πέσει στη «λούμπα» της Δεξιάς και να ασχολείται με την «προεδρολογία», ένα θέμα που η Δεξιά με τα δόντια προσπαθεί να κρατά

στην επικαιρότητα. Ξέρουμε γιατί η Δεξιά συντηρεί, ένα χρόνο σχεδόν μετά, αυτό το θέμα: για να αμφισβητεί τη νομιμότητα και να παρουσιάζει τη λύση «Καραμανλή» στο προσκήνιο, αλλά όλοι οι άλλοι εμείς;

Το δεύτερο είναι το λεγόμενο ξάφνιασμα και το «εν κρυπτώ και παραβύστω». Τι έπρεπε δηλαδή, να βγει ο Ανδρέας στο λαό σε στιλ διαγγέλματος και να πει: «Ξέρετε εμείς θέλουμε να ριζούμε τον «Καραμανλή» και πριν πάρει την απόφαση η ΚΕ θα κάνουμε βολιδοσκοπήσεις παρασκηνιακά;» Ή έπρεπε να πει: «Θέλουμε να ριζούμε τον Πρόεδρο, ακούμε προσφορές; Κάπως αφελές δεν είναι; Και μετά η μόνη αρμόδια για να πάρει μια τέτοια απόφαση ήταν η ΚΕ του Κινήματος και όχι το παρασκήνιο. Την πήρε και την είπε και στο λαό, και στη Βουλή και στα πολιτικά κόμματα. Τα «κρυπτό και παραβύστω» αγαπητό «Αντί» άλλων κομμάτων γνώρισμα είναι.

Άλλωστε ο «Σαρτζετάκης» δεν εκλέχτηκε Πρόεδρος στις 9 Μάρτη για να είναι ξαφνικό, απλώς τότε προτάθηκε.

Φιλικά
Δημάδης Θεόδωρος
Καλλιθέα

Σ.Σ. Τώρα γιατί το «Αντί» να μην ασχοληθεί με την «προεδρολογία», όταν «ο κόσμος το χει τούμπανο... κτλ.» και ασχολείται πρώτα απ' όλους η Βουλή και ο πρωθυπουργός, μόνο ο αναγνώστης μας μπορεί να το εξηγήσει. Πάντως να είναι βέβαιος ότι την ανοικτή πολιτική δεν την εννοούμε σε «στιλ διαγγέλματος», κτλ. Υπάρχουν διαδικασίες και τις έχει υπερασπίσει και τις υπερασπίζεται και τώρα η Αριστερά, που κάθε άλλο παρά έχουν σχέση με την «ιστορική 9η Μάρτη».

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ

● Με καθυστέρηση δημοσιεύουμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε επιστολή - απάντησή του κ. Ντίνου Μακρόπουλου, τ. προέδρου του ΔΣ του ΟΤΕ στο ΑΝΤΙ τχ. 304. Υπενθυμίζουμε

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΡΒΑΛΙΑ

Τάκης Αλβανός • Γιάννης Γαλανός
Σταύρος Τσιρκός • Νίκος Χριστιανόπουλος

Μ. & ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ»
ΜΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΕΛΕΣΗ

ΤΟΥΤΑ • ΜΕΛΕΤΗΤΕΣ ΤΟΥΤΑ • 1
ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΣΤΑΤΟΥΕΣ ΤΟΥΤΑ • 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥ
ΤΟΥΤΟ

ΣΕΙΡΑ:

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ότι και μια σειρά ερωτήματα του ANTI σε σχετικό ρεπορτάζ έχουν μείνει αναπάντητα. Ας ελπίσουμε ότι έστω και καθυστερημένα θα υπάρξει απάντηση και σ' αυτά και σε όλα όσα μας γράφει ο κ. Ξ. Μαυραγάνης.

Κύριε Διευθυντά,

Στο υπ' αριθμ. 304/22.11.1985 τεύχος του ANTI, και σε επιστολή - απάντηση του κ. Ντίνου Μακρόπουλου, τ. Προέδρου του ΔΣ του ΟΤΕ, διάβασα μετάξυ άλλων τη φράση «όταν εμένα με δικάζαν στα έκτακτα στρατοδικεία για αντεθνικές πράξεις» ή είχα de facto «επαγγελματική απαγόρευση», κατά τα χρόνια της δικτατορίας σ' αυτές ακριβώς τις πολυεθνικές...».

Επειδή είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι ο κ. Μακρόπουλος, δεν ήταν στην Ελλάδα σ' όλη τη διάρκεια της δικτατορίας, θα μπορούσα να ρωτήσω πότε και για ποιες αιτίες τον «δικάζαν τα έκτακτα στρατοδικεία» και πως αυτή η de facto επαγγελματική απαγόρευση λειτουργούσε έξω από τα σύνορα της Ελλάδας;

Και τέλος πάντων που εργαζόταν ο κ. Μακρόπουλος, στη Γερμανία, μέχρι το 1980, οπότε επιδίωξε την εκλογή του ως καθηγητή της πολυτεχνικής σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης;

Φιλικά

Ξενοφών Ε. Μαυραγάνης
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΣΙΜΑΙΑ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

● Πήραμε και δημοσιεύουμε την παρακάτω επιστολή από σπουδαστές της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων.

Όπως είναι γνωστό, κάθε χρόνο, ένας αξιοσεβαστος αριθμός απόφοιτων Ανωτέρων και Ανωτάτων Σχολών, αναγκάζεται κάτω από την ασφυκτική πίεση της ανεργίας και της παντελούς υποβάθμισης του πτυχίου τους, να στραφεί στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες.

Συμβαίνει αυτές να προσφέρουν ακόμη κάποιες δυνατότητες για δημιουργική απασχόληση και επαγγελματική κατοχύρωση.

Όσοι από μας λοιπόν με κατακτήσαμε εξετάσεις, βρεθήκαμε στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων δεν αργήσαμε να νιώσουμε το νέο δράμα που εκεί μας περίμενε.

Κι αυτό γιατί ερχόμενοι στα Γιάννενα τέλη του '85 πληροφορούμαστε ότι, παρόλο που οι εξετάσεις στις οποίες πετύχαμε μας κατέτασαν στο Β' έτος σπουδών, η συνέλευση καθηγητών της Σχολής αποφάσισε να μας φορτώσει κι όλα τα μαθήματα του Α' έ-

τους. Εξαιρούνταν όσα είχαμε διδαχθεί στις Σχολές από τις οποίες ο καθένας προέρχονταν και κάποια άλλα —ελάχιστα— ακόμη μαθήματα. Συνολικά βρεθήκαμε χρωμένοι με 10 (δέκα) ακόμη μαθήματα του Α' έτους περίπου ο καθένας.

Στο σημείο αυτό παρουσιάζεται το ιλαροτραγικό φαινόμενο απόφοιτοι του Νομικού Τμήματος της Νομικής να απαλλάσσονται λ.χ. στα Μαθηματικά που βεβαίως ουδέποτε, διδάχτηκαν. Άλλοι του ίδιου τμήματος τα χρεώνονται, όπως τα χρεώνονται και κάποιοι απόφοιτοι του Οικονομικού τμήματος της Νομικής που αυτοί τα διδάχτηκαν. Απόφοιτοι της Παντείου απαλλάσσονται στην Ιστορία Πολιτισμού ενώ στην Πάντειο διδάχτηκαν Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας. Τέλος σπουδαστές προερχόμενοι από την ίδια ακριβώς Σχολή απαλλάσσονται άλλοι σε 11, άλλοι σε 12 κι άλλοι δεν ξέρουμε κι εμείς σε πόσα μαθήματα συνολικά.

Έξω από το γελοίο της ιστορίας του γεγονότος είναι ότι ουσιαστικά όσοι καταταχθήκαμε στο Β' έτος σπουδών καταδικάζομαστε σε μια χρονιά να περάσουμε σχεδόν δυο τάξεις. Κι αυτό τη στιγμή που για μας είναι κυριολεκτικά θέμα επιβίωσης να πάρουμε το πτυχίο στα χέρια μας το ταχύτερο δυνατόν.

Όσον αφορά δε στο συνολικό αριθμό μαθημάτων Α' και Β' έτους αυτά ανέρχονται —κρατηθείτε— γύρω στα 25 (εικοσιπέντε)!

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει, μέσα σε ελάχιστους μήνες, να μάθουμε: Μουσική, Ξένη Γλώσσα (για όσους δεν απαλλάχτηκαν), Τεχνικά και βεβαίως Μαθηματικά (πάνω κάτω τα Μαθηματικά της Μέσης Εκπαίδευσης). Κι ακόμη: Παιδαγωγική Αποκλεινόντων Παιδιών, Φιλοσοφία της Παιδείας, Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών, Φυσικά κτλ. κτλ. ΣΥΝΟΛΟ 25!

Σ' αυτά ας προσθέσουμε και το φόρτο των υποχρεωτικών εργασιών, των υποχρεωτικών παρακολουθήσεων και, επίσης, των πολυωρών υποχρεωτικών παρακολουθήσεων και διδασκαλιών σε Δημοτικά Σχολεία των Ιωαννίνων!

Κι όσο για τα βιβλία κοντεύουμε να μπουέμε στο Μάρτη κι ακόμη δεν τα έχουμε πάρει! Όσο για τα βιβλία του Α' έτους, ε, αυτά δεν μας τα δίνουν καθόλου!

Ο συλλογος των σπουδαστων της ΖΠΑ έκανε σχετικά διαβήματα τόσο στη διεύθυνσή της Σχολής όσο και στο υπουργείο Παιδείας, αλλά μάταιος κόπος!

Πρόδηλη γίνεται, μέσα απ' αυτά, η αντίληψη που πρυτανεύει στο υπουργείο Παιδείας και στην οποία η ΖΠΑ (κι όχι μόνο αυτή όπως πληροφορούμαστε) βασιλικότερη του βασιλέως πλειοδοτεί.

Μιλάμε για την αντίληψη περί

μάθησης που, ούτε λίγο ούτε πολύ, περιλαμβάνεται στη ρήση: «λίγο απ' όλα». Πρόκειται δηλαδή για τη λογική του πασαλείματος που βεβαίως ελάχιστα απέχει από το «τίποτα απ' όλα»!

Αυτή η υδροκέφαλη έμφαση στο πλάτος της γνώσης καταλήγει να εξουδετερώνει κάθε εμβάθυνση και κάθε γόνιμη ερευνητική διάθεση και προβληματισμό. Ακόντες - εκόντες, θα 'λεγε κανείς, φροντίζουν να κοιμίσουν το πνεύμα της αναζήτησης και την γεμάτη ευαισθησία αίσθηση χρέους που —προς μεγάλη τους τιμή— διακρίνει τους σπουδαστές.

Ένα άλλο, μερικότερο αλλά εξίσου καυτό, πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε είναι ότι στο μάθημα των Μαθηματικών έχουμε αφεθεί κυριολεκτικά αβοήθητοι αφού οι παραδόσεις του μαθήματος είναι προχωρημένες και η κατανόησή τους προϋποθέτει γνώσεις που δεν τις έχουμε. Θα 'πρεπε βέβαια να είχε υπάρξει κάποια μέριμνα από τη ΖΠΑ, αλλά δυστυχώς... Έτσι βαιίνουμε προς τις εξετάσεις πελαγωμένοι και επιπλέον το βιβλίο των Μαθηματικών δεν το δικαιούμαστε.

Ένα άλλο κρίσιμο ζήτημα είναι το καθεστώς των υποχρεωτικών φροντιστηριακών παρακολούθησεων που διεξάγονται σε τακτές μέρες και ώρες και καταλαμβάνουν χρονικό εύρος από τις αρχές του Φλεβάρη ως τα τέλη Απρίλη. Η ελλειπής παρακολούθηση αυτών των καθορισμένων παραδόσεων στερεί το δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου. Αίτημα —εύλογο άλλωστε— του συλλόγου των σπουδαστών είναι η κατάργηση αυτών των υποχρεωτικών ωρών παρακολούθησης (φροντιστηριακών). Εν πάση περιπτώσει το εξωφρενικό είναι —πέρα απ' όλα τα άλλα— ότι στερούμαστε και κάθε ευχέρειας κάλυψης αυτών, των έστω υπαρκτών παρακολουθήσεων, αφού για συμπλήρωση 6 (έξι) το πολύ ωρών παρουσίας την εβδομάδα απαιτείται η μόνιμη εγκατάστασή μας στην πόλη των Ιωαννίνων ως το τέλος του ακαδημαϊκού έτους. Αυτό το καθεστώς, όπως είναι αυτονόητο καθιστά απρόσιτη την Ακαδημία σ' όσους δεν έχουν άλλους πόρους έξω από το μισθό τους και για όσους έχουν κάνει το σφάλμα να δημιουργήσουν οικογένεια. Αλλά κι όσοι από μας έχουμε καταφέρει να βρισκόμαστε εδώ, άλλοι εξαντλώνοντας τα τελευταία όρια οικονομικής αντοχής των ιδίων ή των γονιών τους, κι άλλοι καταχρεώμενοι σε φίλους και συγγενείς, αντιμετωπίζουν καθημερινά το φάσμα της εξαθλίωσης. Τα νοικιαζόμενα σπίτια είναι σπάνια και τα ενοίκια πανάκριβα. Μας ζητάνε για ένα δωμάτιο 15-16.000 δρχ. Απ' αυτό και μόνο καταλαβαίνετε το συνολικό ύψος των εξόδων που υποχρεούμαστε κάθε μήνα να καταβάλου-

Klee

PAUL KLEE

ΤΑ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

1898-1918

ΤΟΜΟΣ Α

Ένα ωραίο ταξίδι στον κόσμο της νυχτός και της τέχνης είναι τα Ημερολόγια του Paul Klee. Οι αναγνώστες θα βρουν σ' αυτά στοιχεία για την οικογένεια του ζωγράφου, την παιδική ηλικία, τις έρευνες και τα ταξίδια του, θέματα που θα τον φέρουν πιο κοντά στο θαυμάσιο κόσμο της ζωγραφικής του. Η επαφή μας μ' αυτή την εκπληκτική προσωπικότητα της τέχνης είναι ένα ανώτερο σχολείο.

BIBΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΣΕ 2 ΤΟΜΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ Τ.Κ. 106 79

Τηλ.: 36.07.744 - 36.39.962

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος

Η πρώτη περίοδος της «Αλλαγής» και του «Τρίτου Δρόμου» προς το σοσιαλισμό κατά την ελληνική δοχή, από τον Γιάννη Ιωάννου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ
Τσιγγανική Ορχήστρα

Ο Γιάννης Καλαϊτζής εικονογράφει το σύνολο από τις καθημερινές πιέσεις ενός ανθρώπου που ζει και κινείται στη μεταπολιτευτική Αθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ**
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ - ΜΑΡΤΕΝ Λαμπράκηδες Ιστορία μιας γενιάς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ**

με. Και το υπουργείο μας στερεί και το δικαίωμα του φοιτητικού εισιτηρίου και της δωρεάν σίτισης. Αφήσαμε για τα τελευταία το ζήτημα της κατάρτισης αλλά και της συμπεριφοράς των καθηγητών. Πρώην δάσκαλοι και καθηγητές Μ. Εκπαίδευσης, με μόνο εφόδιο κάποια μετεκπαίδευση στο εξωτερικό, έχουν αναλάβει το έργο της διδασκαλικής μας κατάρτισης. Τα εφόδιά τους είναι εξ ορισμού περιορισμένα για να ανταποκριθούν με πληρότητα στο βαρύ και κρίσιμο έργο που τους έχει αναθέσει η Πολιτεία και μάλιστα σε κυριολεκτικά αντιξώες συνθήκες.

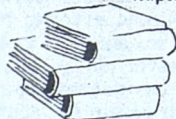
Φυσικό είναι λοιπόν ορισμένοι να αδυνατούν όχι μόνο να μεταδώσουν κάποιο γόνιμο προβληματισμό στους σπουδαστές, αλλά και να αγνοούν τον αντικείμενο της επιστήμης τους. Μην μporώντας λοιπόν να εμπνεύσουν κανένα και μη έχοντας καμιά ηθική ή άλλη ικανοποίηση από τη δουλειά που έχουν αναλάβει, ορισμένοι απ' αυτούς έχουν αποδοθεί σ' έναν αγώνα συκοφάντησης κι εξευτελισμού των σπουδαστών. Καθημερινά σχεδόν είμαστε υποχρεωμένοι να δεχόμαστε κατάμουτρα το απροκάλυπτο υβρεολόγιο και τα ξεσπάσματα της αυταρχίας και του σκοταδισμού εκ μέρους κάποιων κυριών που η συνολική στάση τους καταστρατηγεί τις όποιες προσπάθειες καταβάλλονται για αφομοίωση εκ μέρους των σπουδαστών των δημοκρατικών ιδεών στο πεδίο της Αγωγής.

Όσο για την αντιμετώπιση που επιφυλάσσουν στους σπουδαστές χαρακτηριστικό είναι ότι έφτασαν στο σημείο να σέρνουν στα δικαστήρια συνδικαλιστές και μέλη του ΔΣ του συλλόγου των σπουδαστών και να τους καταδικάζουν σαν κοινούς ταραξίες! Εν κατακλείδι και μέσα απ' όσα πιο πάνω εκθέτουμε, πιστεύουμε πως γίνεται φανερό πόσο απαράδεκτη είναι η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε μαζί με το σύνολο των σπουδαστών.

Δυστυχώς βρισκόμαστε στο σημείο να μην έχουμε άλλο παρά, πίνοντας κι αυτό το ποτήρι, να αντισταθούμε με κάθε μέσο, πέρα από τ' άλλα, υπερασπίζοντας την ίδια μας την αξιοπρέπεια που καθημερινά σκληρά δοκιμάζεται.

21-6-86

Β' ετείς σπουδαστές της ΖΠΑ
μέσω κατατακτήριων εξετάσεων
περιόδου '85-'86

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΔΠ

● Από το Σύλλογο ΕΔΠ του Πανεπιστημίου Θράκης πήραμε την παρακάτω επιστολή.

Τα γεγονότα του τελευταίου καιρού, που έγιναν στην Πολυτεχνική

Σχολή Ξάνθης του ΔΠΘ, σχετικά με τους λέκτορες, έβαλαν ξανά το ερώτημα: τι συγκεκριμένες αλλαγές έχει ανάγκη το Πανεπιστήμιο και σε ποιο βαθμό η νομοθεσία συντηρεί τη δεξιά πολιτική και αναπαράγει τις κατεστημένες δυνάμεις;

Οι επανεντάξεις των λεκτόρων πραγματοποιήθηκαν από τους καθηγητές κεκλεισμένων των θυρών —χωρίς την παρουσία των φοιτητών και του ΕΔΠ και, ειδικά στο Τμήμα Ηλεκτρολόγων μηχανικών, δεν προσκλήθηκαν ούτε οι ίδιοι οι κρινόμενοι. Μέσα σ' αυτό το κλίμα εξετάστηκε υποψήφιος επί έξι (6) ώρες —κύριος εξεταστής ήταν ο καθηγητής Λαμπρινός, γνωστός στην Πολυτεχνική Σχολή για τις ακραίες του ενέργειες.

Η στεγανοποίηση του σώματος των καθηγητών επιχειρείται και με άλλο τρόπο: Μετά την εξομείωση των επιστημονικών συνεργατών με τους βοηθούς, ως προς τη λεκτοροποίησή τους, άρχισε η τακτική πλοκαρίσματος των διδακτορικών. «Πρωτοπόρο» ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση ανέλαβε ο καθηγητής Ε. Γαλούσης: ως μέλος συμβουλευτικής επιτροπής βάζει θέμα πρωτοτυπίας και συμβολής στην Επιστήμη του έτοιμου πια κειμένου μιας διατριβής, χωρίς όμως να κάνει συγκεκριμένες αναφορές. Όταν του ζητείται να τοποθετηθεί αν τα όσα ισχυρίζεται η διατριβή ως πρωτότυπα τα έχει ήδη δημοσιεύσει άλλος ερευνητής, η γιατί δεν θεωρεί ως συμβολή στην Επιστήμη τα όσα η διατριβή ισχυρίζεται ως συμβολή, τότε αυτός απαντά ότι ο ίδιος δεν εξετάζεται (!). Άλλωστε δηλώνει ότι η (σχετική) κρίση είναι υποκειμενικής υφής (!). Κάνει ανυπόγραφες κρίσεις πάνω στην έτοιμη πια διατριβή, τις οποίες κοινοποιεί στον επιβλέποντα καθηγητή καθώς και στο άλλο μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής, όχι όμως και στον υποψήφιο διδάκτορα. Επιπλέον, στη συμβουλευτική επιτροπή λείπει να μην τον προτρέψει να δεσμευτεί ποτέ να ανακρίνει τις υπόλοιπες παρατηρήσεις του επί της διατριβής, γιατί τότε θα δηλώσει ως χρόνο έξι (6) χρόνια. Άλλωστε από το νόμο δεν δεσμεύεται χρονικά...

Βέβαια, αυτό το πλοκάρισμα δεν είναι στιγμιαίο. Το ότι αποτελεί τμήμα ενός μακρόχρονου πολιτικού σκηνικού, το δείχνει η έμμεση αλλά σαφής παρατήρηση του καθηγητή Γαλούση: «... κατά τη λεκτοροποίηση θα κριθεί και το δημοκρατικό ήθος και η προσωπικότητα του υποψήφιου...». Έτσι φτάσαμε στο σημείο, το στέλεχος της «Ένωσης» να κρίνει το δημοκρατικό ήθος συνδικαλιστή, παλιότερα του φοιτητικού κινήματος και τώρα του ΕΔΠ.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι ο Γαλούσης δεν λειτουργεί σαν μέλος της συμβουλευτικής ε-

πιτροπής κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διδακτορικής διατριβής. Από τη γενικότητα των παρατηρήσεων του εκδηλώθηκε η αδυναμία του για σχολιασμό επιστημονικά τεκμηριωμένο και από την παρατήρηση των περι το δημοκρατικό ήθος του κρινόμενου και τη δική του δραστηριότητα ως Γραμματέα της «Ένωσης», διαφαίνεται και η μελλοντική στάση του σχετικά με την ακαδημαϊκή εξέλιξη του υποψήφιου διδάκτορα.

Ο Νόμος 1268/82, ενώ με κάθε λεπτομέρεια ποσοτικοποιεί τις επιστημονικές επιδόσεις, δεν λέει λέξη για το τι είναι αυτό το δημοκρατικό ήθος, η προσωπικότητα και η κοινωνική προσφορά. Όσο δυναμώνει η αντίδραση, τόσο πιο πολύ θα μετατρέπεται σε μειονέκτημα η συμμετοχή στο συνδικάτο και σε άλλες μαζικές δημοκρατικές οργανώσεις, σε εκδηλώσεις συμπαραστάσης της εργατικής τάξης, του φοιτητικού κινήματος, κτλ...

Ο Σύλλογος ΕΔΠ της Πολυτεχνικής Σχολής Ξάνθης εναντιώνεται σ' αυτή την πολιτική και την καταγγέλλει στα όργανα του ΔΠΘ και στην κοινή γνώμη, ζητώντας τη συμπαράσταση των προοδευτικών δυνάμεων.

Για το Σύλλογο ΕΔΠ
Ο Πρόεδρος
Ο Γραμματέας

ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΚ

● *Κι ένα γράμμα από την Ταϊλάνδη. Ο αναγνώστης μας Α.Δ. απαντά σε επιστολή του Α. Βοχαίτη για την ενότητα των δύο ΚΚ που δημοσιεύθηκε στο τχ. 307 του ANTI. Να ποια είναι η άποψη του αναγνώστη μας, για τα ΚΚ και το ΠΑΣΟΚ, από τη μακρινή Ταϊλάνδη.*

Αγαπητέ Σύντροφε:

Σαν λύση προβάλλεις την ενότητα των δύο ΚΚ μετά την αποτυχία του ΠΑΣΟΚ. Μην τρέφεις αυταπάτες.

Εγώ θα σου προτείνω πιο καλύτερες λύσεις.

Κάτω από τη σημαία των δύο ΚΚ ο αγώνας είναι προωμένος. Τα δύο ΚΚ είναι κόμματα σταλινικά, και πιστά όπως ο Στάλιν στο σοσιαλισμό σε μια χώρα και στην ανερχόμενη παγκόσμια σοσιαλιστική επανάσταση θα παίξουν το ρόλο της αντεπανάστασης. Η προδοσία που κουβαλάνε είναι μακριά και πολύχρονη (Ουμίσου Βάρκιζα, Γιάλτα, Λίβανο, Πότοδαμ, Καζέρτα).

Η λύση είναι μόνο μία «Επανάσταση» αλλά, πώς μπορούν τα δύο ΚΚ να κάνουν επανάσταση όταν την έχουν απορρίψει; (διάβασε τις θέσεις του 10ου και 11ου Συνεδρίου του ΚΚΕ) πώς να κάνουν επανάσταση όταν στέλνουν την αστυνομία στα Εξάρχεια να

χτυπούν τους νεολαίους, και όταν μέσα από τον «Ριζοσπάστη» δημοσιεύουν άρθρα όπως για ανθυγιεινά επιδόματα και ρεπό στους χωροφύλακες του κεφαλαίου και της άρχουσας τάξης; Ο Λένιν έλεγε πως αυτούς πρέπει να τους καταστρέψουμε και όχι να παλεύουμε να πάρουν ανθυγιεινά επιδόματα, και να τους εκδημοκρατίσουμε! Και το πιο σπουδαίο ο Φλωράκης στη Βουλή στις αρχές του Δεκέμβρη δήλωσε ότι το ΚΚΕ δεν θέλει να ριζέει το ΠΑΣΟΚ. Σύντροφε τα δύο ΚΚ είναι δεκανίκια του ΠΑΣΟΚ και το στηρίζουν στην εξουσία. Γι' αυτό είναι αντεπαναστάτες. Ένα επαναστατικό κόμμα πρέπει να βασίζεται στις αρχές του μαρξισμού και του διαλεκτικού υλισμού που είναι το εργαλείο για την επανάσταση και για την ανατροπή της καπιταλιστικής χολέρας και στην Ελλάδα το αντιπροσωπεύει το ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ. (Ελληνικό τμήμα της διεθνούς επιτροπής της 4ης διεθνούς). Η σημαία τους είναι ακυλιδωτή χωρίς προδοσίες και χωρίς συμβιβασμούς.

Με επαναστατικούς
χαιρετισμούς
Συντροφικά Α.Δ.
υπό την Ταυλάνδη

ΤΑΜΠΟΥΡΛΑ

● Από τον Θ. Δ. Φραγκόπουλο πήραμε την ακόλουθη επιστολή, στην οποία απαντά ο συνεργάτης μας Χ. Γ. Λάζος (και μια άλλη όμως συνεργασία, σε άλλες σελίδες του ίδιου τεύχους):

Αγαπητό μου ΑΝΤΙ,

Στα όσα έγραψε σε δυο απανωτές συνέχειές σας ο φίλος ποιητής (αν δεν απατώμαι) Χ.Δ. Λιοντάκης για τη μετάφρασή μου του «Τενεκεδένιου Ταμπουρλού» του Γκύντερ Γκρας, επιτρέψτε μου να κάνω μια μονάχα διόρθωση: βιβλιογραφικά, το όνομά μου είναι Θ.Δ. Φραγκόπουλος, και όχι σκέτα Θ. Φραγκόπουλος. Δεν πρόκειται για ακκιισμό: επιμένω στην αναγραφή του ακρόνυμου του πατρικού μου ονόματος γιατί υπήρξε και συνώνυμος μου πρωτοεξάδελφος, Θεόφιλος Φραγκόπουλος επίσης, αλλά του Κωνσταντίνου, καθηγητής της Γεωπονικής Σχολής που τον «αυτοκτόνησε», δυστυχώς, η χούντα, και που έγραφε σωρεία επιστημονικών βιβλίων που δεν θα ήθελα (αν υποθεθεί βέβαια πως το

μπορούσα...) να τα ιδιοποιηθώ. Έτσι, αν πρόκειται ξανά να μου κάνετε τη σπάνια όντως τιμή να ασχοληθείτε με τα γραφόμενά μου ή τα βιβλία μου, θα ήθελα να σας παρακαλέσω να μην μονοψεύτε ορθά το όνομά μου.

Για τις παρατηρήσεις του κ. Λιοντάκη έχω να πω πως με βρίσκουν απόλυτα σύμφωνο, και οι απορίες μου είναι γιατί βρήκε μόνον αυτές να μου προσγράψει. Η μετάφραση του βιβλίου έγινε με κάποια βιάση, επειδή με έπιασε ο καιρός να πάω στην έδρα μου στο Πανεπιστήμιο του Κουίνς στη Νέα Υόρκη, και για τούτο είχαμε μείνει σύμφωνοι με τον εκδότη και τον φίλο κ. Αλ. Σχινά να αναλάβει εκείνος το δεύτερο χέρι της μετάφρασης —ίσως και γιατί η ευφυΐα του Γκρας μόνον με την πνευματώδη οθνεΐα του κ. Σχινά μπορούσε να αλισθεί σωστά. Δυστυχώς, για λόγους που δεν είναι του παρόντος, ο κ. Σχινάς μου αφείρεσε το προνόμιο της συνεργασίας μου μαζί του. Και όσο κι αν προσπάθησα να τη δώ ξανά και ξανά ο ίδιος τη μετάφραση μόνος μου, οι δυνάμεις μου, ισχνές καθώς είναι, με κατεπρόδωσαν. Πάντως, επειδή τυχαίνει τούτο τον καιρό να βρίσκομαι απασχολημένος με την μετάφραση του επόμενου βιβλίου του Γκρας που πρόκειται επίσης να βγει στον Κολλάρο, σημείωσα με επιμέλεια όλες τις παρατηρήσεις του κ. Λιοντάκη ελπίζοντας πως δεν θα επαναλάβω τα ατοπήματα. Πρέπει να πω, πως η πρώτη μου αντίδραση μετά την ανάγνωση των παρατηρήσεων του κ. Λιοντάκη ήταν να παρακαλέσω τον εκδότη να καλέσει τον κ. Σχινά να αναλάβει εκείνος τη μετάφραση τούτου του νέου βιβλίου του Γκρας (που ακόμα και ο τίτλος του, τούτη τη φορά, μου έχει στοιχίσει αρκετούς πονοκεφάλους...) αλλά ο εκδότης, για λόγους που τον αφορούν, αρνήθηκε να εισακούσει την παράκλησή μου.

Ε, μετά τις δεύτερες παρατηρήσεις του κ. Λιοντάκη, ελπίζω το τρίτο βιβλίο του Γκρας, που επίσης με περιμένει, θα είναι, επιτέλους, καλύτερο σαν μετάφραση. Και ελπίζω να θυμηθεί και ο ίδιος, το αρχικό του πατρικού μου επωνύμου, για τους λόγους που ανέφερα πιο πάνω.

Με πολλήν εκτίμηση και φιλία
Θ. Δ. Φραγκόπουλος

● Ο συνεργάτης μας Χρήστος Γ. Λάζος απαντά:

Στην επιστολή του Θ. Δ. Φραγκόπουλου εμφανίζονται πάλι δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα που τα συνάντησα και στη μετάφρασή του: πρώτα, η εξαιρετική βιασύνη με την οποία καταλήγει σε συμπεράσματα και, έπειτα, η έπαρση με την οποία τα επιδεικνύει. Με αυτό τον τρόπο υπηρετεί τις υποθέσεις εργασίας που διατυπώνει για το νόημα των πραγμάτων και αγνοεί ή παραβιάζει το γράμμα των κειμένων. Έτσι ενώ υπογράφω με τα αρχικά μου τα δύο σημειώματα (ΑΝΤΙ, τεύχη 308 και 309), αντί του συγκεκριμένου Χ.Γ.Λ. διαβάζει Χριστόφορος Λιοντάκης. Βέβαια ο ποιητής Χ.Δ. Λιοντάκης δεν έχει καμία σχέση με την κριτική αυτής της μετάφρασης.

Ίσως έπρεπε να υπογράψω ολογράφως, όμως και πάλι θεωρώ την αποκρυπτογράφηση εύκολη διότι αρκετά κείμενα του περιοδικού έχουν ολοκληρή την υπογραφή μου. Αν υποθεθεί λοιπόν ότι υπήρχε κάποιος γρίφος, τότε και η ελάχιστη έρευνα θα τον έλυνε. Όμως ο Θ. Δ. Φραγκόπουλος προτιμά τις έμμενες ιδέες του από την αναζήτηση του νοήματος.

Αυτή η τελευταία παρατήρηση ήταν και η ουσία της κριτικής μου στη μετάφραση του «Τενεκεδένιου Ταμπουρλού». Άντλησα τα παραδείγματά μου από τρεις μόνον σελίδες του βιβλίου, γιατί θεώρησα πως ήταν αρκετές για να αποδείξω πως το πρόβλημα αυτής της μετάφρασης δεν είναι η γνώση της γερμανικής γλώσσας —αυτή επιτέλους είναι αντικείμενο εκμάθησης, όπως σημειώνει ο Θ. Δ. Φραγκόπουλος— αλλά το λογοτεχνικό ύφος που αποδίδεται στα ελληνικά. Από αυτή τη σκοπιά, ακόμα κι αν το τρίτο βιβλίο του Γκ. Γκρας θα είναι καλύτερα μεταφρασμένο —πράγμα το οποίο δεν θεωρώ διόλου δεδομένο, επειδή η λογοτεχνικότητα μιας μετάφρασης δεν είναι ποτέ απλή συνάρτηση της τριβής με τον συγγραφέα και της καλύτερης γνώσης της ξένης γλώσσας —το «Τενεκεδένιο Ταμπουρλό» στην ελληνική απόδοση του Θ.Δ. Φραγκόπουλου θα παραμένει κακή λογοτεχνία.

Χ. Γ. Λάζος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημοσίες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικοί επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ

Μέτwnος 62 (1η παράλληλος της Μεσογείων, 3η στάση) ΧΟΛΑΡΓΟΣ

- Κάτι νέο στο χώρο του βιβλίου
- Αναγνώστηριο
- Παιδική γωνιά
- Αυστηρή επιλογή βιβλίων
- Εκπτώσεις
- Ειδικές προσφορές

Ένα βιβλιοπωλείο στο ΧΟΛΑΡΓΟ που θα το ζήλεσε το κέντρο

ΚΑΛΕΝΤΗΣ & ΣΙΑ Ε.Ε. Γραφεία: Κολοκοτρώνη 15, Τηλ. 3234.270 - 3231.781

Η θεωρία των λογοκριτών είναι ενιαία

Στα κείμενά του για τον κινηματογράφο, ο Μπ. Μπρεχτ σημειώνει πως ο καλός λογοκριτής αποδεικνύεται πολύ ευαίσθητος κριτικός. Συλλαμβάνει και ακολουθεί το ίχνος μέσα από το λαβύρινθο των σημασιών και ξέρει να αποκρυπτογραφεί το μήνυμα όταν αυτό αποτελεί εμπρόθετη ενέργεια του καλλιτέχνη.

Αυτή την απλή αλήθεια, την επιβεβαιώνουν τα απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ που δημοσιεύθηκαν σε εβδομαδιαίο περιοδικό. Προφανώς οι συντάκτες των εγγράφων δεν διαθέτουν ούτε την ερευνητική οξυδέρκεια ούτε την αναλυτική ευφυΐα των αμερικανών συναδέλφων τους της επιτροπής Μακάρθου που συνομιλούσαν με τον Μπρεχτ! Όμως συλλαμβάνουν μια σημαντική πλευρά του ζητήματος: την εμπρόθετη αποτύπωση ενός πολιτικού μηνύματος ως την ύστατη ουσία του πολιτιστικού προϊόντος. Και από αυτή τη σκοπιά τοποθετούνται σε κατοπτρική σχέση με τους κρινόμενους καλλιτέχνες.

Βέβαια, σε πρώτη όψη, αποτελεί σκάνδαλο η υπογραφή ενός καλλιτέχνη υπουργού Εθνικής Άμυνας κάτω από ένα έγγραφο που εισηγείται να παρθούν κατασταλτικά μέτρα εναντίον ενός θιάσου. Διότι κατασταλτικό μέτρο είναι η διακοπή επιχορήγησης όταν συχνά ισοδυναμεί με αδυναμία παραγωγής νέου έργου. Όταν όμως την αντίληψη αυτή συμμερίζονται ουσιαστικά πολιτικοί και καλλιτέχνες της δογματικής Αριστεράς, οι οποίοι εμπνεόμενοι από τη θεωρία του σοσιαλιστικού ρεαλισμού ζητούν να παρθούν κατασταλτικά μέτρα εναντίον ιδεών ή έργων που κατά τη γνώμη τους ασκούν κριτική στις δικές τους ιδέες ή προπαγανδίζουν τις ιδέες των πολιτικών τους αντιπάλων, τότε δημιουργείται ένα κοινό πεδίο στο οποίο η ταξική πάλη στο χώρο των ιδεών δεν διεξάγεται με ιδέες, αλλά με παρακολουθήσεις και αστυνομικά διατάγματα.

Είναι γνωστό —επειδή η συζήτηση έχει επαναληφθεί κάμποσες φορές— ότι οι λογοκριτές της Αριστεράς επικαλούνται ως τελευταίο και θεμελιώδες επιχείρημα, την πεποίθησή τους ότι οι θέσεις και οι αγώνες τους είναι αντικειμενικά προοδευτικοί και εξυπηρετούν τα πραγματικά συμφέροντα του λαού. Και με αυτή την έννοια νομιμοποιούν κάθε είδους μέτρα.

Παρότι αυτή την πεποίθηση συνήθως δεν τη συμμερίζεται ούτε η πλειοψηφία των καλλιτεχνών ούτε πάντα ο λαός, αξίζει να σημειώσουμε τις βασικές προϋποθέσεις της. Πρώτα, λοιπόν, προϋποθέτει ότι ο λαός και οι διαφωνούντες καλλιτέχνες δεν είναι ικανοί να κρίνουν οι ίδιοι το πολιτιστικό προϊόν, ούτε είναι δυνατόν να το κατορθώσουν μέσα από τη συμμετοχή τους στο διάλογο και την πάλη των ιδεών. Τα μέτρα λοιπόν δικαιολογούνται επειδή συντρέπει ένα αμάχητο τεκμήριο ανωριμότητας της κοινωνίας των πολιτών. Έπειτα, προϋποθέτει αυτή η άποψη την παραδοχή ότι το πολιτιστικό προϊόν είναι και οφείλει να είναι ένα από τα εργαλεία άσκησης της πολιτικής. Από αυτή τη σκοπιά λοιπόν, πρέπει να αντιμετωπίζεται με τις τρέχουσες μεθόδους της πολιτικής, που είναι πάντα μια σύνθεση συναίνεσης και καταναγκασμού. Κι όταν λιγοστεύει η συναίνεση, περισσεύει ο καταναγκασμός.

Με ένα διόλου παράδοχο τρόπο, αυτά τα επιχειρήματα στηρίζουν σιωπηρά και τη θεωρία της ΚΥΠ. Αντιγράφουμε από έγγραφο που δημοσιεύθηκε: ... «δεδομένου ότι κατά την κομμουνιστική μεθοδολογία, υπό το πρόσχημα της πνευματικής αναπτύξεως των νεαρών θεατών, (το έργο) αποβλέπει στον επηρεασμό αυτών, με σκοπό την είσπραξη πολιτικής ωφελείας». Αυτή την εκτίμηση ακριβώς συνοδεύει το σημείωμα του καλλιτέχνη υπουργού που ζητά διακοπή της επιχορήγησης.

Ο αντικομμουνιστής λογοκριτής υπουργός είναι φανατικός διότι γνωρίζει καλά ότι μοιράζεται με τους αντιπάλους του την ίδια θεωρία περί πολιτισμού. Το κοινό τους σημείο είναι η άρνηση της αυτονομίας του.

Σημειωματάριο Ειδήσεων

● Ας αρχίσουμε σήμερα με κάτι εξωτικό. Την Παρασκευή 7 Μαρτίου, στις 9 μ.μ., στο θέατρο της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης, η **Λήδα Σάνταλα** θα

δώσει ρεσιτάλ ινδικού κλασικού τελετουργικού χορού «**Μπάρατα Νάτσαμ**». Πρόκειται για ένα θεατρικό χορό, όπου η γλώσσα των χειρών και της έκφρασης αποτελούν, μαζί με τις πλαστικές κινήσεις και το ρυθμό, τα κύρια χαρακτηριστικά του. Το ρεσιτάλ είναι εμπνευσμένο από τη μορφή **Σίβα - Διονύσου**. Το ρυθμικό μουσικό μέρος αποδίδεται από κύμβαλα και το κρουστό «Μρίντανγκαμ», ενώ το μελωδικό από τη βίνα, το φλάουτο και το βιολί.

● Πολλά υπήρξαν τα αφιερώματα των περιοδικών για τα 2.300 χρόνια της Θεσσαλονίκης, μέσα στη χρονιά του 1985. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία αθηναϊκά. Ωστόσο το **Τριγώνιο**, περιοδική έκδοση *λόγου και τέχνης*, εκδίδεται στη Θεσσαλονίκη. Το πρώτο τεύχος του, αφιερωμένο στη λογοτεχνία και τέχνη της ιστορικής πόλης, περιέχει άρθρα, δοκίμια, διηγήματα και ποίηση. Και μια πληροφορία για τους μη Θεσσαλονικείς: *Τριγώνιο* ονομάζεται η θέση εκείνη των τειχών της πόλης, που βρίσκεται η πύλη της «Άννης της Παλαιολογίνης» από το 1.335 μ.Χ.

● Το περιοδικό **Διαβάζω** έχει κάνει βέβαια, προ μηνών, το δικό του αφιέρωμα στη Θεσσαλονίκη. Το τεύχος που κυκλοφορεί τη στιγμή που γράφονται τούτες οι γραμμές (αριθ. 137), είναι αφιερωμένο σε έναν από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους της γενιάς του '30, τον **Γιώργο Θεοτοκά**.

Η πολυμορφία και πολυεπίπεδη προσφορά του στο χώρο του πνεύματος και της τέχνης, παρόλο που έχουν

περάσει 20 χρόνια από το θάνατό του, δεν έχει ακόμη αποτιμηθεί και αξιολογηθεί. Δοκιμιογράφος, πεζογράφος, θεατρικός συγγραφέας, ποιητής, και προ πάντων μια μαχητική, σύγχρονη πνευματική προσωπικότητα, ο Γιώργος Θεοτοκάς, απεκόμισε πολλές θετικές αλλά και αρνητικές —συχνά άδικες και αστήρικτες— κρίσεις για το έργο του. Τα κείμενα που

δημοσιεύονται στο **Διαβάζω** και προσεγγίζουν ερμηνευτικά και ιστορικά κάποιες πλευρές της συγγραφικής του προσφοράς, αντικατοπτρίζουν κάποτε αυτές τις διστάμενες απόψεις, πράγμα που αποτελεί σύμφωνα με τον επιμελητή του αφιερώματος «**επιστική απόδειξη του ότι το έργο του Θεοτοκά είναι ακόμη πολιτιστικά ενεργό**».

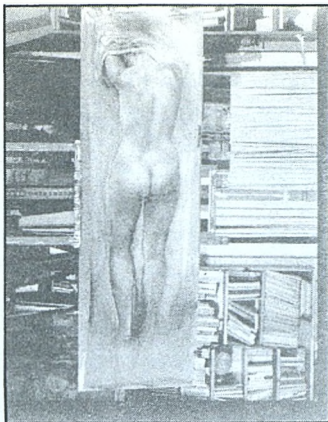
● Κυκλοφόρησε το τεύχος 5 (Χειμώνας 1985 - 1986) της **Κινηματογραφικής Λέσχης Χαλκίδας** με πληροφοριακό υλικό, φωτογραφίες και κριτικές για τις ταινίες που παίχτηκαν ή θα παιχτούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Έτσι υπάρχουν κείμενα που αφορούν έργα των σκηνοθετών Άλφρεντ Χίτσκοκ, Πήτερ Γουάιαρ, Φρανσουά Τρυφώ, Μπράιαν ντε Πάλμα, αλλά και έργα που ανήκουν στις εξής προγραμματισμένες θεματικές ενότητες: *Κρατική βία, Γαπωνέζικος κινηματογράφος, Μουσικός κινηματογράφος, Γυναικείες φιγούρες, οικολογία πυρηνική απειλή*. Η κινηματογραφική λέσχη Χαλκίδας είναι από τις πιο αξιόλογες του είδους. Αν το παράδειγμά της ακολουθούσαν περισσότεροι, τα πολιτιστικά μας πράγματα θα πήγαιναν, ίσως κάπως καλύτερα...

● Και μια και μιλήσαμε για κινηματογράφο, είδατε μήπως την προτελευταία, ποιητική, ειρωνική, τρυφερή, πικρή και προπάντων μαγική ταινία του

Φρεντερίκο Φελλίνι, «Και το πλοίο φεύγει»; Παίζεται ακόμα στις αίθουσες, σπεύσατε όσοι δεν προλάβατε. Και μια ειδηση για τους έλληνες θαυμαστές της τέχνης του «μάγου». Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Το Δέντρο» στη σειρά Κινηματογράφος — μια συλλογή κειμένων για το Φελλίνι με τίτλο «Και το πλοίο φεύγει».

● Αν αρχίσατε να αναρωτιέστε, τι γίνεται με τις εκθέσεις ζωγραφικής, υπάρχει, βέβαια, και στο τεύχος αυτό μια ειδηση για τα εικαστικά. Στις 24 Φεβρουαρίου εγκαινιάζεται στους δύο ορόφους της γκαλερί ΩΡΑ η δεύτερη ατομική έκθεση του ζωγράφου Αλέκου Λεβίδη. Ο Αλέκος Λεβίδης, μαθητής του Κ. Μαλάμου και Α. Κοντόπουλου πιστεύει ότι ο μοντερνισμός στη ζωγραφική, αντιπροσωπεύει, σήμερα, ότι και ο ακαδημαϊσμός στα τέλη του περασμένου αιώνα. Γι' αυτό, μη νιώθοντας την ανάγκη να συμπορεύεται με μία

«πρωτοπορία», αντλεί μέσα από την παράδοση της δικής μας ζωγραφικής, ιδιαίτερα της ελληνιστικής περιόδου, όσο και της ξένης, προσπαθώντας να δημιουργήσει ένα προσωπικό ιδίωμα.

● Και τελειώνουμε με μια διαμαρτυρία που διατυπώνει γραπτώς η Κίνηση Ποιότητας Ζωής της Νέας Φιλαδέλφειας. Ο περίβολος του ναού Κοίμησης της Θεοτόκου αποσιλώθηκε μετά από σχετική απόφαση του Δήμου Ν. Φιλαδέλφειας. Συγκεκριμένα ξεριζώθηκαν 20 μεγάλα και γερά δέντρα (μουριές) για να αντικατασταθούν με μικρές νερατζιές, επειδή σύμφωνα με τη γνώμη του εκκλησιαστικού συμβουλίου «ο χώρος ούτως ρυπαίνεται από τον καρπών των δένδρων αυτών» ενώ οι νερατζιές «συνιστούν και μian παράδοση των Ναών της Βασιλίδος των πόλεων». Μετά από μια τόσο σοβαρή αιτιολογία, δεν καταλαβαίνουμε γιατί διαμαρτύρονται αυτοί οι άνθρωποι για την οικολογική ισορροπία και τα πράσινα άλογα! Σε καμιά εικοσαριά χρόνια που θα μεγαλώσουν οι νερατζιές, η Αθήνα μπορεί να πνίγεται στο νέφος, αλλά οι —ελάχιστοι— περίβολοι των εκκλησιών της θα θυμίζουν τους αντίστοιχους των ναών της «Βασιλίδος των πόλεων»!

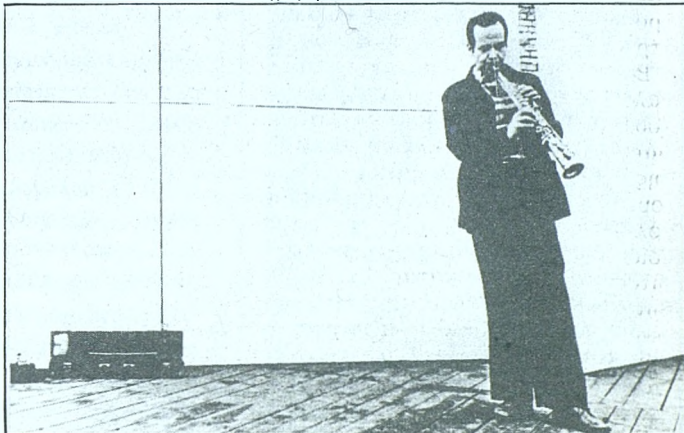
PRAXIS '86

Φεστιβάλ δημιουργικής μουσικής

Το φετινό Praxis '86 θα μπορούσε να θεωρηθεί εφύς υπέρβαση των προβλημάτων που γεννά το έτος πολιτιστικής —ανάμεσα σε άλλα— λιτότητας. Αφού τα πλέον φιλόδοξα προγράμματα δεν βρήκαν τελικά απήχηση στους εταίρους του Υπ. Πολιτισμού —το εγχείρημα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας αποδεικνύεται πολύ πιο ακριβό από όσο ομολογούν οι υπεύθυνοι του Υπουργείου —ο διοργανωτής του κ. Γιαννουλόπουλος αναγκάστηκε να το αναπροσαρμόσει ως προς το μέγεθος, χωρίς να αλλοιώσει τη φυσιογνωμία του φεστιβάλ. Διατήρησε λοιπόν την ιδέα της γόνιμης συνάντησης ανάμεσα στη σύγχρονη και την παραδοσιακή δημιουργική μουσική και επιχειρή-

σε να εμβαθύνει στην κατεύθυνση που είχε αρχίσει εδώ και δύο χρόνια: τη μουσική δηλαδή εμπειρία που παράγεται από την αρμονική συνένωση παραδοσιακών και ηλεκτρονικών οργάνων. Έτσι αυτή τη χρονιά, τη θέση παραδοσιακών μουσικών παίρνουν νέοι έλληνες συνθέτες και εκτελεστές που οι αναζητήσεις τους επιχειρούν να συνθέσουν σύγχρονα μουσικά ρεύματα με μια ανανεωμένη προσέγγιση της παράδοσης. Το Praxis '86 αποδεικνύει ότι εκεί που υπάρχει το όραμα και η στέρεη εμπειρία, ο προϋπολογισμός δεν είναι παρά μία από τις δευτερεύουσες διαστάσεις.

Το πρόγραμμα του φετινού Praxis '86 είναι το ακόλουθο:

Ο σαξοφωνίστας Steve Lacy.

ΔΕΥΤΕΡΑ 3 ΜΑΡΤΙΟΥ

Έκθεση "MAIL ART"
Επιμέλεια Έκθεσης: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ
Γκαλερί "F", Φωκυλίδου 12, Κολωνάκι, ώρα 8:30 μ.μ.

ΤΡΙΤΗ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ

1. ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΡΑΝΤΑΛΙΔΗΣ, ντραμς
ΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ, μπάσο
ΤΑΚΗΣ ΠΑΤΕΡΕΛΗΣ, σαξόφωνο.
2. RAINER BRUNINGHAUS, πιάνο, συνθεσάιζερ
HUGO READ, σαξόφωνο, φλάουτο
JO TOENNES, κρουστά.

ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΜΑΡΤΙΟΥ

1. ΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΗΣ, σόλο πιάνο.
2. PETER NU, πιάνο
TONY UTER, κρουστά
SAM KELLY, κρουστά
IRENE RACHEL SIEGEL, χορός
MARGO LANE, χορός

ΣΑΒΒΑΤΟ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ

1. ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, συνθεσάιζερ σόλο
2. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, συνθεσάιζερ, ηλεκτρονικά κρουστά
ΣΑΒΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ, φωνή, κρουστά

ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΚΜΕΚΤΣΟΓΛΟΥ, ηλεκτρική κιθάρα
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΑΜΟΥΛΗΣ, φωνή, σάζι, σιτάρ, φλογέρες, κρουστά
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΕΛΑΚΗΣ, ούτι φωνή

3. ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ, συνθεσάιζερ
ΘΥΜΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, σαξόφωνο, κλαρίνο, φλάουτο
ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΚΜΕΚΤΣΟΓΛΟΥ, ηλεκτρική κιθάρα
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΘΙΜΟΣ, ηλεκτρικό μπάσο, κρουστά

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΜΑΡΤΙΟΥ

STEVE LACY SEXTET
STEVE LACY, σοπράνο σαξόφωνο
STEVE POTTS, άλτο και σοπράνο σαξόφωνο
BOBBY FEW, πιάνο
IRENE AEBI, φωνή, βιολί, τσέλο
JEAN-JAQUES AVENEL, μπάσο
OLIVER JOHNSON, ντραμς

Τα Εισιτήρια για το «Παλλάς» κοστίζουν: 500 δρχ. πλατεία και 400 εξώστης.

Σε μια περίοδο λιτότητας από τη μια και πληθωρισμού από την άλλη το Praxis '86 δεν πρωτοτυπεί ούτε και στις τιμές. Η συνέχεια αποδεικνύεται πιο ισχυρή από τη συγκυρία.

Χ.Γ.Α.

Νέες Εκδόσεις

JOHN H. FINLÉY

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

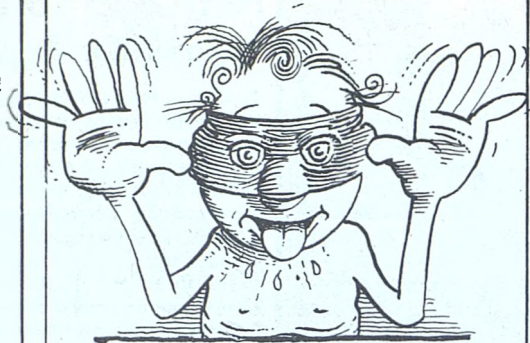
DOUGLAS M. MACDOWELL

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8
τηλ. 36.27.318

Εύα

Σε κάποιον απ' τους τρεις χιλιάδες τόμους της βιβλιοθήκης μου, θα κρυφτεί. Πατικωμένη σαν ξεραμένο φύλλο θα υπάρχει.

Τη χρώσταγα στη μητέρα μου, που φύλαγε σε κάποιο συρτάρι κάθε κομμάτι ύφασμα που της περίσσευε. Παλιές πετσέτες, φθαρμένα πουκάμισα, λειψά τραπεζομάντηλα, όλα πλυμένα και σιδερωμένα. Απ' αυτό το πολύχρωμο υλικό διάλεξα ένα κόκκινο κομμάτι φόδρας. Λεπτό, απαλό, γυαλιστερό.

Ήταν στα 1966, αν θυμάμαι καλά.

Την ονόμασα η μάσκα του Ζορρό, μα ήταν κάτι παραπάνω. Ήταν —έτσι αισθανόμουν— η μάσκα όλων των ηρώων που η ύπαρξή τους αναστάτωνα τη φαντασία μου. Ο Κόκκινος Διάβολος, ο Μπάτμαν κι ο Ρόμπιν, ο πιθηκάνθρωπος, ο Λόουν Ρήντζερ με τον Τόντο ο Χέρμπερτ των βυθών, το Πράσινο Βέλος, ο Ινδός Υπηρέτης, ο Γαλάζιος Μπιμπίκος, ο Ρόμ του Βέρν, ο Ιρλανδός Καβαλλάρης του Τιμοθου Ο' Λήρυ, το Φάντασμα. Ονόματα καρφωμένα στο μυαλό μου μέχρι σήμερα.

Έρχονται στιγμές που μεταφέρομαι αυτομάτως σ' εκείνους τους χρόνους. Τους χρόνους της Μάσκας, όπως χαριτολογώντας τους αποκαλώ. Βλέποντας παραδείγματος χάριν, το Μήτσο Μαυρίκη να πανικοβάλλει την αντίπαλη άμυνα, θαρρώ πως θα αντικρύσω μια σύγχρονη ενσάρκωση κάποιου μασχοφόρου εκδικητή του ολέθρου, ο οποίος τιμωρεί κάθε ευθυνόμενο για την καταστροφή της Σμύρνης.

Σε κάποιον απ' τους τρεις χιλιάδες τόμους της βιβλιοθήκης μου θα κρυφτεί. Θα περιμένει...

Είχα ανοίξει δύο τρύπες στο πανί για να βλέπω και το έδενα —ήταν αρκετά μακρύ— πίσω στο κεφάλι. Κάλυπτε το πάνω μέρος του προσώπου, φτάνοντας μέχρι τις ρίζες των μαλλιών μου. Μ' άρεζε να πιστεύω πως κάνεις δεν με αναγνώριζε όταν

τη φορούσα. Κι αν κάποιος μου φώναζε «Εμαλάκα χοντρέ», εγώ έκανα πως δεν άκουγα.

Με τα παιδιά της γειτονιάς απέφευγα να παίζω. Η μόνη που μου έδειχνε συμπάθεια ήταν η κωφόλαλη Εύα. Τα βράδια που βρισκόμαστε στον χήπο του σπιτιού μου, κρυβόταν πίσω από ένα θάμνο κι εγώ φορώντας τη μάσκα την έσωζα από τον Ντέρμοντς, τον Μάγιο Λουρτζ.

Σ' εκείνα τα βραδυνά παιχνίδια η μάσκα και οι ήρωές μου ήταν το πρόσχημα για να είμαι μαζί της. Τότε, φυσικά, δεν κατανοούσα ολοκληρωτικά τη σημασία της αναπηρίας της.

Το πραγματικό παιχνίδι, με πρωταγωνιστή το μεταμφιεσμένο μου πρόσωπο, γινόταν όταν έμενα μόνος στο σπίτι. Ο πατέρας μου, γνωστός καλλιτέχνης της Όπερας, έκανε κοσμική ζωή και η μητέρα μου σχεδόν πάντα τον ακολουθούσε. Έφευγαν, νομίζοντας πως είχα κοιμηθεί, ενώ εγώ, χωμένος κάτω απ' τις κουβέρτες, είχαβάλει τη μάσκα του Ζορρό και περίμενα.

Το έρημο και σκοτεινό σπίτι υπέκυπτε αδιαμαρτύρητα στις ορέξεις μου. Μεταμορφωνόταν σε τόπο περιπέτειας και αγωνίας. Γινόταν ο αόρατος κόσμος ενός μασχοφόρου ήρωα. Η Ευδοξία, η κωφή υπηρέτρια, βυθισμένη στον άγιο ύπνο της, έπαιρνε ευθύς το ρόλο του Βέλιγκ, του μοχθηρού φύλακα των ανακτόρων της Λεόννας ή των σκύλων Αμάλφι, που φρουρούν την Πιάτσα ντε λα Εσέντρα.

Τυλιγμένος απ' το λαϊμό και κάτω μ' ένα σεντόνι, φορώντας τη μάσκα μου, περιφερόμουν από δωμάτιο σε δωμάτιο παίζοντας, με κάθε αχτίδα του φεγγαριού που κατάφερνε να εισχωρήσει στο χώρο μου. Τα φώτα των αυτοκινήτων, τα νιαουρίσματα, οι σκύλοι, κάθε τυχαίος ήχος, κάθε αναλαμπή, κάθε σκιά, κάθε όγκος μεταμορφωνόταν σε κάτι άλλο.

Βάζοντας τη μάσκα άλλαζα τον κόσμο γύρω μου. Αυτές οι διαδοχικές μεταμορφώσεις μου επέτρεπαν να μην παραμένω ξένος και παραμορφωμένος σ' ένα κόσμο απτών φαντασιώσεων.

Οι γονείς μου δεν έμαθαν ποτέ τι έκανα τα βράδια που έλλειπαν. Η δράση μου δεν άφηνε ορατά ίχνη. Η μητέρα μου, που σιγύριζε το σπίτι με μανία, φάχνοντας κάθε απόμερη γωνιά του, απειλώντας, χωρίς να το ξέρει, την ιδιωτική μου ζωή, δεν κατόρθωσε να βρει τη μάσκα.

Ενώ χρόνο κράτησε αυτή η υπόθεση, ώσπου μια νύχτα χωρίς φεγγάρι, τη νύχτα της 20ης προς 21η Απριλίου του

1967, μέσα σε μια παράξενη σιωπή, μου πέρασε η ιδέα ότι δεν ήμουνα μόνος στο έρημο σπίτι.

Δεν περίμενα να βρω κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο, είχα συνειδητοποιήσει πως έπαιζα. Ήθελα να «φάξω», να επαναπροσδιορίσω την ύπαρξή μου μέσα από αυτή την έρευνα για το ανεύρετο και —γιατί όχι— για το ξένο.

Η νύχτα αυτή —τόρα την έχω ολοκληρωτικά αποκρυπτογραφήσει— στάθηκε καθοριστική για τη μετέπειτα διαμόρφωσή μου ως δημιουργού.

Να τι βρήκα ύστερα από δύο ώρες φάξιμο: κάτω απ' τον καθρέφτη της κουζίνας μια μικρή Ελληνική σημαία στη ντουλάπα, εκεί που η μητέρα φύλαγε τα φθινοπωρινά φύλλα, μια κουκλα δίχως στόμα στο συρτάρι με τα εσώρουχα του πατέρα μου, κάτω από μια χίτρινη φανέλλα, ένα κομμάτι πράσινο χαρτί τουαλέτας διπλωμένο προσεχτικά. Το ξεδίπλωσα. Ανακάλυφα τρεις φωτογραφίες, παλαιές, με δοντάκια γύρω γύρω. Στην πρώτη ματιά τα πρόσωπα χάθηκαν σε μια νεφελώδη οικειότητα, που, τα αμέσως επόμενα δευτερόλεπτα, μετέτρεψαν σε μια επώδυνη αναγνώριση. Οι φωτογραφίες απεικόνιζαν τους γονείς μου. Στη πρώτη στεκότουσαν στα βράχια του Σουνιού, με φόντο τον κυρτό λόφο της Καστέλλας. Στη δεύτερη διασκέδαζαν σε μια χριστουγεννιάτικα διακοσμημένη ταβέρνα. Στην τρίτη, όρθιοι στη γέφυρα του οχηματογωγού «Ηράκλειον» χαμογελούσαν στο φακό. Με περιέλουσε χρύος ιδρώτας. Και στις τρεις φωτογραφίες ο μεν πατέρας μου ήταν ντυμένος ευζώνος, η δε μητέρα μου ολοσχερώς φαλακρή. Πέταξα τις φωτογραφίες και αναζήτησα την ασφάλεια του κρεβατιού μου. Τη νύχτα της 20ης προς 21η Απριλίου ο ύπνος μου ήταν ανήσυχος.

Την επομένη, αν θυμάμαι καλά, δεν είχαμε σχολείο. Η μητέρα μου τάζε τα πουλιά στην αυλή και ο πατέρας μου προσπαθούσε να επισκευάσει το τηλέφωνο. Έτσι βρήκα την ευκαιρία να κοιτάξω με τρόπο στα ίδια μέρη.

Δεν υπήρχε τίποτα.

Η εβδομάδα 21 έως 28 Απριλίου ήταν μαρτυρική. Ένα «γιατί» βασάνιζε το μυαλό μου. Γιατί τόσα παράξενα πράγματα σε τόσο παράξενα μέρη; Αποφάσισα να επαναλάβω τη νυχτερινή μου εξόρμηση.

Ήταν Σάββατο βράδυ. Φόρεσα τη μάσκα και το σεντόνι. Τώρα πια ήξερα που να φάξω. Κάτω απ' τον καθρέφτη της κουζίνας βρήκα ένα πορσελάνινο αγαλματάκι

μιας κουτσής γυναίκας. Στη ντουλάπα, καρφιστωμένο σ' ένα παντελόνι, ένα κουρελόχαρτο: πάνω του, μόλις διακρίνονταν, οι λέξεις: «Ατομική Πρόθεση Αμαρτήματος» ακριβώς από κάτω η μινιατούρα μιας ραπτομηχανής. Στο συρτάρι με τα εσώρουχα, ένα τασάκι με αποτσίγαρα.

Υπήρχαν κι άλλα. Στο σκουπιδοτενεκέ ένας μαύρος στηθόδεσμος στο φαρμακείο του μπάνιου, δίπλα στις ασπιρίνες, στερεωμένη με μια γαλάζια πινέζα, η φωτογραφία ενός κλόουν με αφιέρωση: «στη Ραχήλ με αγάπη». Κράτησα για λίγο τη φωτογραφία στα χέρια μου. Αυτή τη φορά δεν τόλμησα να αναγνωρίσω το, κρυμμένο πίσω απ' τις μπογιές, πρόσωπο. Την πέταξα κι έτρεξα στο κρεβάτι μου. Ο ύπνος μου ήταν διάτρητος από εφιαλτικά όνειρα.

Το πρωί, πηγαίνοντας στο μπάνιο, πάτησα τη γαλάζια πινέζα. Εκείνη που στερέωνε τη φωτογραφία του κλόουν. Η μητέρα, ακούγοντας τις φωνές μου, έτρεξε να με βοηθήσει. Έβγαλε την πινέζα, μαζί και τη φωτογραφία, απ' το πόδι μου. Εγώ δε μπορούσα ακόμα και να την αγγίξω. Δεν πίστευα ότι η φωτογραφία υπήρχε. Δεν τολμούσα να το πιστέψω.

Πηγαίνοντας στο φαρμακείο, έμαθα ότι ο κλόουν της φωτογραφίας ήμουν εγώ και η Ραχήλ της αφιέρωσης η νεκρή μου αδελφούλα.

Ο φαρμακοποιός χρησιμοποιώντας συριγγα μου έκανε αντιτετανικό ορό. Γυρίζοντας στο σπίτι έκρυφα τη μάσκα του Ζορρό κι αποφάσισα να γίνω κριτικός λογοτεχνίας.

Σημείωση: Η ιστορία αυτή έφτασε τα χέρια μας με πολύ παράξενο τρόπο. Στις 8 Ιανουαρίου 1984, αργά τη νύχτα, στεκόμασταν άπραγοι στη γωνία Σκουφά και Ακαδημίας. Κρυώναμε. Ξαφνικά πετάχτηκε μέσα απ' το σκοτάδι ένας άντρας ιδρωμένος, εμφανώς κνηγνημένος. Σταμάτησε και μας κοίταξε. Τα μάτια του είχαν κάτι από τη λάμψη του χαλκού. Κρατούσε ένα χίτρινο φάκελο. Απλώσε το τρεμάμενο χέρι κι άφησε το φάκελο να πέσει. Χαμογέλασε. Ακούστηκαν ποδοβολητά. «Hooones!» είπε και χάθηκε. Μείναμε πάλι μόντοι.

Ανοιξαμε με διαταγμό τον χίτρινο φάκελο.

Περιείχε ό,τι διακρίσατε παραπάνω.

Εμείς απλώς διωθήσαμε τα ορθογραφικά λάθη.

Τον άντρα εκείνης της νύχτας δεν τον ξαναείδαμε.

ΑΓΓΕΛΟΣ
ΑΒΤΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΕΣ
ΕΤΑΙΡΙΑ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμηση, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΤΑ ΣΠΙΤΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

Η ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

«Το σκάνδαλο ως βιωματική αναγκαιότητα στην υπερρεαλιστική περιπέτεια: Δια βραχέων προσέγγιση και σύντομα αναιδής ερμηνεία του φαινομένου»

του Γιώργου Η. Σαραντόγλου

Οι πολλαπλές, κατά περιόδους, συνενώσεις του υπερρεαλισμού, ως κινήματος εν γένει, με λογής-λογής πολιτικές θέσεις και θέσεις, με την ψυχανάλυση, με την κοινωνιολογία, την παραψυχολογία κτλ., δεν δικαιούνται να μένουν κανέναν και τίποτα: τα ιστορικά, οι περιπέτειες και οι μυθολογίες τους ψάυθηκαν και ψάχτηκαν, μελετήθηκαν και ερευνηθήκαν από ένα πλήθος λαύρων ή εχεφρόνων —κατά περίπτωση— υπερρεαλιστικών.

Αντίθετα κάποιοι κώδικες ζωής των υπερρεαλιστών δεν έδελξαν ιδιαίτερα την προσοχή των κριτικών του κινήματος —όταν ολοκληρωτικά δεν αγνοήθηκαν...— παρά το γεγονός ότι καθόρισαν ή και διαμόρφωσαν, κάποιες στιγμές, την ίδια τη δυναμική της ανέλιξης του κινήματος. Ας παραθέσω τους κώδικες αυτούς: ο οιστριονισμός, ο εμπαιγμός, η ύβρις και κυρίως η πρόκληση εκείνη που εξικνείται μέχρι το σκάνδαλο¹.

Να 'ναι καλά λοιπόν, χίλιες φορές, ο Luis Bunuel που στην «Τελευταία Πνοή» του (1982)² απέρριπτα αλλά κατηγορηματικά μας τους επεσήμανε. Αλλά και η Χριστίνα Ντουνιά στην ανάγνωση της υστάτης μαρτυρίας (μήπως μαρτυρίου;) του υψιπετούς σκηνοθέτη («Αντί» περ. Β', τχ. 284, 29 Μαρτίου 1985, σελ. 50-51) εισπράττει εύστοχα την μπουνουελική μηνυματοποίηση και πολύ σωστά εστιάζεται στο παράπονο που ο Breton εκφράζει το 1955 στον Bunuel: Λουδοβίκε καλέ μου φίλε —του λέει— πέρασαν οι εποχές των σκανδάλων, άρα ο υπερρεαλισμός στερημένος από το οξυγόνο του δεν μπορεί παρά να πνέει, μοιραία, τα λείψαντα...

Το παρόν πόνημα, αφήνοντας κατά μέρος τις οιστριονικές (ή υστερικόμορφες) εκρήξεις, τον εμπαιγμό και την ύβριν, στοιχεία που ωστόσο εμπιρεύονται στην πρόκληση, θα επικεντρωθεί, δια βραχέων, στο υπερρεαλιστικό σκάνδαλο. («'Εν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ παγίς στηθεῖσα ὑπὸ ἐχθροῦ») Εγκυκλ. Λεξ. Ελευθεροδράκτη).

Και κατά τη διάρκεια των προ-υπερρεαλιστικών ασκήσεων προσανατολισμού (1915-1924) αλλά και της «sûrîco sensu» υπερρεαλιστικής περιόδου (1924-1940, ας αυθαιρετήσω) το κίνημα προκαλεί αενάως μία αλυσίδα σκανδάλων από τα οποία μοιάζει να τρέφεται και να ανα-τρέφεται.

Πρώτοι διδάξαντες βέβαια, οι ντανταϊστές, οι οποίοι από το 1915 ήδη οργανώνουν στο καμπρέ «Voltaire» της Ζυρίχης ευφάνταστα και προκλητικά «harpenings» θηρεύοντας παντοιοτρόπως το σκάνδαλο για το

σκάνδαλο. Οι υπερρεαλιστές, λίγα χρόνια αργότερα, δια της γραφίδος του L. Aragon θα δηλώσουν ότι το σκάνδαλο δεν αποτελεί αυτοσκοπό τους, και κατ' αυτό διαφοροποιείται ριζικά από τους ντανταϊστές. Οι υπό εκκώλαψη υπερρεαλιστές έχουν ηθεύσει στο dada (1919-1922) έχουν αναμετρηθεί μαζί του στο «ήγη» του περιοδικού «Littérature» (1922-1924)³ και έχουν οριστικά διαρhexεί τις σχέσεις τους μαζί του το 1924. Είναι ακριβώς η χρονιά κατά την οποία ο προαναφερθείς Aragon γράφει στο «Le libertinage» του: Δεν είμαστε προκλητικοί για την ίδια την πρόκληση, δεν είμαστε απλά και μόνο σαματατζήδες... «Είμαστε οι σπεσιαλίστες της ανταρσίας» συμπληρώνει ο A. Artaud τον Ιανουάριο του 1925. «Α-

ρου ως Gu. Apollinaire.

Ο Vaché που ο Breton θα γνωρίσει το 1916 στη Nantes, χαρακτηρίζεται εκκεντρικός «δάσκαλος στην τέχνη του να μη δίνει την παραμικρή προσοχή ή σοβαρότητα στο κάθε τι» θα επηρεάσει βαθύτατα τον ιδρυτή του υπερρεαλισμού στην κατοπινή καλλιτεχνική του (και όχι μόνο...) ανέλιξη⁴.

Όσο για τον Fabian Lloyd, γνωστότερο ως Αρθούρο Cravan, ποιητή, μποξέρ, κατ' επάγγελμα σαματατζή, αυτός διανέμει τηνπραμάτεια του (από τον Απρίλη του 1912 μέχρι τον Απρίλη του 1915), την αναρχική φυλλάδα του δηλαδή «Malintenant», μέσα σ' ένα καροτσάκι υπαίθριου μανάβη. Ο Cravan θα αποτελέσει το μήλο της έριδος μεταξύ ντανταϊστών

νοίξτε τις φυλακές, διαλύστε το στρατό...» διαλαλεί η «Révolution surréaliste». Τεύχ. Νο 2, Ιανουάριος 1925).

Η χρονιά 1925 ξεχειλίζει από σκανδαλώδεις υπερπραγματώσεις: επιστολές δάκνουσες και γρονθοκοπούσες προς τον Paul Claudel, τον Πάπα, τον Δαλαϊάμα και τους ψυχιάτρους —διευθυντές των φρενοκομείων. Οι πάντες και τα πάντα τίθενται βιαίως εν αμφιβολία, για να παραχωρήσουν τη θέση τους όμως στα δύο θέσφατα των Rimbaud και του Marx (σήματα κατατεθέντα του κινήματος): «Ν' αλλάξουμε τη ζωή, να μεταμορφώσουμε τον κόσμο».

Πολύ πριν όμως συμβούν τα θαυμαστά γεγονότα που νύξη τους γίνεται πιο πάνω, οι —τότε— υπό εκκώλαψη υπερρεαλιστές έχουν επιλέξει δύο συνοδοιπόρους τους, τους —τουλάχιστον ιδιόρρυθμους— A. Cravan και J. Vaché κι ακόμη θύουν ανάθημα στον βωμό των «avant la lettre» υπερπραγματώσεων του ποιητή De Kostrowitsky γνωστότε-

ρε του, έτοιμος να αφανίσει τους πάντες και τα πάντα. Το μεγάλο σκάνδαλο και ο πανικός αποφεύγονται χάρις στην εχέφρονα παρέμβαση του Breton, ο οποίος όμως δεκα-τρία χρόνια αργότερα αποτιώντας φόρο τιμής στον ήδη αυτοκτονήσαντα φίλο του δεν διστάζει να γράψει στο δεύτερο μανιφέστο του (1930): «Η πιο απλή σουρρεαλιστική ενέργεια συνίσταται στο να βγεις στο δρόμο με το ρεβόλβερ στο χέρι και να πυροβολήσεις στην τύχη όσο μπορείς το πλήθος»⁵.

Το κείμενο «Un cadavre» ίσως να αποτελεί το πρώτο δείγμα συλλογικής σκανδαλοθηρικής υπερρεαλιστικής γραφής. Πρόκειται για ένα λιβέλλο ο οποίος αναπέμπεται με αφορμή το θάνατο του A. France. Σε μία ατμόσφαιρα πανδήμου πένθους και εθνικής απώλειας, μέσα από τις οποίες βιώνεται από τους Γάλλους ο θάνατος του A. France, οι υπερρεαλιστές αρθρώνουν φράσεις αναιδείς και ασεβείς όπως οι παρακάτω: «... ας μη του συγχωρήσουμε ποτέ (του A. France) το ότι στόλισε με τα χρώματα της επανάστασης την ηλιθιωδώς χαμογελαστή αδράνειά του... Να φυλάκισουν το κουφάρι του (σε ένα σεντούκι) και να τον πετάξουν στον Σηκουάνα. Δεν πρέπει ακόμη και πεθαμένος αυτός ο άνθρωπος να μας λερώνει...»⁶.

Το 1928 σκάνδαλο συναρπαστικό και χαριέν: Ο Breton στη «Nadja» του συμβουλεύει τους τρελούς των φρενοκομείων να δολοφονήσουν τους γιατρούς τους! Η υπερέγκυρη —και τότε και τώρα— «Société Medico - Psychologique» διαρρηγγύνει τα ιμάτια της και στη Συνεδρία της 28ης Οκτωβρίου 1929 απαιτεί από τις αρχές να προστατέψουν τη ζωή των ψυχιάτρων.

«Είναι φανερό —τους απαντάει ο Breton το 1930— ότι οι ψυχίατροι συνηθισμένοι να μεταχειρίζονται τους τρελούς σαν σκυλιά παραξενεύονται που δεν τους εκχωρείται το δικαίωμα, ακόμη και έξω από τις κλινικές, να τους εξοντώνουν»⁷.

Την ίδια χρονιά το «L' age d' or», ταινία υπερρεαλιστική συγκύμα του Bunuel και του Dalí (όπως ειθίστα —λανθασμένα— να θεωρείται)⁸ προβάλλεται στο Studio 28 και προκαλεί το μένος φασιστικών ομάδων οι οποίες με συνθήματα «κάτω οι Εβραίοι!», «κάτω οι Μπολσεβίκοι!» καταστρέφουν τους πίνακες που έχουν αναρτηθεί στον προθάλαμο του κινηματογράφου. Οι αρχές απαγορεύουν πάραυτα την προβολή της ταινίας, όπως ο υποψιασμένος αναγνώστης —αλάθητα— θα υπέθετε.

Το 1935 λαμβάνει χώρα το πε-

ρίφημο χαστούκι που ο Breton επιδιώκει στον Ηλία Έρεν-μπουργκ, ο οποίος έχει ήδη αποφανθεί ότι «οι υπερρεαλιστές μελετούν τον Hegel και τον Marx, κόπτονται για την επανάσταση, αλλά εκείνο που αρνούνται είναι το να δουλέψουν... ζουν με το να απομυζούν την προίκα των συζύγων τους ... κτλ.».

Είναι όμως ο Salvador Dalí ο οποίος θα πάρει ενθουσιωδώς τη σκυτάλη από τους «αρχισματatzήδες» Breton, Aragon, Tzara κτλ., και θα σφαλίσει τη δεκαετία του '30 με τις σκανδαλικές υπερπραγματώσεις του. Άοκνος θρηυτής της πρόκλησης και του αχρείου σκανδάλου θα επωμισθεί με μένος πρωτοχριστιανού κατακομβιστή το κύριο βάρος των προκλήσεων που η υπερρεαλιστική γκρούπα θα επιτελέσει κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1930-1940.

Το 1928 ο Dalí κάθε άλλο παρά αθόρυβα εισβάλλει στο Παρίσι και το 1929 προβάλλεται η ταινία —καρπός συνεργασίας του με τον Bunuel «Ο ανδαλουσιάνικος Σκύλος», μοναδικής αυθεντικότητας υπερρεαλιστικό ντοκουμέντο, που παρέχει στον καταλανό ζωγράφο και το εισιτήριο για τη θριαμβική είσοδό του στην υπερρεαλιστική γκρούπα. Ο πληθωρικός και αχόρταγος Dalí κατά τη διάρκεια της υπερρεαλιστικής του περιόδου —η οποία δεν θα ξεπεράσει τη δεκαετία— ξεδιπλώνει πυρετωδώς όλο το φάσμα του τάλαντού του: ζωγραφίζει, γράφει ποιήματα, κριτικές, δοκίμια, κατασκευάζει «objets surréalistes», αενάως προκαλεί και υπερπραγματώνει. Το 1930 επινοεί την παρανοϊκή - κριτική μέθοδο θέασης της τέχνης. Το 1933 παρυσύρει στην υπερρεαλιστική γκρούπα και τον Ιάκωβο Lacan, για ένα βραχύβιο ταξίδι - περιπέτεια⁹.

Από το 1934 όμως ο καταλανός ζωγράφος αρχίζει να εξομολογείται στον Χίτλερ τον παρά-

φορο - παραληρητικό έρωτά του. Από την εποχή εκείνη αρχίζει και η αλυσίδα των υστερικών εκρήξεων λατρείας του προς τον φασισμό (Χίτλερ αρχικά και μεταπολεμικά ο Φράνκο) και το άπληστο κυνήγι του χρήματός. Ήδη λοιπόν από το 1934 χιτλερίζων —έστω και ιδιόμορφα— ο Dalí προκαλεί τις βίαιες αντιδράσεις των εν υπερρεαλισμώ συντρόφων του για να δεχτεί οριστικά και αμετάκλητα «κόκκινη κάρτα» από το κίνημα το 1938. Παρά και πέρα από τον Dalí - υποκείμενο, είναι βέβαια γνωστό ότι η ζωγραφική του θα παραμεινεί αθεράσαστα υπερρεαλιστική και επαναστατική: αυτός ο αντιδραστικός και υστερικός, «υσιπετής» ωστόσο, καλλιτέχνης κατοικείται και μιλιέται από ένα λόγο ρηξικέλευθο και αναρχικό. Ναι ο Dalí, εκών - άκων παράγει επανάσταση μέχρι τις μέρες μας.

Απόπειρα λοιπόν επιτέλους βραχείας και επομένως αναιδούς ερμηνείας της πρόκλησης και του σκανδάλου ως στοιχείων καθοριστικών της δυναμικής ενός κινήματος, του οποίου η ιταλική αναιδής, χυδαία και εξάισια κατάθεση αποτελεί την ακραιφνή και υπερβολική έκφραση.

Το υπερρεαλιστικό σκάνδαλο συνιστά ένα βίαιο γεγονός το οποίο αποπειράται να αντιστρατευθεί κάποιες θεωρούμενες ως —περίπου— αμετακίνητες κοινωνικές ή αισθητικές σταθερές. Και όχι μόνο αυτό: εκφράζει και την επιθυμία για μια κατάρνηση του χώρου και του χρόνου για μια «αν-ιστορική» απογείωση. Το υπερρεαλιστικό σκάνδαλο κατάγεται από ένα ομιχλώδες, πάντως καταθλιπτικό, παρελθόν και εξικνείται σε ένα όμοια ακαθόριστο, πάντως ερωτικό, μέλλον. Το υπερρεαλιστικό σκάνδαλο είναι ένα «acting-out», μία πράξις κορυβαντώσα, ένα πήδημα θανάτου επιτελούμενο στην τέλεια σιωπή: ζωγράφοι, ποιητές και νοήμον κοινό κρατούν την ανα-

πνοή τους. Πού σίτοι, χρώματα και νότες όταν το σώμα συνδιδάγεται με το θάνατο...

Πέρα όμως από τα πιο πάνω συγκινητικά και ενθουσιώδη το υπερρεαλιστικό «acting-out» εγγράφεται απαραίτητα στον κύκλο: κατάθλιψη - acting-out (σκάνδαλο) - υπερθυμία - μετουσίωση ή εξιδανίκευση (sublimation). Το παιχνίδι αυτό οδηγεί σε δύο δι-εξόδους: τη δημιουργία ή το θάνατο. Ο ψυχαναλυτής R.R. Held έχει επισημάνει το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αμέσων ή εμμέσων αυτοκτονιών στη γκρούπα των υπερρεαλιστών¹⁰. Είναι περίττο να παρατηρήσει κανείς ότι εδώ η δημιουργία (sublimation) αποτελεί έναν εξόχως τελεσφόρο αμυντικό μηχανισμό απέναντι στις αυτοκαταστροφικές ενορμήσεις.

Οι υπερρεαλιστές, οι οποίοι δεν περιορίζονται στη βία και στείρα άρνηση των κατεστημένων αξιών, αλλά που —συχνά υπεραϊσίοδοξα— οραματίζονται στα ερείπια ακριβώς των αξιών αυτών να ανεμίσουν τη σημαία μιας διαφοροποιημένης ζωής και ενός μεταμορφωμένου κόσμου, χωρίς ωστόσο να διαθέτουν —αλλοίμονο— τα «κότσια» για να αντιμετωπίσουν τις ματαιώσεις που μία τέτοια επιλογή συνεπάγεται, μοιραίο μοιάζει να εκρήγνυνται προς τον κόσμο με αλλεπάλληλα σκάνδαλα, υπερβολές, αμετροέπειες ή προκλήσεις, επιφλοιομένες δηλαδή εκφάνσεις των «acting outs» τους που άλλοτε ευτυχούν όταν τις διαδέχονται σίτοι εξάισιοι και χρώματα και άλλοτε ατυχούν όταν ζαλισμένοι οι ισορροπιστές κατακρημνίζονται...

Ευάριθμα μεράκια τον Μάη του '68 στο Παρίσι παραδόξως, θυμήθηκαν κάποια θέσφατα των υπερρεαλιστών και ευτυχώς, γιατί, κατά τα λοιπά, η περιπέτεια θεωρείται λήσασα, ικανή μόνο να δώσει τροφή σε διδακτορικά μνημόσυνα. Ή καθώς ο Εμπειρί-

κος έγραφε το 1937:

«Μετέωρη στιγμή σαν το φλουρί που μια στιγμή γυαλίζει πριν να πέσει. Νόστιμον είναι πως όταν πέσει χάνεται. Μένουν όμως τα πουλιά, μένει η φωνή τους και ό-που καθήσουν σε γυμνά κλαριά ή σε ποτήρια γιομάτα μαργαρίτες φυτρώνει ένα πούπουλο ή ένα πετρό με ρόδινη αιχμή, καθώς σπουδή στον άνεμο».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι το ανεκτίμητο «Dictionnaire general du Surréalisme et de ses environs» υπό την διεύθυνση των A. Biro και R. Passeron, Ed. Office du Livre, Fribourg (Suisse) 1982, εμπεριέχει λήμμα «Scandales» (εκτεταμένο) σελ. 374-375.
2. L. Bunuel: «Mon dernier soupir», Ed. R. Laffont, 1982, και εκδ. Οδυσσεάς, Αθήνα, 1984, μεταφρ. Μ. Μπαλάσκα.
3. «Littérature» 1η σειρά: Μαρτ. 1919 -Αύγ. 1921, 2η σειρά: Μαρτ. 1922 -Ιουν. 1924 (Επανεκδόση Ed. J.M. Place, Paris 1978).
4. Βλ. A. Breton: «Entretiens», Ed. Gallimard, 1952, σελ. 33-36.
5. A. Μπρετόν: «Μανιφέστα του Σουρρεαλισμού», εισαγ. μεταφρ., σχολ.: Ε. Μοσχονά, Εκδ. Δωδώνη, 1972, σελ. 66. Οι λοιπές μεταφορές από τα γαλλικά στα ελληνικά βαρύνουν αποκλειστικά εμένα.
6. M. Nadeau: «Documents surréalistes», Ed. du Seuil, Paris, 1948, σελ. 11-15.
7. A. Breton: «Point du jour», Κεφ. «La médecine mentale devant le surréalisme», σελ. 89, Ed. Gallimard, 1970. Πρώτη δημοσίευση στο περιοδικό «Le surréalisme au Service de la Revolution», No 2 Paris, 1930, σελ. 29-32.
8. S. Dalí: «La vie secrète de S. Dalí», Ed. La table Ronde, 1952, σελ. 220-221. Αν πιστέψουμε ωστόσο τα μπρετονικά «Entretiens» (ο.π. σελ. 157-158) οι υπερρεαλιστές «χρέωναν» το «L' age d' Or» στη συνεύρεση των Bunuel και Dalí.
9. Βλ. Γ. Σαραντόγλου: «Ο υπερρεαλιστής J. Lacan ο ψυχαναλυτής S. Dalí και η «Παράνοια» τους», ο Πολίτης, Σεπτέμβρ. 1983, τευχ. 62, σελ. 54-59.
10. R.R. Held: «L' oeil du psychanalyste: Surréalisme et Surréalité», Ed. Payot, Paris, 1973, σελ. 50-52.

Προς το παρόν! Απευθυνθείτε μελλοντικά στο **αντί**

Από το 1974 και μέχρι σήμερα, κάθε δεύτερη Παρασκευή κυκλοφορεί το ANTI.

Οι 22 τόμοι του ANTI απομνημονεύουν μια εποχή: από τη Μεταπολίτευση ως τις μέρες μας. Καταγράφουν το πρόσφατο παρελθόν και την καθημερινότητα του παρόντος.

Προβλήματα πολιτικής ιστορίας, ιδεολογίας, πολιτισμού έχουν καταγραφεί στις σελίδες των τόμων του ANTI που είναι χρήσιμοι για να ανατρέχει όποιος θέλει να γνωρίσει τα γεγονότα και τους μηχανισμούς που αποκρύπτονται.

Ζητείστε από τα γραφεία μας τους τόμους του ANTI που κυκλοφορούν. Έχουν ήδη εξαντληθεί οι πρώτοι 5 τόμοι (1974-1976)

αντί —ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60 121 15 ΑΘΗΝΑ 32.72.713 - 32.72.819

Αρχαιολογία, Περιβάλλον, Ανάπτυξη και Πολιτισμός

Η καθιερωμένη αντίληψη για τη μουσειακή παρουσίαση των ευρημάτων οδηγεί σε μία πλασματική εικόνα της ιστορικής πραγματικότητας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, πρόκειται για μία σκόπιμη αντίληψη που εξυπηρετεί προκαθορισμένες απόψεις, ακόμα και όταν αυτές δεν επιβεβαιώνονται από τα αρχαιολογικά δεδομένα.

Το μη εντυπωσιακό εύρημα στο Μουσείο

του Στρατή Παπαδόπουλου

Οι συλλογισμοί και οι παρατηρήσεις που ακολουθούν σχετίζονται άμεσα με το ερώτημα αν ο ρόλος ενός Μουσείου ολοκληρώνεται με την αξιοποίηση (έκθεση) των έργων τέχνης που έρχονται στο φως —με την ίδια λογική που λειτουργούν σήμερα οι αίθουσες τέχνης— ή πρέπει υποχρεωτικά να συμπληρωθεί και —πιθανόν— να μεταβληθεί. Για να υποστηρίξω τη δεύτερη άποψη θα αναφερθώ στη συμμετοχή του μη εντυπωσιακού ευρήματος σ' αυτή τη διαδικασία, ευρήματος που, αν και φαίνεται αδύναμο απέναντι στο εντυπωσιακό έργο τέχνης, θα πρέπει να θεωρηθεί ο πυρήνας για την καλλιέργεια και την ενίσχυση μιας νέας αντίληψης για το «έκθεμα» ή —καλύτερα— μιας νέας πρακτικής, μια που η αντίληψη έχει σ' ένα βαθμό ήδη σχηματισθεί, χωρίς όμως να συνοδεύεται από ικανοποιητικές εφαρμογές.

I

Θα πρέπει κατ' αρχήν να διευκρινιστεί ότι ο αρνητικός προσδιορισμός του τίτλου είναι συμβατικός, εφόσον κάθε τι που παρουσιάζεται σ' ένα Μουσείο και μόνο για λόγους χωρητικότητας και οργάνωσης του χώρου προϋποθέτει κάποια επιλογή και μ' αυτή την έννοια θα πρέπει να είναι εντυπωσιακό. Ο όρος λοιπόν χωρίς να σχετίζεται με το «ασήμαντο» ή το «ανάξιο» παραπέμπει στο εύρημα που δεν θεωρείται ικανό να διεκδικήσει μια θέση δίπλα στο έργο τέχνης ούτε να αποσπάσει την προσοχή και να γεννήσει το θαυμασμό του επισκέπτη απομονωμένο από τα «συμφραζόμενα» του και με μόνο εφόδιο τα μορφικά του χαρακτηριστικά. Αυτή η κατηγορία υλικού, που συνήθως φυλάσσεται στις αποθήκες των Μουσείων, μένει σχεδόν πάντα ανεκμετάλλευτη και ασχολίαστη και κάποτε πετιέται, είναι πραγματικά άξια αυτής της περιφρόνησης και ανίκανη να προσφέρει πληροφορίες και άλλου είδους συγκινήσεις;

Η σύγχρονη μουσειακή πραγματικότητα, αποτελεσμα ανάλογων θεωρητικών επιλογών, είναι φανερό ότι δεν παραχωρεί θέσεις σε μη εντυπωσιακά ευρήματα. Τα συγγενικά χαρακτηριστικά

χώρου και επιλεγμένων αντικειμένων δεν αφήνουν περιθώρια για μια προοπτική ένταξής τους, αφού η τετράγωνη αίθουσα, η προθήκη, το απαγορευτικό κιγκλίδωμα και τα ψηλά βάθρα απαιτούν για συμπλήρωμα αποκλειστικά αντικείμενα προικισμένα με κάποια ιδιαιτερότητα και άξια θαυμασμού για την παλαιότητα, την καλλιτεχνική μοναδικότητα και το οικονομικό τους αντίκρυσμα. Αυτό το καθεστώς προκαλεί —όπως είναι φυσικό— τη συγγραφική και έκδοση κατάλληλων, πλούσιων σε εικονογράφηση και διαφημιστικών από μια άποψη Οδηγών, που με τη σειρά τους καλλιεργούν μέσα από ανάλογη και αποτελεσματική ορολογία αυτή την αντίληψη. Έτσι, ο κύκλος που σχηματίζεται (επιστήμονας —επιλογή υλικού— υλικό και θέση του στο χώρο —Οδηγός— έργο του επιστήμονα) διατηρεί το ποσό της ενέργειας που χρειάζεται για την αναπαραγωγή του, εφόσον και τα τρία στάδια που τον αποτελούν λειτουργούν με αποτελεσματικότητα.

Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης, που δημιουργούν έναν ισχυρό αντίλογο στο επιχείρημα της αισθητικής συγκίνησης, όπως η τελευταία προσφέρεται από το σημερινό τρόπο ύπαρξης του Μουσείου, αναφέρονται στη συνέχεια υπονοώντας ότι στην αναιρέσή τους μπορεί να συντελέσει ικανοποιητικά το εύρημα που ονομάσαμε μη εντυπωσιακό:

1. Καταλήγουμε συχνά στην παρουσίαση μιας πλασματικής εικόνας της πραγματικότητας, που είναι πιθανό να φανερώσει σκόπιμη επιλογή για την εξυπηρέτηση προκαθορισμένων απόψεων, ακόμα κι όταν δεν επιβεβαιώνονται από τα αρχαιολογικά δεδομένα. Παράδειγμα: αν για μια προθήκη που θα αφορά την ύστερη εποχή του χαλκού στην κεντρική Μακεδονία επιλεγεί —για ευνόητους λόγους— η Μυκηναϊκή κεραμική της Χαλκιδικής, δίνεται άμεσα (και προφανώς σκόπιμα) η ψεύτικη εικόνα του εκμυκηναϊσμού της κεντρικής Μακεδονίας, υπόθεση συζητήσιμη τουλάχιστον σε σχέση με το μέγεθος της ίδιας ποιότητας. Η εικόνα της ίδιας ποιοτικής ή της Θράκης τον 6ο αιώνα δεν σχηματίζεται με την παρουσίαση των κούρων του Κιλκίς ή της Μεσημβρίας, αλλά

της χειροποίητης κεραμικής της εποχής του Σιδήρου που εξακολουθεί να παράγεται και να ακμάζει. Εννοείται βέβαια ότι μ' αυτό τον τρόπο προσφέρονται και εντυπώνονται εσφαλμένες πληροφορίες που συντελούν στην εξαγωγή εσφαλμένων δευτερογενών εκτιμήσεων.

2. Ακόμα κι όταν γίνεται προσπάθεια να αποφεύγονται παρόμοιες παρεξηγήσεις, η αδυναμία να παρουσιαστούν κάποιες όψεις μιας πολιτισμικής ενότητας ενταγμένης σε χώρο και χρόνο είναι πάλι φανερή και θα πρέπει να θεωρείται συνέπεια της τωρινής κατάστασης. Κι αυτό συμβαίνει επειδή βγάζοντας τα ευρήματα από τα σύνολά τους, στην ουσία τα καταργεί. Έτσι, εμποδίζεται η προφορά πληροφοριών που αφορούν στον τρόπο ζωής, τις δραστηριότητες και τις συνήθειες μιας κοινότητας, και αντί να φωτίζει, αποσιωπά την εξακρίβωση της σχέσης ανάμεσα στα υλικά κατάλοιπα και την ατομική ή κοινωνική συμπεριφορά. Παράδειγμα: τα κτερίσματα μιας ταφής ή ο εξοπλισμός ενός δωματίου ή θα δώσουν τις πληροφορίες που διασώζουν μέσα από τη θέση τους στο χώρο (σαν σύνολο δηλαδή) ή θα αποσυσχετιστούν απ' αυτόν και μεταξύ τους και θα αχρηστευθούν.

3. Είναι φανερή η απόπειρα να προκληθούν συγκεκριμένες αντιδράσεις από την πλευρά του επισκέπτη για λόγους προβολής των αποκτημάτων, συγκινήσεις που περιέχουν σαν συστατικά τους: το θαυμασμό του καλλιτεχνήματος και του δημιουργού, την εθνική περηφάνεια, τον εντυπωσιασμό μπροστά στο παλιό και πολύτιμο και —για όσους βλέπουν πίσω από το «αρχαίο» κάποιον ανεξήγητο μυστικισμό— ένα παράδοξο δέος. Γίνεται αντίληπτο λοιπόν ότι, από τη στιγμή που επιζητούνται τέτοιου τύπου συναισθηματικές στάσεις, μόνον ορισμένων ειδών ευρήματα μπορούν να φανούν χρήσιμα, τέτοια που να προκαλέσουν εντύπωση. Είναι δύσκολο —προφανώς— να αισθανθεί κάποιος εθνικά περήφανος για τη λειασμένη επίπεδη πέτρα που πάνω της οι πρόγονοί του τριβανε τους καρπούς τους και να αγνοήσει τις χρυσές προσωπίδες και τις λάρνακες των τάφων.

4. Διαμορφώνονται με τον ίδιο

τρόπο και συγκεκριμένοι λόγοι επισκεψής ενός Μουσείου, λόγοι που τροφοδοτούν μια ιδεολογία του επισκέπτη, που τις περισσότερες φορές παράγει μια συγκεκριμένη, αβάσιμη και συχνά νοσηρή σχέση του ατόμου με την ιστορική, την ανθρωπολογική και την κοινωνιολογική πληροφορία. Δείγμα αυτής της παρεξήγησης αποτελεί το ενδιαφέρον του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού για το οικονομικό αντίκρυσμα κάθε ευρήματος, η επιβολή στη συνείδηση του ατόμου της ισοσύτητας: «αρχαίο» = ποσό, κάτι που συνοδεύεται από μια παρερμηνεία του έργου του αρχαιολόγου, και συχνά από μια παρεξήγηση του ίδιου του αρχαιολόγου σαν ατόμου.

5. Η δουλειά του αρχαιολόγου πάντως έχει υποστεί και αμεσότερο πλήγμα από την τωρινή μουσειακή τακτική: το έργο του απεικονίζεται ελάχιστα, άλλοτε δεν εκπροσωπείται καθόλου, μια που η τύχη δεν του χάρισε ευρήματα που να είναι σε θέση να προκαλούν εντύπωση και θαυμασμό, και —όταν εκπροσωπείται— σχεδόν πάντα παρουσιάζεται —συνήθως μοναδική— απέναντι σε δεκάδες πήλινες —κατορθώνει να μεταφέρει και να μεταδώσει πλασματικές εικόνες.

6. Το τελευταίο αυτό παράδειγμα μας αποκαλύπτει το πρόβλημα του ποιο είδους δραστηριότητας, ποιος τρόπος ζωής, ποιες ομάδες ή ποιες τάξεις εκπροσωπούνται μέσα απ' τα ευρήματα που επιλέγονται. Αυτά τα ερωτήματα παραπέμπουν σε μια σειρά άλλων: αυτό που παρουσιάζεται, τι ποσοστό διαδικασιών αντιπροσωπεύει, ώστε να μπορεί να θεωρείται ότι καθρεφτίζει μια ενότητα; Τα αντικείμενα που υλοποιούν την ύπαρξη μιας ομάδας, για παράδειγμα, είναι τόσα και τέτοια που να πείθουν για τη δράση και την ταυτότητά της;

7. Τα κείμενα που πληροφορούν τον επισκέπτη μπορούν να ανήκουν σ' έναν από τους παρακάτω τύπους:

α. της καρτέλας που συνοδεύει το αντικείμενο,

β. του πίνακα, που τοποθετημένος στον τοίχο προσπαθεί να το σχολιάσει πληρέστερα, να βοηθήσει στην κατανόησή του ή να το παρουσιάσει ενταγμένο σ' ένα μεγαλύτερο σύνολο (λ.χ. το άγαλμα στον σκό του ναού), και γ. του Οδηγού και γενικότερα κάθε κινητού κειμένου (ενημερωτικά φυλλάδια για μεμονωμένα ευρήματα ή σύνολα ευρημάτων, κατάλογοι, φωτογραφίες κ.ά.). Κάθε τύπος περιέχει ανάλογο με το μέγεθός του αριθμό σφαλμάτων και παραπλανητικών ειδήσεων και τις περισσότερες φορές όχι μόνο δεν προσπαθεί να εξοικιώσει τον αναγνώστη με τα προβλήματα και να τον προειδεάσει για την αυθεντικότητα και το βάρος των πληροφοριών, αλλά καλλιεργεί —και τελικά νομιμοποιεί— μια σειρά εσφαλμένων εντυπώσεων. Αυτό το είδος ενημέρωσης και κυρίως του τύπου γ —αν εξαιρεθεί το πολύχρωμο συμπληρωμά του— αφήνει το κοινό μάλλον αδιάφορο.

8. Η λογική του εντυπωσιακού και μοναδικού διαιωνίζει μια άποψη για την αρχαιολογία και τους στόχους της, που και οι αρχαιολόγοι —τουλάχιστον σ' ένα μέρος τους— πολύ λίγο την ασπάζονται και την ακολουθούν. Η απαίτηση για μια *ανθρωπολογική ερμηνεία* του αρχαιολογικού υλικού (που δεν έχει νόημα να εντοπίζεται μόνο στην περιοχή της προϊστορικής αρχαιολογίας) δεν κατορθώνεται να εκφραστεί μέσα από το χώρο που υποτίθεται ότι συνδέει τον ερευνητή με τον επισκέπτη - θεατή - αναγνώστη και υλοποιεί τα συμπεράσματα του πρώτου. Η αδυναμία δεν πρέπει να αποδίδεται στην απουσία προτάσεων, εφόσον αυτές αποτελούν δευτερογενές συστατικό της επιλογής, αλλά στην *έλλειψη διάθεσης από το μέρος των αρχαιολόγων για την αποδοχή και εφαρμογή μιας άλλης τακτικής*.

II

Παρά τον εντοπισμό των συνεπειών που προηγήθηκε, και ακόμα κι αν δεχτούμε τις βλάβες που προκαλούν, θα μπορούσε κανείς να αναρωτηθεί αν είναι τελικά αυτονόητο ότι τα ευρήματα που υποστηρίζουμε έχουν το δικαίωμα να διεκδικούν θέσεις εκθεμάτων και αν τα σύνολα μη εντυπωσιακών αντικειμένων είναι σε θέση να καταργήσουν ή να μειώσουν αισθητά αυτές τις συνέπειες. Η απάντηση στο ερώτημα κατευθύνεται από την άποψη του καθενός για το *ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο του όρου «Μουσείο»*. Αν ορίζουμε το Μουσείο σαν χώρο έκθεσης των έργων τέχνης του παρελθόντος, η απάντηση είναι αρνητική. Η ακόσμητη ή και η εγχαράκτη κεραμική της εποχής του Σιδήρου δύσκολα μπορεί να σταθεί —όχι πάντως ισοδύναμα— δίπλα στους αμφορείς του 8ου αιώνα α-

πό τον Αττικό Κεραμικό. Αν όμως πιστεύουμε ότι μέσα από το Μουσείο είναι αναγκαία να προσφέρεται μια συνολική εικόνα των πολιτισμικών φαινομένων και συμπεριφορών μιας περιοχής και περιόδου, όπως αποκαλύπτεται (και όσο) από τους υλικούς της μάρτυρες, τότε η απάντηση για μια σειρά αιτιών που παρουσιάζονται στη συνέχεια είναι καταφατική.

Πριν όμως θα ήθελα να παρατηρήσω ότι η ιδεολογική αβεβαιότητα και ανασφάλεια που υπάρχει σχετικά με την απάντηση αποκαλύπτεται από προσπάθειες εκθέσεων να συνδυάσουν και τις δύο λύσεις. Οι απόπειρες αυτές είναι αποτυχημένες, αφού:

α. δεν είναι δυνατό να πετύχουμε και στους δύο στόχους χρησιμοποιώντας όμοιους τρόπους. Είναι άσκοπο, για παράδειγμα, να κλείσουμε μια χειροποίητη, κπνισμένη χύτρα στο ψηλότερο ράφι μιας προθήκης, β. οι απόψεις δεν συνοδεύονται από ανάλογο καταστάλαγμα θεωρητικών απόψεων. Αν δηλαδή κάποιος, για να φέρουμε πάλι ένα παράδειγμα, δεν θεωρεί «ωραίο» να παρουσιάσει ένα σύνολο υφαντικών βαρών ή των πιθαρών μιας αποθήκης με κατάλληλο τρόπο (έτσι ώστε να αποκαλύπτεται η λειτουργία του), τότε η έκθεσή τους φανερώνει την επιθυμία του να καλύψει την απαίτηση της καταφατικής απάντησης, χωρίς όμως ο ίδιος να την πολυτιμεί.

Αν συμμεριστούμε το δεύτερο ορισμό, μπορούμε να αναφέρουμε κάποιους λόγους που ενισχύουν την άποψη για συμμετοχή του μη εντυπωσιακού ευρήματος στους χώρους κάθε Μουσείου:

1. Δεν υπάρχει κατ' αρχήν λόγος να εξαιρεθεί, εφόσον ο δεύτερος ορισμός δεν θεωρεί προϋπόθεση του εκθέματος τη μοναδικότητα και τον εντυπωσιασμό που προκαλεί. Άλλωστε και οι ίδιες ιδιότητες αυτές —αν αποδεσμευτούν από την έννοια της τέχνης που υπονοούν— θα μπορούσαν να ισχύουν με άλλη λογική για ευρήματα που οι οπαδοί της σύγχρονης μουσειακής πραγματικότητας θα τα θεωρούσαν ασήμαντα. Ένα χειροποίητο κλειστό αγγείο φτιαγμένο με τόση μαστοριά, που να δίνει την εντύπωση ότι έχει γίνει στον τροχό, και με τόση αντοχή, ώστε να χρησιμοποιείται για μεγάλο χρονικό διάστημα, μπορεί να χαρακτηριστεί με κάποιο τρόπο εντυπωσιακό. Αντίθετα, μια Μυκηναϊκή κύλικα ή ένας Μεγαρικός σκύφος δεν αντιλαμβάνονται ποια μοναδικότητα θα δικαιούνταν να διεκδικήσει με μόνο εφόδιο μια γραπτή ή ανάγλυφη ζώνη.

2. Τα μη εντυπωσιακά ευρήματα μιας ανασκαφής αποτελούν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό και κατ' επέκταση αντιπροσωπεύουν πολύ μεγαλύτερο μέρος των λειτουργιών - δραστηριοτήτων του πλη-

θυσμού· χωρίς τη χρησιμοποίησή τους λοιπόν η παρουσίαση γίνεται με ελλείπη και αναγκαστικά *παραπλανητικό* τρόπο. Αν θεωρήσουμε νόμιμη την επιδίωξη μιας «αναπαράστασης» του αρχαίου χώρου - χρόνου που να βασίζεται στις πραγματικές πληροφορίες του υλικού και όχι στη φαντασία και ίσως στις υποσυνείδητες επιθυμίες του αρχαιολόγου και πιστέψουμε ότι αυτή η επιδίωξη δικαιούται να πραγματοποιηθεί μέσα από το Μουσείο, τότε η ενσωμάτωση των μη εντυπωσιακών ευρημάτων στο υλικό του και δικαιώνεται και επιβάλλεται. 3. Με την καθιέρωση αυτής της επιλογής και της μουσειακής πρακτικής που συνεπάγεται, οι συνέπειες της τωρινής κατάστασης που αναφέρθηκαν βρίσκουν έναν υπολογισμό αντίπαλο, με την προϋπόθεση βέβαια ότι αυτός ο αντίπαλος δεν είναι μετέωρος αλλά στηρίζεται σταθερά σε ανάλογες θεωρητικές προτιμήσεις και συμπεράσματα. Συντελεί στο να δίνουν πιο αυθεντικές εντυπώσεις και πληροφορίες, περικλείει περισσότερες πλευρές της πραγματικότητας και αναγκάζει στην ουσία να επιλεγεί σαν τρόπος έκθεσης η χρησιμοποίηση του ευρύτερου ευρηματικού συνόλου, εφόσον η απομόνωση των αντικειμένων δεν αποδίδει τα ποθητά αποτελέσματα. Συγχρόνως, έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει την παραγωγή άλλου τύπου συνοδευτικών κειμένων, φανερώνει άλλες τάσεις της σύγχρονης θεωρίας της αρχαιολογίας και συμμετέχει στη δημιουργία νέων σχέσεων επισκέπτη - ευρηματος και επισκέπτη - παρελθόντος.

Θα έπρεπε ίσως να διευκρινιστεί ότι η υποστήριξη του μη εντυπωσιακού δεν συνεπάγεται τον αποκλεισμό του έργου τέχνης. Επειδή όμως το τελευταίο αντιπροσωπεύει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και λειτουργία και συνδέεται με μια πλευρά της ανθρώπινης παρουσίας, έχει μικρότερη δυναμικότητα και δυνατότητα πληροφόρησης. Είναι όμως θεμιτό να καταργείται η φανερή ποιοτική διαφορά, έτσι ώστε να θεωρούνται ισοδύναμα, αν όχι καλύτερα, ευρήματα που απαιτούσαν πολύ περισσότερο χρόνο εργασίας για να βρεθεί η πρώτη ύλη τους, να κατασκευαστούν και να μεταφερθούν (τα χρυσά κοσμήματα για παράδειγμα) από άλλα που η πρώτη ύλη τους, βρισκόταν εύκολα και σε αφθονία και η κατεργασία τους ήταν λιγότερο δύσκολη και χρονοβόρα (τους τριπτήρες για παράδειγμα). Η απάντηση είναι καταφατική στα πλαίσια του δεύτερου ορισμού για το περιεχόμενο του όρου «Μουσείο». Η έννοια της ποιότητας πρέπει να συνδυάζεται με το κριτήριο του «σημαντικού» (όπως ορίστηκε παραπάνω) από την προϋπάρχουσα θεωρία. Λίγο πριν (βλ. λόγος I) υποστήριξα ότι ένα αποθηκευτικό

σκεύος καλοφτιαγμένο και αποδοτικό είναι σημαντικότερο από ένα Μεγαρικό σκύφο του 2ου αιώνα. Για να κάνω έναν παραλληλισμό —που δεν αντιπροσωπεύει βέβαια κανένα πραγματικό συσχετισμό— θα έλεγα ότι από τον εξοπλισμό ενός σύγχρονου σπιτιού οι πληροφορίες που μπορεί να αντλήσει κανείς από ένα ακριβό κρυστάλλινο βάζο (αν μάλιστα χρησιμοποιήσει μόνον εκείνες της διακόσμησης) είναι μηδαμινές μπροστά σ' αυτές που προσφέρει το σύνολο των οικιακών σκευών, η ένταξή τους στο χώρο, ο υπολογισμός της ανθρώπινης δραστηριότητας που απαιτούν κ.ά. Αν, βέβαια, προτιμήσουμε να αγνοήσουμε αυτές τις πληροφορίες και να ασχοληθούμε με τα διακοσμητικά μοτίβα του βάζου, αυτό σημαίνει ότι οι θεωρητικές μας επιλογές —θεμιτές ή όχι— είναι άλλου είδους. Υπάρχουν φυσικά περιπτώσεις, που το έργο τέχνης είναι δύσκολο να παρουσιαστεί σαν μέρος συνόλου ή μέσα από τη λειτουργική του αναλογία (τυχαίο εύρημα, προϊόν αρχαιοκαπηλίας). Σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι υποχρεωτικό να μην εκτεθεί, αφού μέσα από το Μουσείο μπορούν να εξυπηρετούνται διαφορετικές απαιτήσεις, όχι βέβαια —όπως αναφέρθηκε— με τις ίδιες μεθόδους και τρόπους εφαρμογής. Η διαίρεση των χώρων που είναι —προφανώς— πιο συνεπής και αποτελεσματική λύση από την ανάμειξη στον ίδιο χώρο διαφορετικών τρόπων αντιμετώπισης του υλικού. Οι διαφορετικοί όμως αυτοί στόχοι δεν μπορούν να θεωρηθούν ισοδύναμοι με την επιλογή που προτείνεται εδώ, με βασικό όργανο το μη εντυπωσιακό εύρημα και βασική πρακτική το ευρηματικό σύνολο.

III

Η αναγκαιότητα αυτής της κατεύθυνσης, εφόσον γίνει παραδεκτή, καταργεί αυτόματα το κριτήριο του «εντυπωσιασμού» και το αντικαθιστά με κείνο της «δυνατότητας για προσφορά πληροφοριών». Μια έκθεση όμως που θέλει να εκφράσει με συνέπεια αυτή την τάση θα αντιμετωπίσει περισσότερες δυσκολίες πράξης, και γιατί ο προσφερόμενος χώρος δεν εξυπηρετεί (ορθογώνιο σχήμα, προθήκες) και επειδή δεν έχουν —προς το παρόν— διαμορφωθεί κατάλληλες προτάσεις ούτε βέβαια δείξει τα αποτελέσματά τους. Θα προσπαθήσω λοιπόν ολοκληρώνοντας να παρουσιάσω μερικές (αν και όχι τελικές) προτάσεις - παρατηρήσεις που, νομίζω, ότι μπορούν να διευκολύνουν την εφαρμογή μιας τέτοιας επιλογής:

1. Να εξασφαλιστεί όσο το δυνατόν περισσότερη ανασκαφικό υλικό συνοδευμένο με τις απαραίτητες πληροφορίες για τα σύνολα των ευρημάτων, για να μειώνονται οι κίνδυνοι που πηγάζουν από την παρουσίαση άλλων

που αδυνατούν να προσφέρουν στοιχεία της ένταξής τους στο χώρο γενικότερα και σε συγκεκριμένες λειτουργικές ομάδες ειδικότερα. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται στα Μουσεία που το μεγαλύτερο μέρος του υλικού τους το αποτελούν τυχαία ευρήματα, αλλά από πρόχειρες σωστικές ανασκαφές και κάποια από τις συλλογές και το εμπόριο των αρχαιοκαπήλων.

2. Να υιοθετηθεί άλλη στάση απέναντι στο μη εντυπωσιακό υλικό στα στάδια της ανασκαφής, της συζήτησης και της δημοσίευσής του. Η παρατήρηση στο πεδίο θα διευκολύνει την κατοπινή μελέτη και η τελευταία θα καθορίσει τον τρόπο έκθεσης, την επιτυχία και την αυθεντικότητα της.

3. Η επιθυμία για αποτελεσματική και ωφέλιμη ένταξη των ευρηματικών συνόλων στους χώρους κάθε Μουσείου κάνουν μη χρηστικές και τις προθήκες αλλά —τελικά— και τον ίδιο το χώρο της αίθουσας, που το ορθόγωνιο σχήμα του αποδυναμώνει, για παράδειγμα, την απόπειρα να παρουσιαστεί ένα σύνολο ταφών ή μια κυκλική κατοικία με τον εξοπλισμό της. Η κατάργηση αυτού του σχήματος —που εσωτερικά δεν είναι ανέφικτη— διευκολύνει και κάνει το χώρο πιο πειστικό, «ελκυστικότερο», και αποδοτικότερο πληροφοριακά.

4. Να μεταβληθεί (όχι απλώς να συμπληρωθεί) η άποψη του κοινού για το αρχαίο εύρημα· μέσα από παράλληλη πληροφόρηση (παιδεία, αρχαιολογικό έντυπο, αρχαιολόγος) και με τη βοήθεια της ίδιας της εφαρμογής της νέας μουσειακής αντίληψης, να διαμορφωθούν μια σειρά λόγοι —διαφορετικοί από τους τωρινούς— για την επίσκεψη σ' ένα Μουσείο: υπαρέξη άλλης διάθεσης, άλλη σχέση με το υλικό απ' αυτή του θαυμασμού και επιθυμία για πληροφορίες άλλου είδους.

Τα ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Μέσα από μια συνέντευξη του Κώστα Γαβρόγλου στην Πέννη Τσακαλίδου

Μια από τις πιο αξιόλογες και προσεγμένες δουλειές σήμερα στο χώρο της ανανεωτικής Αριστεράς είναι και τα «Σύγχρονα Θέματα». Ένα περιοδικό επιστημονικού προβληματισμού και παιδείας, που αποβλέπει σε μια παρέμβαση στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, χωρίς τις εξαρτήσεις και τις ιδιαίτερες δεσμεύσεις ενός κομματικού εντύπου. Εκδίδεται κάθε τρεις μήνες από μια ομάδα νέων επιστημόνων που την αποτελούν: ο Νίκος Αλιβιζάτος, ο Θανάσης Βαλαβανίδης, ο Περικλής Βαλλιάνος, ο Σωτήρης Βάλντεν, ο Κώστας Γαβρόγλου, ο Γιώργος Γκουνταρούλης, ο Αρίστος Δοξιάδης, ο Νικήτας Λιοναράκης, ο Αχιλλέας Μήτσος, ο Τάκης Παναγιωτόπουλος, ο Μιχάλης Πατέρας, ο Στέφανος Πεσματζίου, ο Λουκάς Ρούφος, ο Σάββας Τσιλνής και ο Σταμάτης Χρυσολούρης.

Εμείς βρήκαμε κάποιο απόγευμα τον Κώστα Γαβρόγλου που υπήρξε γραμματέας σύνταξης στο περιοδικό από το πρώτο του τεύχος, που κυκλοφόρησε το Μάιο του 1978, μέχρι σήμερα, για να κάνουμε μια κουβέντα μαζί του γύρω από αυτή την εκδοτική προσπάθεια.

ΕΡ.: Κώστα πώς ξεκίνησε αυτή η συνεργασία για την έκδοση των «Σ.Θ.»;

ΑΠ.: Μετά τη μεταπολίτευση, με συζητήσεις που κάναμε διάφοροι φίλοι και σύντροφοι από το χώρο της ανανεωτικής Αριστεράς, είδαμε ότι καλό θα ήταν να βγει ένα περιοδικό σαν αυτό, τέλος πάντων, που ο καθένας μας είχε στο κεφάλι του, χωρίς ακριβώς να είναι σαφές το τι θέλαμε. Παράλληλα, είχαμε τότε ακούσει ότι ο Σταμάτης ο Χρυσολούρης ήθελε να ξαναβγάλει τα «Σ.Θ.» των οποίων ήταν εκδότης πριν τη δικτατορία. Κάναμε κάποιες κουβέντες με το Σταμάτη πάρα πολύ ευχάριστες, μας ενέπνευσε και η αποφασιστικότητά του, και αποφασίσαμε να βάλουμε μπρος.

ΕΡ.: Οι συνεργάτες του περιοδικού και η όλη προβληματική του είναι μέσα στα πλαίσια της ανανεωτικής Αριστεράς;

ΑΠ.: Όχι, αλλά θα ήθελα να το διευκρινίσω αυτό. Από την αρχή η προσπάθειά μας ήταν να θιξού-

με κάποια θέματα που η πληρέστερη κατανόησή τους χρειαζόταν την επιστημονική τους μελέτη με κάποια συστηματικότητα. Και εκεί αν θέλεις, έγκειται η επιτυχία ή αποτυχία του περιοδικού· στο ότι δηλαδή, προσπαθεί να συνεργαστεί με κάποια άτομα πολιτικοποιημένα, χωρίς όμως να χρησιμοποιηθεί ο άμεσος πολιτικός λόγος. Ένα, πράγμα που παλεύεται σήμερα σ' όλα τα επίπεδα, είναι το ότι, μπορούμε να έχουμε μια πολλαπλότητα στην προσέγγιση διαφόρων προβλημάτων, απελευθερωμένοι λίγο από την ταμπέλα του αν είναι αριστερά αυτά που γράφονται ή όχι. Υπάρχουν κάποια προβλήματα που η κατανόησή τους χρειάζεται μια συστηματική μελέτη η οποία υπερβαίνει αυτές τις ταμπέλες. Το λέω αυτό γιατί αυτό που χαρακτηρίζει τη θεματογραφία και την αρθρογραφία του περιοδικού προδικτατορικά, ήταν «η επιστήμη για το καλό του τόπου και του λαού». Πλην όμως η Αριστερά έχει προβλήματα μ' αυτήν την τακτική η οποία συνίσταται πρώτον στο άδαιο περιεχόμενο του διεκδικήματος αυτού, και κατά δεύτερον στο ότι η εκλαίκευση των διαφόρων θεμάτων ήταν στα όρια μυθοποίησής τους. Αυτά που λέω προφανώς έχουν το γνωστό κίνδυνο να θεωρηθώ ότι υποστηρίζω πως ο επιστημονικός λόγος είναι ουδέτερος κτλ. Αυτά τα θεωρώ ότι είναι ολίγον ηλίθια, διότι εδώ κάνουμε μια προσπάθεια σχολιασμού και προσέγγισης διαφόρων θεμάτων, που ενώ η Αριστερά στα λόγια είναι πιστή σ' αυτόν τον τρόπο προσέγγισης, στην πράξη τον απεχθάνεται. Σου λέει, δηλαδή, ότι το τάδε πρόβλημα πρέπει να το αναλύσουμε κτλ., και μετά στην πράξη σου ρίχνει την πλατφόρμα η οποία περίπου καμιά σχέση δεν έχει με την ανάλυση.

ΕΡ.: Ποια είναι τα στοιχεία του παρεμβατικού λόγου του περιοδικού;

ΑΠ.: Νομίζω ότι σε πέντε βασικά σημεία θα μπορούσα να θέσω τον παρεμβατικό μας λόγο. Το ένα είναι η θεματογραφία που περιλαμβάνει νέα θέματα, κάποια άλλα θέματα που θεωρούμε σημαντικά ανεξαρτήτως αν είναι καινούρια ή όχι, επίκαιρα θέματα, και, τέλος, μεταφράσεις. Το δεύτερο στοιχείο του παρεμβατικού μας λόγου έγκειται στη μεθο-

δολογία προσεγγίσης των θεμάτων αυτών. Το τρίτο είναι η μορφή και εδώ έχουμε, νομίζω, κάποια καινοτομία. Δηλαδή αποφασίσαμε ότι η Αριστερά δεν δικαιούται να δίνει το οποιοδήποτε πράγμα σε οποιαδήποτε μορφή της γουστάρει. Θεωρήσαμε, δηλαδή, ότι και η εμφάνιση του περιοδικού δείχνει έναν σεβασμό σ' αυτούς που το παίρνουν, αλλά και ότι αυτή καθ' εαυτή είναι μια παρέμβαση. Και μ' αυτή τη λογική ήτανε και η συζήτηση που είχαμε κάνει όταν συνεργαστήκαμε με την Βουβούλα Σκούρα, η οποία πράγματι έχει κάνει μια αναστοχαστική δουλειά. Το τέταρτο στοιχείο είναι τα αφιερώματα και η πληρότητά τους, και το πέμπτο στοιχείο είναι η δυνατότητα που δίνει το περιοδικό να εκφραστεί ένας κόσμος, που τα πιο παραδοσιακά κανάλια του αριστερού λόγου τον έκαναν πιο διστακτικό στην έκφρασή του. Όχι επειδή διατάζει να ταυτιστεί πολιτικά με την Αριστερά, αλλά επειδή θεωρεί ότι ο δικός του λόγος δεν έχει την αμεσότητα του λόγου ενός καθημερινού αριστερού περιοδικού. Νομίζω, λοιπόν, ότι σ' αυτά τα πέντε σημεία θα πρέπει να κριθεί ο παρεμβατικός λόγος του περιοδικού και θα πρέπει να κριθεί με δεδομένη την αντιφατικότητά του. Κι ακόμη, ας σκεφτούμε, ότι το περιοδικό αντανακλά την επιστημονική κοινότητα που υπάρχει. Δηλαδή τα περιοδικά δεν είναι φίλτρο για να βγάζουν το καλύτερο· είναι απλά για να αντανακλούν αυτό που υπάρχει.

ΕΡ.: Πώς συγκεντρώνεται η ύλη του περιοδικού; Κυρίως το προκαλείται το άρθρο ή σας έρχεται και μετά εσείς ομαδοποιείτε τα συναφή άρθρα;

ΑΠ.: Αυτό που κυρίως κάνουμε είναι ένας προγραμματισμός μια φορά το χρόνο, για τα αφιερώματα, και αναλαμβάνει κάποιος από τη Συντακτική Επιτροπή να ασχοληθεί με κάποιο από αυτά, που σημαίνει να κάνει κάποιες συζητήσεις με διάφορους που ενδιαφέρονται γι' αυτό το αφιέρωμα και να φτιάξει μια δομή γι' αυτό. Δηλαδή κατά 70% τα προκαλούμε τα άρθρα, αλλά είναι αρκετοί και αυτοί που μας στέλνουν από μόνοι τους.

ΕΡ.: Σε τι κοινό απευθύνεται το περιοδικό; Ποση απήχηση έχει σ' αυτό το κοινό, και τι είδους σχέση έχει αναπτύξει μαζί του; Είναι μια σχέση αμφίδρομη;

ΑΠ.: Νομίζω ότι πρέπει να δούμε ποια είναι τα κριτήρια επικοινωνίας με το κοινό. Προφανώς η αλληλογραφία είναι ένα κριτήριο. Ένα άλλο είναι οι συνδρομές που ανανεώνονται, καθώς και το πόσοι το αγοράζουν. Αυτό που νομίζω είναι το αδιευκρίνιστο στοιχείο στην Ελλάδα, και το οποίο είναι και το σοβαρότερο, είναι το πόσο διαβάζουν αυτά που αγοράζουν. Εμείς νομίζουμε ότι ελέγχουμε τι διαβάζουν θεωρών-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Αλκης Ραφτης

Η ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

πομπή και τελετή για τη δουλειά του Αλκή Ραφτης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

τας όλα όσα αγοράζουν (πράγμα το οποίο, βέβαια, δεν αντανάκλα την πραγματικότητα). Και επειδή αυτά που αγοράζονται ήδη είναι πολύ χαμηλής κυκλοφορίας — είτε για βιβλία πρόκειται, είτε για περιοδικά — πραγματικά τρέμω να σκεφτώ πόσοι στην Ελλάδα διαβάζουν. Και αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα.

Τώρα ποιο είναι το κοινό που απευθύνεται το περιοδικό; Είναι ένα κοινό με ενδιαφέροντα και λίγο πέρα από τη δουλειά του. Και δεν νομίζω ότι είναι πάρα πολλοί αυτοί. Το New Left Review είναι ένα από τα εγκυρότερα αριστερά περιοδικά και σ' όλο τον κόσμο πουλάει 14.000 τεύχη. Το νούμερο είναι ελάχιστο αν δεχτείς ότι το δικό μας περιοδικό πουλάει 3.000-3.500 τεύχη. Σκέφτομαι μήπως οι μηχανισμοί παραγωγής διανοομένων στη Δύση δεν έχουν άμεση σχέση με τον αριθμό των πτυχιούχων. Δηλαδή μήπως ο αριθμός διανοομένων είναι ανεξάρτητος από πτυχιούχους ή από το πόσο μεγάλη είναι η χώρα, κατάλαβες; Γιατί όταν μου λέει ο άλλος 14.000 το New Left Review και είναι αγοραστικό κοινό 200.000.000 στην Αμερική, 70.000.000 στην Αγγλία, συν διάφοροι άλλοι που είναι σ' όλη την Ευρώπη, (τουλάχιστον 10 ξέρω εγώ στην Ελλάδα που είναι συνδρομητές), βγάζω το συμπέρασμα ότι δεν έχει σημασία το πόσοι είναι στο πανεπιστήμιο ή το πόσοι έχουν πτυχίο. Κατάλαβες; Γιατί συνηθίσαμε να λέμε ότι όλοι όσοι είναι πτυχιούχοι είναι και διανοούμενοι. Άρα, λέει κανείς, όσοι περισσότεροι πτυχιούχοι, τόσο περισσότεροι διανοούμενοι. Ε, αυτό δεν ισχύει πουθενά. Διότι τα βιβλία που πουλιώνται, τα τεύχη των περιοδικών που κυκλοφορούν, δεν δείχνουν αυτό το συσχετισμό. Και αυτό είναι ένα ενδιαφέρον θέμα μελέτης, δηλαδή η διαδικασία παραγωγής διανοομένων και το ποιος είναι ο ορισμός του διανοούμενου.

ΕΡ.: Έχουν ειπωθεί κάποια σχόλια ότι τα «Σ.Θ.» είναι ένα περιοδικό κάπως ψυχρό και ακαδημαϊκό, και γι' αυτό απρόσιτο — σαν βιβλίο ας πούμε. Δηλαδή μια παράθεση αξιολογών κατά τα άλλα δοκιμίων, σε αντίθεση με τη φύση του περιοδικού εντύπου που έχει ζωντάνια, βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο, και μπορεί να αναπτύξει μια άλλου είδους σχέση με το κοινό.

ΑΠ.: Και σ' αυτό θα σου απαντήσω κατηγορηματικά. Νομίζω ότι πρέπει να συνειδητοποιήσουμε — κυρίως οι αριστεροί — ότι η γνώση και παράγεται και αποκτάται μέσα από μια εξαιρετικά κοπιώδη διαδικασία. Τι να κάνουμε, κάποια πράγματα είναι δύσκολα. Δεν αρνούμε ότι έχουμε κάνει κι εμείς κάποιες υπερβολές. Αλλά, ειδικά στην Ελλάδα, δεν μπορούμε να πούμε ότι περρισεύει ο ακαδημαϊσμός. Πε-

ρισεύει η άγνοια, ο βερμπαλισμός και η τυπολατρία που έχει μορφές που αντιστοιχούν στον ακαδημαϊσμό. Είθε να υπήρχε ακαδημαϊσμός. Ας καλλιεργήσουμε μια σοβαρότητα, τέλος πάντων. Και δεν είναι κακό να είμαστε σοβαροί, αναλυτικοί και συστηματικοί.

ΕΡ.: Ποιο βλέπεις να είναι το μέλλον των «Σ.Θ.»

ΑΠ.: Ε, τώρα και μεις είμαστε υποχρεωμένοι να προσαρμοστούμε. Έχουμε προβλήματα κι εμείς. Προβλήματα με την έννοια ότι καταλαβαίνουμε πως μας έχει ξεπεράσει κάπως η πραγματικότητα, και πρέπει να την κατανοήσουμε και να δούμε πώς θα προσαρμοστούμε, πώς θα εκσυγχρονίσουμε την παρεμβατικότητα του περιοδικού. Κάνουμε κάποιες κουβέντες μεταξύ μας και κοιτάζουμε τι ακριβώς πρέπει να γίνει. Δηλαδή, τέσσερα πράγματα κυρίως θα πρέπει να πάρει κανείς υπόψη του. Το πρώτο είναι η δομή και η λειτουργία της επιστημονικής κοινότητας. Τι είναι η επιστημονική κοινότητα σήμερα στην Ελλάδα. Υπάρχουν άπειροι οικονομολόγοι σήμερα που δουλεύουν, μηχανικοί, άλλοι επιστήμονες.

Τι κάνει αυτός ο κόσμος; Το δεύτερο είναι να δούμε αυτό που σου έλεγα προηγουμένα, τη σχέση των πτυχιούχων με τους διανοούμενους. Το τρίτο είναι ότι κανένα απ' αυτά τα περιοδικά δεν πρόκειται να έχει μέλλον στην Ελλάδα όσο το πανεπιστήμιο θα είναι στα χάλια που βρίσκεται. Δεν νοείται σε κανένα μέρος του κόσμου οι εκτός πανεπιστημίου χώροι να είναι οι χώροι κίνησης κάποιων φρέσκων ιδεών. Και στην Ελλάδα οι μόνες συγκρούσεις που γίνονται και οι μόνες που κυκλοφορούν είναι εκτός του πανεπιστημίου. Αυτό είναι φοβερό. Και το τελευταίο, που αδυνατούμε να το κάνουμε και που, όμως, θα ήταν το ζητούμενο, είναι να υπάρχει ένας σχολιασμός της επιστημονικής κίνησης. Ο αριθμός των συνεδρίων που γίνονται είναι ασύλληπτος, κάθε βδομάδα γίνονται συνεδρία.

ΕΡ.: Πόσο μπορεί να είναι αποτελεσματική μια ανανεωτική ματιά στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα;

ΑΠ.: Αν δεν λυθούν αυτά τα τέσσερα σημεία που ανέφερα, η ανανεωτική Αριστερά θα έχει βέβαια, κι αυτή την επιχειρηματολογία της, που, όμως, θα είναι απλά μια εμπεριστατωμένη συνθηματολογία.

Πήρα με πολύ ενδιαφέρον αυτή τη συνέντευξη από τον Κώστα Γαβρόγλου, υπεύθυνο ενός περιοδικού που πολύ συμπαθώ. Θα ήθελα να μπορέσω κάποια μέρα να πάρω, με το ίδιο ενδιαφέρον, μια συνέντευξη από τον υπεύθυνο ενός περιοδικού που πολύ θα αντιπαθώ.

Πέννη Τσακαλίδου

Βραβείο Γκονκούρ

ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΦΕΡΝΑΝΤΕΖ

Εγώ ο Πιερ Πάολο
στα χέρια του αγγέλου

ΑΣΤΑΡΤΗ

Χριστός ή Δαίμονας; Άγιος ή Ληστής;

Ένας άνθρωπος. Ένας άνθρωπος μόνος ενάντια σ' όλους, ο αιώνια ασυμβίβαστος, ο κατεξοχήν εξεγερμένος. Ένα ανησυχαστικό, συγκινητικό πλάσμα που διώνει τραγικά τα πολυάριθμα σκάνδαλα που προκαλεί σχεδόν άθελά του, τη σεξουαλική ιδιομορφία του και τις πολιτικές επιλογές του, που προσπαθεί πεισματικά να μεταμορφώσει τις αδυναμίες του σε δύναμη και οδεύει προς το θάνατό του μέσα σ' έναν ίλιγγο αυτοκαταστροφής.

Ο Πιερ Πάολο Παζολίνι: αυτός είναι ο ήρωας που μας μιλάει σε πρώτο πρόσωπο σ' αυτή τη μυθιστορηματική βιογραφία του Ντομινίκ Φερναντέζ, όπου ο συγγραφέας έχει ταυτιστεί απόλυτα με τον Π.Π.Π. Βίαιο και τρυφερό, τολμηρό και αθώο συνάμα, αυτό το μυθιστόρημα ποταμός κρατά αιχμάλωτο τον αναγνώστη από την πρώτη ως την τελευταία σελίδα του.

Πρόκειται για μια σύγχρονη Πιετά (συγκλονιστική σχέση μάνας-γιου), μια τεράστια κοινωνική τοιχογραφία (η Ιταλία από τη φασιστική εποχή ως τις Κόκκινες Ταξιαρχίες), μια σειρά από ολοζώντανα πορτρέτα προσωπικοτήτων (από τις σελίδες του περνούν ο Τσκανίνι, ο Μοράβια, ο Φελίνι, ο Μπερτολούτσι, ο Μπασάνι, η Κάλλας), μια πραγματεία πάνω στην ομοφυλοφιλία (από την πρώτη αγάπη του Π.Π.Π. για τον αγγελικό Σβεν... ως το μοιραίο «ψωνιστήρι» με τον άγγελο-φονιά του), μια Κωμωδία όχι Θεία αλλά Διαβολική.

Η ανάγνωση του έργου δε μας αφήνει αναλλοίωτους: αυτό το βαθιά ευαίσθητο βιβλίο εγγράφεται ανεξίτηλα στη μνήμη και στην εμπειρία μας.

ΑΣΤΑΡΤΗ

Η ΚΛΕΙΔΑΡΟΤΡΥΠΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

και η χαμένη τιμή του Χάινριχ Μπελ

Στα τεύχη Β' 308 και 309 του *Αντί* («Ένας παραμυθάς εξολοθρευτής», σ. 51 και 49, αντίστοιχα) ο Χ. Γ. Α [άζος] ασχολείται με τη μετάφραση του *Τενεκεδένιου ταμπούρλου* του Γκύντερ Γκρας την οποία υπογράφει ο Θ. Δ. Φραγκόπουλος. Κύριο στοιχείο της κριτικής του είναι η εμπρόθετη αλλοίωση του ύφους του Γκ. Γκρας, τουλάχιστον στο συγκεκριμένο βιβλίο, καθώς ο μεταφραστής φορτίζει συναισθηματικά και χρωματίζει το κείμενο, ακόμη και με την προσθήκη λέξεων. Καίρια η επισημάνση, που βασίζεται μάλιστα σε δειγματοληψία: σε τρεις σελίδες του *Ταμπούρλου* (77-79) ο Χ.Γ.Α. συλλαμβάνει τη μεταφραστική άποψη του κ. Φραγκόπουλου. Μια άλλη δειγματοληψία τώρα μπορεί να επικυρώσει ότι έχουμε να αντιμετωπίσουμε πράγματι κάποιαν «άποψη», και όχι κάποια, συγγνωστά λίγο πολύ, αποπήματα.

Με τον ίδιο μεταφραστή και στην ίδια μεταφραστική γραμμή είχε κυκλοφορήσει το 1979 *Η χαμένη τιμή της Κατερίνας Μπλουμ*, του Χάινριχ Μπελ, στις εκδόσεις Ζάρβανος. Και αυτή η μετάφραση, όπως και του *Ταμπούρλου*, αναστέλλει το πρωτότυπο και το συγγραφέα: ο μεταφραστής παρεμβαίνει συνεχώς στο κείμενο, αναλύει και επεξηγεί κατά το δοκούν, προσθέτει λέξεις και φράσεις ολόκληρες. Η τακτική αυτή, ανοίκεια και απαράδεκτη καθαυτήν, στην περίπτωση του Μπελ, και ειδικότερα της *Κατερίνας Μπλουμ*, συνθλίβει κυριολεκτικά τον λιτό λόγο κάτω από τον όγκο και προπαντός το είδος των «παρεμβάσεων». Και επειδή η «άποψη» που κατοχυρώνει τη μεταφραστική αυθαιρεσία προέρχεται από επώνυμο μεταφραστή συγγραφέα και σφραγίζει δύο σημαντικά έργα της σύγχρονης λογοτεχνίας αξίζει να επιμεινουμε.

Το μυθιστόρημα του Χάινριχ Μπελ (ευρύτερα γνωστό από την κινηματογραφική

μετάφραση του) εκθετεί την περιπέτεια ενός θύματος του αμοραλισμού της σκανδαλοθηρικής εφημεριδογραφίας· σ' αυτή την εφημεριδογραφία, αντί για οποιαδήποτε άλλη κριτική, ο Μπελ αντιπαραθέτει ένα απολύτως γυμνό ύφος· καταγράφει το καθετί δίχως κανένα σχόλιο, σαν να συντάσσει ανακριτική έκθεση, να καταρτίζει το φάκελο μιας δικογραφίας, και κορυφώνει την ένταση μέσα ακριβώς από την απλή συσσώρευση και διαπλοκή στοιχείων και λεπτομερειών. Έχουμε λοιπόν ένα κείμενο που βασική πρόθεσή του και σχεδόν αποκλειστική προϋπόθεσή του είναι το λιτό ύφος¹.

Κι ωστόσο αυτή η τόσο καθοριστική επιλογή του συγγραφέα δεν έπεισε το μεταφραστή. Ιδού πόσο —και σε απόσπασμα όπου ορίζεται ακριβώς το ύφος του βιβλίου:

«Δεν πρόκειται εδώ να γίνει πολύς λόγος για τα αίματα, μια που μόνον οι απ ό λ υ τ α απαραίτητες διαφοροποιήσεις επιπέδων πρόκειται να αναφερθούν σε *τούτη την αφήγηση*, και για τούτο θα παραπέμψουμε όσους ενδιαφέρονται για τον εντυπωσιασμό τους από τέτοιου είδους λεπτομέρειες, στα *επίκαιρα* και στην τηλεόραση, στο *φτηνό* σινεμά και στα κατάλληλα μιούζικαλ. Γιατί αν κάτι πρέπει εδώ να έχει μιαν εξασφαλισμένη ροή, πάντως αυτό δεν μπορεί να είναι το αίμα ενός *σκοτωμένου*. Ίσως το μόνο απαραίτητο να είναι ένας χρωματικός μονάχα υπαινιγμός: ο δολοφονημένος Ταίργκες φόραγε και *κείνος* ένα αυτοσχέδιο αποκριάτικο κοστούμι που παρίστανε τον σείχη, αποτελούμενο από ένα *άσπρο* σεντόνι, αμφίβολης άλλωστε καθαρότητας, *αλλά πάντως άσπρο*, και, φυσικά, πάνω σε τούτο το λευκό φόντο το κόκκινο αίμα φάνταζε ιδιαίτερα έντονο: έτσι που το πιστόλι

που τον σκότωσε να μοιάζει περισσότερο με κείνα τα αποκριάτικα πιστόλια που πετάνε υγρό και είναι από πλαστικό. Και *μια* που το αποκριάτικο κοστούμι του ήταν *ένα* σεντόνι, δηλαδή *μία* ο θ ό ν η, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, σαν υλικό αποστράγγισης, μάλλον τα εφέ της μοντέρνας ζωγραφικής ή της σκηνογραφίας» (σ. 15).

Σήμα της μετάφρασης, πριν απο οποιοδήποτε έλεγχο, είναι ένας λόγος που πατάει στον πλατεϊασμό και τον πλεονασμό, χωρίς ωστόσο να προάγεται, όπως θα περίμενε κανείς, η σαφήνεια τουλάχιστον, ή κάποια, άλλου τύπου έστω, γλωσσική καλλιέργεια. Μαζί με ακυρολεξίες και παρανοήσεις και παρεμβολές, στο εκτενές αυτό παράθεμα αποτυπώνεται καθαρά το μεταφραστικό πορτρέτο του κ. Φραγκόπουλου².

Κατά ευτυχή σύμπτωση, μια καινούρια μετάφραση του ίδιου έργου, από τον Χάρη Γιαννόπουλο (εκδόσεις Γράμματα, Αθήνα 1985), βοηθά στη σύγκριση και αντικαθιστά οποιοδήποτε σχόλιο στη μεταφραστική αμετροέπεια του Θ. Δ. Φραγκόπουλου:

«Δε θα μιλήσουμε πολύ για τα αίματα, μια και δεν είναι αναπόφευκτες ό λ ε ς οι διαφορές των επιπέδων. Απλώς, παραπέμψουμε τον αναγνώστη στην τηλεόραση, στον κινηματογράφο και στις σχετικές ταινίες τρόμου ή στα μιούζικαλ. Εδώ, και να ρεύσει κάτι, δεν θα 'ναι αίμα! Πρέπει ωστόσο να επιστημονούμε κάποια χρωματικά εφέ: ο δολοφονημένος Ταίργκες φορούσε μια αυτοσχέδια στολή σείχη, ένα λιωμένο σεντόνι, ραμμένο όπως όπως, και όλοι ξέρουμε πώς χτυπάει το κατακόκινο [αίμα] πάνω στο άσπρο: σε παρόμοιες περιπτώσεις, το περιστρόφο λειτουργεί σαν νερομπιστόλο, και καθώς το ρούχο μοιάζει με λ ι ν ή ο θ ό ν η, το αποτέλεσμα παραπέμπει μάλλον στη μοντέρνα ζωγραφική ή στη σκηνογραφία, παρά στις αποχετεύσεις που λέγαμε» (σ. 10κ.).³

Όπου ο Θ.Δ.Φ. οσμίζεται, λόγου χάρι, αίμα, και αναφωνεί: «το αίμα ενός *σκοτωμένου*». «Επίκαιρα και τηλεόραση και φτηνό σινεμά...» Όπου χλευάζει δηλαδή τις ρητά κατατεθειμένες αρχές του κειμένου.

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Απόκριες στην Πλάκα

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ

πλακα · Βυρωνος 9 · τηλ. 9225477

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνική και
ξένα λογοτεχνία
εκδόσεις τεχνών
φιλοσοφία
πολιτικά
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θέατρο
ξενολώσα
τέχνες
Υκράβουρες
λιδιογραφίες
μεταφράσεις
αφίσσες

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ: Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
Μια αναλυτική παρουσίαση του αστυνομικού - κατασκοπευτικού μυθιστορήματος των κόμικς και άλλων μορφών της παραλογοτεχνίας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ: Η αδιαχώρητη κοινωνία
Με αφετηρία το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο» ο συγγραφέας αναζητά τους όρους με τους οποίους η λογοτεχνική μαρτυρία και η κοινωνική σκέψη μπορούν να θεμελιώσουν μια κοινή δημιουργία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΕΤΕΛ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Η ΑΔΙΑΧΩΡΗΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

ΤΗΣ ΑΝΕΠΙΣΤΑΣΤΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΤΕΥΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥ

ΕΤΕΛ

Για να εξηγήσει, να χρωματίσει, να εμπλουτίσει. Όπως λίγο πιο κάτω, όταν γίνεται λόγος για κάποιον που «ενδέχεται να είναι κι αυτός θύμα της Μπλουμ» (ΧΓ, σ. 11), δηλαδή «ein Opfer der Blum» (σ. 10), ή καλύτερα «ένα άλλο θύμα της ίδιας φόνισσας Κατερίνας Μπλουμ» —του ίδιου μεταφραστή ΘΦΔ (σ. 16). Που τεινεί χείρα βοηθείας —στον εισαγγελέα, στο δικαστή και χείρα συναδελφική —στο συγγραφέα. Που συμμετέχει!⁴

Συνεχίζουμε:

— ΘΦΔ: «ένας από τους λόγους που είχε εγκαταλείψει τον άντρα της, είχε σχέση ακριβώς με αυτό: εκείνος, δηλαδή ο άντρας της, ουδέποτε ήτανε τρυφερός μαζί της, αλλά μονάχα βάρβαρα επιθετικός, με ανεπίτρεπτη μάλιστα οικειότητα» (σ. 42).

ΧΓ: «γι' αυτόν ακριβώς το λόγο εγκατέλειψε και τον άντρα της: ήταν πάντα φορτικός, και δεν της έδειχνε την παραμικρή τρυφερότητα» (σ. 33).⁵

— ΘΦΔ: «Τότε ο Μπάιτμεννε ξαναγίνε πατρικός, και της είπε πως δεν πρόκειται λοιπόν για τίποτα το κακό, αν εκείνη είχε ένα φίλο, όπως όλες οι γυναίκες —και εδώ ακριβώς την πάτησε, κάνοντας ένα τεράστιο ψυχολογικό λάθος— που θα ήτανε απέναντί της όχι επιθετικά δυσάρεστος με ανεπίτρεπτες οικειότητες, αλλά τρυφερά διαχτυκός. Άλλωστε, χωρισμένη γυναίκα

ήτανε, υποχρέωση να μένει πιστή στον πρώην άντρα της δεν είχε, και μήτε είναι αξιόμειμπο —άλλο, τρίτο τεράστιο λάθος!— το να δέχεται, σε περιπτώσεις μη επιθετικής διαχτυκότητας, και κανένα δωράκι που και που από τον εραστή της. Και με τούτο, η Κατερίνα Μπλουμ έγινε πράγματι σαν μανιασμένο ταυρί. Αρνήθηκε να πει οτιδήποτε σχετικά με τούτο το θέμα, και προέβαλε επίμονα την αξίωσή της να μεταφερθεί είτε σε ένα κελί είτε στο σπίτι της, αμέσως» (σ. 45-46).

ΧΓ: «Τότε ο Μπάιτμεννε πήρε πάλι το πατρικό του ύφος κι άρχισε να την καλοπιάνει: της είπε πως δεν είναι κακό να έχει φίλο που —και εδώ έκανε ένα καίριο ψυχολογικό σφάλμα— της φέρεται ίσως τρυφερά, χωρίς να γίνεται φορτικός στο κάτω κάτω, πρόσθεσε, χωρισμένη ήταν, δεν είχε καμιά υποχρέωση να μένει πιστή στον άντρα της, κι ύστερα —τρίτο καίριο σφάλμα!— κανένας δεν πρόκειται να την κατηγορήσει αν καρπώνεται και υλικά οφέλη από τις "τρυφερότητες" που δε γίνονται ποτέ φορτικές. Η Κατερίνα Μπλουμ πείσμως, αρνήθηκε να μιλήσει άλλο, και επέμεινε να την πানে σπíti της ή να την κλείσουν σε κελί...» (σ. 35-36).⁶

— ΘΦΔ: «Οι απλοί αποκριάτικοι σύντροφοι του έντιμου και ταπεινόφρονου εργάτη, πάντως έδειχναν φανερά στενοχωρημένοι» (σ. 60).

ΧΓ: «Η άδολη χαρά του τίμιου εργάτη, που περιμένε να διασκεδάσει τώρα τις απόκριες, βούλιαξε οριστικά στη θλίψη» (σ. 48).⁷

— ΘΦΔ: «Πάντως, γύρω στις δώδεκα, πήγα σπι-

τι μου, και αισθάνθηκα πολύ άσχημα βλέποντας το σπίτι βρώμικο και τους τοίχους πασαλειμμένους με ποτά και άλλα υγρά»⁸ (σ. 181).

ΧΓ: «Έτσι, γύρισα σπίτι μου στις δώδεκα, κι ήτανε φρίκη, όλα μαγαρισμένα, βρώμικα» (σ. 153).⁹

* *

«Gut. Das sind also die Fakten», όπως λέει ο ίδιος ο Μπελ (σ. 10). «Έχει καλώς. Πάντως, αυτά ήτανε τα χρώματα», καταπώς θέλει (ή βλέπει: Fakten/Farben) ο ΘΦΔ (σ. 15). Δηλαδή: «Αυτά είναι λοιπόν τα στοιχεία, και δε χρειάζεται να επεκταθούμε άλλο» (ΧΓ, σ. 11). Είναι και άχαρο και άγονο να συνεχίσουμε.

Την άποψη την είδαμε. Συνδημιουργία, κοινοκτημοσύνη. Μεταλαμπαδεύσεις, επιμειξίες¹⁰. Όπου το μεσογειικό ταμπεραμέντο γονιμοποιεί την ψυχρή τευτονική κουλτούρα. Ή όπου ο ΘΦΔ αποκρούει τα μπρεχτικά αυτοφανή, την «αποστασιοποίηση» και δε συμμαζεύεται.

Τι τα θέλετε; Ο κ. Φραγκόπουλος έκαμε πράξη τη μέθεξη.

Αλλιώς κλειδαρότρυπα. Κοινώς μπανιστήρι.

Γιάννης Η. Χάρης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Εδώ μάλλον έγκειται και η αποτυχία της κινηματογραφικής μεταφοράς της Κατερίνας Μπλουμ από τον Φόλκερ Σλέντορφ, μολοντί (ή επειδή) η ταινία μένει απολύτως πιστή στο κείμενο (στο σενάριο ο Μπελ συνεργάζεται στενά με τη Μάρκαρετ φον Τρόττα, γράφει διαλόγους κτλ.): από τη στιγμή που το συγκεκριμένο κείμενο εικονογραφείται, η ισορροπία τους διαταράσσεται επικίνδυνα, αφού η εικόνα δείχνει, ορίζει συνιστά δηλαδή καθαυτήν σχόλιο. Συνεπώς, ό,τι επιδίδωκε το ασχολιάστο κείμενο ανατρέπεται ως ένα βαθμό από τη συγκεκριμένη, εξ ορισμού, εικόνα: η ταινία θα γείρει αναπόφευκτα προς μία πλευρά, θα γίνει μονοσήμαντη και επίπεδη. —Συμπέρασμα εύκολο: όταν και ο απόλυτος σεβασμός στο ύφος ενός έργου μπορεί να σταθεί παράγοντας αρνητικός (αίτια, προφανώς, η μεταφορά των πάντοτε αυστηρών νόμων μιας τέχνης σε μιαν άλλη), αποτελεί εκ προοιμίου βιασμό η υιοθέτηση του ύφους που έχει ρητά αποκλειστεί —για την ακρίβεια, του ύφους στο οποίο η Κατερίνα Μπλουμ ασκεί αυστηρή κριτική.

2. Με πλάγια στοιχεία επισημαίνονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μεταφραστικής γραμμής του ΘΦΔ, που κατεξοχήν μας ενδιαφέρει εδώ, οι παρεμβολές δηλαδή και οι ερμηνευτικές και άλλες εξάρσεις, κυρίως στα σημεία όπου το κείμενο είναι ιδιαίτερα έμμεσο και υπαινικτικό. —Μικροπαράλειψεις, πλατειασμούς («αποκριάτικα πιστόλια που πετάνε υγρά και είναι από πλαστικό» = νεροπιστόλα), ασάφειες και παρανοήσεις («αμφίβολης άλλωστε καθαρότητας...», «θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, σαν υλικό αποστράγγισης») και τα λοιπά, συνήθη αμαρτήματα πρόχειρων, γενικών, και αυτοσχέδιων μεταφράσεων θα τα βρει ο αναγνώστης σε αντιπαραβολή με τη μετάφραση που ακολουθεί (βλ. αμέσως παρακάτω) και με το πρωτότυπο, που δίνεται στις σημειώσεις. Τα αραιά είναι του κειμένου. (Ευχαριστώ και από εδώ τη Μαρία Πούλη, που βοήθησε στην παραβολή με το πρωτότυπο.)

3. «Es soll hier nicht so viel von Blut gesprochen werden, denn nur notwendige Niveauunterschiede sollen als unvermeidlich gelten, und de-

shalb wird hiermit aufs Fernsehen und aufs Kino verwiesen, auf Grusi- und Musicals einschlägiger Art; wenn hier etwas fließen soll, dann nicht Blut. Vielleicht sollte man lediglich auf gewisse Farbeffekte hinweisen: der erschossene Tötges trug ein improvisiertes Scheichkostüm, das aus einem schon recht verschlissenen Bettuch zurechtgeschneidert war, und jedermann weiss doch, was viel rotes Blut auf viel Weiss anrichten kann; da wird eine Pistole notwendigerweise fast zur Spritzpistole, und da es sich im Falle des Kostüms ja um Leinwand handelt, liegen hier moderne Malerei und Bühnenbild näher als Drainage» (H. Böll, *Die verlorene Ehre der Katharina Blum*, dtv, 18η έκδ. Μόναχο 1982, σ. 9-10).

4. Αντίθετα, στη μετάφραση του Χ.Γ. έχουμε ουσιαστική συμμετοχή, έχουμε μια μετάφραση που παρακολουθεί στενά το ύφος χωρίς να σέρνεται πίσω από τις λέξεις, φτιάχνει τις αναλογίες της και προχωρεί, «υπερμαρτυρίζοντας» καμιά φορά:

«Για τ' όνομα του Θεού! διαμαρτυρήθηκε. Τώρα τι απόκριες ο τόπος είναι γεμάτος εικοσεντάρες καστανούλες γύρω στο ένα [κι] εξήντα πέντε!» (σ. 12): έτσι μεταφράζει ο Χ.Γ. τα εξής: «Mein Gott, sagte er, diese hübschen braunhaarigen jungen Dinger zwischen 1,63 und 1,68 gross, schlank und zwischen 24 und 27 Jahre alt —davon laufen doch Karneval Hunderttausende hier herum» (σ. 11). Ενώ ο ΘΦΔ, σχετικά φειδωλός αυτή τη φορά: «Θεέ μου, είπε, από νόστιμες σουλουπωμένες νεαρές, εικοσιτεσσάρων μέχρι εικοσιεφτά χρονών, ύψους ένα και εξήντα τρία με ένα και εξήντα οχτώ, άλλο τίποτε στις νύχτες του καρναβαλιού στο δρόμο» (σ. 17). (Έτσι εξηγείται πώς η μετάφραση του Χ.Γ. διατηρεί στα ελληνικά την έκταση του πρωτοτύπου, ενώ η εργασία του ΘΦΔ επιβαρύνει το κείμενο κατά 25% —σχεδόν το διπλάσιο από το 12-15% που θεωρείται φυσικό κατά τη μεταφορά των γερμανικών στα ελληνικά).

5. «einer der Gründe, warum sie sich von ihrem Mann getrennt habe, hänge damit zusammen; der sei eben nie zärtlich, sondern immer zudringlich gewesen» (σ. 27).

6. «Nun wurde Beizmenne wieder väterlich und redete ihr zu, sagte, es sei doch gar nichts Sch-

limmes, wenn sie einen Freund habe, der —und hier machte er einen entscheidenden psychologischen Fehler— nicht zudringlich, sondern vielleicht zärtlich zu ihr gewesen sei; sie sei ja verschieden und nicht mehr zur Treue verpflichtet, und es sei nicht einmal —der dritte entscheidende Fehler!— verwerflich, wenn da möglicherweise bei unzuverlässigen Zärtlichkeiten gewisse materielle Vorteile heraussträngen. Und damit war Katharina Blum endgültig verbockt. Sie verweigerte weiterhin die Aussage und bestand darauf, in eine Zelle oder nach Hause verbracht zu werden» (σ. 29).

7. «Die harmlosen Karnevalsfreuden eines redlichen Arbeiters jedenfalls dürften getrübt sein» (σ. 38): εδώ η «χαρά» (Freude) έγινε «φίλος», ή μάλλον «φίλοι» (Freunde), και για την περίπτωση «σύντροφοι».

8. Ας διασκεδάσουν τουλάχιστον οι φροῦνιςτές. Προς τους οποίους και το εξής παράθεμα, λαγνείας σημαντικό και αυτό: «ο καθένας, ο κάθε άντρας, έχει την ανάγκη κάποτε ν' απλώσει το χέρι του και ίσως και κάτι παραπάνω σε μια γυναίκα» (σ. 118)! Δηλαδή: «για τον καθένα, κι όχι μόνο για τους άντρες, έρχεται μια στιγμή που θέλει να πάρει κάποιον στην αγκαλιά του, έτσι, απλά, ίσως και κάτι παραπάνω» (Χ.Γ., σ. 98κ'. διόρθωσα την παραδρομή: «θέλουν να πάρουν...» κτλ.): «jeder, nicht nur Männer, mal so Anwandlungen hätten, einfach mal jemand so in den Arm zu nehmen und vielleicht mehr» (σ. 77κ').

9. «Nun, um zwölf bin ich dann nach Hause gefahren, und es war mir scheusslich in der verschmierten und verdreckten Wohnung» (σ. 119-120).

10. Σ' αυτούς τους λόγους: συνάντηση δύο πολιτισμών κτλ., πρέπει να αποδοθούν τα «φλακόνια από κρέμες, άρωμα, άλλα καλλωπιστικά (!)» (σ. 106), ή κάποιος φάκελος «αντρεσαρισμένος στο όνομά σας» (σ. 74), και (τρίτος πολιτισμός τώρα) το «τεζάκι» πίσω από το οποίο εργαζόταν η Κατερίνα, ο μάγκκος δηλαδή ενός μπαρ (σ. 180 και 182). Ή όπως η Katharina, που έγινε, ορθώς, η Κατερίνα - της Κατερίνας, μα το χαϊδευτικό της «Κατερίνχεν» (σ. 22 και 149). Και στη σ. 46, αμετάφραστο: «Αουφ βίντερζέεν». Kalinihtal!

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

«Γιατί η αλήθεια είναι σαν το συνηθισμένο φως, πανταχού παρούσα αλλά αθέατη, και πρέπει να τη σπάσουμε για να την κοιτάζουμε. Να θρυμματίσει την αλήθεια με τρόπο που να έχει συγκεκριμένο σκοπό και να είναι ευχάριστος — αυτή είναι η δουλειά του πεζογράφου, οποιεσδήποτε κι αν είναι οι αποχρώσεις του φάσματος που διαλέγει για να δουλέψει».

Στοιχεία της πεζογραφίας, σ. 15

Στοιχεία του δοκιμίου και Στοιχεία της πεζογραφίας

Βιβλία θεωρίας λογοτεχνίας και, κυρίως, βιβλία που μας γνωρίζουν κλειδιά ή τρόπους ανίχνευσης των ποικίλων λειτουργιών ή σημασιοδοτήσεων ενός κειμένου, σπανίζουν στην ελληνική αγορά. Έτσι, τα «Στοιχεία του δοκιμίου» και τα «Στοιχεία της πεζογραφίας», που κυκλοφόρησαν από τις εκδ. Κωνσταντινίδη σε εξαιρετικά προσεγμένη μετάφραση της Αριστέας Παρίση, προσφέρουν ουσιαστική συνδρομή στην ισχυρή βιβλιογραφία μας, συνδυάζοντας την υπεύθυνη έκθεση της θεωρητικής σκέψης με την πρακτική εφαρμογή της.

Το πρώτο βιβλίο, έργο των καθηγητών του Πανεπιστημίου της Ιονα. R. Scholes και K.H. Klaus αναφέρεται στο Δοκίμιο, η μελέτη του οποίου θεωρείται σημαντικό στοιχείο κριτικής εξάσκησης στη γλώσσα και στη λογοτεχνία. Το Δοκίμιο αντιμετωπίζεται από τους συγγραφείς ως μορφή λογοτεχνίας και διακρίνεται σε τέσσερα βασικά είδη — Το Δοκίμιο Πειθούς, το Αφηγηματικό, το Δραματικό, και το Στοχαστικό — τα οποία και επεξηγούν με την παράθεση και το σχολιασμό τεσσάρων δοκιμίων των D. H. Lawrence, G. Orwell, E.M. Forster, και E.B. White. Τέλος, συμπληρωματικά εξετάζεται μια εξειδικευμένη μορφή του δραματικού δοκιμίου, ο δραματικός μονόλογος. Το αντίστοιχο παράδειγμα είναι εδώ το «Μια λογική πρόταση» του J. Swift.

Τα Στοιχεία Πεζογραφίας είναι ένα όργανο, που μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στη διαδικασία ανάγνωσης. Ο R. Scholes, μετά την επισήμανση και την περιγραφή των πολλαπλών μορφολογικών και υφολογικών στοιχείων που είναι πιθανόν να συναντήσουμε σε ένα έργο πεζογραφίας, προτείνει δρόμους αναλυτικής και ερμηνευτικής πρόσβασης κάνοντας χρήση τριών παραδειγμάτων: συγκεκριμένα, προσεγγίζει τρεις διαφορετικές μορφές διήγησης σε κείμενα των Guy de Maupassant, James Joyce και J.L. Borges. Στο βιβλίο αυτό, που μπορεί να αποτελέσει εξαιρετικό χρήσιμο βοήθημα για τον φοιτητή της φιλολογίας — αλλά και για τον φιλόλογο της ΜΕ —, ο R. Scholes εκθέτει με τρόπο συνοπτικό — μα όχι υπεραπλουστευτικό — πολλά από τα βασικά σημεία του «The Nature of Narrative» (1966), που έγραψε με τον R. Kellogg. Το θεμελιώδες αυτό έργο δεν έχει ακόμα μεταφραστεί στα ελληνικά, όπως εξάλλου και η γνωστή — στους κριτικούς — μελέτη του, «The Fabulators» (1967).

ΜΕΛΕΤΗ - ΔΟΚΙΜΙΟ ΕΡΕΥΝΑ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΝΟΥΤΣΟΥ
Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική
Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1985, σελ. 138

Κεντρικό θέμα της μελέτης αυτής είναι το πρόβλημα του αριθμού των εισακτέων στα ΑΕΙ και η θεσμική οργάνωση της εκπαίδευσης. Ο συγγραφέας, ξεκινώντας από τη μαρξιστική αντίληψη για την ιδεολογία, διερευνά, στο πρώτο μέρος του βιβλίου, τις πραγματικές κοινωνικές επιπτώσεις στις οποίες μπορούν να οδηγήσουν οι προτάσεις μιας ομάδας πανεπιστημιακών σχετικά με το πρόβλημα του αριθμού των εισακτέων στα ΑΕΙ. Στη συνέχεια εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους ο σχολικός μηχανισμός συμβάλλει στη διευρυμένη αναπαραγωγή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων. Τα επιμέρους θέματα της μελέτης του Χ. Νούτσου, είναι η σχολική επίδοση των μαθητών, η θέση των εκπαιδευτικών στο σχολείο και οι σχολικές γνώσεις σε επίπεδο αναλυτικού προγράμματος.

ΙΩΑΝΝΗ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
Παλινόρθωση Δικτατορία, Πόλεμος 1935-1941

Εκδ. Εστία, Αθήνα 1985, σελ. 325
Η εργασία του κ. Κολιοπούλου, στηρίζεται σε ανέκδοτο, κυρίως, αρχειακό υλικό, βρετανικό ως επί το πλείστον, και φωτίζει πολλές ως τώρα άγνωστες πλευρές και πτυχές των ελληνοβρετανικών σχέσεων από το στρατιωτικό κίνημα του Μαρτίου του 1935 έως την εισβολή των Γερμανών τον Απρίλιο του 1941. Στην έκδοση χρησιμοποιείται η παλαιότερη μετάφραση της κυρίας Γιούλας Γουλμίη που αναδιάρθρωσε σε μεγαλύτερες ενότητες ο συγγραφέας, ενώ στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται βιβλιογραφία και ευρετήριο.

ΝΙΚΟΥ Ι. ΡΟΖΑΚΟΥ
Το Νεοελληνικό Λαϊκό Θέατρο στην Αμερική 1903-1950
San Francisco, California 1985, σελ. 96

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη, που στηρίζεται στην ιστορική έρευνα και έχει ως αντικείμενό της τη δημιουργία, και την εξέλιξη του νεοελληνικού θεάτρου στις παρυκίες των Ελλήνων της Αμερικής. Ο συγγραφέας συλλέγει και παρουσιάζει ένα σημαντικό πληροφοριακό υλικό γύρω από τους ερασιτεχνικούς θιάσους, τις παραστάσεις, αλλά και τη σχέση τους με τη μητρόπολη, τις επισκέψεις κορυφαίων ηθοποιών των αρχών του αιώνα — όπως για παράδειγμα των Δ. Ζαβουλάρη και Ν. Λεκατσά —, τα θεατρικά έργα που προτιμούσαν, καθώς

Παλίμψηστον

Η περιοδική αυτή έκδοση της «βικελαιας δημοτικής βιβλιοθήκης», που κυκλοφόρησε στο τέλος του 1985, μπορεί κάλλιστα να διεκδικήσει μια επίζηλη θέση στη βιβλιοθήκη σας. Και τούτο, γιατί συνδυάζει εξαιρετικά την καλαισθητή τυπογραφική εμφάνιση με την ποιότητα των κειμένων που φιλοξενούνται στις σελίδες της.

Το Παλίμψηστον εκδίδεται υπό την αιγίδα του Δήμου Ηρακλείου και διευθύνεται από τον Νίκο Γιανναδάκη, έφορο της «βικελαιας δημοτικής βιβλιοθήκης». Όπως υπογραμμίζει στον Πρόλογο ο Μανόλης Καρέλλης, Δήμαρχος Ηρακλείου, τα θέματα που προσελκύουν το ενδιαφέρον του περιοδικού — κατά την πρώτη περίοδο της έκδοσής του — περιστρέφονται γύρω από την ελληνική γλώσσα, την προσωκρατική φιλοσοφία, την αρχαιοελληνική γραμματεία, την περί ποιήσεως θεωρία και την κρητική λογοτεχνία της περιόδου της ενετοκρατίας. Έτσι, όπως εύκολα συμπεραίνει ο αναγνώστης, τα περιεχόμενα του πρώτου τεύχους ανταποκρίνονται ακριβώς σε αυτόν τον προγραμματισμό. Αναφέρω ενδεικτικά: Μενέλαος Γ. Παρλαμά: *Αναζητώντας τη χαμένη γλώσσα*, Μιχάλη Ζ. Κοπιδάκη: *Γηρυών ο δεύτερος* (Αισχύλου *Αγαμέμνων* 870) Κόρριννας της Ταναγραίας: *[Αγών Κιθαιρώνος και Ελικώνος]*, Σωτήρη Γουνελά: *Η ποίηση και ο ποιητής*, Πλάτωνος: *Ο πρώτος πλους του Σωκράτους επί την της αιτίας ζήτηση*, Νίκου Χ. Γιανναδάκη: *Η «αδικία» και το «χρεών»* (μια μελέτη στην αναξιμάνδρεια φιλοσοφική σκέψη), Γιάννη Κ. Μαυρομάτη: *Νεότερες έρευνες για τον ποιητή του «Ερωτοκρίτου»*, Kurt von Fritz: *«Νόος» και «νοεῖν» στα ομηρικά ποιήματα*. Ωστόσο το Παλίμψηστον δεν μένει μόνο στον επιστημονικό ή δοκιμιακό λόγο. Οι «Ψηφίδες», ειδικές σελίδες όπου θα φιλοξενούνται και «εκτός σχεδίου» κείμενα, είναι στη τη φορά αφιερωμένες στη σύγχρονη ποίηση και πεζογραφία. (Γράφουν οι: Ρέα Γαλανάκη, Αλέξης Καλοκαιρινός, Βασίλης Ζεβελάκης, Κώστας Σχιζάκης, Α.Ψ., Αντώνης Σανουδάκης και Βάσω Δανέζη - Λαμπρινού).

«... Ηράκλειο, σημείο πρώτο. Η πόλη κυριεύει τη θάλασσα. Νομίζω άκουσα το θρήνο του νερού για την αιχμαλωσία. Μα πιο πολύ για τα εφηβικά ζευγάρια, που δεν ξαναγύρισαν ...»

Ρέα Γαλανάκη,
Μαυρόαστρο, σ. 156

και την ανταπόκριση που έδειχνε το κοινό. Φωτογραφίες από τα εξώφυλλα θεατρικών προγραμμάτων, καθώς και μεταφορά αποσπασμάτων από ρεπορτάζ και κριτικές των εφημερίδων της εποχής, συμπληρώνουν την έκδοσή.

ΣΑΝΤ

Απόψεις για το μυθιστόρημα
Απόδοση: Παύλος Γερένης
Εκδ. Το δέντρο, Αθήνα 1985, σελ. 81

Το μοναδικό σωζόμενο θεωρητικό κείμενο του Σαντ δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1800 ως εισαγωγή στις νουβέλες *Εγκλήματα του Έρωτα*. Πρόκειται για ένα κείμενο υπεράσπισης του μυθιστορηματικού λόγου, τον οποίο ο μαρκήσιος θεωρεί ύψιστη μορφή τέχνης. Επιχειρώντας να εκθέσει την ποιητική του, κάνει ταυτόχρονα μια ιστορική αναδρομή στο παρελθόν και τις πηγές του είδους. Βέβαια, ο Σαντ, παραμένει εγκλωβισμένος σε αναχρονιστικές —ακόμα και για την εποχή του— απόψεις, ωστόσο οι θέσεις του για το μυθιστόρημα παρουσιάζουν ένα εξαιρετικό ενδιαφέρον, και για λόγους ιστορικούς, αλλά κυρίως, γιατί βοηθά στη φιλολογική προσέγγιση της λογοτεχνικής του παραγωγής, μέσα από την πνευματική του συγκρότηση και τις θεωρητικές του επιλογές.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΟΓΑΣΑΡΗ

Πωλ Νορ (Νίκος Νικολαΐδης)
Ο σατιρικός, ο λυρικός, ο θεατρικός, ο αντιστασιακός
Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1985.

Μια συναισθηματική προσέγγιση της προσωπικότητας του Πωλ Νορ. Ο Α. Βογάσαρης δίνει τη βιογραφία του Πωλ Νορ, διανθισμένη με κείμενα του και επιχειρεί παράλληλα να καταθέσει την εργογραφία του, επιμένοντας ωστόσο στη διαγραφή του χαρακτήρα και της στάσης του απέναντι στα κοινωνικά - πολιτικά γεγονότα. Η σχέση του Πωλ Νορ με τη σύζυγό του Αλίκη, ηθοποιό και κόρη της Κυβέλης είναι επίσης από τα κεντρικά θέματα του βιβλίου, που συμπληρώνεται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΡΟΛΦ ΧΟΧΟΥΤ

Ένας έρωτας στη Γερμανία
Μτφ. Κατερίνα Λιάπτη
Εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 261

Ένα μυθιστόρημα - ντοκουμέντο του γνωστού γερμανού συγγραφέα Ρολφ Χόχουτ, που, βέβαια, κινείται γύρω από μια αληθινή ιστορία. Πρόκειται για τον έρωτα ενός 21χρονου πολωνού αιχμαλώτου και μιας 36χρονης γερμανίδας, που οι συνθήκες του πολέμου και η κουτσομπολίστικη κακία των γερμανών χωρικών τον οδήγησαν σε τραγική κατάληξη.

Ο πολωνός καταδικάστηκε σε θάνατο και η γερμανίδα σε δύο-μισι χρόνια καταναγκαστικής εργασίας σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Ο Χόχουτ δεν μένει στο ερωτικό θέμα, αλλά του δίνει κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις, θέλοντας να καταδείξει την παραφροσύνη μιας εποχής, και των ανθρώπων της, που θεωρούν ακόμη και σήμερα ότι έπραξαν «σύμφωνα με το νόμο». Το ποιοι ήταν οι νόμοι και η δικαιοσύνη στο κράτος του Χίτλερ, είναι ένα ζήτημα που δεν θέλουν ή δεν μπορούν να εννοήσουν.

ΣΤΑΥΡΟΥ ΛΑΓΚΑΔΙΝΟΥ

Έν δυο κάτω
Εκδ. Εστία, Αθήνα 1985, σελ. 158

Ένα βιβλίο που ξεκινάει από χρονικό, για να γίνει διαμαρτυρία, μια διαμαρτυρία ουσιαστική και δραστική, γιατί προβάλλει μέσα από τον —συνήα ωμό— ρεαλισμό των σκηνών και των καταστάσεων που περιγράφει ο συγγραφέας. Θέμα του ο στρατός, έτσι όπως τον βιώνει ένας πτυχιούχος που καλείται να καταταγεί μετά το τέλος των σπουδών του. Οι μηχανισμοί καταπίεσης, ο απανθρωπισμός του στρατού, η βλακεία και η αγραμματοσύνη που εκδηλώνονται στη σαδιστική διάθεση αυτών που θέλουν να «σπασουν», όσους τολμούν να διατηρούν στοιχειωδώς την προσωπικότητά τους μέσα σε άθλιες συνθήκες διαβίωσης, διαγράφονται αδρά μέσα στις σελίδες του βιβλίου.

Με έναν τρόπο τολμηρό και άμεσο ο Σταύρος Λαγκαδινός περιγράφει τις ατέλειωτες νύχτες του στρατοπέδου, ενώ δεν παύει να μιλάει για τον έρωτα, τη φύση και τη ζωή.

ΑΝΝΑΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗ

Σκεύος Ήδονης, Εκδ. Συντεχνία, Αθήνα 1985, σελ. 70

Το κύριο πρόσωπο στα επτά μικρά διηγήματα της Άννας Δαμιανίδη είναι γυναίκα. Ακόμη και στο μοναδικό διήγημα —*Φαντάρος σε άδεια*— όπου ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής είναι άνδρας, η γυναικεία μορφή βρίσκεται πανταχού παρούσα. Βέβαια, η ηρωίδα της Α. Δαμιανίδη δεν ανάγεται σε κάποιο σύμβολο, ούτε εμφανίζεται ως ιδανική μορφή και άλλα ηχηρά παρόμοια. Είναι η ζωντανή, σύγχρονη και γνώριμη φιγούρα της νέας γυναίκας που παραπαιεί —συνήα επώδυνα— ανάμεσα στην αναζήτηση της αυθεντικότητας και στην τάση να υποδυθεί παλιούς, πολυπαιγμένους ρόλους. Η ματιά της συγγραφέως πάνω της τρυφερή και ειρωνική, καθώς αποκαλύπτει τον ηρωισμό της μοναχικής γυναίκας και την τραγική της ανασφάλεια, το αιώνιο ερωτικό της ονειροπόλημα μα και την εύκολη προσαρμογή της στην πραγματικότητα.

BIBΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

FRÉDÉRIC HAVERLAND
Τίποτα στην ΚΑΖΑ (πεζογραφία)
Μτφ. Μπάμπη Λυκούδη
Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1985, σελ. 78

ΛΟΡΕΝΣ ΦΕΡΛΙΝΓΚΕΤΤΙ
Εφτά μέρες στην ελεύθερη Νικαράγουα (Ρεπορτάζ)
Φωτογραφίες του Κρις Φέλβερ
Εισαγωγή - Μετάφραση: Εύη Παπά
Εκδ. Αίολος, Αθήνα 1985

ΝΙΚΟΥ ΜΑΚΡΗ
Λειωνάριον
Σπουδή στη νηπτική παράδοση (Δοκίμια)
Εκδ. Ζήνος, Αθήνα 1985, σελ. 168

ΜΙΧΑΛΗ Σ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ
Το 45άρι κ.ά. εξωφρενικά (πεζογραφία)
Εκδ. Όμβρος, Αθήνα 1985, σελ. 83

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΕΡΑΣΙΔΗ
Η σκιά μου σαν σώμα (ποίηση)
Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1985, σελ. 44

ΧΑΡΗ ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ
Πληλτής θαυμάτων (ποίηση)
Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1985, σελ. 60

ΓΙΑΝΝΗ ΤΖΩΡΤΖΗ
18 ποιήματα
Εκδ. Ερατώ, Αθήνα 1985, σελ. 43

ΘΕΟΔΩΤΟΥ Γ. ΧΑΡΗ
Ανατολικά της Ευδαίμονος Αραβίας (ποίηση)
Εκδ. Το ελληνικό βιβλίο, Αθήνα 1985, σελ. 40

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΛΕΞΙΟΥ
Η κατεδάφιση προετοιμάζε την ανένερση (πεζογραφία)
Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1985, σελ. 42

ΝΑΘΑΝΙΕΛ ΟΥΕΣΤ
Η ονειρική ζωή του Μπάλσο Σνελλ (πεζογραφία)
Μτφ. Μαρίζα Πελεκάνου
Εκδ. Πρόθεση, Αθήνα 1985, σελ. 79

ΣΑΡΑΝΤΗ ΑΝΤΙΟΧΟΥ
Τατουάζ (ποίηση)
Εκδ. Περίπλους, Αθήνα 1985, σελ. 90

ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΒΑ
Κοντινό πλάνο (ποίηση)
Εκδ. Ηριδανός, Αθήνα 1985, σελ. 38

ΓΙΩΡΓΟΥ Ε. ΓΕΩΡΓΟΥΣΗ
Ξερολιθές (ποίηση)
Εκδ. Τυπογραφείο Κείμενα, Αθήνα 1985, σελ. 57

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΒΒΟΥΡΑ
Συμφιλίωση (ποίηση)
Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1985, σελ. 51

ΘΑΝΑΣΗ ΒΕΝΕΤΗ
Τα προσώπεια (ποίηση)
Αθήνα 1985, σελ. 60

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΑΡΙΝΑΚΗ
Ενδόμυχα (ποίηση)
Εκδ. Το ελληνικό βιβλίο, Αθήνα 1985, σελ. 62

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΜΑΡΙΝΑΚΗ
Μελετήματα και Δοκίμια
Εκδ. Το ελληνικό βιβλίο, Αθήνα 1984, σελ. 103

ΖΩΗ ΠΑΠΑΖΗΣΗ - ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
Τα τραγούδια των Βλάχων
Δημοτική κι επώνυμη ποίηση
Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1985, σελ. 196

Κ. ΚΟΝΤΟΥ
Ο γιος του Κόμνα (μυθιστόρημα)
Εκδ. Β. Χριστοπούλου - Αλεξανδράκη, Αθήνα, σελ. 207

Κ. ΚΟΝΤΟΥ
Τον καιρό της καταχνιάς (μυθιστόρημα)
Εκδ. Β. Χριστοπούλου - Αλεξανδράκη, Αθήνα, σελ. 396

ΚΩΣΤΑ ΘΡΑΚΙΩΤΗ
Ένα παιδί στην καταχνιά (μυθιστόρημα)
Εκδ. Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Αθήνα, σελ. 317

ΣΠΥΡΟΥ ΚΟΥΚΟΥΤΣΗ
Ακατάλληλο για ανθρώπους (διηγήματα)
Εκδ. Βιβλιοπωλείο της «Εστίας», Αθήνα 1985, σελ. 165

ΕΛΕΝΗΣ ΔΑΜΒΟΥΝΕΛΗ
Πολιτικοί Παράμετροι
Η τρομοκρατία ως νέα ομιλία
Αθήνα 1986, σελ. 38

ΛΕΩΝΙΔΑ Α. ΜΠΟΥΡΝΙΑ
Πολιτικά και άλλα...
(1935-1985)
Αθήνα 1986, σελ. 125

ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΑΘ. ΣΦΑΕΛΛΟΥ
Μια προσέγγιση στο
Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας του Οδυσσέα Ελύτη
Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1984, σελ. 82

ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ
Δημοτικά τραγούδια της Λευκάδας
Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1985, σελ. 282

ΝΙΚΟΥ Γ. ΣΤΑΦΥΛΟΠΑΤΗ
Ανθολογία Σιφνίων ποιητών 1801-1984
Πρόλογος: Ηλία Σιμόπουλου
Εκδ. Εφημερίδας «Σιφναϊκή Φωνή», Αθήνα 1984, σελ. 270

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ
Οι μεταπολεμικοί (1944-1984)
Εισαγωγή - Ανθολόγηση: Περικλής Παγκράτης
Εκδ. Πόρφυρας, Αθήνα 1985, σελ. 147

ΚΑΒΑΛΙΩΤΕΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ
Ανθολογία μεταπολεμικής πεζογραφίας
Ανθολόγηση: Διαμαντής Αξιώτης
Εισαγωγή: Αλέξης Ζήρας
Εκδ. Δημοτική Βιβλιοθήκη Καβάλας, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 225

ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ο Α, ο Β και ο Γ (θέατρο)
Εκδ. Πατάκης, Αθήνα 1985, σελ. 79

EPT-2

Τα όνειρα τελειώνουν στον προϋπολογισμό

Οι πρόσφατες κινητοποιήσεις παραγωγών και συνεργατών του ραδιοφώνου της EPT-2 με αίτημα να πληρωθούν τις από πολλούς μήνες καθυστερούμενες αμοιβές τους και η έντονη φημολογία για την τύχη του σταθμού που μέχρι προχτές εξυπηρετούσε ανάγκες των Ενόπλων Δυνάμεων ξαναφέρνουν στην επικαιρότητα το θέμα της πολιτικοποίησης της EPT-2 και της πολιτικής που ακολουθεί η κυβέρνηση στα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Και σε ότι αφορά την πολυπαθή πρώην YENEA η απουσία πολιτικής και η εγκατάλειψη των βραδυνών διακηρύξεων έχουν αντικατασταθεί από την φημολογία που αρχίζει από το —αναμενόμενο— κόψιμο πολλών από τις βραδυνές εκπομπές, την περικοπή αμοιβών των συνεργατών και την περιστολή της διάρκειας του προγράμματος ως τις 2 το βράδυ (άλλες πληροφορίες θέλουν να σταματά το πρόγραμμα στη 1) και καταλήγει στο ότι μπροστά σε γενικότερες «λύσεις» στα μέσα μαζικής ενημέρωσης ο σταθμός πρόκειται να κλείσει για αρκετούς μήνες!

Η αλήθεια βρίσκεται ίσως κάπου ανάμεσα. Σε ό,τι αφορά την τηλεόραση οι επαναλήψεις, ξένες σειρές και η «έξωση» των ελληνικών προγραμμάτων είναι η λύση για τους υπεύθυνους του σταθμού. Στο ραδιόφωνο έχοντας κάνει ένα δειλό άνοιγμα οι υπεύθυνοι με πάρα πολλές ζωντανές εκπομπές και ενώ η προετοιμασία για να βγαίνει ως το τέλος του χρόνου στα FM το πρόγραμμα συνεχίζεται (αγοράστηκε πομπός, γίνονται εγκαταστάσεις μηχανημάτων κτλ.) ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της EPT-2 κ. Τσουγιόπουλος φέρεται αποφασισμένος προτού φύγει για

τη διεύθυνση του γραφείου της ΕΟΚ να «νοικοκυρέψει» το σταθμό: «Γιατί να υπάρχουν καθημερινές εκπομπές; Ας βρούμε άλλη δουλειά» φέρεται ότι είπε στους εκπροσώπους των παραγωγών —συνεργατών ενώ τους ανακοίνωσε την πρόθεση του σταθμού να τους πληρώνει τέσσερις φορές το χρόνο, δηλαδή κάθε τρεις μήνες!

Από όσα αναφέρουν παραγωγοί του ραδιοφώνου ο σταθμός τους αντιμετωπίζει με εξευτελιστικό τρόπο, και με το νέο τρόπο πληρωμών που είναι αρκετά πρωτότυπος για εργαζόμενους, προετοιμάζει την οικονομική τους εξαθλίωση, ενώ παράλληλα ετοιμάζει αντί για αυξήσεις... μείωση των αμοιβών τους. Εγκαταλείποντας το «όραμα» του ζωντανού ραδιοφώνου που δουλεύει είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο η διοίκηση της EPT-2 φαίνεται πως πολύ εύκολα ξεχάσε και τα όνειρα και τις δεσμεύσεις της μπροστά στον κίνδυνο «πτώχευσης» αφού ο προϋπολογισμός του '86 είναι πετσοκομμένος κι αντί να ζητήσει περισσότερα λεφτά για ψυχαγωγία και πληροφόρηση των φορολογούμενων αποδέχτηκε το πλάνο του υπουργείου Οικονομικών: ζήτησε 6 δισεκατομμύρια για την EPT-2 πήρε 3.900 εκατομμύρια δραχμές και ψάχνει να βρει τρόπο να βγάλει από τη μύγα ξύγκι. Εφτακόσια εκατομμύρια δραχμές για την τηλεόραση, όπου οι οφειλές σε παραγωγούς έχουν ξεπεράσει κάθε όριο, είναι ψιχουλά, ενώ το κόστος λειτουργίας του ραδιοφώνου από 140 εκατομμύρια πρέπει σύμφωνα με τις προσαγές των οικονομικών συμβούλων του σταθμού να πέσει στα 100! Όπως δήλωσαν οι παραγωγοί σε μια από τις συναντή-

σεις τους με δημοσιογράφους στις αντιρρήσεις της διεύθυνσης Ραδιοφωνίας για το απαράδεκτα χαμηλό ποσό για τη λειτουργία του ραδιοφωνικού δικτύου που από πέτσι λειτουργεί και τη νύχτα ως τις τέσσερις το πρωί, ένα από τα στελέχη της Διεύθυνσης Οικονομικού απάντησε πως μπορούμε να βρούμε και με τα μισά!

Η κατάσταση λοιπόν στο κανάλι που δεν μπόρεσε και μετά την πολιτικοποίησή του να ξεπεράσει την κακοδαιμονία του δεν είναι απλά εκρηκτική: είναι έκρηκτη: οι παραγωγοί απειλούν με εξώδικα και μείωση των προσαβίων τους να παράγουν κάτω από τέτοιες συνθήκες πρόγραμμα. Οι τεχνικοί ζητάνε τις υπερωρίες τους. Ο σταθμός δηλώνει πως κανένας δεν θα πάρει τα δεδουλευμένα του πριν τις 15 Απριλίου, γιατί απλούστατα τα λεφτά για τις πληρωμές δεν υπάρχουν!

Όπως καταγγέλλουν οι παραγωγοί οι γενικότερες συνθήκες εργασίας τους είναι ήδη αρκετά άθλιες ώστε να αποδεχτούν την χειροτέρευσή τους. Στούντιο που πιάνουν και εξωτερικούς ήχους, ποντίκια, εγκαταστάσεις πανάρχαιες, γραφειοκρατία, ελλείψεις τεχνικού προσωπικού κ.ά.

Πληροφορίες από ανθρώπους που ξέρουν καλά και το προσκήνιο και το παρασκήνιο της EPT-2 λένε πως ομάδα του μηχανισμού της EPT-2 διευθύνει εδώ και πάρα πολύ καιρό έναν καθημερινό πόλεμο με τον διευθυντή του Ραδιοφώνου κ. Κοροβήλα που τα τελευταία δύο χρόνια έχει υποστηρίξει μια σειρά από βήματα στη λειτουργία του ραδιοφώνου της EPT-2 απλοποιώντας τη διαδικασία των ηχογραφήσεων και του πρωτοκόλλου και δημιουργώντας δύο ζωντανές ζώνες εκ-

πομπών: μια απογευματινή και μια βραδυή που περιλαμβάνουν πάνω από είκοσι εκπομπές.

Κρίνοντας το αποτέλεσμα αυτού του εγχειρήματος ο μέσος ακροατής μπορεί εύκολα να διακρίνει μια αλλαγή στο πρόγραμμα του ραδιοφώνου που έχει να προσφέρει πια πάρα πολλές καλές εκπομπές αδιανόητες για την υλικοτεχνική υποδομή και τις συνθήκες εργασίας που επικρατούν ακόμα στο σταθμό. Αυτές οι εκπομπές και η υπερδραστηριοποίηση του κ. Κοροβήλα φαίνεται ότι δυσάρεστησαν το Γραφείο Προγράμματος που θεωρεί τον εαυτό του αρμόδιο για τη διαμόρφωση του προγράμματος. Ο πόλεμος φαίνεται ότι έφτασε σε υψηλότερα κλιμάκια, ενώ όπως ειπώθηκε χωρίς όμως να εξακριβωθεί κατά τα πρότυπα Μαρούδα - Κωστόπουλου έχει συνταχθεί έκθεση με θέμα το ραδιοφωνικό πρόγραμμα των τελευταίων δύο ετών, στην οποία αναφέρεται ότι το πρόγραμμα κάνει αντικυβερνητική προπαγάνδα και έχει δοθεί στους... αναρχικούς!

Όλα αυτά συμβαίνουν στο κτίριο της Μεσογείων και Κατεχάκη ενώ η Προεδρία και το Καστρί φαίνεται να έχουν καταλήξει σαν πιο πιθανή λύση στο γενικότερο αδιέξοδο στην ενοποίηση των δύο σταθμών με τη μετατροπή της EPT-2 σε ανώνυμη εταιρεία. Σ' αυτή την περίπτωση το ραδιόφωνο της EPT-2 θα παίξει το ρόλο του «τέταρτου προγράμματος» ρόλο που ετοιμάζει ο κ. Τσουγιόπουλος νοικοκυρεύοντάς το με τον τρόπο του: μείωση του κόστους του σταθμού τόσο που να μην έχει ούτε παθητικό, ούτε κοινό. Τι να κάνουμε;

Είναι πολύ νωρίς ακόμα η ελληνική ραδιοφωνία και τηλεόραση να ξεχάσει το παρελθόν της.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση
Μία προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: Λεπτομέρειες
Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη: πολλές φορές ανυπόφορη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΡΕΤΟ
Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ANTI.

Λαϊκή παράδοση και σύγχρονη χάρη

«Νάκης»

- κοσμήματα • κοράλλια •
- πέτρες • κεχριμπάρια •

Τα πιο τρυφερά δώρα!

ΣΟΦΙΑ ΝΑΚΗ
Ζωοδόχου Πηγής 34, Αθήνα Τηλ.: 36.18.564

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
απευθυνθείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - Όθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μιαούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.

και τώρα... 3 μαγικά βιβλία - παιχνίδια που θα γοητέψουν τα παιδιά σας (και εσάς...)

Τι είναι;

...Είναι η **Ιστορία μιας γραμμής**! Ναι! Μια γραμμή που ξεκινάει γοητευτικές, συναρπαστικές περιπέτειες με τα παιδιά! τι κάνει; Και τι δεν κάνει!

Αλλάζει μορφές... αλλάζει σχήματα και ρυθμούς... αλλάζει χρώματα... παραστάσεις... γίνεται τετράγωνο... γίνεται τρίγωνο... γίνεται κύκλος... ένας κόσμος ολόκληρος από εικόνες, παραμυθένιος μα και αληθινός!

Η «**Ιστορία μιας γραμμής**», είναι τρία βιβλία για παιδιά σε πανέμορφα σχέδια του **Μίλτου Σκούρα**. Τρία μαγικά βιβλία - παιχνίδια που θα γοητέψουν τα παιδιά, θα κεντρίσουν τη φαντασία τους και θα αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους.

Πραγματικά «μαγική» ιδέα για δώρο!

Η «**Ιστορία μιας γραμμής**» υπάρχει σε όλα τα βιβλιοπωλεία και διατίθεται σε ειδικό σετ, σε χαρούμενη, εορταστική συσκευασία.

μαζί με κάθε σετ προσφορά
μια αφίσα-έκπληξη
για τα παιδιά.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.29.237

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ